TÜRKİYE MÜHENDİSLİK HABERLERİ

YIL : 16 CİLT : 16 SAYI : 186

Kurucusu : Orhan YAVUZ
Sahibi : İnşaat Mühendisleri Odası
Adına : Sedat ÖZKOL
Sorumlu Yazı İşleri Yönetmeni :
İlkay İZER

●

Yönetim Yeri :
Selânik Cad. No. 19/1 Yenişehir - Ankara
Tel : 12 13 69 - 17 85 99

●

Dizilip Basıldığı Yer :
DOĞUŞ Ltd. Şti. Matbaası - Ankara

●

Abone Tarifesi :
Fiyatı : 5,00 lira, Yıllığı : 60,— lira olup, dış memleketler için 10,— ve 120,— liradır. Yıllık abone tutarına özel sayı bedelleri de dahildir. Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi İnşaat Mühendisleri Odası üyelerine bedelsiz gönderilir.

●

Telif Hakları Tarifesi :
Derginin beher standart sayfası, telif yazılar için 30 lira, tercüme yazılar için 20 lira; orijinal şekil ve resimler için 10 - 30 liradır. Orijinal karikatürlere 50,— liraya kadar telif hakkı ödenir. ★ Yayın Komitesi gönderilen yazılar üzerinde gerekli düzeltmeyi yapmağa selâhiyetlidir. ★ Basılan tercüme yazılardan dolayı her türlü sorumluluk çevirene aittir. ★ Yayınlanan yazılardaki fikir ve teknik yazarlarına ait olup İnşaat Mühendisleri Odası'nı ve dergiyi ilzam etmez. ★ Dergideki yazılar kaynak gösterilmek şartiyle (müsaade alınarak) başka bir yayın aracında yayınlanabilir. İlânlardan sorumluluk kabul olunmaz. ★ Dergiye gönderilen çeviri ve fotoğrafların kaynaklarının gösterilmesi gerekir.

●

İLÂN TARİFESİ :
İç sahifeler santimi . . . . . 20,— TL.
Dış kapak : Maktuen . . . . 1000,— TL.

İÇİNDEKİLER

dergimizden

Cebimizdeki paranın % 66 sını götüren değer düşürme işleminden sonra gelişen ekonomik bunalım ve pahalılık, personel kanununun ardından ikinci bir darbe oldu. Personel kanunu teknik personelin ücretlerinde azalmalar yaparken yeni zamlar, onun yaşama koşullarını iyiden iyiye ağırlaştırdı. Çalışan kitlelerin gün be gün daha zor durumlara düşmeleri, içinde yaşadığımız sosyo - ekonomik yapının doğal bir sonucudur.

Bu son uygulamalarla ilgili gelişmeleri ve Türkiye'nin sosyo - ekonomik yapısını inceleyen iki araştırmayı bu sayıda yayınlıyoruz. Birbirini tamamlayan bu iki yazıdan birincisinde, Sayın Kökden "Liranın değerinin düşürülmesi" işleminin sonuçlarını inceliyor ve özellikle aktüel gelişmelere değiniyor. Sn. Özkol'un araştırması ise, genel olarak Türkiye'nin sosyo - ekonomik yapısını belirliyen somut şartları ve dışa bağımlılığının kesin belgelerini sergilemekte.

Konya kapalı havzası sulaması hakkında sayın Muhittin Kulin'in makalesi 1948 yılında yapılan gözlemlere dayanmasına rağmen hala geçerli olan bir çok gerçeği içeriyor. DSİ bu havzada 1955 yılından beri çalışmalar yapmaktadır. Gelecek sayımız için, DSİ nin aynı konudaki açıklamasını bekliyoruz.

Bu sayıda başlıyan "okurların forumu için yazılarınızı, dileklerinizi bekliyoruz. Bundan böyle kitap tanıtma köşesinde, Türkiye'nin problemlerine ışık tutacak eserleri de tanıtacağız. Ayrıca kitap eleştirileri için de sayfalarımız açık olacak.

Özel yüksek okullar sorunu, son günlerde yine ağırlık kazandı. Hele Özel Okullar Kanunu'nun anayasaya aykırı olduğunu bildiren Anayasa mahkemesi raportörlerinin raporundan sonra bu konu tekrar en aktüel konularımızdan birisi olmak yolundadır. Sayın Tamur'un ve sayın Toprak'ın yazıları özel okullar ve eğitim sorunlarına ışık tutuyor. Bu sorunun yakın bir zamanda halkımız ve mesleğimiz için olumlu bir sonuca varması için odamızın çalışmaları yoğunlaşmaktadır.

Saygılarımızla,

T. M. H.

BAŞYAZI

ÖZEL MÜHENDİSLİK OKULLARINA KARŞI GİRİŞTİĞİMİZ MÜCADELE YENİDEN HIZ VE ETKİNLİK KAZANIYOR

Sedat ÖZKOL

Halkımızın her türlü eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarının sağlanması, Anayasamızın devlete verdiği temel görevlerden birisidir. Bununla beraber üretime doğrudan doğruya veya dolayısıyla katkıda bulunan emekçi kitleleri, yani topraksız ve az topraklı köylüleri, sanayi işçilerini, öğretmenleri, kamu kesiminde çalışan teknik personeli değil; büyük toprak sahiplerini ve işbirlikçi sermayedarları destekleyen iktidar bu temel görevi yerine getirmekten kesinlikle kaçınmışlar ve işbirlikçi özel sektöre yeni kâr olanakları, yeni kâr fırsatları hazırlamak üzere özel mühendislik okullarının açılmasına izin vermişler, bu konuda Anayasamızın özüyle çelişen kanunları yürürlüğe koymuşlardır. Böylece özellikle son yıllarda orta öğrenimin yüksek öğrenime yetiştirdiği öğrenci sayısının hızla artışıyla birlikte, vurguncu sermaye eliyle kurulan özel mühendislik okulları da yurdumuzun her tarafını kaplamıştır. İlki 1962 yılında öğretime açılan özel yüksek okulların sayısı 1967 yılında 30'a ve bugün 48'e yükselmiştir. Bu özel okullardan özellikle teknik eğitimi yapanların, daha doğrusu yapar görünenlerin son derece yetersiz oldukları, Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporuyla, Devlet Plânlama Teşkilâtı Sosyal Plânlama Dairesi raporuyla ve çeşitli Üniversiteler ve Kurumlarda yapılan çalışmalarla defalarca belgelenmiştir. Özellikle laboratuar ve teçhizat olanakları çok sınırlı olan bu okulların kamu yüksek okulları standartlarına ulaşabilmeleri için yatırımlarını 11 misli arttırmaları gerekmektedir. Kamu yüksek okullarında ortalama 12 öğrenciye 1 öğretim üyesi düşmesine karşılık, özel yüksek okullarda 26 öğrenciye 1 öğretim üyesi düşmektedir.

Bir yandan çalışıp geçimini sağlamaya uğraşan diğer yandan yüksek tahsil yapmak isteyen, fakat ülkemizdeki sömürü düzeninin belirlediği sınırlı olanaklar yüzünden kamu yüksek okullarına giremeyen emekçi çocuklarının eğitim arzuları o dereceye kadar istismar olunmuştur ki, örneğin, Ankara'da işlek bir cadde üzerinde, temizleyici, terzi, kolacı, kuaför, ayakkabı imalâthanesi ve bir Banka şubesi gibi işyerlerinin de yer aldığı on katlı bir işhanında mühendislik eğitimi yapan (!) iki özel yüksek okul kurulabilmiştir. Eğitim tüccarlarının memleketin eğitim dâvasına katkıda bulunma iddialarının ne derece kof, ne derece temelsiz, ne derece çürük olduğunun somut bir belgesidir bu. Devlet Plânlama Teşkilâtının özel yüksek okullar konusunda yapmış olduğu araştırmalar da şu gerçekleri açıkça ortaya koymuştur :

1 — Özel okulların bugünkü hızla gelişmesi a) Denetim eksikliğinin, b) Kamu kesimi yüksek okullar kapasitesinin yetersizliğinin ve c) Bu alanın kâr bakımından çok cazip oluşunun sonucudur.

2 — Yeni okullar açılmadığı takdirde özel yüksek okullardaki ka-

pasite gelişmesi 1970 yılında 40.000, 1971 yılında 58.000'e ulaşacaktır. Önümüzdeki beşyılda özel yüksek okullar kapasitesinin 100.000'i aşacağı, dolayısiyle bugünkü yetersiz kalitelerinin daha da aşağılara düşeceği ortadadır.

Görülüyor ki özel mühendislik okullarının halkımız zararına gelişen kuruluşlar oldukları kolaylıkla belgelenebilmektedir. Bu apaçık gerçeklere rağmen iktidarlar özel okul sorununa sağlıklı ve olumlu bir çözüm getirmemektedirler. Bu görünüşteki anlaşılmaz ve sorumsuz tutumun temel nedeni açıktır. İktidarlar bugün kamu kesiminde yetenekli, bilgili, tecrübeli ve devrimci mühendislerin, mimarların, teknik elemanların çalışmalarından yana değildirler. Çünkü bu nitelikteki teknik elemanlar Kamu kesimindeki görevlerine devam ettikleri sürece işbirlikçilerin temel yatırımları teknik ve bilimin denetiminden bağımsız bir şekilde, belirli çıkar grupları için plânlamaları ve uygulamaları güçleşecektir. Kamu kesimindeki yetenekli teknik elemanlar yabancı sözde uzmanların, yabancı müşavirlik - mühendislik firmalarının, yabancı sermaye kontrolundaki sözde yerli proje bürolarının yurt çıkarlarıyla çelişen tutumlarına, yalancı çözüm yollarına karşı çıkacaklardır, karşı çıkmaktadırlar. O halde işbirlikçilere tek bir yol kalmaktadır. Bu elemanları ne pahasına olursa olsun baskılarla, maddi ve manevi cezalandırmalarla kamu kesimi dışına, işbirlikçi özel sektöre ve yabancı ülkelere itmek, bu elemanların yerine özel mühendislik okulu mezunlarını yerleştirmek. Bu gün Personel Kanunu ile bu bilinçli ve plânlı politika kesinlikle yürürlüğe konulmuş bulunmaktadır. Nitekim Personel Kanunu Tasarısına karşı giriştiğimiz demokratik mücadele süresinde ortaya koyduğumuz gibi, bugün kamu kesiminde çalışanların büyük bir kısmı yurt dışına gidebilmek üzere Kanada, Avustralya, Amerika, F. Almanya elçiliklerine başvurmaktadır. Diğer bir deyişle temel amaçlarını gizlemeye çalışmalarına rağmen, işbirlikçiler bu amaçlarının ilk aşamasında başarılı olmuşlardır. Bugün özel mühendislik okulu öğrencilerine kamu kuruluşlarında staj olanakları tanınmakta, mühendis ve mimar odalarına kaydolunmayan özel mühendislik okulları mezunlarına, kanunlarla kesinkes çelişmesine rağmen, kamu kuruluşlarında açıkça ve küstahça görev verilmektedir. Yüksek kademeleri ele geçirmiş ve kendi meslekdaşlarına karşı kesinlikle cephe almış yöneticiler böyle bir politikayı rahatça ve çekinmeden uygulayabilmektedirler. Bizden ve Türkiye Teknik Ordusundan olmayan, bu gibi işbirlikçi bürokratlara mücadele açmamız, onları meslekî topluluklarımız önünde teşhir etmemiz, diğer meslekdaşlarla olan bağlarını kopararak kendilerini mutlak suretle yalnız bırakmamız zamanı kesinlikle gelmiştir.

Anayasa Mahkemesi önümüzdeki aylarda özel okullar kanununun Anayasaya aykırı olup olmadığı konusunda kesin kararını verecektir. Sosyal adalet, eşitlik ve halkımızdan yana olan Anayasamızı şimdiye kadar devrimci bir şekilde tefsir etmiş olan Anayasa Mahkemesinin yurtsever üyelerine itimadımız ve saygımız sonsuzdur. Yüce mahkemeden çıkacak kararın en sağlıklı ve en olumlu karar olacağından emin bulunuyoruz.

Bu bekleyiş süresinde Odamızın sayın üyelerine de belirli görevler düşmektedir. Özellikle kamu kesiminde çalışan üyelerimizin, çalıştıkları kuruluşlarda görev verilen özel mühendislik okulu mezunlarını yerleri ve adlarıyla, odamıza ihbar etmeleri, meslek onurlarını, ülkemiz ve teknik elemanların çıkarlarını savunmaları açısından mutlâka gereklidir. Bu nitelikte bilgiye sahip olan üyelerimizi bu devrimci görevi derhal yerine getirmeye davet ederiz.

Özel mühendislik okullarına karşı olan mücadelemiz, öğrenci kardeşlerimize değil, özel okul kurumuna, özel okul patronlarınadır. Bu mücadele önümüzdeki günlerde yeniden hız ve etkinlik kazanacaktır. Kamu yararına çalışan bir meslek kuruluşu olarak, bu temel sorun halkımız ve meslekdaşlarımız yararına çözümleninceye kadar mücadele etmeye kesinlikle kararlıyız.



TEKSEN'İN BASIN BİLDİRİSİ

Yeni Personel Kanunu teknik personelin ücretlerinde azalmalar yaratm ş, vaadedilen "işgüçlüğü, iş riski ve temininddeki güçlük" zamlarının söz de kalması dolayısıyle, yurt dışına teknik beyin göçü hızlanmıştır. Kanada, Amerika, Almanya ve Arabistan'a gidecek olan teknik eleman sayısı şiddetle artmaktadır.

Yeni kanuna göre altı yıllık bir mühendis 2140 lira alırken bu ücret dış ülkelerde 14 - 18 bin lira civarında olmaktadır.

Beyin göçünü önlemek için Teknik Personel Sendikası (TEKSEN) Başbakan, ve Maliye Bakanını bir telgrafla uyarmış ve sorumluluğun kendilerine ait olduğunu bildirmiştir.

TEKSEN'İN TELGRAFI

Sayın Süleyman DEMİREL :
BAŞBAKAN
Sayın Mesut EREZ :
MALİYE BAKANI

Yeni Personel rejiminin teknik elemanı yurt dışına iteceğini ve yatırımların ülke yararına kontrolunun güçleşeceğini daha önce defalarca bildirmiş ve ilgili makamları uyarmıştık. Bütün bu uyarmalarımıza rağmen Personel Kanunu teknik personelin aleyhine bir şekilde gerçekleştirilmiş ve bu nedenle yurt dışına teknik beyin göçü teşvik edilmiştir. Bu göçü önlemenin tarihi sorumluluğu gene başta siz olmak üzere kanunu hazırlayanlara düşmektedir.

Bu konuda alınacak ilk tedbir Teknik Personele vaadedilen "iş güçlüğü", "iş riski" ve "teminindeki güçlük" zamlarının derhal açıklanması ve tatbikine başlanmasıdır. Aksi takdirde sorumluluğunuzun bir kat daha artacağını bildirir saygılarımızı sunarız.

TEKSEN GENEL KURULU TOPLANDI

5 Eylül Cumartesi günü (TEKSEN) Genel Kurulu Ankara'da toplanmıştır. Sendika başkanı Niyazi Duranay'ın açılış konuşmasından sonra yönetim ve Denetleme kurullar nın raporları okunmuş. Daha sonra görüşmelere geçilmiştir. Ankara Şubesinin hazırladığı Tüzük değişikliği bazı tartışmalardan sonra kabul edilmiştir. Yeni tüzüğe göre TEKSEN 624 sayılı "Devlet Personeli Sendikaları Kanunu" na göre çalışan bir sendika haline dönüşmüştür. Daha önceki tüzük 4/10195 sayılı kararnamenin belirsizliği üzerine, çalışanlar sendikası şeklini öngörüyordu.

Dilekler kısmında söz alan konuşmacılar iş riski, iş güçlüğü ve teminindeki güçlük zamlarınn biran önce açıklanmasını istemişlerdir. Yapılan seçimler sonunda Genel Başkanlığa Elektrik Yüksek Mühendisi Lâtif Karadağ, Sekreterliğe Makine Mühendisi Melih Altınoklar, Saymanlığa İnşaat Mühendisi Hakkı Erolcay seçilmişlerdir.

PETROL İÇİN OYNANAN OYUNLAR

16 Ağustos Pazar günü bir basın toplantısı yapan "Türkiye Millî Petrol Derneği" Genel Başkanı İlhami Binici, millî petrolümüz üzerine bir takım oyunların oynanmakta olduğunu söyleyerek bazı açıklamalar yapmıştır.

T. P. A. O. yöneticilerinin, devlet hazinesinin milyonlarını fütursuzca Amerikan Golf Şirketiyle birlikte harcadıklarını söyleyen Binici, bu şirkete ait iki skandalı açıklamıştır.

Bunlardan birincisi; Akdenizin sularına gömülen 200 milyon liranın hikâyesidir. Hatırlanacağı üzere T. P. A. O., Amerikan Golf Şirketi ile birlikte ortak olarak Mersin ve İskenderun civarında Akdenizde deniz sondajlarına başlamış basına sansasyon mahiyetinde petrol buluyoruz diye haber vermişti. Yabancılarla olan bu ortaklığın da arama işlemleri fiyasko ile neticelenmiştir. Akdenizde 200 milyon harcıyarak üç kuyu açmış üçünde de tuzlu su bulunmuştur. Türk Petrol Mühendislerinin bütün uyarmalarına rağmen hâlâ arama macerasına devam etmekte ısrar eden tabanı takunyalı Genel Müdür bu nedenle millî ekonomimize en büyük ihaneti yapmıştır.

İkinci serüven ise Fırat I kuyusuna ait skandaldır. Urfa ilinin Fırat nehri kenarında T. P. A. O. bir sondaj yapar. Fırat I kuyusu olarak adlandırılan bu aramada kuyu 2268 metre derinliğe inilir. Bu arada petrol ve su karışık çıkar. Bir lâubalilik yüzünden kaçıncı metrede petrole rastlandığını tesbit edemiyorlar.

Bu kuyuya 6 milyon liraya yakın masraf yapıldıktan sonra içinde bazı âletler de bırakılmak üzere petrol yoktur kaydıyle betonlanıyor. 39 sayfadan ibaret Fırat I. kuyusuna ait kronolojik kuyu raporu, jeoloji raporu, haftalık kuyu jeoloji raporu elimizdedir. Bu raporlarda olay inceliğiyle anlatılır. T. P. A. O. bu şekilde 6 milyon lirayı toprağa gömdükten sonra sahayı 1 km. yakınında aynı sahada 5 nci kuyu açan Shell şirketine terkeder. Shell de petrol yoktur kaydıyla terkedilen kuyunun yakınında açtığı 5 kuyudan günde 2000 varil ham petrol elde eder.

Bu iki olaydan çıkardığımız netice şudur. T. P. A. O. Millilik vasfını kaybetmiş, yabancı şirketlerle işbirliği yapmanın neticesi üretim gücünün gayesinden uzaklaşmıştır. Kasıtlı olarak petrol aramalarını durdurmuş, Anadolu halkı üzerinde yabancı şirketlerin öteden beri oynadığı oyunu oynamaktadır. Nitekim Petrol Dairesinin resmî istatistiklerinde 1969 yılında Shell'in 1 milyon 830 bin ton üretimine karşılık T. P. A. O. 1 milyon 110 bin ton petrol üretmiştir. Yine aynı dairenin istatistiklerinde Türkiye Petrolleri 1957 yılında Türkiye üretiminin % 100'nü yaparken 1969 yılında ancak yüzde 31'ni yapabilmiştir. Bu da T. P. A. O. nun 10 sene sonra üretim gücünün sıfıra düşeceğini belirler.

Ayrıca T. P. A. O. nun millî bir petrol dağıtım şirketi olan Petrol Ofisinin çalışmalarını baltalayıcı bir tutum içine girdiğini ve böylece millî menfaatlerimizi zedelediğini söyleyen Binici, bu oyunlar durdurulmazsa örgüt olarak eyleme geçeceğiz demiş ve kapitüler oyunları lânetlemiştir.

NAKLİYATÇILARIN DİRENİŞİ

Yurdumuzda gelişen işçi, köylü ve memur direnişlerinin yanı sıra nakliyeciler de çeşitli illerde boykotlara başlamışlardır. Eskişehir, Malatya ve Elbistan'da gelişen olaylar bir kısım esnafın da direniş hareketlerine başlaması anlamını taşıması bakımından önemlidir.

Elbistan'da Maraş ve Malatya yollarının asfaltlanmaması dolayısıyle, şoförler ve araç sahipleri boykota başlamışlardır. Kontak anahtarlarını Şoförler Derneğine teslim eden taşıyıcılar, Elbistan - Malatya ve Elbistan - Maraş yolları asfaltlanıncaya kadar direnişe devam edeceklerini söylemişlerdir. Hiç bir vasıtanın çalışmadığı Elbistan'da hayat felce uğramıştır.

Nakliyecilerin bir kooperatif halinde birleşmelerinden sonra Eskişehirde, Kooperatif ve diğer nakliyeciler arasında çeşitli çatışmalar çıkmıştır.

Malatya'da, Malatya ve Elbistan şoförlerinin ortaklaşa kurdukları "Malatya Taşıyıcılar Kooperatifi" bu sene-ki pancar taşıma ihalesini kazanınca, şoförler davullu, zurnalı gösteriler yaparak, "Sömürücülerden kurtulduk" demişlerdir.

MOBİLYACILAR "SUNTA" VE "MOTTA"YI BOYKOT ETTİ

Ankara Mobilyacı ve Lâkeciler Derneği "Sunta" ve "Motta" adı verilen ahşap prese levhaları, bir yıl içinde fiatlarının yüzde yüz artması nedeniyle boykot etmişlerdir.

Dernek prese levha yerine kontrtablo kullanılmasını istemiştir. Boykot kurulmakta olan üç yeni fabrika imalâta başlayana kadar sürecektir.

ÜYEMİZ S. SARIGÖL PETROL OFİSİ GENEL MÜDÜRÜ OLDU

Odamız üyelerinden inşaat Yüksek Mühendisi Sayın Samim Sarıgöl Petrol Ofisi Genel Müdürlüğüne atanmış ve görevine başlamıştır.

Sarıgöl daha önce aynı kurumda Genel Müdür yardımcısı olarak çalışmakta ve Genel Müdür vekili olarak görev yapmaktaydı.



BAFA GÖLÜ KÖYLÜLERİN OLDU

Bafa gölünün sahibi olduğunu iddia eden Özbaş ailesi ile, Serçin köylüleri arasındaki mücadele sona ermiş ve 65 km^2 lik göl gerçek sahiplerine verilmiştir.

Serçin köylülerinin avukatı Rüştü Okşar, Bafa gölünün artık köylülerinin olduğunu bildirmiş ve Yargıtayca verilen karar hakkında şunları söylemiştir :

"Hüseyin Avni Özbaş vârislerinin sahibi bulundukları tapu senedinde hudut göl olarak gösterilmiştir. Bu göl ile dalyan arasındaki sınır tesbit edildikten sonra tapu dışında kalan 65 kilometrekare büyüklüğündeki Bafa gölünün diğer alanlarında köylüler tarafından balık avlamak serbestisi doğmuş bulunmaktadır. Böylece Özbaş ailesinin elli yıla yakın bir süreden beri Bafa gölü üzerindeki egemenliği sona ermiştir. Artık bundan böyle dalyanın göl ile sınır teşkil ettiği noktaya kadar Özbaş ailesi serbest balık avladığı gibi bunun dışında kalan kısmında da köylülerin hiç bir nizaya yer vermeden istedikleri şekilde balık avlamaları mümkün bulunmaktadır."

32 YABANCI ÜLKEDE 407 BİN TÜRK İŞÇİSİ ÇALIŞIYOR

İş ve İşçi Bulma Kurumunca yapılan açıklamaya göre, Kurumun aracılığı ile 1970 Haziran ayı sonuna kadar yabancı ülkelere 407553 Türk İşçisi gönderilmiştir. En çok Türk işçisinin çalıştığı ülke F. Almanyadır (229.000) Almanyayı Avusturya, İsviçre, Danimarka ve Fransa takip etmektedir.



DEVRİMCİ BİR İŞÇİ ÖNDERİ ÖLDÜRÜLDÜ

İzmir Aliağa rafineri inşaatında müteahhit Çavuşoğlu - Kozanoğlu firmasına ait işyerinde başlayan grev sırasında devrimci bir işçi önderi vurularak öldürülmüştür. Grev gözcülüğü yaparken şehidedilen Necmettin Giritlioğlu 26 yaşında idi.

GEREKSİZ BİR DIŞ YARDIM

Bakanlar Kurulu, "Millî Mülteciler ve nüfus fazlalıklarını" barındırmak için kurulacak pilot köylerin yapımında kullanmak üzere Avrupa Konseyi İskân Fonundan 500 bin dolar yardım alınmasına karar vermiştir. Avrupa Konseyi İskân Fonu Dairesi yetkilileriyle yapılan anlaşmaya göre, borç, 15 yıl içinde ödenecek ve faizleriyle 822 bin doları bulacaktır.

Faiz oranı yüzde 5,875 dolar olarak alınan bu yardım hakkında bir demeç veren odamız İstanbul Şubesi Sekreteri Melih Köknel, pilot bölgelerin kurulması için bütün her şeyin ülkemizde var olduğunu, borçlanmanın gerekçesini anlayamadıklarını belirtmiştir. Köknel, "Tamamen Türk parası, yerli malzeme, teknoloji ve işçilikle yapılacak bir hizmet için dışa borçlanmanın bir anlamı yoktur. Bu anlaşmanın altında, muhtemelen yabancı teknik hizmetlerinin prefabrike konut ithaliyle ilişkin gizli bir amaç yatabilir. Hükûmet, bu konuda kamu oyuna gerekli açıklamayı yapmalıdır" demiştir.

Alınacak yardım 5 yılın sonunda, -yani 1975 yılından itibaren altışar aylık taksitlerle ödenmeye başlanacaktır. Borç, dolar olarak ödenecektir. Türk Hükûmeti parayı almadan önce Avrupa konseyine bono verecektir.

ULUSLARARASI STANDARDİZASYON KONGRESİ

Uluslararası Standardizasyon Teşkilâtı'nın (ISO) sekizinci genel kurul toplantısı 15 - 29 eylül arasında Ankara'da yapılacaktır. 50 ülkeden 500 delegenin katılacağı toplantıyı Başbakan Demirel bir konuşma ile açacaktır.

ISO toplantıları için Türk Standartlar Enstitüsündeki hazırlık çalışmaları son safhaya ulaşmıştır. ISO Genel Sekreteri Ollo Sturen hazırlık çalışmalarında bulunmak üzere Ankara'ya gelmiştir.

Teşkilâtın Genel Başkanı olan Türk Standartlar Enstitüsü Başkanı Faruk Sünter de kongrede bir konuşma yapacaktır.

PENDİK TERSANESİ

Gemi Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu, Pendik Tersanesi konusunda bir rapor hazırlayarak, Japonlarla imzalanan protokolu eleştirmiş, "Japon firmasına tanınan kolaylıklar (yer verilmesi, kâr garantisi, sipariş garantisi ve dövizi bloke edebilme), diğer kamu sektörü sanayii, özel sektör sanayii ve yan sanayie de tanınmalıdır. Aksi takdirde Japon firmasına tanınan haklar b'r tekel yaratır" denilmektedir.

İlgili Bakanlıklar ile Plânlama Teşkilâtına gönderilecek ve kamuoyuna açıklanacak olan Oda Yönetim Kurulu raporunda ayrıca Japon firmasına % 51 olarak verilen hissenin zamanla Türk ortaklıklarına geçmesi gerektiği belirtilerek, protokole bu konuda bir madde konulması istenmektedir.

Oda Yönetim Kurulu Başkanı ve Teknik Üniversite Gemi İnşaat Fak. Dekanı Prof. Teoman Özalp, protokolün hiçbir otoriteye danışılmadan imzalanmasını eleştirerek, "Plânlama Teşkilât.nın kimseye danışmadan protokol imzalama yetkisi olmaması gerekir. Mademki böyle bir yetkileri vardı, neden daha önceki projelerde ihaleler yapıldı. Daha önemlisi, bir tek firma ile görüşülüyor ve bir protokol imzalanıyor. Başka firmalardan teklif alınmıyor. Bu firmanın değerini küçümsemiyoruz. Fakat Japonya'da bu firma kadar büyük bir başka firma da var. İtalyan, Fransız, Alman, Yugoslav firmaları var. Bunların teklifleri Türkiye için daha yararlı olabilirdi şeklinde konuşmuştur.

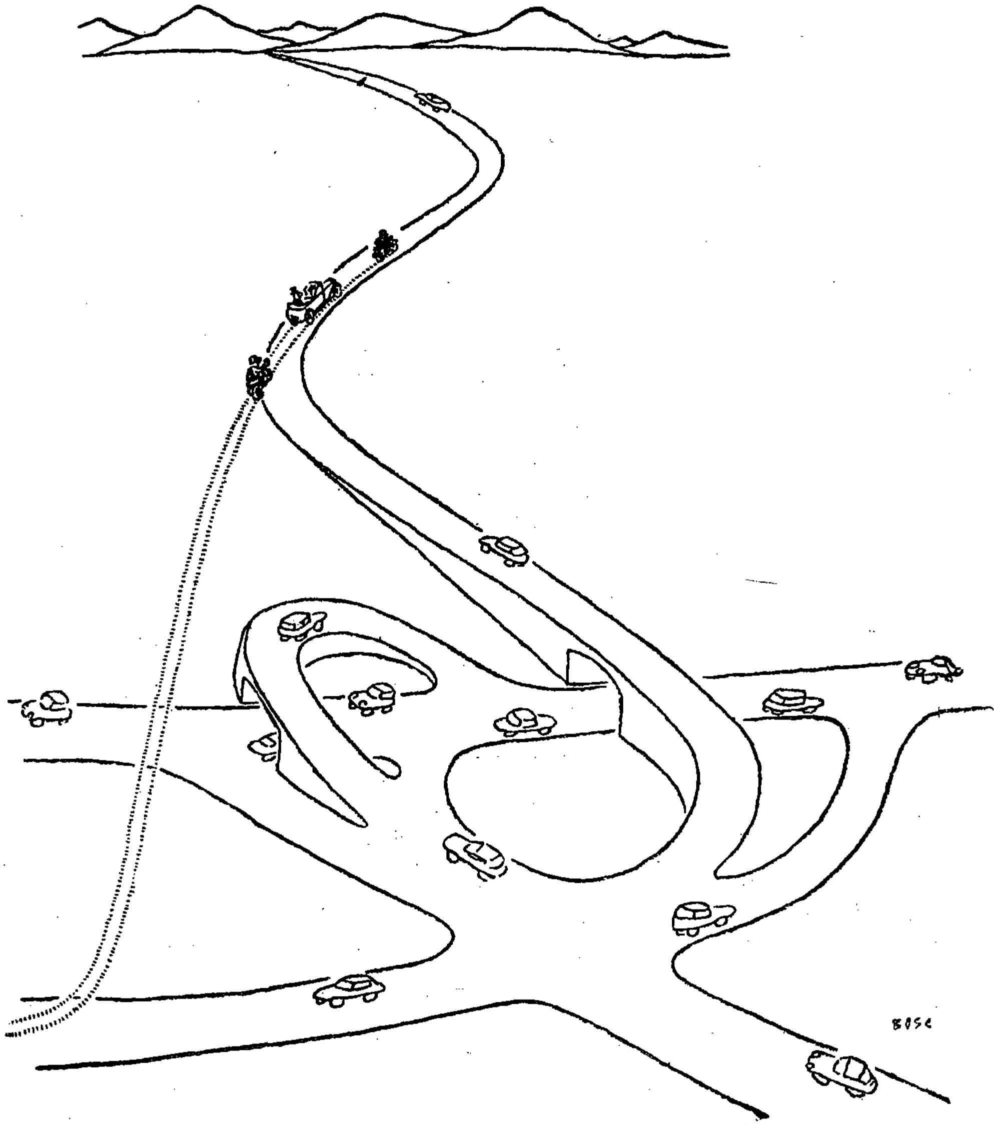
ÜYEMİZ MAZHAR HAZNEDAR İLLER BANKASI GENEL MÜDÜRÜ



Odamız üyelerinden Sn. Mazhar Haznedar İller Bankası Genel Müdürlüğüne getirilmiştir. 1949 yılında İ. T. Ü. İnşaat Fakültesi Su bölümünden mezun olan Mazhar Haznedar o yıldan bu yana İller Bankasında çalışmaktadır. Haznedar 1961 den beri genel müdür muavini olarak görev yapmaktaydı.

KADRO KANUNU

Yeni Personel Kanunu ile birlikte yürürlüğe girecek olan Genel Kadro Kanunu 15 Ağustos tarihli resmî gazetede yayınlandı. Yeni kadro kanununa göre DSİ, Karayolları Ankara, İstanbul Teknik ve Hacettepe Üniversiteleri kadroları için İmâr ve İskân Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı için ise sadece bir adet 1. derece kadrosu verilmiştir. Bu demektir ki Teknik Personel Müsteşar olmadıkça 1. dereceye yükselemiyecektir. Millî Eğitim Bakanlığında teknik hizmetler için 14 tane 2. derece kadro bulunurken DSİ Genel Müdürlüğünde 1 tane 2. derece, 1 tane 3. derece teknik hizmetler kadrosu vardır. Görüldüğü gibi kadro kanunu Teknik personel için garabetlerle doludur ve bu gariplikleri düzelteceği ileri sürülen torba kadrolar ise iktidar için keyfi olarak kullanılacak bir araç olmaktan öteye gidemeyecektir.





TÜRKİYE

T. S. 500 VE T. S. 708 STANDARTLARI GÖZDEN GEÇİRİLİYOR





Türk Standardlar Enstitüsü, "T. S. 500 Betonarme yapıların hesap ve yapım kuralları" ve "TS 708 Beton Çelik Çubukları" adlı Standardları gözden geçirmektedir. Bu çalışmayla ilgili revizyon tasarıları incelenmek üzere çeşitli kurumlara gönderilmiştir.

Öte yandan, şimdiye kadar çıkmış standardlarla ilgili değişiklik istekleri ya da yeni standardların teşkili için standardlar enstitüsüne başvurulması TSE tarafından istenmektedir. Bu gibi istekleri öne aldırmak da mümkündür. Yalnız bu durumda istek sahibinin bazı masrafları karşılaması gerekmektedir.

KARAYOLLARINDAKİ TARTI İŞLEMİ YİNE ERTELENDİ

Fazla yüklenen taşıtların Karayollarını tahrip etmesini önlemek amacıyla yapılmasına karar verilen tartı işlemi bir kere daha ertelenmiştir. Tartı işlemi yeni bir erteleme olmazsa 1 Mart 1971 yılında başlıyacaktır.

Erteleme kararı Şoförler ve Otomobilciler Derneği tarafından yerilmiştir. 35 tartı istasyonunun kurulduğunu bildiren Dernek Başkanı, tartı işleminin Karayollarında emniyeti ve tutumluluğu artıracağını söylemiştir. Sakarya Milletvekili H. Uysal da verdiği demeçte Hükûmeti suçlamış ve erteleme kararının siyasî etkilerle alındığını öne sürmüştür.

MÜHENDİSLİK BİLİMLERİNDE SAYISAL ELEKTRONİK HESAP MAKİNALARININ UYGULANMASI KONUSUNDA ULUSLARARASI SEMPOZYUM

Sempozyum 14 - 17 Ekim 1970 tarihlerinde İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi konferans salonunda toplanacaktır.

Sempozyumun amacı, mühendislik bilimlerinde çeşitli problemlerin çözümü için hazırlanmış olan özel ve genel amaçlı programların ve program sistemlerinin, geliştirilen en yeni çözüm algoritmalarının toplu bir şekilde bu alanda çalışan kişiler tarafından tanımlanıp incelenmesini sağlamaktır. Tebliğler Elektrik, İnşaat, Maden, Mimarlık, Kimya, v.s. mühendislik bilim dallarında belirli problemlerin çözümü için hazırlanmış, özel ve genel maksatlı programların yapıları, kullanılan algoritmalar, problemlerin elektronik hesap makinaları ile çözümüne ilişkin hazırlıklar ve ilgili programların genel nitelikleri üzerinde verilecektir. Problemlerin spesifik meslekî ayrıntılarından çok elektronik hesap makinası ile ilgileri üzerinde durulacaktır.

Meslekî alt gruplardan bazıları :

Gerilme analizleri, sürekli ortamlarla ilgili problemler, ısı ve madde iletimi, difüzyon, yeraltı su ve petrol hareketleri, madencilik etüdleri, sismoloji, otomatik kontrol sistemleri, elektrik devreleri, şehircilik ve bölge plânlaması, trafik etüdleri, v.b.

SAMSUN AZOT SANAYİİ GÜBRE ÜRETİMİNE BAŞLADI

Samsun Azot Sanayii Tesislerinin Gübre Fabrikaları bölümü tamamlanmış ve istihsale geçmiştir.

Azot tesislerinin inşaatı ise 1970 sonlarında bitirilecektir. Tesisler 400 milyon liraya mal olmuştur.

Halen 248 işçinin çalıştığı tesislerden yılda 220 bin ton süper fosfat ve 215 bin ton da sülfirik asit elde edilecektir.

SEYDİŞEHİR ALÜMİNYUM FABRİKASININ MAKİNE MONTAJI BAŞLADI

Konya'ya bağlı Seydişehir ilçesinde kurulmakta olan aliminyum fabrikalarının bina kısımları tamamlanmış ve makinelerin montajına başlanmıştır.

Sovyet uzmanları tarafından kurulmakta olan dev fabrikalar, 1971 yılı başlarında üretime başlıyacak, piyasaya ilk yerli aliminyum çıkaracaktır.

Çeşitli incelikte levha, rulo ve külçe halinde üretilecek aliminyum, ithalinden çok ucuza satılacaktır. İki milyar liraya mal olan tesisler için Sovyetler, 64 milyon dolarlık bir kredi ile katkıda bulunmaktadır.

Yurdumuzun yıllık aliminyum tüketimi 250 bin tondur. Fabrika yılda 200 bir ton külçe ve 60 bin ton da kütük, yarı mamul, profil, levha, varak ve çubuk türlerinde aliminyum üretecektir.

Bu fabrika sayesinde yurdumuzun ihtiyacı karşılanacağı gibi ihracat imkânı da sağlanacaktır.

İlgililer, üretime başlanılması ile yıllık döviz tasarrufumuzun 50 milyon dolar olacağını açıklamışlardır.

FRANSA

YENİ YER KAPLAMASI

Yeni Tekstil yer kaplaması : Tapisom S 1000 : Sommer ortaklığı (6 Rue Ancelle 92 - Neuilly - Sur - Seine) tarafından imal edilen Tapisom S 100 yer kaplamasını sentetik iplikten yapmaktadır. Bu bir moket manzarasını vermekte, yere çivilenen bu malzeme onun pratikliğini sağlamaktadır.

Bu malzemenin lifleri bir kadife gibi yumuşaktır. Büyük bir köpük dayanağı olduğundan şok ve gürültüleri tutmak imkânına sahiptir. Aynı zamanda dekor bakımından kendisinden isteneni sağlamaktadır.

Tapisom S 1000 yüksek kalitede sentetik iplikten yapılmıştır. Bunun özelliği dokunuşudan ileri gelmektedir.

Naylon, ne su, ne de yağı almadığından bakımı ve temizliği kolaydır.

Bunun bir diğer özelliği diğer halılardan daha pahalı olmayışıdır.

DÜNYANIN EN BÜYÜK DEMİR-ÇELİK FABRİKASI DUNKERQUE'DE KURULMAKTA

Dunkerque fabrika tarafından siparişi yapılan 4 cü demir çelik fabrikası inceleme çalışmaları ve gerçekleşmesinin Schneider grubu ve Delattre - Levivier sanayi ortaklığı tarafından yapılması istenmiştir. Böylece Avrupanın en büyük demir çelik ortaklığı kendisine üç yüksek fırın inşaatı yapan firmalar itimadını yenilemiş olmaktadır.

15 metrelik bir yarı çap ve 9000 - 10000 tonluk günlük üretimi ile kendi benzerleri arasında en büyüklerinden birini teşkil etmektedir.

İnşaat 80 metre yüksekliğe çıkacak, Delattre - Levivier ortaklığı tarafından temin edilen malzemenin ağırlığı 20.000 ton olacaktır.

PİRENELER ALTINDA TÜNEL AÇILMASI

Fransadan Aragnouet, İspanyadan Bielsa mevkilerini birleştiren çalışmaların 1967 yılında başladığı şimdi bu çalışmaların sonuna yaklaşıldığı bildirilmektedir.

Temmuz ayında açılan tünelin uzunluğu 3012 m. olup bunun % 60'ı Fransada geri kalan % 40 İspanya'da bulunmaktadır. 1750 metre yükseklikte % 5 eğilim, 6 m. genişlik, kati gabarisi 40 m^2 bu yolun özellikleri arasında bulunmaktadır.

İNGİLTERE

KOMPÜTERLER TRAFİK HİZMETİNDE

Londra'da halen 11 mil/saat olan ortalama şehir içi trafik süratini % 10 arttırmak için 1.5 milyon sterline mal olacak olan kompüter kontrollu bir sistem kurulması düşünülmektedir.

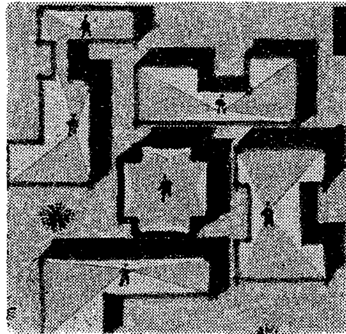
30 kadar trafik lâmbası ve 500 kadar trafik durumunu kaydedici cihaz şehrin merkezî bir yerinde birleştirilecektir. Trafik belirli noktalarda yoğunlaştıkça kompüter önceden kendisine verilmiş program gereği sinyal düzeninde değişiklik yaparak akımı sağlayacaktır.

İNGİLİZ KOMPÜTER SANAYİİ SAVAŞ VERİYOR

İngiltere bağımsız bir kompüter sanayi geliştirme çabası içinde bulunmaktadır.

ICL (International Computers) ye bağlı DRI (Data Recording Instrument Company) 1964 yılında 1 milyon sterlinglik döner sermaye sahibi iken, ICL nin dışardan özellikle Amerikadan getirmek zorunda kaldığı pek çok cihaz için orijinal dizaynlar geliştirme sorumluluğunu yüklendi. Bugün DRI'ın başlangıçta 170 olan personel sayısı 1500'e ulaşmış bulunuyor, mali yıl sonuna kadar toplam satışları da 7,5 milyon sterlingi bulacaktır. DRI bugün üretimi hem Amerika'ya hem de Avrupa'ya satmaktadır. Bütün bu gerçeklere rağmen DRI'nın uzun vadede dev Amerikan kompüter sanayii ile boy ölçüşemiyeceği açıktır.

İNGİLTERE'DE GELİŞTİRİLEN ÖZEL PLÂSTİKTEN BÜYÜK HALLERİN DAMLARI İNŞA EDİLİYOR



Bu plâstik piramitler Orta İngiltere'de Leicester şehrinde kurulmakta olan ve geniş bir alana yayılan büyük Hâl binasının çatısının inşasında kullanılacaktır. Merkezî Ellesmore Port'ta bulunan Robertson U. K. Şirketi inşaat için beheri 1.65 yükseklikte 300 adet pramid temin etmektedir. Bu çatı 283.000 İngiliz lirasına çıkacak yeni restorasyon programının ana kısmını teşkil edecektir.

S. ARABİSTAN

SUUDİ ARABİSTAN'DA 15 HAVAALANI İNŞA EDİLİYOR

Suudi Arabistan'da, Savunma Bakanlığı ve Sivil Havacılık Teşkilâtı tarafından Arabistanın çeşitli yerlerinde 15 Hava Alanı inşaası plânlanmıştır. Bunlardan Cidde ve Riyad'daki alanlar Uluslararası alan olacaktır.

ABD

A. B. D. DE HAVA KİRLENMESİNİ ÖNLEMEK İÇİN KANUN İSTEDİ

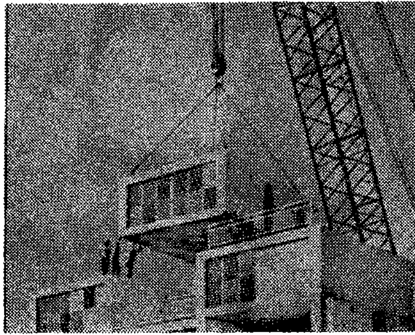
Hava kirlenmesi konusu, suların ve toprağın kirlenmesi ile birlikte git gide daha tehlikeli olmakta ve önem kazanmaktadır.

Süprüntüler, bacalardan yükselen dumanlar, taşıtların eksoz gazları, çöpler ve endüstri artıklarının havayı, suları ve toprağı kirletmesini önlemek üzere bir kanun çıkarılması Nixon tarafından Kongreye teklif edilmiştir.

Öte yandan bir grup Amerikalı bilim adamı, ses duvarını aşan süpersomte uçaklarının atmosferi kirlettiğini öne sürmüştür. Bilginlerin iddiasına göre, bu yüzden atmosferin 18 - 22 kilometreleri arasında bir gaz tabakası meydana gelmekte ve bu tabaka güneş ışınlarının dünyaya gelişini zorlaştırmaktadır.

FABRİKALARDA İNŞA EDİLEN APARTMAN DAİRELERİNİ VİNÇLER YERLEŞTİRİYOR

Ucuz, konforlu, kullanışlı ve rahat evlerin yapılabilmesi için Amerika'da açılan milletlerarası bir yarışmada Porto Rico'lu mimarların teklifi çok olumlu karşılanmıştır. Çocukların oyuncaklarına benzeyen bu yapı sisteminde bir apartman dairesi bütünüyle fabrikada inşa edilmekte ve kamyonla getirilen daire özel vinçlerle kaldırılarak bir önceki dairenin üstüne yerleştirilmektedir. Resimde apartmanlardan birine bir blokun yerleştirilmesini görüyoruz.



BELCİKA

BELÇİKA'DA AÇIK DENİZDE PETROL LİMANI KURULUYOR

Belçika kıyıları açığında sunî bir ada üzerinde yeni bir petrol limanının kurulması yolunda hazırlıklar sona ermiştir.

Çelik bir ada üzerinde kurulacak olan bu yeni limana 500.000 tonluk petrol tankerleri dahi yanaşıp yüklerini boşaltabileceklerdir.

Önümüzdeki yıl hizmete girecek olan bu açık deniz petrol limanı, tahminen 25 milyar Belçika frangına mal olacaktır.

SSCB

SOVYETLER ENERJİ İHRAÇ EDİYOR

Son üçbuçuk yıl içinde SSCB Polonya'ya 0,8 TWh (*) lık enerji ihraç etmiştir. Anlaşma bu yıl bitmektedir fakat Energomachexport ve Venglokoks (polonya dış ticaret kurumu) 1971 - 75 yılları için yeniden 1,5 TWh enerji temini konusunda anlaşmışlardır.

Avrupadaki diğer sosyalist ülkeler SSCB den elektrik enerjisini MİR sistemiyle almaktadır.

Ukranyadaki Mukachova ve Budapeşte yakınındaki Ged arasına kurulan yeni bir enerji nakil hattı, Sovyetlerden en fazla enerji satın alan ülke olan Macaristanın, yılda 4 TWh enerji satın almasını mümkün kılacaktır. Moldavia - Dobruca nakil hattının bitiminden sonra, Bulgaristana yapılan enerji ihracının da artacağı sanılmaktadır.

Ayrıca, Norveçin bazı kısımlarına enerji nakli için kullanılan Kola yarımadası şebekesinden yararlanılarak Finlandiya'ya da enerji ihraç edilmesi düşünülmektedir.

Sovyet raporları 1500 kv. (doğru akım) ve 750 kv. (alternatif akım) nakledecek yeni enerji hatlarının yapımına başlanacağını belirtmektedir.

Bunlardan biri Kazakistandaki Ekibastuzu 3000 km ötedeki esas şebekeye bağlayacak ve yılda 406 Wh nakledecektir.

(*) TWh : Trilyon Wattsaat



1970 YILI GEMİ SİPARİŞLERİ

Japonya	22,545,167
İsveç	5,773,808
İngiltere	5,046,152
Fransa	4,896,907
Batı Almanya	4,302,162
İspanya	3,532,180
Danimarka	3,220,464
Norveç	2,716,522
İtalya	2,463,939
Yugoslavya	1,901,020
A.B.D.	1,801,083
Hollanda	1,762,753
Polonya	1,280,044

-Siparis edilen Gemi Sayısı



Kaynak
Lloyd's Register of Shipping

10(Milyon ton)20

DÜNYA TİCARET FİLOSUNDA BÜYÜK BİR ARTIŞ VAR

Bütün dünyada ticaret gemisi siparişleri 1970 Haziranına kadar 64.66 milyon tona ulaşmış bulunmaktadır.

Lloyd's Register Of Shipping istatistiklerine göre Haziran ayı sonunda dünyada 20 - 26 milyon tonluk 2,019 gemi inşa halinde bulunmaktaydı. Bu sayıya Sovyet Rusya ve Çin'de inşa edilen gemiler dahil değildir.

Gemi sanayinde yatırımlardaki bu artışın sebebi gemilerin daha çabuk demode olması ve armatörlerin uluslararası ticarette büyük gelişmeler beklemeleridir. Bu gelişme gerçekleşmediği takdirde bir kaç yıl sonra arzın talepten daha fazla olması tehlikesi mevcuttur.

DÜNYA ÇELİK ÜRETİMİ ARTIYOR

Dünya çelik üretimi geçen yıl 1968'e göre % 8 artarak 572 milyon tona yükselmiştir. Bu rakamın gelecek yıl 600 milyon tona varması beklenmektedir. Amerikan çelik piyasasındaki durgunluğa rağmen artışın devam etmesinin sebebi Japonya, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki üretim artışıdır. Japonya'daki artış oranı % 15,9, Sovyetlerdeki oran % 7, A. B. D.'deki oran ise % 2,2 dir.

TÜRKİYE

TÜRK PARASININ DEĞERİ YENİDEN AYARLANDI 1 A.B.D. DOLARI 15 TL. OLDU

Bakanlar Kurulu 9 Ağustos 1970 günü bir tebliğ yayımlayarak, 10 Ağustos 1970 Pazartesi gününden itibaren Türk parasının paritesinin 1 Amerikan Birleşik Devletlerinin doları 15 Türk lirası olarak tesbit edildiğini açıklamıştır.

Aynı tebliğde, kuru üzüm, pamuk, kuru incir, çiğit, fındık, Antep fıstığı, zeytinyağı, ayçiçeği, çeltik ve pancar taban fiyatlarını da açıklamıştır.

BAKANLAR KURULU'NUN TEBLİĞİ

Bakanlar kurulunun tebliği şudur:

"Bakanlar Kurulu 7.8.1970 günü toplanarak aşağıdaki hususların 9.8.1970 Pazar günü akşamı kamu oyuna duyurulmasına karar vermiştir.

Ekonomimizi istikrar içinde geliştirmek ve kalkınmamızı plân hedeflerine uygun bir şekilde yürütebilmek için bazı yeni tedbirlere ihtiyaç hasıl olmuştur.

Bu tedbirler bir manzume halinde düşünülmüştür. 1970 Türkiyesi'nin eriştiği seviye ile içinde bulunduğu şartlar dikkatle değerlendirilmiş ve önümüzdeki yıllarda da ekonomimizin sıhhat ve istikrar içerisinde gelişebilmesi, alınmakta olan tedbirlerin ana hedefini teşkil etmiştir. Ekonomimizin bugün en mühim meselesi ödeme dengesidir. Türkiye ödemeler dengesini kendi kaynakları ile tesis etmek mecburiyetindedir. Bunun için daha çok mal ve hizmet satmak, bu hedefe yönelmiş gayretleri teşvik etmek ve desteklemek gerekmektedir. Aldığı ile sattığını dengeye getirebilme Türkiye kalkınmasının erişmesi zaruri bir merhalesidir.

1 — 10 Ağustos 1970 Pazartesi gününden itibaren Türk parasının paritesi 1 Amerikan Birleşik Devletleri doları 15 Türk lirası olarak tesbit edilmiştir.

4 Ağustos 1958 tarihinde yapılan ayarlamadan bu yana geçen 12 sene zarfında memleketimizin fiyatlarında % 80 artış olmasına mukabil, kendileriyle ticaret yaptığımız memleketlerin fiatlarında % 20 - 25 gibi bir artma olmuş, bu durum ekonomimizin dış pazarlara uygunluğunu bir hayli bozmuş ve klâsik ihraç mallarımız dışında yeni ihraç malları istihsali üzerinde menfî tesirler yapar hale gelmiştir.

İthalâtta karşılaşılan zorluklar bir taraftan mahdut dış kaynaklarımızın tevziinde müşkilât ortaya çıkardığı gibi, diğer taraftan Merkez Bankası kaynakları üzerine de aşırı baskılar yapmaktadır. Bunun neticesi iç piyasada likidite sıkıntıları ortaya çıkarmaktadır. Türk parası paritesinin değiştirilmesi ekonomimizdeki bu arızaların giderilmesinde bilzarure mühim bir tedbir olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır. Bu Bu maksatla "18 numaralı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kararı" hazırlanmıştır. Bu kararda bu ameliyenin nasıl yürüyeceği tafsilâtı ile açıklanmaktadır.

2 — Banka kredi sisteminde plân hedeflerine uygun faiz bütünleştirmeleri yapılmıştır.

Tarıma, küçük esnaf ve sanatkârlarımıza verilen kredilerin faizleri aynı bırakılmış, 1 Eylülden itibaren yürürlüğe girmek üzere reeskont hadleriyle kredi ve mevduat faizleri yükseltilmiştir.

Tercihli sanayi ve ihracat yatırımlarının teşviki maksadiyle faiz subvansiyon sistemi uygulanmasına karar verilmiştir.

3 — Yüksek ithalât teminatları genel olarak % 50 nisbetinde azaltılmıştır.

4 — % 25 nisbetindeki ithalât damga resmi % 10'a indirilmiştir.

5 — İthalât transferlerinin sür'atlendirilmesi için tedbirler alınmıştır.

6 — Bekleyen transferlerin biran evvel yapılabilmesi için yeni kaynaklar temin olunmuştur.

1970 - 1971 ve 1972 yıllarında Türk ekonomisinin gerektirdiği ithalâtı beklemeksizin yapabilecek güce sahip olmamız için gerekli imkânlar sağlanmıştır.

Türk parası paritesinin değiştirilmesi ve onunla ilgili olarak yukarıda izah ettiğimiz tedbirler Türk ekonomisine yeni bir hız ve hareket getirecektir.

T. P. A. O. KIBRIS'A ASFALT İHRAÇ EDİYOR

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Kıbrıs'a 310 tonluk bir parti halinde asfalt ihraç etmiştir. Bu T. P. A. O. nın ilk ihracatıdır. Daha önce 300 (1969) ve 240 (1970) tonluk iki parti asfalt hibe olarak gönderilmişti.

PAKİSTAN BAZI MADDELERİ YALNIZ TÜRKİYE'DEN İTHAL EDECEK

Pakistan'da yürürlüğe giren yeni ithalât rejimine göre; tiftik, tungsten, karpit ve palamut özü yalnız ülkemizden ithal edilecektir.

Ayrıca, çimentonun % 50 si, bazı kimyevî maddeler ve traktör lâstiğinin % 20 si Türkiye'den alınacaktır.

JAPONYA

1980 YILINDA UYGULANACAK TİCARET POLİTİKASINI PLÂNLADI

Japonya on yıl sonra uygulayacağı ticaret politikasını şimdiden plânlamaktadır. Verilen bilgilere göre bu plânlamada, 1980 yılında bütün dünyada gümrük tarifelerinin düşeceği, milletlerarası ticaretin hızla gelişeceği kalkınmakta olan ülkelerin ithalâtlarının artacağı ihtimalleri esas olmaktadır.

JAPONYA CEZAYİR'DE ÇELİK TESİSLERİ KURACAK

Japonlar, Cezayir'de Demir - Çelik Tesisleri kuracaklardır. Cezayir, Tesislerin bedelini ödemek için ürettiği çeliği Japonyaya ihraç etmek zorundadır. Bu arada belirtildiğine göre, Japonya Cezayirde üretilen 400 bin ton kütüğün tümünü ithal etmektedir.

İNGİLTERE

İNGİLİZ EKONOMİSİ SARSILIYOR

18 Kasım 1967 de parasının değerini % 14,3 düşüren İngiltere'de yeni bir ekonomik bunalım ihtimali belirmiştir.

İngiltere Sosyal ve Ekonomik plânlama Enstitüsü, "İngiliz ekonomisine canlılık verecek tedbirler başarılı olmadığı takdirde, Sterlinin değerinin bir kere daha düşürülmesinin zorunlu olacağını" bildirmiştir.

Öte yandan, İngiltere Ticaret Odası Başkanı Micheal Noble aynı konuda yaptığı açıklamada enflâsyon tehlikesine değinerek, "İngiliz Ekonmisinin bir çöküşün eşiğinde olduğunu ve gelecek aylarda bu durumun daha da kötüye gideceğini söylemiştir.

ABD

A. B. D. YENİ BİR BUNALIM BEKLİYOR

Ünlü Amerikalı İktisatçı John Kenneth Galbraith "Kuzey Amerikanın 1930'lardakine benzer bir iktisadî bunalıma yöneldiğini" öne sürmüştür. Güney Doğu Asya'daki savaşın bu durumla ilintisini belirten Galbraith buhranın baş sorumlusu olarak Nixon'u göstermiştir.

A. B. D. ve Kanadalı iş adamları da bu görüşe katılmaktadırlar.

İktisat Terminolojisine göre; Genel bir bunalım; G. S. M. H.'da % 20 oranında bir düşüş ve bu düşüşle ilintili işsizlik oranını belirtmektedir.

SSCB

MISIR PAMUĞUNUN % 30 UNU RUSYA ALIYOR

Sovyetler Birliği Birleşik Arap Cumhuriyeti Mısır pamuğunun en büyük alıcısı olma durumunu korumaktadır. Son rekolte mevsiminde Mısır, 238 bin ton pamuk üretmiş ve bunun % 30 unu Sovyetler Birliğine ihraç etmiştir.

KANADA

KANADA DEMİR İHRACATINDA BİRİNCİ

Kanada Enerji Bakanı Caracas'da Toplanan "10. Lâtin Amerika Demircilik Konferansında" yaptığı konuşmada; Kanada'nın 35 milyon ton ile dünya demir ihracatında ilk sırayı tuttuğunu bildirmiştir. Bakan bu rakamın 1975 de 60 milyon tona ulaşacağını da söylemiştir.

ALMANYA

HAYAT PAHALILIĞI ARTIYOR

Federal Almanyanın ekonomisi bazı gelişmelere rağmen henüz bir denge belirtisi göstermemektedir. Aralık 1969'a kadar yıllık artış temposu % 2,8 i geçmemiş olan hayat pahallılığı resmi göstergesi Şubat 1970 de bariz bir artışla % 3,9'a yükselmiştir.

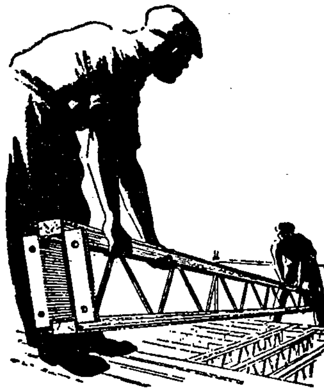
Öte yandan 1969 ve 1970 yıllarındaki toplam tasarruf miktarları, toplam tüketim miktarlarını aşmaktadırlar. Enflâsyon korkusu tasarrufları yapı sandıklarına kaydırmıştır.

İSRAİL

80 MİLYAR DIŞ SERMAYEYE İHTİYAÇ VAR

İsrail devletinin, saldırgan dış politikası yüzünden savaş masrafları git gide artmaktadır.

İsrail gayrisafî millî hasılasının % 30'unu savaş giderlerine ayırmakta ve kalkınma için gerekli fonu ancak dış sermayeyle temin edebilmektedir. Önümüzdeki beş yıl için İsrail'in 80 milyar liralık dış sermayeye ihtiyacı vardır.



düşünceler

YİNE ÖZEL YÜKSEK OKULLAR

Müh. Erman TAMUR

Özel yüksek okullar sorunu son bir yıl içinde çözüm yolunda önemli aşamalar kaydetmiş bulunuyor. Özel okullar sorunu nedir, nasıl ortaya çıkmıştır, çözüm yolu nedir bunlar artık cevabı kamu oyunca bilinen sorular haline gelmiştir. Öğrenciler de bu konuda artık gazetelerin dert anlatma sütunlarına mektuplar yağdırmakla yetinmemekte boykot ve işgal gibi aktif eylemlerle, eğitim ticaretine karşı mücadelede sonuna dek kararlı olduklarını göstermektedirler. Konunun hukuk yönünden de kısa bir zamanda sonuca bağlanacağı ümit edilmektedir.

Bilindiği gibi, Danıştay Davâ Daireleri Genel Kurulu özel bir mühendislik ve mimarlık okulundan mezun olanların diplomalarının iptali için açılan davâlar sırasında özel yüksek okulların Anayasaya aykırılığı iddiasını ciddi bularak 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununu Anayasa Mahkemesine sevk etmişti. Konunun Anayasa Mahkemesine intikali üzerinden bir yılı aşkın bir zaman geçmiştir. Anayasa Mahkemesinin, Üniversitelerden isteyip almış olduğu görüşlerin de ışığı altında, Ülkemizde yüksek öğretimin yetersiz, yoz ve sosyal adalet ilkesiyle bağdaşmaz biçimlerde yapılmasına olanak tanımayacak bir çözüm getireceğine inanıyoruz.

Meslek Odalarının ve özellikle İnşaat Mühendisleri Odasının, özel yüksek okul mezunlarını üye kaydetmemesini bu kuruluşların öğrencilere karşı olduğu gibi göstermek için çabalar harcanmıştır. Gerçekte Odamızın ve özel yüksek okul öğrencilerinin çoğunluğunun aynı çözümde birleştiklerini kanıtlamak bu yazıda özellikle üzerinde durmak istediğimiz noktayı teşkil etmektedir. Konuyla ilgili yeni gelişmelerden de kısaca söz edilecektir.

VATAN İŞGAL ALTINDA

İstanbul Vatan Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksek Okulu öğrencileri 27 Nisan 1970 gecesi okullarını işgal ettiler. Özel yüksek okulların durumunu protesto amacıyla bu eyleme geçtiklerini belirten öğrencilerden bir grup da aynı amaçla işlek bir yol üzerinde ayakkabı boyacılığı yaptılar. Bu arada sandıklarının yanına eylemlerinin nedenlerini anlatan pankartlar koydular. İşgalci öğrenciler, aylardan beri derslerin boş geçtiğini, başvurmalarına rağmen okul yöneticilerinin hiçbir tedbir almadıklarını belirttiler ve özetle şöyle devam ettiler. "Kâr amacı güden özel okul sahipleri elinde eğitim yapılamıyacağı artık apaçık ortadadır. Yurdumuzdaki özel okullarda okuyan binlerce genci bu fırsat düşkünlerinin elinden kurtarmak için bu okulların devletleştirilmesinden başka çare kalmamıştır."

Açıkca görülmektedir ki özel yüksek okul öğrencileri de okullarının devletleştirilmesini sorunun tek ve kesin çözüm yolu olarak görmektedirler.

SUÇU : ÖZEL OKULDA OKUMAK

10 Mayıs 1970 de İstanbul'daki özel yüksek okullarda okuyan öğrenciler Bayazıt meydanında bir miting düzenlediler. Mitingte biri öğrencileri diğeri patronu temsil eden iki kişi idam sehpasına çıkarılarak sembolik olarak asıldı. İdam suçunun, özel yüksek okulda okuması sebebiyle verildiği bildirilen gence son arzusu sorulduğunda şu cevabı verdi : "Ben patronsuz eğitim istiyorum. Beni ve düzeni sömürenler kahrolsun". Daha sonra, üzerinde "Karar : İdam, suçu : Özel yüksek okul öğrencilerini sömürmek ve sömürtmek" yazılı bir gömlek bulunan temsili patron idam edildi. O'da son söz olarak "Beni bu suça sürükleyen ve bu düzeni yürütmeğe çalışanlar kahrolsun" dedi. Ellerinde bir zenaatları olmadığını, lise diplomalarının da bir işe yaramadığını belirten gençler, her yıl lise mezunlarının ancak dörtte birinin Üniversitelere alındığını gerisinin yüksek tahsil yapmamaya veya özel okul patronlarının ağına düşmeye mahkum edildiklerini söylediler. Bir öğrenci temsilcisi de özel okullar sorunu ancak iki şekilde çözülür dedi : Bu okullar ya kapatılır ya da devletleştirilir.

Bilindiği gibi bu yıl da üniversitelere müracaat eden 70.000 lise mezunundan ancak 20.000 kadarı tahsillerine devam olanağı bulacaklardır. Diğerlerini özel okul tuzağına düşmek ya da hepten açıkta kalmak ihtimalleri beklemektedir.

Aslında kalkınma plânlarında da öngörülen, orta dereceli meslek okullarının geliştirilmesi, sayılarının artırılması, bütün üniversitelerde gece öğrenimine başlanması gibi tedbirlerin alınmayışı, açıkta kalan ya da özel okul tuzağına düşen lise mezunları kitlesini her yıl biraz daha büyütmekte, sorun gittikçe çözümü güç bir duruma gelmektedir.

Gerçekte, devlet kadrolarını kalifiye teknik elemanlardan boşaltmak, onları yurt dışına ya da işbirlikçi özel sektöre itmek, böylelikle yatırımların ülkemiz ve halklarımızın çıkarı açısından denetlenmesi olanağını ortadan kaldırmak isteyen işbirlikçi iktidar, doğal olarak, yukarda önerilen tedbirleri almaz. İşbirlikçi iktidar, kamu kesiminde boşalan teknik kadroları yetersiz özel okul mezunlarıyla doldurmak böylece yurt gerçekleriyle bağdaşmayan yatırımlar politikasını sürdürebilmek amacındadır. Bir yandan kamu kesiminde çalışan teknik elemanlara personel kanunuyla mali yönden tatmin edici olmaktan uzak şartların getirilmesi, diğer yandan özel yüksek okullara bol keseden verilen krediler, çeşitli devlet dairelerine gönderilen tamimlerle açıkça korunup, teşvik edilmeleri bu durumu kesinlikle belgelemektedir. Müsteşar Orhan Göncüoğlu imzasıyla Bayındırlık Bakanlığına bağlı Genel Müdürlük ve Reisliklere, Bakan Sabit Osman Avcı imzasıyla D. S. İ. Genel Müdürlüğüne gönderilen ve özel yüksek okul mezunlarından ilgili meslek Odalarına kayıtlı olduklarına dair belge istenmeden işe alınmalarını isteyen tamimler örnek olarak verilebilir. Ancak, önemli bir kısmını gündüzleri çalışarak geceleri oku-

yan halk çocuklarının teşkil ettiği özel yüksek okul öğrencileri kendilerine oynatılmak istenen rolden hoşnut değillerdir. Onlar da patronlara ödedikleri 2500 - 6500 TL. yıllık ücret karşılığında çok yetersiz bir eğitim gördüklerini, üstelik mezuniyetten sonra da göğüslerini gere gere çalışabilecekleri bir ortam bulamayacaklarını iyi bilmekte, okullarının devletleştirilerek eğitim düzeyinin yükseltilmesi için mücadele etmektedirler.

10.5 MİLYON TL., 500 BİN TL.

Haziran ayı başında Kadıköy Özel Mühendislik ve Mimarlık Okulu öğrencileri patrondan okulu satın almak için teşebbüse geçtiler. Öğrenciler, okulda öğrenime devam eden 3200 öğrencinin bir yıllık taksidinin 10.5 milyon lirayı bulduğunu, okulun ise 500 bin lirayla açıldığını belirttiler. Okulu satın aldıktan sonra ne yapacakları sorusuna şu cevabı veriyorlardı : "satın aldığımız ve artık bizim malımız olan okulu Devlete teslim edeceğiz. Böylece Bakanlığın yapmadığı devletleştirmeyi biz gerçekleştireceğiz. Okulumuzun yeni adı Kadıköy Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi olacaktır." Okulun sahibi önce okulu satmaya razı olmuş, Mimarlar Odasının seçeceği bir Bilirkişi Heyetine itiraz etmeyeceğini de söyleyerek, öğrenci ve öğretim üyelerinden oluşan bir Kurul önünde protokola imza koymuştur. Ne var ki, patron daha sonra bu kararından vaz geçmiş, protokolun kendisine tehditle imzalatıldığını iddia etmiştir. Garip bir rastlantı (!) olarak da polis bu arada okulda arama yapmak gereğini duymuş, arama sırasında öğrencilerle çatışmış ve pek çok öğrenci hırpalanmıştır.

Özel okul öğrencileri hiçbir şeyden yılmayarak eğitim ticaretine karşı mücadelelerini sürdüreceklerdir.

ALİ DEMİREL'İN OKULUNDA BİR ÖĞRENCİ YARALANDI

23 Haziran tarihli gazeteler haberi bu başlıkla yayınladılar. Bazı yönetmelik maddelerinin değiştirilmesi için ve okul ücretlerine yapılan zamma karşı boykot yapmak isteyen öğrenciler "Ali Demirel'in fedaileri" oldukları ileri sürülen bir grup tarafından dağıtıldılar, olay yerine gelen polis de bu işte kendilerine yardımcı oldu. Öğrenciler dağıttıkları bildirilerde sorunlarının tek çözüm yolu olarak okullarının devletleştirilmesini gösteriyorlardı.

GAYRETTEPEDE GAYRET VELİLERE DÜŞÜYOR

Ağustos ayı ortalarında bir kaç gün süreyle gazetelerde yayınlanan acaip bir ilânı kimi buruk bir acı duyarak kimi de hayretle okudu. İlânda Gayrettepe Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksek Okulunda okuyan öğrencilerin velilerine hitap edilerek, bilmem kaç gün içinde şu kadar milyon lirayı bulup getirmezseniz okulumuz maalesef kapanmak durumunda kalacaktır, deniyordu.

Dış ve iç sömürü güçlerinin belirlediği geri bırakılmış kapitalist bir İktisadî yapıya sahip olan bir ülkede, elbette eğitim de diğer üst yapı kurumları gibi işbirlikçi kapitalistlerle müttefiklerinin çıkarlarını sürdürecek biçimde belirlenir. Bu yapı içinde bakkal dükkânı açar gibi özel yüksek okul açmak, sonra da görülen lüzum üzerine kapısına kilit vurmak gayet olağan hadiselerdir. Binlerce gencin kaybolan yılları, mahvolan gelecekleri egemen sınıfların umrunda değildir.

DAHA NELER NELER VAR

Özel yüksek okul öğrencileri patronsuz okul mücadelesini bilinçli ve güçlü bir şekilde sürdürürken, konuyla ilgili başka gelişmeler de olmuştur.

Anayasa mahkemesinin 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun, Anayasaya uygunluğu konusunda görüşlerini istediği üniversitelerden cevaplar mahkemeye intikal etirildi :

İstanbul Üniversitesi Senatosunun görevlendirdiği özel komisyon, özel okulların Anayasaya aykırı olduğuna oybirliğiyle karar vermişti. Üniversite Senatosunda bazı öğretim üyeleri -onlarda bu vurgun düzeninden nasiplerini aldıklarından olmalıki- tüm özel yüksek okular Anayasaya aykırıdır denmesine karşı çıkmışlar "Üniversite mahiyetinde öğretim yapan ve diploma veren özel okullar Anayasaya aykırıdır" şeklinde hukuk yönünden yeni tartışmalara yol açabilecek kaypak bir cevap vermeyi uygun görmüşlerdir.

Prof. Tunaya, Prof. Sarıca, Prof. Duran, Prof. Kubalı, Prof. Aldıkaçtı, Prof. H. Amal ve Prof. C. Güven'den oluşan komisyonun raporunda ise Üniversite ve Yüksek Okullar arasında "kuruluş, görev, işleyiş ve amaç" yönünden hiçbir fark bulunmadığı belirtil-

mekte ve özetle şöyle denmekteydi :" Gerçekten ancak devlet eliyle kurulabilecek olan Üniversitelerin işletilmesine imkân verildiği takdirde, devletin üniversiteler konusundaki tekelini korumak ve sürdürmek olanağı ve gereği kalmaz. Bu itibarla Komisyonumuz 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunundaki yüksek öğretim ve eğitimle ilgili hükümlerin tüm olarak Anayasanın başta 120 nci maddesi ile 21 nci maddesine aykırı olduğuna oybirliği ile karar vermiştir."

İstanbul Teknik Üniversitesinin de, Anayasa Mahkemesine, İstanbul Üniversitesininkine benzer bir görüşü ilettiği öğrenilmiştir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi ise 625 sayılı kanunun Anayasaya aykırılığını daha açık bir şekilde belirtmış bulunmaktadır.

Bu ara olumlu sayılabilecek bir başka gelişme de özel yüksek okullarda ders vermekte bulunan teknik üniversiteler öğretim üyelerinin büyük kısmının bu okullardan ayrılmış ve ayrılmakta oluşlarıdır. Örneğin İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesinin 118 öğretim üyesinden sadece 5 adedi özel okullarda ilişiğini kesmemiştir. Bu durumun özel okulları müşkül durumda bırakacağı, öğrencilerinde gittikçe artan tepkileri karşısında zaten yüklerini tutmuş olan patronların okullarını devlete devretmek için hele iyi bir fiyat biçtireceklerini de tahmin ediyorlarsa pek de nazlanmayacakları düşünülebilir.

AZ MI YAZILIP ÇİZİLDİ?

Cumhuriyet Senatosu Özel Okulları Araştırma Komisyonu Raporu, D. P. T. Sosyal Plânlama Dairesi Özel Yüksek Okullar Araştırması Raporu ve daha nice araştırmalar söz konusu okullarda yapılan eğitimin yetersizliğini çeşitli defalar belgelemişti. Öğretim kadrolarının güçsüzlüğü, laboratuar ve teçhizat imkânlarının ne kadar kısıtlı olduğu, değerlendirmelerin ne kadar gayri ciddi bir şekilde yapıldığı belgelerle ortaya konmuştu. Konunun Anayasada öngörülen sosyal adalet ilkesi yönünden nice eleştirisi yapıldı. Bugün sayıları 50 yi bulan Özel Yüksek Okulların, Kalkınma Plânlarında da öngörülen personel plânlamasına ters düşen gelişmelere sebep oldukları rakam rakam ortaya kondu. Ve nihayet pek çok hukukçumuz 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun Anayasaya aykırı olduğunu defalarca bilimsel bir şekilde belgeledi.

SONUÇ

Dananın kuyruğu yakında kopacak, Anayasa Mahkemesi, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun Anayasaya uygun ya da aykırı oluşunu bir karara bağlayacaktır.

Anayasa Mahkemesi söz konusu kanunu iptal etmediği takdirde özel okul öğrencilerinin ve memleketimiz gerçekleriyle bağdaşır bir eğitim düzeninden yana olan bütün memleketseverlerin mücadelesi belki daha da güçlü bir şekilde sürüp gidecektir.

Kanun iptal edilirse ortaya çıkan hukukî durum, alınması gereken yeni tedbirler ve bunların gerçekleştiriliş biçimleri yeni bir araştırmanın konusu olabilir.

Yazımızın sonunda Odamızın teknik öğretim konusunda kısa vadede alınmasını zorunlu gördüğü tedbirleri özet olarak tekrarlayalım.

1. Orta dereceli meslek okulları geliştirilmeli ve sayıları artırılmalıdır. Bu okullardan mezun olanların Üniversitelerin giriş imtihanlarına edilmeleri sağlanmalıdır.

2. Bütün Üniversiteler gece öğrenimine başlayarak ancak bu şekilde okuyabilecek gençlere olanak verilmelidir.

3. Özel yüksek okullardan, geliştirilerek bir Devlet Okulu durumuna getirilebilecek olanları Anayasanın öngördüğü şekilde kamu yararına devletleştirilmeli, diğerleri kapatılmalıdır. Kapatılan okullarda okuyan öğrenciler diğer okullara aktarılmalıdır. Özel yüksek okullar kesinlikle bir Devlet Yüksek Okulu niteliğine kavuşana kadar verilen bütün diplomaların, geçerli olabilmeleri için mezunlar yeniden imtihanlara tabi tutularak, başarı gösterenlerin diplomaları tasdik edilmelidir.

Elbette, yukarda öngördüğümüz tedbirlerin gerçekleştirilmiş biçimleri ve detaylerin gerçekleştiriliş biçimleri ve detay-

Son söz olarak : 27 Mayıs Devriminin getirdiği özerk bir kuruluş olan Anayasa Mahkemesinin, şimdiye kadar vermiş olduğu yerinde kararlardan aldığımız güvenlik duygusuyla, "625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu" hakkında da Ülkemiz ve halklarımız açısından en doğru kararı vereceğine olan inancımızı belirtmek isteriz.

EĞİTİM DÜZENİMİZ VE TOPLUM SORUNLARIMIZ

Yük. Müh. Gönen TOPRAK

Bu satırlarda yayınlanan önceki yazımızda Dünyadaki ve ülkemizdeki gençlik hareketlerinin bir genel analizini vermiş, bunların içindeki toplum sorunlarına değinmiştik. Diyalektik düşün içinde eğitim ve toplum sorunlarının birbirinden ayrılamayacağını gözeterek, bu yazımızda eğitim sorunlarımızı bir toplumsal çerçeve içinde inceliyecek, çözüm yollarını sunacağız.

EĞİTİM ANLAMI, FELSEFESİ :

Milletimizin tarihsel ve toplumsal gelişim süreci incelenince bilim ve uygarlığın asırlar boyu aleyhimize işlediği; hegomanyamız altındaki ulusların zamanla birer birer bize yetişip, geçtiği görülür. Zamanın ilerlemesi karşısında izafi olarak gerilememizi sağlayan bu tarihsel oluşum, büyük ölçüde eğitimin önemini anlayamamamızdan ve eğitime gereken önemi veremememizden dolayıdır.

Geniş anlamı ile eğitim; çağa, çağdaş ilerleme hızına ayak uydurabilmek için gelecek kuşakların bilimsel, toplumsal ve siyasal bilinçle nesnelere eğilmesi yolunda yapılan faaliyet, daha doğrusu yatırımdır. Bu yatırım üç içerik etrafında oluşur ki bunların teker teker analizi bizi eğitimin felsefesine götürür.

Eğitim iktisadî anlamıyla uzun vadeli bir yatırımdır. Gençlerimizin güçlerini, emeklerini ileride daha verimli biçimde yararlanabilmek için bugün kullanmayacak; onları bu amaçla görevlendirilen bir öğretici kadro ile yarınlara hazırlayacağız.

Sosyo - ekonomik anlamıyla eğitim; üretim alanlarının ve kalkınma ihtiyacının gereklerine - bir sosyal talebe - göre yeteri kalitede ve miktarda işgücünün yetiştirilmesidir.

Eğitim, esas esprisine düzen - eğitim ilişkisi etrafında toplanan anlamıyla kavuşur. Her düzen; siyasal, sosyal, ekonomik karakterini eğitim plânlamasına yansıtarak; gelecek kuşakların dimağlarına simgesini okul sıralarında vurarak ve onları öğrenim yoluyla da kendisine alıştırarak, ısıtarak geleceklere hatta ölümsüzlüğe - yöneleceği iddiasında, inancındadır.

Eğitim felsefe olarak yukarıdaki üç anlamı eşliğinde bugünlerimizi moral ve entellektüel alanda yarınlara bağlayan vasıtadır.

EGEMEN SINIFIN ÇIKARLARINA GÖRE EĞİTİM

Geri kalmışlığımızı büyük ölçüde bir tarihsel süreç içinde oluşturan Osmanlı üslûbundaki teokratik dinsel eğitimdir. Bu eğitim motifi Devletin dayandığı siyasal temayı yansıtır. Bilimsel ve teknolojik esasa ve gelişmelere göre eğitim yapan Batı ile aramızdaki fark hızla kapanmış, durumun farkına vardığımızda felâket kapımızı çalmış, 4,5 milyon km² lik topraklardan çekile çekile bir avuçluk Anadolu'ya sığınmışız. Görüleceği üzere eğitim icabında bir milletin geleceğine tek başına etken olabiliyor.

Bugünkü tabloda eskisinden daha parlak değil. Bir taraftan geniş halk kitlelerinin uyanmasını önlemek için "her köye bir kur'an kursu, her kasabaya bir imam - hatip okulu" parolası ile dinsel eğitim geliştirilirken; öte yandan tamamen egemen sınıfın çıkarlarına göre düzenlenmiş; kimin için ve ne ürettiğini düşünemiyen beyni yıkanmış robot meslek adamlarını yetiştiren, tüketici nitelikte "burjuva eğitim sistemi"ni uyguluyoruz. Tarihten ders almamışlığımızı açığa vuran, çağdaş bilim esaslarına aykırı, ulusal nitelikte olmayan; halkımızın kurtuluşu ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak esaslarına göre değil, emperyalizmin ve sömürü düzeninin korunması ve gerçek bilimin gelişmesini önlemek doğrultusunda olan bu eğitim sistemi bizi nerelere götürecektir? Bunu zaman gösterecek.

İLK VE ORTA EĞİTİM :

"Genel kültür" diye tanıtılıp aslında "burjuva kültürü" olan kültürü veren ilk ve orta eğitim sistemimiz, öğrenciyi özel mül-

kiyetçi, "sen - ben" kavgası yapan bireyci biçimde yetiştirmekte; onlara basit mantık oyunlarıyla kapitalist ekonominin iyiliğini, üstünlüğünü benimsetmeğe çalışmaktadır. Körpe dimağların düzene uydulaştırılması çabası bu dönemlerde başlıyor :

"— Kaya BANA taş bul", "— Al SANA beş tane taş" (1)

"Ekonomi alanında eşitlik olamaz çünkü çok çalışan çok kazanır." (2)

"Sermaye sahipleri paraya ihtiyacı olanları yanlarında çalıştırırlar. Böylelikle onların da geçinmesini sağlarlar." (2)

"Demokraside iktisadı devlet yapmaz." (2)

"NATO barışın bekçiliğini yapmakta; NATO Türkiye, Türkiye NATO sayesinde daha kuvvetli bulunmaktadır." (3)

Uygulanmayan, sözde kalan övgüler sürüp gider :

"Bugünün demokrasi anlayışı, halk sınıfları arasında üstünlük tanımaz.", "Herkes dilediği alanda iş tutma hakkına sahiptir.", "Herkes eğitim ve öğrenim yapma hakkına sahiptir.", "Yurttaşlar sağlık içinde yaşama hakkına sahiptir.", "Türkiyede feodal düzen yoktur." (?) (2)

İlk ve orta öğrenim sistemimiz ülkemizin koşullarına göre çok uzun sürelere inhisar edip, "meslekî üretici güç formasyonu" kazandırmaz. Yüksek öğrenime alt yapı olamaz, ondan tamamen kopuktur. Üniversiteler yaşama yabancılaşmayı ve uyum güçlüğünü doğurur.

YÜKSEK ÖĞRENİM :

Sistemsizlik ve yığılma :

Orta öğrenim üstü öğrenim yapan kurumlarımız sistem, amaç, olarak tam bir kargaşalık içindedir : Üniversiteler, akademiler, yüksek okullar, enstitüler yığını. Ayrıca her tür de kendi içinde eski ve yeni olarak bölünmeye uğramıştır. Uygulanan farklı öğretim programları, yönetmelikler, ücret statüleri ile bu kargaşalık büsbütün büyüyor. Üniversiter özerkliğin, akademik özgürlüğün bulunduğu açık toplumlarda aynı dalda çalışan kurumların program ve müfredat birliğinin aranılan birşey olmadığı ortadadır. Fakat geri kalmış bir ülke olarak, yüksek öğrenimin bu her telden çalan koro görünümünü önlemeliyiz.

Orta öğrenimin genci meslekî üretici güce kavuşturamaması, nüfus ve şehirleşme artışı, ilk ve orta öğretim yatırımları, yedek subay olabilme ve sosyal statü sağlama arzusu orta öğrenim yapanların hemen hepsini yüksek öğrenim kurumları kapısına getirip, yığılmalara yol açıyor. Otorite baskı karşısında çözülüyor, kurumlar çoğalıyor, özeller ortaya çıkıyor, sınıflar kalabalıklaşıyor, öğrencilerin heves duydukları dallara kaydı olanaksızlaşıyor, gerçek istidatlar bulunup işlenemiyor. Bu yığılma aşağıda değineceğimiz temelsel değişikliklere gitmeden düzeltilemez.

İkili fonksiyon :

Üniversite liberal düşünce ve konsepsiyona göre araştırıcı bir müessesedir. Diğer taraftan üniversite, memleketin kadrolarına insan, her türlü hizmetlerine eleman yetiştiren bir kamu müessesesidir. Ülkemizin hem serbest ve hür düşünceler içinde yapılacak araştırmalara, hem de kalkınmada kullanılacak elemanlara ihtiyacı vardır. Bu itibarla iki fonksiyonda eşit derecede öneme sahiptir ve kesin çizgilerle birbirinden ayrılarak yüksek öğrenim politikasına yansıtılmalıdır. Şöyle ki :

a) Araştırıcı fonksiyonlu üniversite öğrencisi bilimi, bilim yaparak öğrenir.

Yani aslında o bir araştırmacıdır. Gerçeği daima araştırma yaparak bulur. Bu fonksiyonunu yerine getirmeyen üniversite tutuculuğa doğru sürüklenir, kendi içine kapanır, zaman ilerledikçe o izafî olarak geriler.

b) Diğer fonksiyonlu yüksek okul, akademi belli mesleklere dirijan adamlar yetiştirecek kurumlardır. Aslında yüksek okul öğrencisinin daha çeşitli, daha hacimli bilgilere ihtiyacı vardır. Fakat onun bir araştırıcı olması yani bilim yaparak bilimi öğrenmesi şart değildir.

Bu fonksiyonları tamamen birbirinden ayıran, hiyerarşik bir düzende değerlendiren hizmet alanı da üniversite dışında kurulmalıdır.

Plânlı ekonomiye göre eğitim :

Eğer bir ülkede ekonomi plânlı bir gelişim göstermezse, bu plânsızlık eğitimi de etki sahasına alır. Ekonomiyi yönlendiren kalkınma modelleri aynı yönelimli eğitim plânlamasını da getirmelidir. Ekonomi ile

---

(1) : Alfabe

(2) : Yurttaşlık Bilgisi Ortaokul III

(3) : Millî Güvenlik Dersleri Lise III

eğitim birbirinden kopuk, ilgisiz iki ayrı sistem içinde gelişirse o ülkenin her tarafını diplomalı işsizler veya gizli işsizler kaplar.

Türkiyede durum bu merkezdedir. Baskı ile son yıllarda daha da artırılan yüksek öğrenim kontenjanları hiçbir zaman istihdam problemine, sosyal ihtiyaç ve isteğe göre ayarlanmamış, kayıt işleri üretim alanlarının gereklerine göre değil raslantılara göre yapılmıştır. Yani Devlet sosyal arz ile sosyal talep ayarlamasını yerine getirememiştir. (Değerli insan arzı çok, talebi az) Özel yüksek okullar bu sorunu büsbütün içinden çıkılmaz yaptı.

Öğretim üyeleri :

Fazla sayıda öğrenci sıkı bir öğretici - öğrenci ilişkisini olanaksızlaştırmakta, öğretim üyelerinin araştırma yaparak kendilerini yenilemelerini engellemektedir. Akademik ünvanların verilmesinde çok farklı kriterlerin kullanılması, icabında çok dar ve spesifik tekniklerin ders ve bilimsel ünvan konusu olması mesleğin durumunu kendi içinde ve öğrenciler karşısında sarsmıştır. Bu sarsılış akademik ünvanların ticarî ortamlarda itibar kaynağı olarak - 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'ndaki yasağa rağmen - kullanılmasıyla daha hızlanmıştır.

Kanımıza göre öğretim üyelerinin günümüze değin gelen yıpranma sürecini oluşturan en önemli neden bazılarının aktif politikaya girerek veya dışardan sömürücü güçlerin ve emperyalizmin danışmanlığını yapmalarıdır. Bazı öğretim üyeleri bugün bilerek veya bilmeyerek emperyalizmin etki alanına girmişler, uluslararası sermayenin çeşitli tutumlarında görev almışlardır.

Yönetime katılma :

Yüksek öğrenimdeki buhranı, gençlikteki gerginliği çözümleyecek en etken kısa vadeli formül budur. Getireceği yenilikler :

1) Gençlerin hiçbir art heves taşımayan görüşleri, istekleri yetkili üniverste organlarında temsil olanağı bulacak, kanunî prosesüs içinde yükselecek; büyük oranda, sokağa dökülmesi, şiddet hareketlerine dönüşmesi önlenebilecektir.

2) Üniversitenin "öğretim üyesi, yardımcısı, öğrencisiyle bir bütün olma"sı ancak bu bütünün parçalarını "ortak bir yönetim organı içinde birleştirme" ile gerçekleşebilir. Böylece üniversitenin bugünkü bölünmüşlüğü önlenir.

3) Bugünkü düzende çatışan, öğreticinin araştırıcı zihniyeti ile öğrencinin faydacı düşüncesi ortak bir sorumluluk altında birleşecektir.

4) Entellektüel bir ortamda üniversitenin fikir üretimi gücü daha artacaktır.

5) Üniversite devletin ve milletin en yüksek danışma organıdır. Devlet bu danışma organına nadiren baş vurmuşsa bunun en önemli nedeni üniversitenin siyasal gücü etkileyecek yeterli dinamizden yoksun oluşudur. Yönetime katılan gençlik bu dinamizmi üniversiteye aşılayacaktır.

Gençlerin yönetime katılması Anayasaya aykırı ise gerekli Anayasa değişikliği yapılmalıdır. Herhalde bu konu siyasal hakların geri verilmesinden daha az önemli değildir.

ÖZEL YÜKSEK OKULLAR :

Bu konuda bugüne değin çok şeyler söylendi, yazıldı. Anayasamızın 120. maddesi (4) ile ileri sürülen üniversite - yüksek okul ayırımı yukarıda belirttiğimiz üniversitenin iki fonksiyonu birbirine karıştırıldığı için bugün resmî yüksek öğrenim kurumlarında dahi yapılamıyor. Bu itibarla özel okul problemini üniversiteye paralel öğrenim yapıyor veya yapmıyor kıstası ile çözümlemek bugünkü koşullarda mümkün değildir.

Bunun yanısıra özel okul patronlarının cankurtaran simidi gibi sarıldıkları 21. madde var : "Herkes bilim ve san'atı serbestçe öğrenme ve öğretme hakkına sahiptir."

Biçimsel hukuk açısından özel yüksek okulların Anayasaya uygun olduğu belki ispat edilebilir. Fakat bunların, nüfus başına yılda 282 dolar gelir isabet eden ülkemiz için sosyal ve ekonomik yapımıza aykırı kuruluşlar olduğu ortadadır. Bunu Anayasamız 50. maddesi ile kabul ediyor : "Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama devletin başta gelen ödevlerindendir."

Bugüne değin görülen uygulama ile gençlerimizi karanlık geleceklere yönelten, çağ dışı bilimi parayla satan, sorumsuz gidişleri yetkili resmî organlarca da kabul edilen (5), sosyal adalet ve fırsat eşitliği ilkelerine aykırı bu kurumlar en kısa zaman-

(4) : "Üniversiteler Devlet eliyle ve kanunla kurulup işletilirler."

(5) : Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu.

da Devlet denetimi altında, benzer resmî okullara eşit düzeyde öğretim yapan vakıflar haline getirilmeli veya devletleştirilmelidir.

ÇÖZÜMLER :

Yukarıda ortaya koyduğumuz sorunlar çözümleri ile beraber alınmıştır. Ayrıca şu hususlara değinmekte yarar vardır :

1) İlk, orta, yüksek öğrenim arasındaki bağ kuvvetlendirilmeli; meslekî öğrenim bugünkünden daha erken başlamalıdır.

2) **Fırsat eşitliği ilkesi ile eğitim :**

İktisadî, sosyal çizgilerin belirlediği toplum katları arasındaki farklar - ülkemizdeki uçurumlar - ancak; temelde fırsat eşitliği ilkesine oturan bir eğitim anlayışı ve uygulaması ile giderilebilir. Böylece hepimizin üzerinde birleştiği hür demokratik düzeni korumak, yaşatmak mümkün olur. Aksi halde toplum katları hızla birbirinden uzaklaşır, birbirine zıt çıkarlarla bağlı sosyal sınıflar demokratik düzenin karşısına çıkar. Onu bir komünal hareketle veya faşist darbeyle güzel yurdumuzda görmek istemediğimiz katı dikta düzenlerine götürür.

Eğitimde fırsat eşitsizliği ilerdeki her türlü aşırı sosyal gelişimin tohumlarını serper.

Türkiyede iyi öğrenim yapan çocuklar çoğunlukla iyi maddî olanaklara sahip olanlardır. Ancak istisnaî olarak nitelenebilecek sayıda köylü, dar gelirli aile çocuğu yüksek öğrenim yapabiliyor. 1968 DİE (6) raporlarına göre yüksek öğrenim yapan gençlerin % 83'ünün ailelerinin 5 binden fazla nüfuslu kentlerde oturduğu veya aylık gelirinin 1000 TL. nın üzerinde olduğu belirtiliyor.

3) **Halka dönük eğitim :**

Her ülkede uygulanan eğitim düzeni o ülkenin eğitimden beklediklerin yansıtmalıdır. Ülkenin sorunları, koşulları, olanakları eğitim programlarında birleşmelidir. Eğitim ülkenin sorunlarını hem bilimsel bir çerçeve dahilinde çözümleyebilmeli, hem de bu çözümlemede kullanılacak elemanları yetiştirmelidir.

Öğretim kurumlarının toplum sorunlarına sahip çıkması, toplum sorunlarının üzerine eğilerek çözüm yolları araması, çözüm getirecek bilgiler öğretmesi gerekir. Oysa bizim eğitim kurumlarımız toplumdan ve toplum sorunlarından kopuk olup; daha çok egemen çevrelerin ihtiyaçlarına, amaçlarına uygun eğitim yapıyor. Yani eğitim kurumlarımız ve düzenimiz halka dönük değildir.

4) **İş garantisiyle eğitim :**

Yukarıda değindiğimiz; ekonomiye, ekonomik gelişime paralel olmayan eğitim diplomalı işsizliğe, gizli işsizliğe veya öğrenim sahasının dışındaki işlere girilmesine yol açar.

1968 DİE raporlarına göre ülkemizde yüksek öğrenim yapmış elemanların % 23'ü iş bulamamakta veya kendi mesleklerinde çalışmamaktadır.

5) **Çağdaş bilim ve tekniğe uygun eğitim :**

Çağın gereklerine, çağdaş bilim ve tekniğe göre düzenlenmeyen eğitim sistemi millet olarak yakın tarihimizden en çok ders alınacak konuyu teşkil eder. Oysa uygarlık korkunç bir hızla gelişirken biz hâlâ körpe kafaları kur'an kurslarıyla dolduruyor; halkın uyanmasından, bilinçlenmesinden korkuyor; bu yolla tutuculuğu ölümsüzleştirmek istiyoruz.

Mevcut düzeni koruyacak robot bürokratlar; egemen sınıfların lüks, diğerlerinin zaruri ihtiyaç maddelerini üretecek beyinleri yıkanmış meslek adamları yetiştirmek üzerine kurulu ilk - orta - yüksek eğitim düzenimiz de çağ dışıdır.

SONUÇ :

Eğitim toplumun geleceğinin plânlanlanmasıdır. Eğitim geniş anlamıyla insana bir dünya görüşü kazandırmak içindir. Nesneyi tarihsel sürecinden, üretim ilişkilerinden soyut, tek boyutlu bir düşünce yöntemi ile algılayan kimse - bu anlamıyla - eğitim görmemiştir. Düşünmeksizin, şartlandırılmış olarak üretime katılan bir üretim ünitesi, makina parçasıdır. Yukarıda ayrıntılarıyla değindiğimiz temel felsefeye oturan böyle bir eğitim düzenini bu düzenin savunucuları üniversite yöneticileri ve siyasal kadrodan beklemek mümkün değildir. Ancak Anayasamızın öngördüğü bilcümle reformlar gibi devrimci güçlerin yer aldığı bir siyasal iktidar ve paralelindeki üniversite yönetimi tarafından gerçekleştirilebilir.

---

(6) : Devlet İstatistik Enstitüsü.

DEVALÜASYON 1970
yahut
BİR SİSTEMİN ÜÇÜNCÜ İFLÂSI

Yük. Müh. Uğur KÖKDEN

Ağustos ayında, yurdumuzda uygulanan ekonomi siyasetinde etkileri derin olacak, önemli birtakım kararları kapsayan bir yaprak çevrildi. Devalüasyonun doğum belgesi sayılabilecek Bakanlar Kurulu bildirisi, "bu tedbirler bir manzume halinde düşünülmüştür" diyor. Gerçekten, Personel Kanunu, onunla birlikte gün ışığına kavuşan değişik vergiler, sonunda 9 Ağustos kararı, bu karara eşlik eden kimi tarım ürünlerinde gecikmiş yeni taban fiyatlarının açıklanması, gider vergilerindeki yüzde yüz artış uygulaması, tüm bunlar, çevrilmiş bir yaprağın sonunu karartan eylemlere benziyor. Ama, aslında, yeni bir ekonomi siyasetinin başlangıcına tanık oluyoruz.

Kuşkusuz, başlayan yeni çizgi üstünde en önemli nokta devalüasyondur. Türkiye ekonomi tarihinin geleneğine uygun olarak, sonunda, burjuva demokrasisinin sözlüğüyle "anlamsızın en kötüsü" gerçekleştirildi; Cumhuriyet'in üçüncü devalüasyonu yapıldı. Devalüasyon kararı, bir hükûmet için, barış çağının en bahtsız imzasını taşıyan eylemi demektir.

Ayrıca, böyle önemli bir kararın alınması ve kamu oyuna açıklanmasında, iktidarın uğradığı büyük taktik yenilgiyi de gözden uzak tutamayız. Günümüze çok yakın iki para değeri düşürmesini hâtırlayalım : Kasım 1967 tarihli İngiliz ve Ağustos 1969 (hemen hemen ayni günler) Fransız devalüasyonları. Özellikle sonuncuda, Maliye Bakanı, bu nazik para işlemi sırasında, öncesi ve sonrası günlerle beraber, bir aya yakın bir süre, Rue de Rivoli'de, yani Bakanlıkta yatıp kalkmıştı. "Sır" rı yalnız sekiz kişi biliyordu. Oysa, Türkiye'de, devalüasyon, davullu - zurnalı bir gelin alayına yaraşır şekilde, gelişi önceden duyulup yarı yolda karşılanmıştır. Para değerinin düşürülmesini daha şimdiden başarı defneleriyle süsleyerek kamu oyu önüne sürenler, Türk devalü-

asyonunun gücünü gizliliğinden aldığını söyleyecek derecede sorumsuzdurlar; ya da halka karşı gerçekleri ters çevirmeyi değişmiyen bir üslûp olarak benimsemişlerdir.

PLANLAMANIN SORUMLULUĞU :

1970 Türkiyesi'nde yapılan para değerinin düşürülmesi işlemi, 1946 ve 1958 devalüasyonlarından özellikle daha değişik bir anlam taşımaktadır. Gerçeklere ismini verirsek, 9 Ağustos kararı planlı dönemin ilk devalüasyonu, dolayısiyle, plan uygulamasının sorumluluğunu kesinlikle belgeleyen bir karardır. Bir çeşit, plan anlayış ve uygulamasının ulaştığı çıkmaz sokağın özel ismi sayılmalıdır. Nerdeyse on yıl biterken, sorunlar önünde bilimsel seçim olanağından ve teknik yetenekten uzak, iktidarların benimsediği kalkınma yönteminin iflâsını haykıran, "emredici" olmak yerine "yolgösterici" nitelikte bir planlamanın muhasebesi yapılınca, karşımıza, çıka çıka, devalüasyonun soğuk ve siyah yüzü çıkıyor. Duraksamasız denebilir ki, Ağustos 70 kararının gölgesi, iktidarın boyutlarını veren Planlama'nın, yani planlama anlayışının üstüne düşmektedir.

Bununla birlikte hiç şaşırmamak gerekir. Çünkü, "Plan tarihinde eğer bir gelenek kurulmuş olsaydı, her on ya da on iki yılda bir, para değerinin düşürülmesi Beş Yıllık Planlar'a bile geçirilirdi" şeklinde düşünen iktidar sorumlularına, sözde muhalefet yöneticilerine bile yurdumuzda raslamak olağan.

GEÇMİŞ DEVALÜASYONLAR :

Elbette eleştirilmesi gerekli olan devalüasyonun, bu utanç işleminin içinde bulunduğumuz koşullar içinde kaçınılmazlığı, yahut kaçınılabilir oluşu değildir. Geç ya da zamanında yapılması da değildir .Türkiye'nin niçin, ve hangi noktadan bu koşullara kadar sürüklendiği önemlidir. Temel suçlama bu sorumluluğa dönük olmalıdır.

Geriye dönerek bakarsak, 1931 yılından beri liranın yabancı paralara -aslında altın gramajına- göre bir dizi ayarlamalar geçirdiği görülür. Dolar alım - satımının 90 krş. üstünden geçerli olduğu İmparatorluk döneminden Cumhuriyet'e geçince, Tablo - 1'de görüleceği gibi, üç devalüasyon yapılmıştır.

TABLO — I

Yıllar	Düşürülme oranı	Bir Doların eski değeri	yeni değeri
1946	% 115	1.30 TL.	2.80 TL.
1958	% 221	2.80 "	9.02 "
1970	% 66,6	9.02 "	15.00 "

1931'de belirlenen 1 dolar = 1.31 TL. eşdeğerliliği, İkinci Dünya Savaşı yıllarıyla 1946'ya dek sürüklenmiş, sonunda savunma masraflarının baskısıyla, savaş dönemi yokluklarının faturası yoksul halk kitlelerinin önüne sürülmüştür. Recep Peker hükûmeti, (1931 - 1946) on beş yıl süren para barışı çağını kapayınca, devalüasyonla umduğu hiçbir sonucu elde edememiş, tersine, 6/7 Eylül kararları onun sonunu getirmiştir. Gerçekten, 1946 işlemini, ayni zamanda siyasal bir yenilginin habercisi saymak gerekir. Bu devalüasyon döneminde, ne üretim artmış, ne de paranın satın alma gücü yükseltilebilmiştir. İthalât çoğaldı-

ğı gibi, ihracat düşmüş ve dış ticaret açıkları büyümeye devam etmiştir. Özellikle işsizlik tüm yurdu kasıp kavurmuş, değer düşürme işleminin sosyal yapıda derin izler bırakan sınıfsal niteliğini açık seçik ortaya koymuştur.

Ayrıca, tüm bu olumsuz sonuçlara ek olarak, 280 krş. şeklinde belirlenen doların değeri, kısa bir süre sonra, karaborsada 450 kuruşa yükselmişti.

1958 devalüasyonu da, ekonominin yapısal bozuklukları köklü ve bilimsel yöntemler benimsenmediği, kalkınma iç mantığı korunduğu için beklenilen dengeyi sağlayamadı. Üstelik, bu dönemde, girişilen yatırımlar enflasyonist gidişi gittikçe artırdı. Bir kez daha, toplumun ezilen katları, sabit ve dar gelirliler, grev hakkından ve toplu sözleşmeden yoksun işçiler, topraksız ya da az topraklı geniş köylü yığınları, her geçen gün şiddetini artıran geçim sıkıntısı karşısında dayanışmasız ve silâhsız bırakıldı.

9 Ağustos kararı arkasında böyle bir geçmişe sahiptir. Bu gerçeği bizzat özel sektör sözcüleri, en yalın ve kaçamaksız biçimde, "bahtsız bir kuşağız, üç devalüasyon yaşadık" demekle dile getirmişlerdir.

1970 para değerinin düşürülmesiyle, aslında, çoktan beri varlığını katlı kur sistemiyle sürdüren örtülü devalüasyan açık ve resmî bir kimlik kazanmıştır. Tablo - II, 9 Ağustosdan önce, birden fazla döviz kurunun nasıl uygulandığını, yani katlı kur sistemini tüm çıplaklığıyla ortaya koyuyor.

TABLO — II

Kurun Adı	**1 Dolar (TL)**
İthalât - ihracat kuru	9.00
Yabancı turist - yabancı diplomat - ve işçi kuru	12.00
Turist kuru (Türkler için)	13.50
İhracat kuru (Vergi iadeli)	12. - 14.00
İthalât kuru (Teminatla beraber)	16. - 18.
Serbest piyasa	12. - 15.

Bununla beraber gizli devalüasyon bir ölçüde gene süregelmektedir. Yani, fiyatlar dış piyasayla farklılık göstermektedir. Bu demektir ki, doların değeri - tüm çabalara rağmen - 15 lirada tutulamayacaktır Başka bir deyişle, Türk parası ağırlık yitirmiş fakat sağlık kazanamamıştır. Ekonominin dışa bağımlılığı, böyle bir sonucun temel nedenlerinden biri olarak sürdürülen ekonomi siyasetinin bizzat baş mimarı tarafından radyo konuşmalarında açıklanmıştır.

Gerçekten denebilir ki, pratikte katlı kur sisteminin varlığı dolayısıyla, hükûmet, belki, genel anlamda bir para değerini düşürme işleminden kaçınamazmıydı? Soru tartışma götürür. Ancak kapitalist dünyada uluslararası ödeme sorunlarını düzenleyen Para Fonu Örgütünün (IMF), tüm devalüasyonların vaftiz babası kimliğiyle, katlı kur sistemine karşı çıktığı bilinince, Türkiye'nin ekonomik kararlarında ne ölçüde dışa bağlı olduğu daha açık ortaya çıkıyor.

Bununla beraber, bir ölçüde, gene katlı kur sistemi yürürlükte kalmıştır. Tarım ürünleri için bir doların karşılığı, üretici zararına olarak 12.— TL. kabul edilmiştir. Öte yandan garanti kurundan yararlanan petrol şirketleri kazançlarını ulusal çıkarların çiğnenmesi pahasına 9.— TL. dan dışarıya çıkarabilmektedir.

BAĞIMLI EKONOMİ :

Bilindiği ve yaşandığı gibi, Türkiye azgelişmiş bir ülkedir. XIX. yüzyıl başından beri umutsuz bir kalkınma savaşı vermektedir. Kapitalist yönden kalkınma yöntemini seçtiği için, sürekli olarak çabaları yetersiz kalmakta ve başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Özellikle sonuncu yirmi yıl ve en az bir kuşak bu Sisyphe denemesinin tanıkları olmuştur.

Kuşku yok ki, Türkiye'nin ekonomik yapısı, gelişmemiş ve dışarıya bağlı bir kapitalizmin niteliklerini taşıyor. Kamu kesimi bile, - sanayi sektöründeki devletçi görünüşü ve savaş sonrasına dek sürdürdüğü gelenek bir yana bırakılırsa - temelde, bu kapitalizmin bir parçasıdır; özel sektörü beslemek ve semirtmek görevi taşımaktadır. Bunu anlamak için kalkınma planlarına karşılaştırmalı bir göz atış yeter. Gerçekten, İkinci Beş Yıllık Plân (İBYP), Birincinin genel çizgisinden kesin olarak farklılık göstermekte, ve ağırlığı - yerli olduğu kadar yabancı - özel sektöre aktaran bir karma ekonomi sistemi getirerek yukarıda sözü edilen ekonomik tercihi belgelemektedir.

1950 - 1970 dönemi, bir yandan uluslararası finans - kapitalin ileri karakolu yabancı sermaye ile, öbür yandan ithalât payı yüksek sanayi kuruluşları (montaj sanayii) ile, çok katlı bir dışa bağımlılığın somut örneklerini gözler önüne serip duruyor. İktidarın, "Türkiye, yabancı sermaye bakımından maalesef kalkınması için lâzım gelen seviyede bir imkâna sahip değildir" demesine rağmen, aşağıda görüleceği gibi, özellikle 1960'dan sonra, yurda giren yabancı sermayede büyük bir artış saptanmaktadır.

TABLO — III

6224 Sayılı Kanun Uyarınca Türkiye'ye Giren Yabancı Sermaye

1951 - 60	103 milyon TL.
1961 - 68	560 " "

("Türkiye'de Yabancı Sermaye", K. Bulutoğlu, sayfa 190).

Yukarıda verilen rakamlara, Petrol Kanunu, Ereğli Demir - Çelik Fabrikaları Kanunu ve Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası kanalıyla giren yabancı sermaye yer almamaktadır. Fakat, gerçekte, sonuncular, toplam olarak, birinciden çok daha yüksek bir değere ulaşmaktadır.

Ayrıca, son devalüasyon kararı nedeniyle, Türkiye'nin ekonomik durumu, bağımlılığı, dış basında ve uluslararası kuruluşların bildirilerinde, yalanlanamayacak biçimde bir kez daha belirlendi.

Örneğin Der Spiegel (Hamburg - SPD), durumun hiç de iç açıcı olmadığını ileri sürerek 1970 Türkiyesi'nin gerçeğini bir - iki cümlecikle çiziveriyor : "Türkiye, Avrupa'nın en az gelişmiş yoksul bir ülkesidir. Halkının yarısından fazlası okuma - yazma bilmez. Bizzat Başbakan, bir Anadolu gezisinde, kırk bin köyün elektrik ve suyunun olmadığını itiraf etmiştir" (1). Ancak, Spiegel, sunduğu kötümser tabloda yalnız değildir. Springer basın tröstüne bağlı, sağcı Die Welt de, Türkiye ekonomik denkleminin bilinmeyenlerine değinerek, 1973'e kadar Batılı ülkelere olan borcumuzun 450 milyon dolara çıkacağını, Dünya Bankası Türkiye Konsorsiyum'una olan borcun şimdiden 1.5 milyar doları aştığını, ve Batı Almanya'nın alacaklı olduğu ülkeler arasında 750 milyon markla ikinci sırayı tuttuğumuzu açıklamaktadır (2).

Alman basınına karşılık, Manş ve Atlantik - ötesi basın daha iyimser bir değerlendirme yapıyor denemez.

Yalnız, İngiliz iş çevrelerinin organı, City'nin görüşünü yansıtan Financial Times, Türk lirasının zayıflamasını olumlu karşılamıştır. Bir de, hükûmete yakın Le Figaro (Paris), "Ankara'nın devalüasyon kararından sonra, Türkiye, Ortak Pazar'la olan ortaklığının geçiş dönemine en iyi şartlarla girebilecektir" demektedir (3).

Azgelişmiş ülkeler ekonomilerini hesaba katmaksızın, kesinlikle kapitalizmin ilkelerinden esinlenerek çalışma yöntemleri hazırlanan uluslararası malî kuruluşların, uzun bir süredir, hükûmet üstünde, para değerinin düşürülmesi yönünde nasıl baskı yaptıkları artık açıkça biliniyor. TMH'nin başyazısında, 27 Mayıs 1960'ın onuncu yıldönümü dolayısıyla çizilen Türkiye perspektifinde, Konsorsiyom'un dış yardımı nasıl devalüasyon için bir önkoşul olarak ileri sürdüğü bundan daha üç ay önce ifade edilmişti (4). Orada sözü geçen tedbirler, para değerinin düşürülmesinden sonra, ister istemez, zorunlu bir sonuç olarak gerçekleşecektir.

Kaldı ki, OECD, IMF (Uluslararası Para Fonu) ve benzeri kuruluşlar, bundan önce, İngiliz devalüasyonunda, doların hastalanmasına yol açan 1968 altın paniğinde, 1969'da markın değerinin yükseltilmesinde ve özellikle son Fransız devalüasyonunda da büyük baskısını duyurmuştu; kararları doğrudan doğruya etkilemişti. Çünkü, kapitalizmin iç yasaları, gerekli yerde, gerekli paranın durumuna - mikrobu ötekilere bulaştırmaması için - müdahale etmeyi, hattâ bu işlem ulusal çıkarlara zararlı olsa bile, zorlunlu görmektedir. Örneğin, frank, uluslararası para spekülasyonlarının sonucu, ve Fransız büyük burjuvazisinin hazırladığı zemin üstünde, 1968 Mayıs - Haziran olaylarının, o dönemde elde edilen hakların bedelini devalüasyonla ödedi. Böylesi baskılar, bir ülkenin varlığından, bağımsızlığından kuşkuya düşmek için fazlasıyla yeterlidir.

Sözü geçen örneklerle karşılaştırılınca, elbette, Türkiye'nin bağımsız hareket gücünün sınırları çok daha dar olacaktır. AET nezdindeki büyükelçi Müezzinoğlu'nun, "Ortak Pazar yetkilileri, devalüasyonu, geçiş dönemine geçiş için bir önkoşul olarak ileri sürmediler" demesine rağmen, Alman basını, 9 Ağustos kararını, "Ortak Pazar Türkiye'yi sıkıştırdı" şeklinde başlıklar atarak duyurmuşlardır.

Eski Kanada Başbakanı Pearson, "Kalkınma Bunalımı" isimli eserinde, istediği kadar "dış yardımın siyasal çıkarlardan ilintisiz olması hayatî anlam taşımaktadır" diyedursun; Batı, Lausanne'da tanıdığımız sözcüklerle, devalüasyonsuz dış yardıma "hayır" demekte diretmiştir. Daha da ileri giderek, Türkiye'nin iç sorunlarına, siyasal tercihlerine bile karışmak cesaretini kendinde bulmuştur. Belçika Dış İşleri Bakanı Harmel, Ortak Pazar Türkiye Ortaklık Konseyi üyesi kimliğiyle verdiği demeçte, "yeğ tutulan sistem parlâmento denetimini kapsayan sistemdir. Düzenlenen Avrupa'nın temeli budur. Parlâmentolarımız, ortaklar ayni siyasal rejime sahip olmadıkları takdirde ortaklığın yaşadığı fikrini kabul etmemektedir" demiştir (5).

EKONOMİNİN EN ÖNEMLİ SORUNU :

9 Ağustos kararıyla ilgili Bakanlar Kurulu bildirisinin değindiği gibi, Türk ekonomisinin uzun yıllardan beri karşılaştığı en önemli sorunu dış ticaret açığıdır. Kronik bir açık süregelmektedir. Her yıl, faiz ve anapara olarak önemli miktarda bir dış borç ödemesi gerekiyor. Tablo - IV iki devalüasyon arası dış ticarette giderek büyüyen açığı yeteri kadar çarpıcı bir biçimde gösteriyor :

TABLO — IV

(Milyon Dolar)

Yıl	İthalât	İhracat	Açık
1958	315.1	247.3	51.9
1959	470	353.8	116.2
1960	468.2	320.7	147.5
1961	509.5	345.7	162.8
1963	687.6	368.1	319.5
1964	537.4	410.8	126.6
1965	571.9	463.7	108.2
1966	718.3	490.5	227.8
1967	684.6	522.3	162.3
1968	763.7	496.4	267.3
1969	801.2	536.8	264.4

(BBYP, İBYP ve İktisadî Rapor 1970, syf. 329)

Bu yılın ilk yarısını kapsayan rakamlar, ihracatın öngörülen değerin altında gerçekleştiğini haber vermektedir : 259.3 (6). Kaldı ki, hükûmet de bunu doğruluyor. Öte yandan, ithalâtta kısıntı yapmak söz konusu değildir. Çünkü, ithalâtın bileşenleri, % 45 yatırım malı, % 45 ham madde, ve % 10 tüketim maddesinden oluşmaktadır. Şu halde, kısıntı nereden ve yüzde kaç yapılabilecektir? Bununla beraber, ithal gücü sınırlı olmasına rağmen, iktidar, "Türk ekonomisini artık 800 milyon dolar civarında bir ithalât ile yürütmek imkânı kalmadığı" kanısındadır. Ve, örneğin bu yıl için bir milyar dolarlık bir ithalât düzeyi amaç alınmıştır.

Oysa, DPT Perspektif Planlama Şubesi raporuna göre, 1972 - 82 yıllarında, - III. ve IV. Beş Yıllık Plan dönemi - kısıtlayıcı ithalât rejimi kalsa bile, dış ticaret açığı ve dış yardım ihtiyacı büyüyerek sürüp gidecektir.

O halde denge nasıl kurulacak?

Dış yardımların ve kredilerin sağlanması, hükûmet başkanına göre, dünyanın bugünkü konjonktürü içinde gittikçe zorlaşmaktadır. Gerçekten, gelişmiş ülkelerin geri kalmış ülkelere yaptıkları yardım azalmaktadır. Yardımın GSMH'ya oranı binde 79'dan binde 72'ye düşmüştür. Uluslararası kuruluşlar ise, hem faiz yüzdesini yükseltmişler, hem borçlanma süresini azaltmışlardır. Buna karşılık, ABD'nin olumsuz rolü sonucu, devletten devlete yardım da artmamaktadır.

Dolayısiyle, sürekli dış yardımla açığın kapatılması sonuna kadar sürüp gidemez.

Ayrıca, şurası da bir gerçek ki, para değerinin düşürülmesi işleminden sonra, dış borçlarımız pahalılaşmıştır. Yani devalüasyon, dış borçların yükünü üretim miktarı ve hizmet olarak, emek olarak artırmıştır. Merkez Bankası bültenleri, Maliye Bakanı ne derse desin, gerçeği ortaya koymaktadır :

TABLO — V

Dış Borçlar (Milyon)

Borçlar (dolar)	Deva. önce (TL)	Deva. sonra (TL)
1 704.5	15 300.	25 500.
(Alınacak Yeni Kredilerle)		
2 704.5	. . . .	. . 40 567.5

Rakamların dilinin açıkça belirtiği gibi, Türkiye üstünde devalüasyon yönünde yapılan bir dış baskı, borçların yükünü artırmak suretiyle, iç ekonomik zorlukları kışkırtmakta, dolayısıyla kalkınmayı geciktirmektedir.

TABLO — VI

Verilen Dış Krediler (Milyon)

Devalüasyon yılı	**Miktar (dolar)**
1958	359.
1970	1 000.

Görülüyor ki, en yüksek dış yardım sonuncu devalüasyonda elde edilmiştir. Ancak, bu kredinin üç yıllık bir süreye yayıldığını eklemek gerek.

9 Ağustos devalüasyonu, katı ve acı gerçeği, daha ileriye ötelenemez şekilde ortaya koyduğu için, dün, "borç yiğidin kamçısıdır" diyen Başbakan, bugün, soruyor : "1970 Türkiyesi'nde milletçe bir karar vermeye mecburuz. Bu borçlanmaya daha ne kadar devam edelim?"

Bu, bir ölüm - kalım sınır çizgisine ulaşıldığını gösteren bir ifadedir.

Sorunun karşılığı, yürütülen ekonomi siyasetinde göze çarpan değişikliği yansıtıyor : "Sanayiini tamamen dışarıya bağlı olmaktan çıkarmak 1970 Türkiyesi'nin hedefleri arasına girmiş bulunmaktadır. (..) Memleketimizi başka ülkelerin yardımına muhtaç olmadan her şeyi olan bir ülke durumuna getirmek istiyoruz. (..) Sanayimizin sadece kendi ihtiyaçlarımız için değil, dış pazarları da dikkate alarak kurulması sağlanacaktır."

Buradan çıkarılacak, yetkililerin bildiri ve konuşmalarında anahtarlarına sık sık rasladığımız gerçek, Türkiye'nin sanayileşmede, dolayısıyle kapitalizm sürecinde yeni bir aşamaya ulaştığını ortaya koymaktadır.

YENİ SOSYAL DENGE :

İzlenen yeni ekonomi siyasetine bağlı olarak, devalüasyon sonucunda, sosyal sınıfların ilişkileri arasında birtakım zorunlu değişiklikler bekleniyordu. Sonunda, bunlar kendini göstermiye başlamıştır.

En önemli değişiklik, kaçınılmaz bir sanayileşme zorunluluğunun baskısı altında, iktidarın, ticaret burjuvazisinden mesafe alarak büyük sanayi burjuvazisine doğru yaklaşmasıdır. Ağırlık merkezinin bu şekilde kayması, burjuvazinin iki kesimi arasındaki çatışmadan sanayi temsilcilerinin üstün çıktığına bir işaret sayılmak gerekir.

Gerçekten, devletin aldığı yumuşatıcı tedbirlere -teminat hadlerinin % 50 azaltılması, ithal damga resminin indirilmesi gibi- rağmen, devalüasyona karşı en sert tepkiyi ticaret burjuvazisi göstermiştir. İthalâtçı çevreler uğradıkları kaybı, hattâ devalüasyon öncesi getirilen ve bedeli ödenmiş malların fiyatlarını da artırarak, halkın sırtına bindirmişlerdir. Ayni şekilde, montaj sanayiinde de etiketler valsi yüksek bir tempo tutturabilmiştir. Böylece, ithalât işleminin sağladığı aşırı ve asalak-kazançların yüksek oranlı bir devalüasyon sonucunda bile, halk zararına bir ceza niteliği taşıdığı ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca, ticaret burjuvazisı ve montaj sanayii kesimi son vergilendirmelerden de rahatsız olmuş, bunu dile getirmiştir. Oysa, tüm bu tedbirler, önümüzdeki yıllarda ithalât artış hızını düşürmek amacıyla, istenmiş ve özellikle yaratılmış koşullar olarak görünüyor. Bunun sonucu, ithalât payı yüksek olan, dışa dönük ve döviz gelirlerini tüketici sanayi kollarının gelişmesine ket vurulmuş olacaktır. Bu kesimlerde kârlılık azalacaktır.

Buna karşılık, sanayici, ihracatçı ve üreticiler, sevinçlerini saklamamaktadırlar. Devalüasyonun "Türk ekonomisinin itibarını artırdığı" düşüncesindedirler. Ancak, yardım ve koruma tedbirlerine arasız devam edilmesi şartıyla...

Ne var ki, hoşnutlar saçayağının sonuncusunda durum biraz değişiktir. Çünkü, tarım ürünleri dış pazarlar için ucuzlamış olsa bile, ihraç kapasitesi sınırlı kalıyor. Dolayısıyla, fiyat düşürülmesi bir zorunluluk olacaktır. Ta ki, öteki ülkelerin pazarları bu arada ele geçirilebilsin. Fakat bu durum, devalüasyondan doğan yararın üretici gelirine aktarılamayacağını göstermektedir.

Ayrıca, kimi tarımsal ürünler için doların 12.— TL. olarak kabul edilmesi, köylülerin ürünlerinin maliyeti yükseldiğine göre, ayrıcalık yaratmaktadır. Bir ölçüde zarar doğurmaktadır. Kaldı ki, bu yıl taban fiyatları yükseltilen ürünlerin sayısı on ikidir. Ötekiler için, Tarım Bakanı, seçim yılı 1971'i "yükseltme yılı" olarak göstermiştir. Yani, taban fiyatı artırılmayan ürünlerde, üreticinin kazancı daha da düşük olacaktır.

Bütün bunlardan bağımsız olarak, para değerinin düşürülmesinden doğacak yararın ne kadarı topraksız ya da az topraklı yoksul köylüye, hattâ orta halli köylüye yansıyabilecektir? sorusu daima sorulabilir. Böyle bir sorunun tek karşılığı -o da cesaret kırıcı- ancak şu anlama gelir : büyük sanayi burjuvazisinin yanısıra devalüasyondan arslan payını alacak olanlar büyük toprak ağalarıdır, aracı tüccardır. Özellikle pamuk ve tütünde görüldüğü gibi.

İşte bu noktada, egemen sınıfların çelişkisi ortaya çıkıyor. Sanayi devrimi için iç ve dış pazar gereklidir. İç pazar ise, tarımda izlenen kapitalistleşme sürecini hızlandırmayı zorunlu kılar. Başka bir deyişle, sanayileşme, bir yerde, büyük sanayici ile büyük toprak ağasını karşı karşıya getirecektir. Çünkü, kapalı köy ekonomisinden bir an önce kurtulmak, sanayi ürünleri için köy pazarlarının açılması gerekmektedir. Oysa, iktidar orkestrasının birinci kemanı, bir yandan sanayileşmenin tüm gereklerini -kendini inkâr ölçüsünde- ileri sürerken, öte yandan büyük sanayi kesimi ile feodal güçlerin koalisyonunu sürdürmek emelindedir. Gerçekler ve fiiller birbirine ters düştükçe, açık ki, 1970 devalüasyonu da, temelde ekonomik yapıyı değiştiremiyeceğinden, şu ya da bu vade sonunda, başarısızlığa mahkûm olacaktır. Faturasını daima halkımızın ödediği para değerini düşürme işlemleri, bir sistemin sürekli ve ders alınmayan iflâsından başka bir gerçek yansıtmıyor.

---

1 — Milliyet, 26.8.1970
2 — " 19.8.1970
3 — Türkiye İktisat Gazetesi, 27.8.1970
4 — Türkiye Mühendislik Haberleri, Türkiye : 27 Mayıs 1970, U. KÖKDEN
5 — Milliyet, 14.8.1970
6 — Milliyet, 5.9.1970 ve Başbakan'ın son radyo konuşması (24.8.1970)

TÜRKİYE SANAYİİNDE YAPISAL VE BÖLGESEL MONOPOLLEŞME

Dr. Sedat ÖZKOL

Türkiye'nin Geriliğinin Temel Nedeni Emperyalist Sömürüdür...

Dünya kapitalizmi bir bütündür. Bu bütünün bir kutbunda dış ve iç sömürü ile sanayi devrimlerini gerçekleştirerek üretim güçlerini üstün bir düzeye ulaştırmış bulunan Amerika Birleşik Devletleri, F. Almanya İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, Kanada, Avusturalya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika gibi ülkeler, diğer kutbunda ise doğal kaynakları emek güçleri ve pazarları kapitalist ülkeler tarafından asırlardır sömürüldükleri için ekonomik ve sosyal bakımdan geri bıraktırılmış Asya, Afrika, Lâtin Amerika ve Orta Doğu Ülkeleri bulunur. İleri kapitalist ülkelerle geri bıraktırılmış ülkeler diyalektik bir bütün oluştururlar. Dolayısiyle gerilik ve ilerilik bir madolyonun iki yüzü gibidir. Diğer bir deyişle Kuzey Amerika ve Batı Avrupadaki kapitalist ülkeler bugün sahip oldukları üstün üretim güçlerini, büyük ölçüde Asya, Afrika, Lâtin Amerika ve Orta Doğunun sömürülen halklarına borçludurlar. Amerika ve Avrupa'daki her fabrikanın, her yapının, hattâ her sanat eserinin temelinde bir Afrikalının, bir Asyalının ya da bir Orta Doğulunun kanı ve teri bulunur. Bu açıdan bakıldığında Asya, Afrika, Lâtin Amerika ve Orta Doğu ülkelerinin geriliklerinin temel nedeninin feodal üretim ilişkileri, kapitalistleşme sürecini engelleyen ya da yavaşlatan feodal egemen sınıflar olmadığı açıkça ortaya çıkar. Geri bıraktırılmış ülkelerdeki

artık - değere el koyabilmesi için emperyalizm bir ülkenin toplumsal yapısını, kapitalist sömürüye uyacak şekilde değiştirmek, hattâ Lâtin Amerika'da olduğu gibi çok kereler daha başından belirlemek zorundadır. Feodal üretim biçimi üstüne kapanıklığı, zayıf dinamizmi, kendine yeterliği yüzünden emperyalist sömürüye uygun değildir. Bu yüzden emperyalizm iç dinamiği zayıf bir ülkeye el attıktan kısa bir süre sonra bu toplumda o zamana kadar fosilleşmiş sayılan üretim şeklini, üretim ilişkilerini nitel olarak değiştirir, temelde pazar üretimi için geçerli ilişkiler ve koşullar belirler; ezilen, sömürülen halk kitlelerinin bu nite değişimlerin bilincine varamamaları için de geçmiş düzenin düzeydeki en tutucu, en gerici, en yoz özelliklerini korur, destekler ve yaşatır. Böylece iç dinamiğinin zayıflığı yüzünden dünya emperyalizminin pençesine düşen bir toplumun temel ekonomik yapısı dış sömürüye uyacak, cevap verecek, araçlık edecek şekilde değiştirilir, emperyalizm toplumun her tabakasına, her sınıfına, her kurumuna kendi damgasını vurur, ülkenin doğal kaynaklarıyla emek-gücü kadar dış ve hatta iç ticaretini de boyunduruk altına alır. Değerli bilim adamı Andre Gunder Frank ileri kapitalist ülkelerle geri bıraktırılmış ülkeler arasındaki bu belirleyici ilişkileri bir "metropol - uydu" ilişkisi olarak tanımlıyor. Metropoller Kuzey Amerika ve B. Avrupa'nın ileri kapitalist ülkelerinden, uydular ise L. Amerika, Asya, Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden oluşuyor. Bu metropol - uydu ilişkisi, geri bıraktırılmış ülkelerin içinde bütünüyle geçerli. Şöyleki, meselâ baş metropol New York nasıl, Delhi'den, Kahire'den, İstanbul'dan çok daha gelişmiş bir düzeyde ise, İstanbul'da Kars'tan, Bingöl'den, Tunceli'den, Hakkâri'den çok daha gelişmiş bir düzeydedir. Diğer bir deyişle İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropoller gelişimlerini Anadolu'nun geri bıraktırılmışlığına borçludurlar. Sömürü ilişkileri içinde Türkiye'nin batısının göreli olarak doğusundan daha fazla gelişebilmesi için, ülkenin doğusunun doğal kaynaklarının, emek gücünün, pazarlarının batı tarafından, özellikle İstanbul tarafından sömürülmeleri, böylelikle doğunun geri bıraktırılması gerekliydi. Nitekim son araştırmalar doğu bölgelerinde biriken sermayenin İstanbul, İzmir gibi batıdaki büyük ticari şehirlere kaydırıldığını gösteriyor. Diğer bir deyişle Türkiye'ye egemen olan sınıflar nasıl Türkiye kaynaklarının bir kısmını döviz şeklinde ileri kapitalist ülkelere kaçırıyorlarsa, aynı şekilde doğu kesiminin egemen sınıfları da ellerinde biriken sermayeyi batıya, İstanbul'a, İzmir'e kaydırıyorlar. Bu açıdan bakıldığında İstanbul, Anadolu'da üretilen artık-değere emperyalist bir ilişki içerisinde el koyabilmektedir. Dolayısiyle Anadolu'nun kalkınması için kullanılacak olan artık-değerin önemli bir kısmı İstanbul'daki işbirlikçilerin elinde yoğunlaşıyor, böylece İstanbul'un Anadolu üzerindeki monopol baskısı giderek daha da güçleniyor. Türkiye'nin metropollerinde toplanan artık-değerin önemli bir kesimi de emperyalist ilişkiler içinde ileri kapitalist ülkelerdeki metropollere kayıyor. Dolayısıyla bir yandan ileri kapitalist ülkelerle Türkiye gibi geri bıraktırılmış ülkeler, diğer yandan da geri bıraktırılmış ülkelerde kendi metropolleri ile uyduları arasındaki (örneğin Türkiye'de İstanbul'la Anadolu arasındaki) gelişme açığı gittikçe daha da büyüyor.

Kapitalizm Geri Bıraktırılmış Ülkelerde En Yoz, En Gerici, En Tutucu Özellikleriyle Belirir

İleri kapitalist ülkelerdeki burjuva sınıflarının tarih açısından olumlu ve devrimci bir geçmişleri vardır. Özellikle tutucu feodal sınıflara karşı üretim güçlerini geliştirme savaşını verdikleri Fransa, İngiltere gibi ülkelerde sanayi burjuvası geçmişte dinamik ve yapıcı özelliklere

sahipti. Kapitalizmin bu çağı, üretimi bir bütün halinde kontrol edemeyen pek çok sayıda firmanın etkisi olduğu, üretime katıldığı rekabet çağıdır. Bununla beraber kapitalizmin bu dinamik çağını, kaçınılmaz ve doğal bir şekilde tekelci kapitalizm çağı izlemiştir. Tekelci kapitalizmde dev firmalar pazarlara, üretimin bütününe, ürünlerin cinsine ve fiyatına mutlak surette egemendirler. Bugünkü kapitalizmin en ileri gitmiş olduğu Amerika'da da, Amerika'yı teknolojik bakımdan arkadan izleyen B. Avrupa'da da kapitalizm kesinlikle tekelci kapitalizmdir.

Özellikle sanayide bu tekelcilik çok belirgindir. Örneğin Amerika Birleşik Devletlerinde oto sanayiine sadece üç firma egemendir. General Motors, Ford ve Chrysler. Bu üç firma arasında da üretimin ve pazarın % 60'ını elinde tutan General Motors başı çekmekte, diğerlerini peşinden sürüklemektedir. Bu üç dev kuruluş arasında fiyatlara yansıyan bir rekabet yoktur. Üretim, monopol kapitalizmi koşulları içerisinde yapılmakta, üretimin toplam miktarı, cinsi ve fiyatları bu üç firma tarafından belirlenmektedir. Sanayiin diğer kesimlerinde de durum aynıdır. Böylece 200 kadar dev sanayi firması Amerika'daki sanayi üretiminin % 50'sini yapabilmektedir. B. Avrupa, Kanada ve Japonya'daki durum da bundan farklı değildir.

Dünya kapitalizminin gelişimi sırasında metropol durumundaki ülkelerde üretimin rekabet kapitalizmi koşullarından "tekelci kapitalizm" koşullarına geçmesi metropollerin kendi iç dinamikleri tarafından belirlenen doğal ve kaçınılmaz bir gelişimdir. Buna karşılık kapitalizmin bu tekelci yapısı, emperyalist sömürü tarafından geri bıraktırılan ülkelerde, "rekabet kapitalizmi" süresini izlemeden, doğrudan doğruya ve emperyalist sömürünün belirlediği şekilde ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle emperyalizmle işbirlikçi sermayenin boyunduruğundaki geri bıraktırılmış ülkelerin en önemli özelliği, temel sanayilerini kuramamış olmalarına ve üretim güçlerinin gelişimi bakımından ilkel bir düzeyde bulunmalarına rağmen, ileri kapitalist ülkelerin yozlaşma süreçlerinde beliren yapısal ekonomik değişimlere tamamen açık oluşlarıdır. Dolayısıyla tüm geri bıraktırılmış ülkelerde dünya finans kapitali ile bütünleşmiş bulunan yerli sermaye temelde tıpkı ileri kapitalist ülkelerdeki gibi, tekelci sermayedir. Büyük şehirlerde, "metropollerde" bir kaç büyük firmada yoğunlaşan, merkezleşen bir tekelci sermaye, daha önce tanımladığımız metropol - uydu ilişkisi içerisinde, ilk olarak çevresindeki bölgeyi sömürür ve çevredeki oluşan artık - değerin büyük bir bölümüne el koyar. Ayrıca metropollere bağımlı ikinci, üçüncü derecede merkezler, metropoller, şehirler, kasabalar aracıyla bu metropol - uydu ilişkisi toplumun en uzak, görünüşte en tecrit edilmiş bölgelerine kadar ulaştırılır, böylelikle dış sömürünün, emperyalizmin belirlediği özellikler topluma maledilir, toplumun sosyo - ekonomik yapısı emperyalist sömürüye cevap verecek biçime sokulur.

Türkiye'de İmalât Sanayiinin Yapısı :

Geçmişte Avrupa ve günümüzde temelde Amerikan emperyalizmi tarafından sömürülerek geri bıraktırılan Türkiye'de de, emperyalizmle bütünleşerek ülkemize egemen olan işbirlikçi sermaye İstanbul, İzmir, Adana gibi şehirlerde, "metropoller" de, belirli sayıda kuruluşta yoğunlaşmış, birikmiş tekelci sermayedir. İşbirlikçi sermayenin tekelci yapısı en belirgin şekilde sanayide ve özellikle imalât sanayiinde ortaya çıkmaktadır. Tablo I, bu gerçeğe ışık tutmaktadır.

TABLO : I

Türkiye'de İmalât Sanayiindeki Büyük ve Küçük Özel İşyerlerin'n Karşılaştırılması (1963 Yılı)

İşyeri	Sayı	%	Satın alınan mal ve hizmetler (1.000 TL.)	%	Satılan mal ve hizmetler (1.000 TL.)	%
Büyük	2.774	1.7	7.824.926	62.3	10.963.147	66.4
Küçük	157.759	98.3	4.752.183	37.7	6.344.911	33.6
Toplam	**160.553**	**100.0**	**12.577.109**	**100.0**	**17.308.058**	**100.0**

(Kaynak : Türkiye İstatistik Yıllığı 1968, P. İ. E. S. 205)

Tablo I, imalât sanayiinde 10 veya daha fazla kişinin çalıştığı büyük işyerlerinin toplam işyerlerinin sadece % 1.7'sini oluşturduğunu göstermektedir. Buna karşılık büyük işyerleri 1963 yılında mal ve hizmetlerin % 62.3'ünü satın almışlar, % 66.4'ünü satmışlardır. Oysa toplam işyerlerinin % 98.7'sini oluşturan küçük işyerlerinin satın alınan mal ve hizmetlerle satılan mal ve hizmetler içerisindeki payları sırasıyla sadece % 37.7 ve % 33.6'dır. Büyük işyerleri mal ve hizmetler bakımından olduğu kadar, çalıştırılan kişiler, bu kişilere ödenen toplam ücretler bakımından da imalât sanayiinde çok güçlü durumdadırlar. Bu konudaki sayısal bilgi TABLO : II de verilmiştir.

TABLO : II

Türkiye'de İmalât Sanayiindeki Büyük ve Küçük Özel İşyerlerinde Çalışanların Durumu (1963 Yılı)

İşyeri	Sayı	%	Bir yılda ödenen maaş ve ücretler (1.000 TL.)	%	Ücretler çalışanlar (Yıllık ortalama)	%
Büyük	2.774	1.7	1.014.848	74.8	104.582	55.5
Küçük	157.759	98.3	541.423	25.2	131.756	44.5
Toplam	**160.553**	**100.0**	**1.556.271**	**100.0**	**296.318**	**100.0**

(Kaynak : Türkiye İstatistik Yıllığı, 1968 S. 205 D. İ. E.)

Tablo : II, büyük işyerlerinde çalışanların imalât sanayiinde çalışanların % 55.5 inci oluşturduğu ve ücretlerinin % 74.8'ini aldıklarını göstermektedir. Dolayısıyla imalât sanayiindeki toplam işyerlerinin sadece % 1.7'sini oluşturan büyük işyerleri hem üretim ve hem de istihdam kapasiteleri bakımından imalât sanayiine tamamen egemen durumdadırlar.

İmalât sanayiine egemen olan bu büyük kuruluşları kendi aralarında sınıflandırdığımızda da aynı tekelci yapıyı buluyoruz. Bu gerçek TABLO : III, de ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmaktadır.

TABLO : III

İmalât Sanayiinde Özel Büyük İşyerlerinin Durumu (I)
(1963 Yılı)

İşyeri büyüklüğü	İşyeri sayısı	%	1 Kasım 1963 ve çalışanlar	%	Yıl içinde ödenen maaş ve ücretler (1.000 TL.)	%
10 - 19 kişi	1.258	45.4	20.346	11.0	69.201	6.8
20 - 49 "	887	32.0	33.372	18.0	134.180	13.2
50 - 99 "	313	11.3	24.875	13.5	127.852	12.6
100 - 199 "	170	6.1	23.009	12.4	153.303	15.2
200 - 499 "	95	3.4	28.667	15.5	194.283	19.1
500 - 999 "	31	1.1	22.860	12.4	132.152	13.0
1000 ve daha fazla kişi	20	0.7	31.845	17.2	203.877	20.1
Toplam	**2.774**	**100.0**	**184.974**	**100.0**	**1.014.848**	**100.0**

(Kaynak : Sanayi ve İşyerleri Sayımı : İmalât Sanayii. 1964, D. İ. E. S. 261)

Tablo : III, büyük işyerleri içinde 200 ve daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinin sayısal bakımdan toplam işyerlerinin % 5.2'sine eşit olduğu gösteriyor. Buna karşılık bu işyerlerinde çalışanların % 45.1'i bulunmakta ve yıl içinde ödenen maaş ve ücretlerin % 52.2'sini almaktadırlar. Özel büyük işyerlerinin katma değer, toplam artık - değer içindeki payları bakımından sınıflandırılmaları TABLO : IV'de verilmektedir.

TABLO : IV

İmalât Sanayiindeki Özel Büyük İşyerlerinin Durumu (II)

İşyeri büyüklüğü	....	Yıl içinde sabit sermayeye yapılan gayri safi ilâveler	Girdi	Çıktı	Toplam Katma Değer	Toplam Artık - Değer
	%	%	%	%	%	%
10 - 19 kişi	45.4	11.8	13.6	12.1	8.4	8.2
20 - 49 "	32.0	16.5	21.6	19.1	13.0	11.6
50 - 99 "	11.3	11.0	16.7	15.4	12.0	12.2
100 - 199 "	6.1	10.2	12.9	13.1	13.7	14.0
200 - 499 "	3.4	16.7	15.0	16.0	18.4	18.5
500 - 999 "	1.1	17.3	8.7	10.7	15.8	17.0
1000 den daha fazla kişi	0.7	16.5	11.5	13.6	18.7	18.5
Toplam	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

(Kaynak : Sanayi ve İşyerleri Sayımı : İmalât Sanayii. 1964, D. İ. E. S. 261)

Tablo : IV'den özel büyük işyerlerinin % 5.2'sinin sabit sermayeye yapılan gayri safi ilâvenin % 50.5'ine, girdi değerinin % 35.2'sine, çıktı değerinin % 40.3'üne, katma değerin % 52.9'una ve toplam artık - değerin % 54.0'üne sahip olduklarını görüyoruz.

İmalât sanayiindeki özel büyük işyerlerini mülkiyet biçimlerine göre sınıflandırdığımızda da aynı gerçekle karşılaşıyoruz. TABLO : V'te bu sınıflamanın sonuçları açıklanmıştır.

TABLO : V
İmalât Sanayiinde Özel Büyük İşyerlerinin Mülkiyet Biçimine Göre Sınıflandırılmaları

Mülkiyet biçimi	İşyeri sayısı	%	1 Kasım 1963 te çalışanlar %	Yıl içinde sabit sermayeye yapılan girdi ilâveler %	Toplam Katma Değer %	Toplam Artık-Değer %
Kişisel Mülkiyet	1.322	47.7	21.6	17.2	14.3	12.1
Kolektif Şirket	794	28.6	19.0	14.9	15.0	15.4
Komandit Şirket	89	3.2	4.1	3.2	4.9	5.9
Limited Şirket	267	9.6	11.9	14.8	14.8	14.7
Anonim Şirket	241	8.7	39.7	48.2	49.8	50.8
Kooperatif	13	0.5	0.5	0.3	0.1	—
Özel kanunla kurulmuş	48	1.7	3.2	1.4	1.3	1.1
Toplam	**2.774**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

(Kaynak: Sanayi ve İşyerleri sayımı. İmalât Sanayii. 1964, D. İ. E.)

Tablo : V, Özel büyük işyerlerinin % 8.7'sini oluşturan anonim şirketlerde, çalışanların % 39.7'sinin bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca anonim şirketler yıl içinde sabit sermayeye yapılan gayri safi ilâvelerin % 48.2'sine, toplam katma değerin % 49.8'ine ve toplam artık-değerin % 50.8'ine sahip bulunmaktadırlar.

İmalât sanayiindeki özel işyerlerinin tümü bir arada düşünüldüğünde, toplam işyeri sayısı içindeki payı sadece % 0.15 olan anonim büyük şirketler ücretle çalışanların % 24.8'ine, toplam girdi ve çıktı değerlerinin sırasıyla % 19.2 ve % 22.9'una, toplam katma değerin ise % 33.0'üne sahip bulunmaktadırlar. Türkiye imalât sanayiinin tekelci yapısı açıkça ortadadır.

İmalât sanayiindeki sermayenin tekelci yapısı kendisini sadece kurulmuş şirketlerde değil, belki de daha belirgin bir şekilde, kurulan yeni şirketlerde göstermektedir. TABLO : VI. bu gerçeğe ışık tutmaktadır.

TABLO : VI
İmalât Sanayiinde Yeni Kurulan Şirketler

Şirket şekli	1961 Sayı	%	Değer 1.000 TL.	%	1968 Sayı	%	Değer 1.000 TL.	%
Anonim	36	2.0	51.320	15.2	395	12.0	1.012.803	73.0
Limited	125	6.8	122.449	36.3	318	9.7	107.540	7.8
Kooperatif	150	8.1	825	0.3	888	27.1	4.232	0.3
Komandit	137	7.5	22.915	6.8	256	7.8	51.013	3.7
Kolektif	1.391	75.6	139.497	41.4	1.425	43.4	210.968	15.2
Toplam	**1.839**	**100.0**	**337.006**	**100.0**	**3.282**	**100.0**	**1.386.556**	**100.0**

Kaynaklar :

1 — Kalkınma Plânı İkinci Beş Yıllık 1968-1972 s. 365.

2 — İktisadî Rapor 1967. Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği,

3 — İktisadî Rapor 1969. Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği.

Tablo : VI'da 1961 yılında imalât sanayiinde kurulan yeni şirketlerin % 2.0'sini anonim şirketlerin oluşturduğunu görüyoruz. Anonim şirketlerin 1961 yılındaki değerleri, toplam değerlerin % 15.2'sine eşittir. 1968 yılında anonim şirketlerin toplam şirketler içerisindeki payı % 12.0'ye ve toplam değer içindeki payı da % 73.0'e yükselmiştir. İmalât sanayiinde yeni kurulan şirketlere de tekelci bir yapının egemen olduğunu görüyoruz.

Şimdiye kadar verdiğimiz değerlerin açık ve seçik belgeledikleri gerçek şudur : Sosyo - Ekonomik yapısı dünya emperyalizmi tarafından belirlenen Türkiye'de üretim güçlerinin ilkel bir düzeyde bulunmasına rağmen kapitalizmin en son ve en yoz aşaması yani tekelci kapitalizm egemendir.

Türkiye'de İmalât Sanayiinde Bölgesel Monopolleşme :

Araştırmamızın başında geri bıraktırılmış ülkelerin bir metropol - uydu ilişkisi içerisinde emperyalizm ve işbirlikçi sermaye tarafından sömürüldüklerini ileri sürmüş ve bu sömürü ilişkisinin belirli metropoller tarafından düzenlendiğini, uygulandığını belirtmiştik. Ne az gelişmiş ne de gelişmekte olan değil, dış ve iç sömürüyle geri bıraktırılmış olan Türkiye'de bu sömürü ilişkisinin düğümü ve beyni İstanbul'dadır. 1960 yılında Türkiye'deki toplam sanayi üretiminin değeri 7.159 milyar TL. ve İstanbul'daki sanayi üretiminin değeri ise 4.234 milyar TL. idi. Diğer bir deyişle Türkiye'nin toplam sanayi üretiminin % 60'ı İstanbul'da yapılmaktaydı. Ülkenin geri kalan kısmına göre böylece çok güçlü bir durumda bulunan İstanbul'da sanayi sermayesi çok açık şekilde tekelci sermayedir. İstanbul'da üretilen ya da monte edilen sanayi ürünleri Türkiye'nin diğer bölgelerinde monopol fiyatlarda satılmakta, emperyalizmle bütünleşmiş işbirlikçi ve tekelci sermaye böylece bir yandan Anadolu'daki tüketiciyi diğer yandan da İstanbul ve çevresindeki sanayi proleteryasını sömürmektedir.

Tablo : VII de imalât sanayiinde İstanbul'un monopol gücü belgelenmektedir.

TABLO : VII

İstanbul ve Diğer "Metropoller"de İmalât Sanayiindeki Büyük İşyerlerinin Dağılımı (I) (1963 Yılı)

Metropol	İşyeri sayısı	%	1 Kasım 1963 te çalışanlar %	Yılı içinde ödenen maaş ve ücretler %	Sabit sermayeye yıl içinde yapılan gayri safi ilâveler %
İstanbul	1.263	45.5	50.1	64.4	58.5
İzmir	209	7.5	11.4	8.7	7.7
Ankara	154	5.6	2.7	2.5	4.1
Adana	80	2.9	7.4	6.5	8.8
Bursa	243	7.7	3.8	2.5	1.8
Beş Metropol Toplamı	**1.919**	**69.2**	**75.4**	**84.6**	**80.9**

(Kaynak : Sanayi ve İşyerleri sayımı : İmalât Sanayii 1964. D. İ. E.)

Tablo : VIII, İmalât sanayiindeki büyük işyerlerinin % 45.5'inin İstanbul'da bulunduğunu, bu işyerlerinin toplam işgücünün % 50.1'ini istihdam ettiğini, yıl içindeki toplam maaş ve ücretlerin % 64.4'ünü

ödediğini ve sabit sermayeye yıl içinde yapılan gayri safi ilâvelerin % 58.5'ine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Türkiye'de imalât sanayiindeki büyük şirketlerin % 69.2'si İstanbul, İzmir, Ankara, Adana ve Bursa metropollerinde bulunurken diğer 62 ilde bulunanların oranı % 30.8'dir. Aynı şekilde sabit sermayeye yıl içinde yapılan yatırımların % 80.9'u beş metropolde birikmiştir. İstanbul ve diğer önemli metropollerin toplam girdi, toplam çıktı, toplam katma değer ve toplam artık-değerdeki paylarıysa TABLO : VIII de verilmiştir.

TABLO : VIII

İstanbul ve Diğer Metropollerde İmalât Sanayiindeki Büyük İşyerlerinin Dağılımı (II)
(1963 Yılı)

Metropol	**İşyerinin sayısı oranı (%)**	**Toplam girdi oranı (%)**	**Toplam çıktı oranı (%)**	**Toplam katma değer oranı (%)**	**Toplam artık-değer oranı (%)**
İstanbul	45.5	45.6	51.2	65.1	67.8
İzmir	7.5	12.6	11.4	8.4	8.5
Ankara	5.6	7.1	3.3	2.7	2.3
Adana	2.9	5.7	6.0	6.7	6.2
Bursa	7.7	2.5	2.5	2.5	2.7
Beş metropol toplamı	**69.2**	**73.5**	**74.4**	**85.4**	**87.5**

(Kaynak: Sanayi ve İşyerleri sayımı. İmalât Sanayii. 1964. D. İ. E.)

Görüldüğü gibi 1963 senesinde imalât sanayiindeki özel büyük firmaların oluşturdukları toplam katma değerin % 65.1'i ve toplam artık-değerin % 67.8'i İstanbul'dadır. Ayrıca yine toplam katma değerin % 85.4'ü ve toplam artık-değerin % 87.5'i, beş büyük metropolde oluşmuş durumdadır. Buna göre geriye kalan 62 şehir toplam katma değerin % 14.6'sına ve toplam artık-değerin % 12.5'ine sahip bulunmaktadırlar.

İmalât sanayiindeki bu yapısal ve bölgesel tekelcilik, ülke içinde geri bırakılmış bölgelerde de geçerlidir. Şöyleki; Güney Doğu ve Doğu Bölgesindeki 17 şehir içerisinde Gaziantep şehri 1963 yılında imalât sanayiindeki firmaların % 45.3'üne, çalışanların % 49.9'una, sabit sermayeye yapılan gayri safi ilâvelerin % 55.0'ine toplam katma değerin % 55.9'una ve toplam artık-değerinse % 58.1'ine sahip bulunmaktadır. Yani emperyalist ülkelerdeki metropollerle, geri bıraktırılmış ülkelerin oluşturduğu uydular arasındaki metropol-uydu ilişkisi, geri bıraktırılmış ülkelerde de işlem görmekte ve örneğin İstanbul Anadolu'yu çevre şehirler aracılığıyla sömürürken, Anadolu'daki ikinci, üçüncü dereceden metropoller de kendi çevrelerindeki kasaba ve köyleri sömürmektedirler. Yine örneğin yukarda gösterdiğimiz gibi Güney Doğu ve Doğu Bölgesinde Gaziantep bir metropol görevi görmektedir. Diğer bir deyişle, Türkiye'nin batısındaki büyük şehirlerle doğu bölgesi arasındaki ilerilik-geri bıraktırılmışlık ilişkisini doğudaki şehirlerin kendi yapıları içerisinde bulabiliyoruz. Örneğin İstanbul tarafından sömürülen diyelim Kars şehrinde de artık değerin kullanılmasına göre ileri gitmiş ve geri bıraktırılmış kesimler vardır. Böylece emperyalizmin pençesine düşmüş bir ülkede metropolle-uydu arasındaki sömürü ilişkisi, uydu içerisinde de en uzak noktaya, taşınmakta, görünüşte dışarıdan tamamen tecrit edilmiş dağ ve orman

köylerine kadar geçerli olmaktadır. Bu dinamik ilişkiler içinde, feodal ilişkiler, kalıntılar aramak gereksizdir.

İmalât sanayiindeki bölgesel tekelciliğin göstergelerinden birisi de yeni kurulan şirketlerin illere göre dağılımıdır. TABLO : IX da bu dağılım açıklanmaktadır.

TABLO : IX

Yeni Kurulan Şirketlerin Seçilmiş İllere Göre Dağılımı (1960 - 1967)

İller	Kurulan şirket sayısı	%	Toplam Sermaye 1.000 TL.	%
İstanbul	3.441	37.1	1.670.229	47.3
Ankara	960	10.3	993.543	26.2
İzmir	736	7.9	228.206	6.5
Diğer iller	4.147	44.7	636.611	18.0
		100.0		**100.0**

(Kaynak : Türkiye İstatistik Yıllığı, 1968. S. 306)

Tablo : IX, 1960 - 1967 yılları arasında şirketlerin % 37.1'in'in İstanbul'da kurulduğunu ve bu şirketlerin toplam sermayenin % 47.3' üne sahip olduklarını belgelemektedir. İstanbul, Ankara ve İzmir'deki şirketlerin sahip oldukları sermaye toplamı % 82.0'ye eşittir. Görüldüğü gibi yapısal monopolleşme kadar bölgesel monopolleşme de belirgindir.

Yabancı Sermayenin Durumu :

a) Yapısal Monopolleşme :

Türkiye'de dış sömürünün egemenliğini pekiştirmek amacıyla, emperyalizmin ücretli uzmanlarına hazırlatılarak yürürlüğe konulan 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununa göre yurdumuza giren yabancı sermaye yapısal bakımdan tamamen tekelci bir sermayedir. TABLO : X'da bu gerçek belgelenmektedir.

TABLO : X

6224 Sayılı Kanuna Göre Türkiye'ye Giren Yabancı Sermayede Yapısal Monopolleşme (1965 Yılı Sonu)

Sermaye Grubu (1.000 TL)	Firma sayısı	%	Toplam Sermaye (1.000 TL.)	%
50.000 ve daha büyük	2	1.9	102.311	14.5
10.001 - 50.000	15	14.2	364.215	51.4
1.001 - 10.000	55	52.0	226.581	32.0
501 - 1.000	12	11.3	10.316	1.4
0 - 500	22	20.7	6.012	0.7
Toplam	**106**	**100.0**	**709.255**	**100.0**

Tablo : X'a göre yabancı sermayenin katıldığı 106 firmadan 17'si toplam yabancı sermaye yatırımının % 65.9'unu yapmıştır. En büyük 2 firmanın toplam yabancı sermaye yatırımı içindeki payı % 14.5'tir. Görülüyor ki firmaların kontrol ettikleri, sahip oldukları sermaye açısından çok belirli bir yabancı sermaye tekelleşmesi vardır. Bu tekelleşmenin sağladığı imtiyazlar yüzünden yabancı sermayenin katıldığı

kuruluşların kârlılığı aynı sanayi dalındaki yerli kuruluşların kârlılığının çok üzerindedir. Örneğin yabancı sermayeli kuruluşların 1959 - 1965 yılları arasındaki ortalama kârlılığı % 50 iken, yerli kuruluşlarda bu oran % 19'dur. Aynı şekilde 1959 - 1964 yılları arasında, yabancı sermayenin katıldığı kuruluşların yaptığı satışların sermayelerine oranı ortalama olarak % 300 iken yerli kuruluşlarda bu değer % 200 kadardır. Yine yabancı sermayenin katıldığı kuruluşlarda gayrisafi kârların satışlara oranı % 13.8 yerli kuruluşlarda ise % 9.3'tür. Madeni eşya, elektrik aletleri, ilâç ve gıda sanayiinde yabancı sermayenin katıldığı firmaların kârlılığı % 60 - 80'e çıkmaktadır.

b) Bölgesel Monopolleşme :

Araştırmamızda daha önce de belgelediğimiz şekilde, geri bıraktırılmış ülkelerdeki yabancı ve işbirlikçi sermaye ile yerli sermaye büyük şehirlerde, "metropoller" de yoğunlaşmakta, merkezileşmekte, ülkenin doğal kaynaklarıyla emek gücü bir "metropol - uydu" ilişkisi içerisinde sömürülmektedir. Aynı şekilde Türkiye'nin özellikle 2. Dünya Savaşından sonra Amerikan emperyalizminin politik ve ekonomik egemenliği altına girmesiyle birlikte, ülkemize yeniden giren yabancı sermaye, tıpkı son yıllarda yarı - sömürge durumunda olan Osmanlı İmparatorluğu'ndaki gibi komprador burjuvasının en güçlü bir şekilde varlığını sürdürdüğünü İstanbul ve İzmir gibi metropollerde yoğunlaşmıştır. Diğer bir deyişle emperyalizmin beyni ve kalbi İstanbul'da, vantuzları ise hem İstanbul hem de Anadolu'dadır. TABLO : XI bu gerçeği ortaya koymaktadır.

TABLO : XI

6224 Sayılı Kanuna Göre Türkiye'ye Giren Yabancı Sermayenin İller Arasındaki Dağılımı

(1965 Yılı Sonu İtibariyle)

İller	**Kuruluş sayısı**	**%**	**Yatırılan sermaye (1.000 Dolar)**	**%**
İstanbul	98	80.4	55.253	80.5
Ankara	11	9.0	8.438	12.3
İzmir	10	8.2	1.644	2.4
Bursa	1	0.8	195	0.3
Kocaeli	1	0.8	3.073	4.5
Hatay	1	0.8	17	—
Toplam	**122**	**100.0**	**68.620**	**100.0**

Tablo : XI, 1965 yılı sonu itibariyle yabancı sermayenin katılmış olduğu kuruluşların % 80.0'inin İstanbul'da bulunduğunu gösteriyor. Aynı şekilde toplam yabancı sermayenin % 80.5'i İstanbul'da toplanmıştır. Yine Tablo : XI'e göre Türkiye'de yabancı sermaye yatırımlarının bulunduğu illerin sayısı sadece altıdır. Bu illerden Bursa ve Hatay illerinde toplam yabancı sermayenin sadece % 0.3'ü yatırılmış olduğundan, yabancı sermaye gerçekte Türkiye'nin dört ilinde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Bu yoğunlaşma yabancı sermayenin Anadolu'nun en uzak köşelerini etkiliyememesi, Anadolu'yu bütünüyle sömürememesi demek değildir. İstanbul, İzmir ve Ankara'da yoğunlaşmış olan yabancı sermaye, daha önce açıkladığımız "metropol - uydu" ilişkisi içerisinde, Anadolu burjuvasını sömürü mekanizmasının aracı unsuru olarak kullanmakta, Anadolu burjuvası aracılığıyla Türkiye'de oluşan toplam artık - değerin önemli bir bölümüne el koyabilmektedir. Diğer bir deyişle metropol - uydu sömürü ilişkisinin zorunlu halkasını oluşturan yerli burjuvazi, Anadolu'da oluşan artık - değerin bir kesimine

el koyduktan sonra, geriye kalan büyük bölümü İstanbul ve İzmir gibi metropollerdeki yabancı ve yerli efendilerine ulaştırmakta, ayrıca yine metropollerce ithal olunan, ya da metropollerde monte edilen sınai ürünlerinin Anadolu pazarlarında monopol fiyatlarda satılmasını sağlamaktadır.

Yabancı sermayenin katıldığı şirketlerin 76'sı Anonim, 37'si Limited, 9'u Kollektif ve 2'si Komandit şirket şeklindedir. Anonim şirketlerin % 78'i, Limited şirketlerin % 89'u İstanbul'dadır. Ankara'daki Anonim şirketlerin sayısı 7 ve Limited şirketlerin sayısı 2'dir. Bu değerler İzmir için de sırayla 7 ve 2'dir.

Yabancı sermayenin İstanbul'da yoğunlaşmasına paralel olarak özellikle Sınai Kalkınma Bankasının sağladığı kredilerden yararlanan firmaların çoğunluğu da İstanbul'dadır. Örneğin 1966 yılına kadar Sınai Kalkınma Bankasının kredilerinden yararlanan 700 firmanın % 60'ı İstanbul'da bulunmaktaydı. Yine 1966 yılına kadar Sınai Kalkınma Bankasından en büyük krediyi sağlayan, 2.5 milyon dolarla, bir yabancı sermaye kuruluşu olan Good Year Lâstik Co. olmuştur.

Yabancı sermayenin katıldığı kuruluşların aynı sanayi dalındaki yerli kuruluşlardan daha büyük oranda kâr sağlamaları karşısında emperyalizmin sözcülüğünü de yapan işbirlikçileri, bu firmaların teknolojik bakımdan yerli firmalardan daha rasyonel üretimde bulundukları, bu yüzden kâr oranlarının da doğal bir şekilde daha yüksek olduğunu ileri sürerler. Oysa Prof. Gülten Kazgan Cumhuriyet Gazetesinin 6.8.1969 tarihli sayısında yayınlanan "Yabancı Sermaye ve Teknoloji Transferi" adlı araştırmasında yabancı sermayenin Türkiye'de daha üstün bir teknoloji getirmediğini sayısal olarak belgelemiştir. Prof. Kazgan'ın bu kısa fakat çok değerli araştırması yabancı sermaye yatırımlarının en fazla yoğunlaştığı sanayi dallarında, yani kimya, kauçuk ve lâstik sanayilerinde işçi başına katma değerin A. B. D. ne göre en düşük düzeyde olduğunu açıkca göstermektedir. Bu sanayi dallarındaki işçi başına verimlilik yerli kuruluşların yoğun olduğu sanayi dallarındaki verimliliğin bile çok kereler altındadır. Bu gerçeğin belirlediği kaçınılmaz sonuç şudur : Yabancı sermayenin yoğun olduğu sanayi dallarındaki kârlılığın yüksek oluşunun temel nedeni, bu dallardaki sermayenin çok belirgin bir şekilde tekelci sermaye oluşudur.

İnşaat Kesiminde Tekelci Firmaların Gücü :

İmalât sanayiinde olduğu gibi inşaat kesiminde de sermaye tekelci bir yapıya sahiptir. İştirak ettikleri ihale bedeli 10 milyon TL. den az olan firmaları küçük diye tanımlarsak TABLO : XII'deki durumla karşılaşırız :

TABLO : XII

İnşaat Kesimindeki Firmaların Yapısı (1969 Yılı)

Firmalar	Sayı	%	Toptan ihaleye iştirak bedeli 1.000 TL.	%
Büyük	1.346	20.3	33.193.300	48.7
Küçük	1.280	79.7	34.943.000	51.3
Toplam	**2.626**	**100.0**	**68.136.300**	**100.0**

(Kaynak : Özel Sektör Yatırım Anketi Sonuçları (1963 - 1969) T. C. Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı. Temmuz 1970. S. 61 - 62)

Tablo : XII. Büyük firmaların toplam firmaların % 20.3'ünü oluşturduklarını, buna karşılık iştirak ettikleri ihâle bedelinin toplam ihâle bedelinin % 48.7'sine eşit olduğunu ortaya koymaktadır.

Büyük firmaları kendi aralarında sınıflandırdığımızda aynı tekelci yapı daha belirgin bir şekilde göze çarpmaktadır.

TABLO : XIII

İnşaat Kesimindeki Büyük Firmaların Sınıflandırılması (1969 Yılı)

Gruplar	Sayı	%	Toplam ihaleye iştirak bedeli 1.000 TL.	%	Yatırım oranı %
I.	775	57.6	8.574.000	25.9	16.0
II	238	17.7	4.922.000	14.8	12.9
III	205	15.2	7.210.500	21.7	27.0
IV	86	6.4	5.647.200	17.0	18.2
V	42	3.1	6.839.000	20.6	25.9
Toplam	**1.346**	**100.0**	**33.193.300**	**100.0**	**100.0**

(Kaynak : Özel Sektör Yatırım Anketi sonuçları)

Görülüyor ki büyük firmaların % 3.1'inin toplam ihaleye iştirak bedeli içindeki payı % 20.6 ve yatırımlar içindeki payı ise % 25.9'dur. Dolayısıyla inşaat kesiminde de tekelci bir yapı geçerlidir.

Sonuçlar:

Görülüyor ki ister üretim, ister yatırım, isterse istihdam kapasiteleri bakımından inceleyelim, Türkiye'de emperyalizmle bütünleşmiş sermayenin ve bu arada sanayi alanındaki sermayenin tekelci bir sermaye olduğu ortadadır. Bu bakımdan şimdiye kadar verilen bilgilerin ışığı altında varılacak zorunlu sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz :

1 — Emperyalizm ve işbirlikçi sermaye tarafından sömürülerek üretim güçlerinin gelişimi sürekli olarak engellenen, yavaşlatılan Türkiye az gelişmiş, gelişmekte olan veya geri kalmış bir ülke değil **geri bıraktırılmış bir** ülkedir.

2 — Geri bıraktırılmış Türkiye, Asya, Afrika ve Lâtin Amerika' daki sömürülen diğer toplumlar gibi dünya kapitalist düzeninin bir parçasını oluşturur.

3 — Üretim güçlerinin gelişim düzeyinin ilkelliğine rağmen, Türkiye'de egemen olan ilişki kapitalist öncesi ilişkiler değil, emperyalizm ve işbirlikçi sermaye tarafından belirlenen kapitalist ilişkilerdir.

4 — Bu ilişkiler içerisinde, bütün geri bıraktırılmış ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de kapitalizm bir zamanki dinamik ve olumlu yönleriyle değil, en yoz, en tutucu ,en gerici şekliyle belirir, en yozlaşmış özellikleriyle işlem görür. Çünkü geri bıraktırılmış ülkelerdeki sermaye çok belirgin bir şekilde tekelci bir yapıya sahiptir.

KONYA OVASININ SU DAVASI

Yük. Müh. Muhittin KULİN

Cumhuriyet gazetesinin 27/28 Mayıs 1970 sayılarında, Sadun Tanju'nun, Konya ovasında 1.200.000 dekar arazinin üç yıldan beri su altında kalması nedeni ile köylülerin çektikleri sıkıntı ve millî ekonominin her yıl uğradığı en az 300 milyon zararı dile getiren iki yazısı çıkmıştı.

Görevlerim icabı evvelce Konya'nın su işleri ile uğraşmış bir mühendis olarak, (1) bu konudaki düşüncelerimi bir defa daha açıklamayı bir vazife saymaktayım.

Üç tarafı deniz olan Anadolu'nun Kuzey ve Güneyi sıra dağlarla çevrili, orta kısmı 800 - 1000 rakımlı bir yayladır. Sıra dağlar Kuzeyden ve Güneyden gelen su buharı yüklü bulutları adeta sağarlar ve yurdun iç kısmına gelen bulutlarda, yaylaya düşecek pek fazla bir şey kalmaz. Bu nedenle yılda ortalama olarak Karadeniz kıyılarında doğuda Rize'ye 2415 mm, batıda Ereğli'ye 1168 mm, Akdeniz sahilinde İskenderun'a 775 mm, Antalya'ya 1156 mm, yağmur düşerken, Konya'ya 315 mm yağış düşmektedir. Konya'nın bu ortalama yağışı kurak yıllarda 250 mm'ye kadar da azalır.

Tabiat, Konya ve havalisinin bu yağış azlığını adeta telâfi etmek istermişçesine, bu bölgeyi kapalı, yani yağış suları yeryüzünden denizlere akmayan, bir havza halinde yaratmıştır. Bu durumla da tabiat "Size verdiğim rahmet az ise de, onu denizlere akıtmıyorum, varın aklınızı kullanın, du-

rumunuzu idare edin" demek istemiştir. Eğer, biz, gerçekten aklımızı kullanabilir ve suyu iyi idare edebilirsek Konya ve havalisinin büyük bir kısmını bugünküne göre cennete çevirebiliriz.

Durumun bu genel açıklanmasından sonra konuya gelelim.

Konya kapalı havzası yaklaşık olarak 60.000 km^2 kaplar. Kuzeyde Cihanbeyli, Güneyde Konya ovalarına, çukurluklarına ayrılır. Bu iki çukurun arasında az daha yüksekçe hafif engebeli geniş bir sırt vardır. Su kaynakları bakımından Konya ovası Cihanbeyliden daha şanslıdır.

Konya ovasına gelen sular, düşen yağmur ve kar suları ile, bilhassa Beyşehir ve (Karavizan) göllerinin ayağı olan Çarşamba çayından gelir, ayrıca ovayı Güneyden çevreliyen dağların Kuzey yamaçlarından gelen sular vardır.

Ovaya gelen bu suların denizlere bir akıntısı olmadığından Konya'nın Kuzeyinde, ve hemen Güneyinde (Arap sazlığı), daha Doğuda (Hotamıs) ve (Ereğli) bataklıklarını teşkil ederler. Kurak yıllarda Hotamiş tüm olarak kurur, diğerleri de küçülür.

Doğrudan doğruya yağış olarak ovaya inen sular hariç, göllerden ve yamaçlardan gelen sular, ovaya düşmeden kendi mecralarında barajlarla tutulacak olursa, bir taraftan bataklık teşekkülü önlenir, diğer taraftan bu suları sulamada kullanmak kabil olur.

Bataklıkları önlemek için fazla suların, Karapınar'ın Sultaniye ovasına akıtmak veya Cumhuriyet Gazetesinde yazıldığı üzere Tuzgölüne boşaltmak, veya düdenlerle yeraltından Akdeniz'e göndermeye çalışmak, su gibi bir nimeti elden kaçırmak olur, ve bunun için üstelik para sarfetmek mantığımıza aykırı bir tutumdur.

Konya ovasına inen vadilerde jeolojik bünyenin baraj inşasına hiç de elverişli olmadığı malumdur. Bununla beraber bazı çareler bulunabilir kanaatindeyiz.

Bölgenin en büyük su kaynağı Beyşehir gölüdür. Bu gölün etrafını 3 - 5 m yükseklikte bir sedde ile çevirmek ve bugünkü Beyşehir barajını da yükseltmek suretiyle gölde bugünkünden 3 - 5 milyar fazla su toplamak kabil olur. Çünkü göl sathı 650 km^2 dir. Su seviyesini 1 m yükseltmekle 1 milyar m^3 su toplanabilir. Hotamış bataklığında bulunduğu tahmin edilen 1,2 milyar m^3 suyun kolayca depo edilmesi mümkündür.

Kurak yıllarda Beyşehir gölünden pompajla sulama suyu almak ve su seviyesini düşürerek yağışlı yıllar için munzam bir depolama imkânı sağlamak da bir alternatif olabilir.

Konya sulaması, daha doğrusu Çumra sulama sahasının suyu Beyşehir gölü ile Çarşamba çayı ve kollarından alınır. Tesise Sultan Hamid'in son yıllarında başlanmış, 1914 yılı Ağustos'unda işletmeye açılmıştır. Sahası 500.000 dönümdür. (2)

Fiilen sulanan saha 100 - 200.000 dönüm (dekar) dir. Bir kısım arazi sulamada fazla su kullanıldığından ve kurutma tesislerinin yetersizliğinden çoraklaşmıştır. İklim şartları ile yağışların azalması ve suyun pek de idareli kullanılmaması neticesi, 1930 1935 arasında, Beyşehir gölü su seviyesi, gölün ayağı olan Çarşamba çayının başındaki barajın eşiğinden daha aşağıya düşmüş ve gölden su akmaz olmuştur. Bu yüzden ancak Çarşamba deresinden gelen az bir su ile yapılabilmiş, Konya ovası büyük bir kıtlık devresi geçirmiştir. Halkın bir kısmı göç etmiş, Kızılay eliyle halka un dağıtılmıştır.

1934 Mart'ında Beyşehir'e gittiğim sıralarda göldeki su barajdan 1 km kadar uzakta bulunuyordu.

Bu kurak devrede gölden sulama için su almak hususunda yerli ve yabancı bir çok uzmanların fikri alınmış, bir karara varılıp tedbir almaya geçilmeden, 1935'de yağışlı yılların imdada yetişmesi ile 1 - 1,5 yıl içinde göl dolmuş, suların fazlası kurumuş olan Suğla gölü denilen sahaya yayılmıştı.

Suğla gölü sahası yağış durumuna göre, göl, batak veya tarla olmaktadır. Toprağı çok verimlidir, iki karışlık nohut, göl toprağında 1,5 - 2 m boyunda bir ağaç gibi yetişir. Göl - batak halinde 3 - 5000 hektar bir sahayı kaplar. Civarın köylüleri, gölün Batı kıyısındaki düdenlerin açılarak, gölün kurutulmasını, hiç değilse su seviyesinin indirilmesi için ilgili makamları tazyik ederlerdi, herhalde şimdi de ayni tazyik sürdürülmektedir, ve düdenlerle yeraltına kaçırılan suyun ovada kullanılabileceği düşünülmektedir.

Konya'nın güzelliği ile meşhur Sille'sinden ve daha Kuzeyinde Batıdan gelen satıh suları Konya'nın Kuzeyindeki bataklıkları teşkil ederler. DSİ. ce burada bir Atatürk ormanı ihdasına teşebbüs edilmiş olması olumludur.

Konya'nın Meram suyu, ve Güneyinde Maya deresi ile diğer bir çok ufak derelerden gelen sular ile Çumra sulamasının deşarj suları Arap sazlığı bataklığını vücuda getirirler. Bu bataklık 5 - 10.000 hektardır.

Yağışlı yıllarda Beyşehir gölünde tutulamayan suların fazlası Çarşamba çayı ile ovaya iner ve Cumhuriyet'te sözü geçen Hotamış bataklığını hasıl ederler. Bu bataklık köylülerin iddia ettikleri gibi son üç yılın marifeti değildir, en eski haritalarımızda da Hotamış bataklığı gösterilmiştir. Köylülerin iddiası, bu köylerin gecekondu tipi köyler olması ihtimalini akla getirmektedir. Hotamış bataklığı 20.000 hektar kadar bir sahayı kaplar.

Daha Doğuda Ereğli'nin Kuzey ve Batısında Ereğli bataklığı bulunmaktadır. Buna da İvriz suyunun suları sebeptir. Sahası Hotamış'tan da fazladır.

Böylece Konya kapalı havzasında zaman zaman binlerce hektar arazi, suya hakim olamadığımızdan, bataklık haline gelmektedir. Diğer taraftan yüzbinlerce hektar arazi de susuzluktan kıvranmaktadır.

Bu durum muhakemesinden sonra yapılmasını uygun gördüğümüz işleri şöylece özetleyebiliriz :

1) Elde mevcut hidrolojik bilgilere dayanarak havzaya gelen suların miktarı hakkında kesin bilgiler elde edilmelidir (gelir).

2) 5 - 10 m pompaj da yapılmak suretiyle havzada sulanabilecek arazi hududu ve sulama suyu ihtiyacı ve göl, baraj satıhlarından olacak tebahhur kayıpları hesaplanmalıdır (gider).

3) 5 - 10 yıllık bir devre için, gelir - gider farkı, göllerde ve inşası mümkün görülen barajlarla Beyşehir gölünde depo edilmesi gerekli su miktarını verecektir.

Barajlarda su depo edilmesi imkânı pek zayıf görülmektedir. Asıl depolama Beyşehir gölünde olabilir. Depolanacak su miktarından göl seviyesinin kaç metre yükseltileceği ve sedde yüksekliği hesaplanabilir.

4) Çok kurak devrelerde Beyşehir barajı radye seviyesinden daha aşağıdan da su almaktan korkulmamalıdır. Bu takdirde göl kenarında ya bir pompa istasyonu kurmak veya baraj radyesini alçaltmak lazımgelir.

5) Ovanın bugünkü ana kanallarının üst tarafında kalan yüksek yerlerinin sulanması için Çarşamba çayı vadisinin ıslahı ve bazı pompaj tesislerine de lüzum hasıl olabilir.

6) Sulamalardan gelecek fazla suları toplamak ve bataklık teşekkülüne mani olmak için suni bir göl teşkil edilmeli, pompa tesisleri ile kanal suları bir göle verilmelidir.

7) Ereğli bataklığını vücuda getiren fazla sular Alaca istasyonu civarına derive edilmeli, bu istasyon civarındaki kaşa dayanarak vücuda getirilecek bir toprak bendin arkasına verilmelidir. Bu sulardan sulama yapmak için faydalanılmalıdır.

8) Genel olarak; kurutmasız sulama yapılmamalı, sulama işleri sıkıca kontrol edilmeli, ziraatçıların tavsiyelerine uyan köylüye Ziraat Bankası kredisi açılmalı, Bankanın sevk ve idaresi Ziraat Mühendislerinin elinde olmalı; mer'a hayvancılığı küspe ve yeşil yeme dayanan ahır hayvancılığına geçirilmeli, iklim şartlarının sertliği dolayısiyle turfanda sebzecilik yapılamıyacağından meyvacılığa önem verilmeli; sulamaya açılacak sahalara 25.000 - 50.000 nüfusun yerleştirilmesi için köyler kurulmalı; ovada her mevsim geçit verecek bir yol şebekesi kurulmalı; Seydişehirde kurulmakta olan alüminyuma dayanan sanayi kolları ile bölgenin ekonomik gücü desteklenmelidir.

1948 yılında Nafia Vekâleti Su İşleri Reisi bulunduğum sırada Konya'da yaptığım bir inceleme gezisi intibalarımın sonucu olan bu düşünceleri tahkike imkân bulamadan istifa suretiyle vazifeden ayrılmıştım. Bu düşüncelerimi umumi efkâra sunmaya vesile veren Sayın Sadun Tanju'ya teşekkür ederim. Bu düşüncelerim DSİ. deki genç arkadaşlara ışık tutarsa ne mutlu bana.

---

1) Y. Müh. Muhittiin Kulin, Konya Sulama sahasının geliştirilmesi, Türk Ekonomisi Dergisi, Ağustos 1949, sayı 74.

2) Son yıllardaki genişletmelerle yazımızdaki bazı sahaların değişmiş olması kaabildir.

DEPREM HASARINI AZALTMAK İÇİN İZOLASYON TEKNİĞİ
(Caspe Sistemi)

Feyyaz TANER
K. G. Md.
Genel Müdür Müşaviri

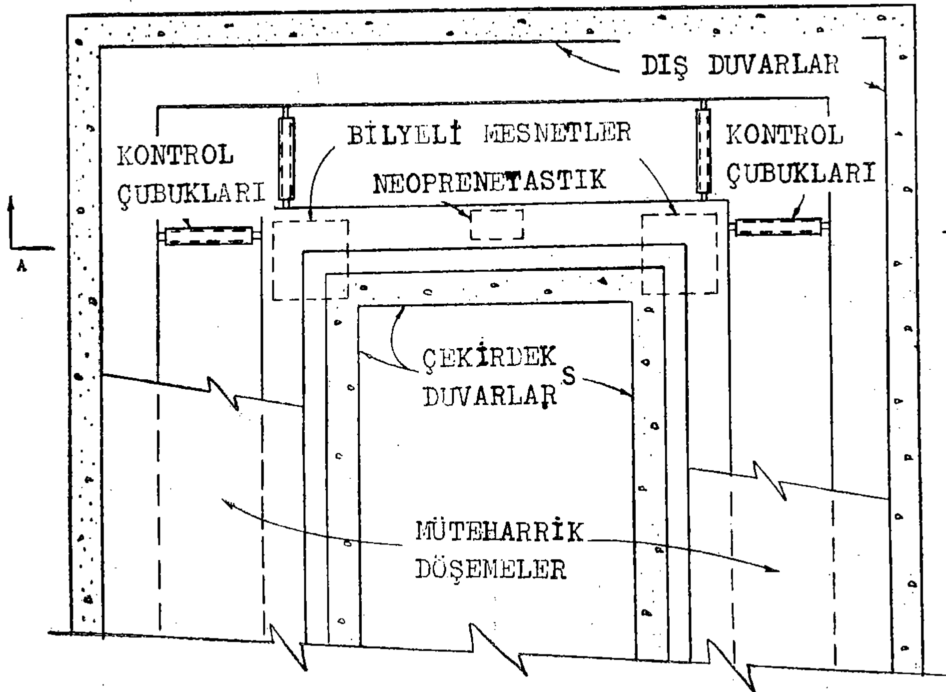
Bir deprem esnasında zemin üstü yapıda mevcut elâstik olmıyan mesnetlerin dönüşlerine müsaade etmenin Esas Felsefesi, yapısal ve ayni zamanda yapısal olmıyan hasar demektir. Bu felsefe, A.B.D. Kalifornia Eyaleti Yapı Mühendisleri Birliğinin Tavsiye Edilen Yatay Kuvvete Karşı yapmış oldukları aşağıdaki en son açıklamada en iyi şekilde ifade edilmiştir.

Depremle ilgili olarak SEAOC Yönetmeliğile tespit edilen prensipler ve şartlar gereğince projelendirilen yapılar :

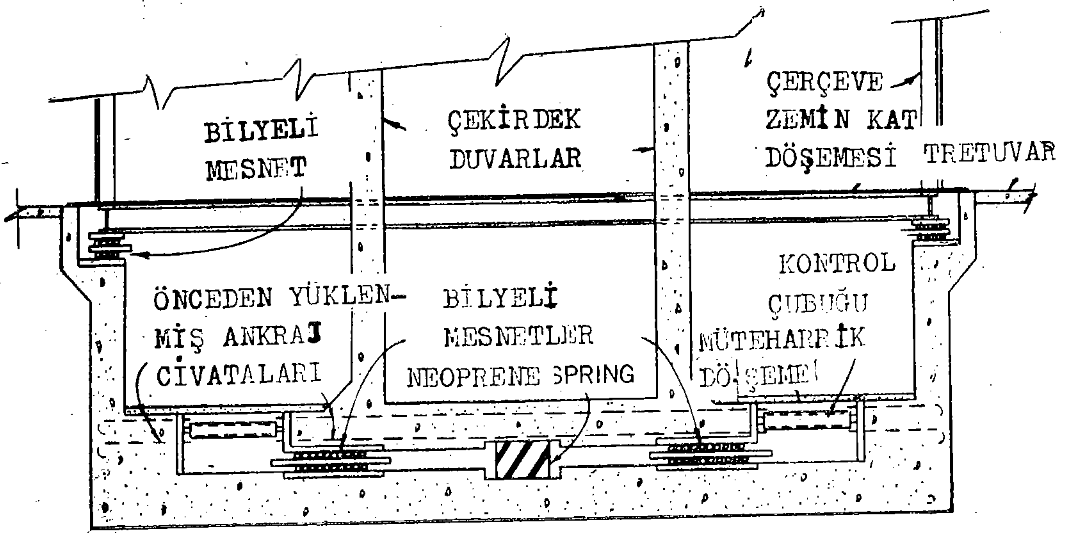
1. Hafif depremlere, hasara maruz kalmadan mukavemet etmelidirler,

2. Orta şiddette depremlere, yapısal hasar olmaksızın; buna mukabil bazı yapısal olmıyan hasarlarla mukavemet etmelidirler.

3. Kaliforniya eyaletinde vukua gelmiş en şiddetli depremlere yıkılmadan fakat ba-



Şekil : 1 Plân



Ş e k i l : 2 A-A K e s i t i

NOT:
BİLYELİ MESNETLER
Kontrol çubukları ve diğer izolâsyon vasıtaları, temel deprem hareketlerinin tamamını üst yapıya intikal ettirmemesi için konur.

Depremden Korunmak İçin Caspe Sistemi

zı yapısal ve ayni zamanda yapısal olmıyan hasarlarla mukavemet edebilmelidirler.

Şiddetli bir deprem esnasında mevcut tekniklerin niçin her iki tip hasara sebebiyet verdiğinin esas sebebi, modern zemin üstü yapının yıkılmıya karşı mukavemet edecek şekilde projelendirilmiş olmasıle en iyi şekilde anlaşılabilir.

Yatay olarak binanın temeline giren enerji bizatihi binanın kendi tarafından dağıtılmalıdır. Çünkü yapıların ekserisi elâstik sınır dahilinde az miktarda enerji mas'etme kabiliyetine sahiptir. Elâstik olmıyan bükülmelerin binanın yüksekliğince zuhur edeceği belirlidir. Yani, sayısız yapı elemanı malzemenin emniyet gerilimi ötesinde gerilmeye maruz kalacak ve mesnetlerde burulmalar husule gelecektir. Bu mesnetlerde bina, temelinden dahil edilen enerjiden kendisini, kurtarmak isteyecektir.

Bu mesnetlerde kopma husule gelmeksizin böyle elâstik olmayan burulmaların kabul edilebileceği tarzda mesnetlerin projelendirilebilmesi mümkün olduğundan bu günün çok katlı yapılarında yıkılmıya ekseriya karşı konulabilmektedir. Gerek yapısal ve gerekse yapısal olmıyan hasarın böyle aşırı burulmalar sonucunda meydana gelmesinden sakınılamaz.

İzolâsyon Fikri :

Halihazır projelendirme felsefesiyle tevarüs edilen hasarların önüne geçilmesinin yegâne çözüm tarzı sismik mukavemetin geliştirilmesindeki temel fikrin revize edilmesi olacaktır.

Böyle bir revizyon; zemin üstü yapı elâstik burulmıya maruz kalırken yer hareketleri dolayısiyle husule gelen enerjiyi mas'edebilecek alternatif vasıtaların kullanılmasıle mümkündür. Derhal görülebilmektedir ki böyle bir enerji mas'etme vasıtasının yeri zemin üstü yapı ile temel arasındadır.

Bu şekilde zemin üstü yapı yer sarsıntılarından izole edilmiş olabilir. İzolâsyon vasıtasının elâstik olmıyan bir çalışma ile fonksiyonu yapacağı aşikârdır. Bu elemanlar ikinci derecede elemanlar olacağından yani statik yükün hiçbir kısmını taşımıyacağından elâstik olmıyan hareketler mahzurlu olmıyacaktır.

Yazar tarafından geliştirilen izolâsyon elemanlarından birinde mihveri olarak yüklenmiş çelik çubukların fazla çekilebilme kabiliyetinden faydalanılmakta ve kullanılmaktadır. İleride bu çelik çubuklardan kontrol çubukları diye bahsedilecektir. Bu çubuklar, üst yapı ile alt yapı arasındaki satıhta iki yönlü lineer bir hareketi karşılıyabilmektedir. Bu iki yönlü mukavemetin fazlaca olan ilk şiddeti en önemli husustur. Çünkü üst yapı (zemin üstü yapı), paslanmaz çelik bilye veya silindirik mesnetlerle mesnetlenecek ve nispeten az yatay kesme mukavemeti temin edecektir. Kontrol çubukları, yalnız rüzgâr kuvvetine veya deprem kuvvetine karşı mukavemet sağlamıya elverişli olacaklardır.

Fiziksel Tertip :

Bir betonarme çekirdek duvar altındaki ofis binasına ait izolâsyon elemanlarının tertibi şekil 1 de ve 2 de gösterilmiştir. Kontrol çubukları, yatay bir kuvvet tesirile orthogonal yönlerde çalışacak şekilde projelendirilmelidir. Yatay kuvvet ani zuhur eden bir fırtınaya tekabül etmektedir. Bu şekilde üst yapı, böyle ciddi bir fırtınada veya hafif bir depremde temele sıkıca bağlanmış, bir bakıma müteamil bir yapıya benzer olacaktır.

Orta veya şiddetli bir deprem esnasında yani temel kesme kuvvetinin yatay kuvvetlerden (müsebbip kuvvetten) büyük olduğu esnada ve üst yapının altındaki yatay kuvvetin tatbik edildiği sürece kontrol çubukları elâstik olmıyan bir tarzda çok kısa zaman periodları için çalışacaktır.

Bu sabit kuvvet, üst yapının sabit bir icme ile ve zeminin hareketi yönünde hareket etmesine sebep olacaktır. Bu suretle üst yapı ile temel arasında nisbi deplâsman azalacaktır. Temel üstü kesme kuvvetinin üst sınırı şüphesiz deformasyon gibi tesirler nazarı itibara alınmak suretiyle değiştirilecektir. Burada yüklemenin husule getirdiği deformasyon hızı ve deprem hareketlerinin yönü önemlidir.

İzolâsyon fikrinin bünyesinde üst yapı ile temel arasındaki nisbî hareket mevcuttur. Bundan dolayı temel ile üst yapı arasındaki yüzeyde bu kabil hareketler için yapısal ve mimarî detaylarda gereğini yapmak lâzımdır. Böyle detaylar bir çok def'a hazırlanmıştır. Bu meyanda sayısız mekanizmalar zikredilebilir. Limit - Stop mekanizmaları emniyetsizlik halinde hizmet ederler.

Şiddetli bir depremi müteakip bir miktar deplâsmanın olacağı şüphesidir. Üst yapıyı krikoile orijinal durumuna getirmek için tertibat alınmıştır.

Optimum bir proje, teklif edilen yapının matematik modelinin dinamik analizile yapılabilir. Zemin hareketleri ayni mak. ivmeye normalize edilmiş, fakat mevkide beklenen başlıca titreşim periodları ile sınırlı o muhtelif üç depremden daha az olmamalıdır.

Az masrafla çok şey elde etmek :

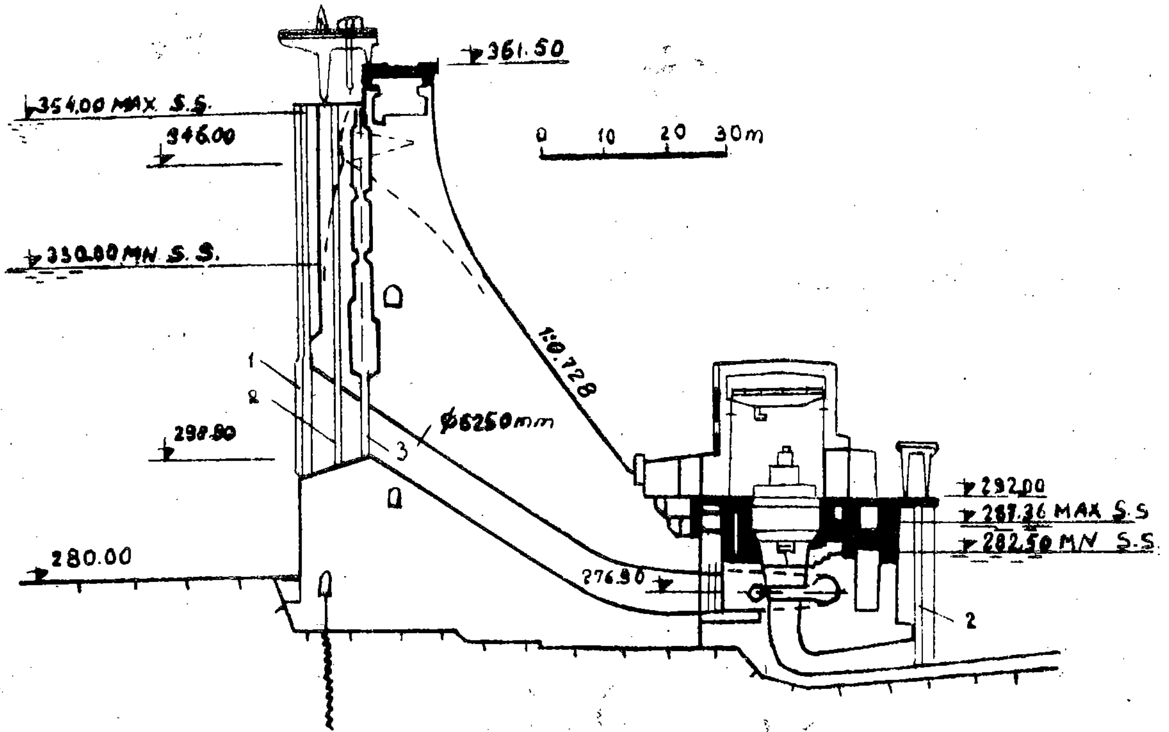
Böyle bir matematik model tamamlanmış ve denenmiştir. Sonuçlar, fazlasıyle müessiriyet ifade etmektedirler. Bir müteamil yapı için max. taban elâstik kesme kuvvetinin 5000 ton olarak hesaplandığı yerde optimum izolâsyon durumları bu değeri 1000 ton'a azaltmıştır. Fakat daha önemlisi üst yapının elâstik olmıyan deformasyona uğrayabilmesi için geçen zaman; 7,4 saniyeden 0,0 saniyeye kadar azaltılabilmiştir. Yapısal hasarın değerlendirilmesinde, elâstik olmıyan hareketin süresi en önemli olduğu kadar, izolâsyon tekniğinin müessiriyeti de aşikârdır.

İzolâsyon vasıtaları mademki üst yapının maruz kalabileceği max. yatay kuvveti güvenilir bir tarzda tarif edebilmektedir. Üst yapıyı bu seviyenin üstündeki bir deprem dolayısiyle müteamil yapılara dahil edilen büyük moment yaratan kuvvetlere ve elâstik olmıyan hareketlere mukavemet edebilmek üzere daha fazla tahkim etmek gerekmemektedir. İzolâsyon vasıtaları kullanılmasıla üst yapıda ekonomi sağlamak mümkündür. Bir defa bina sahibinin kazancı vardır. Bu kazanç, gayrimenkulün hasara uğramaması, insanların yaralanması hattâ bir yıkılma halinde insanların ölmesi gibi felâketin bertaraf edilmesi yanında bir hiçtir.

ÇEKOSLOVAKYA BARAJLARI

Derleyen :
İ. BATUKAN
İnş. Yük. Müh.

Bu küçük memleketin (yüz ölçümü 127.827 km². ve nüfusu 13.764.000) 90 tane barajı vardır. İlki 1740 yılında, Potok Çayı üzerinde, kullanma suyu sağlamak için yapılmıştır. Bizim Topuzlu (*) (1750) Barajından 10 yıl daha eskidir. Rezervuar kapasitesi 750.000 m³. dür. 90'ıncı baraj çok maksatlı olup, 1974 yılında tamamlanacak; sulama, enerji, taşkın kontrolu ve kullanma suyu sağlanmasına hizmet edecektir.



(Şekil 1) Orlik Barajı ve Hidroelektrik santralı enine kesiti

Bu barajların içerisinde rezervuar hacmi ve kurulu gücü en büyük olanı Orlik barajıdır. (Şekil - 1)

Enerji, kullanma suyu ve gemicilik (Navigation) maksatlı olup rezervuar hacmi 720 milyon m³, kurulu gücü 4 x 94 = 376 MW' tır (**). Baraj tipi som beton (ağırlık) olup, yüksekliği 91 m., boyu 550 m. ve beton hacmi 900 bin m³. dür. Dolu savağı 3 adet 15x8 m. boyutunda ve 2184 m³/san. kapasitesindedir. 1962 yılında tamamlanmıştır.

Bu 90 barajın şu anda sadece 7 - 8 tanesi inşa halindedir. Diğerleri daha evvel inşa edilip işletmeye açılmıştır.

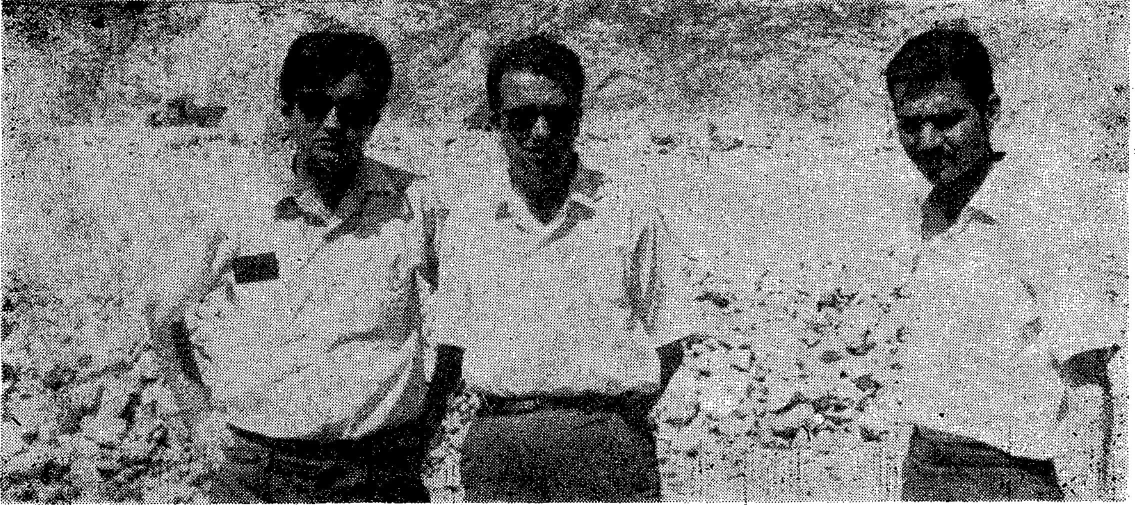
(*) Diğer adı Sultan I. Mahmut Barajıdır.

(**) Bizde Oymapınar (Manavgat ırmağı üzerinde), 4 x 90 = 360 MW'la bu santrala yakın bir güçte olacaktır.

odamızdan

ŞUBE ve TEMSİLCİLİKLERİ ZİYARET DEVAM EDİYOR

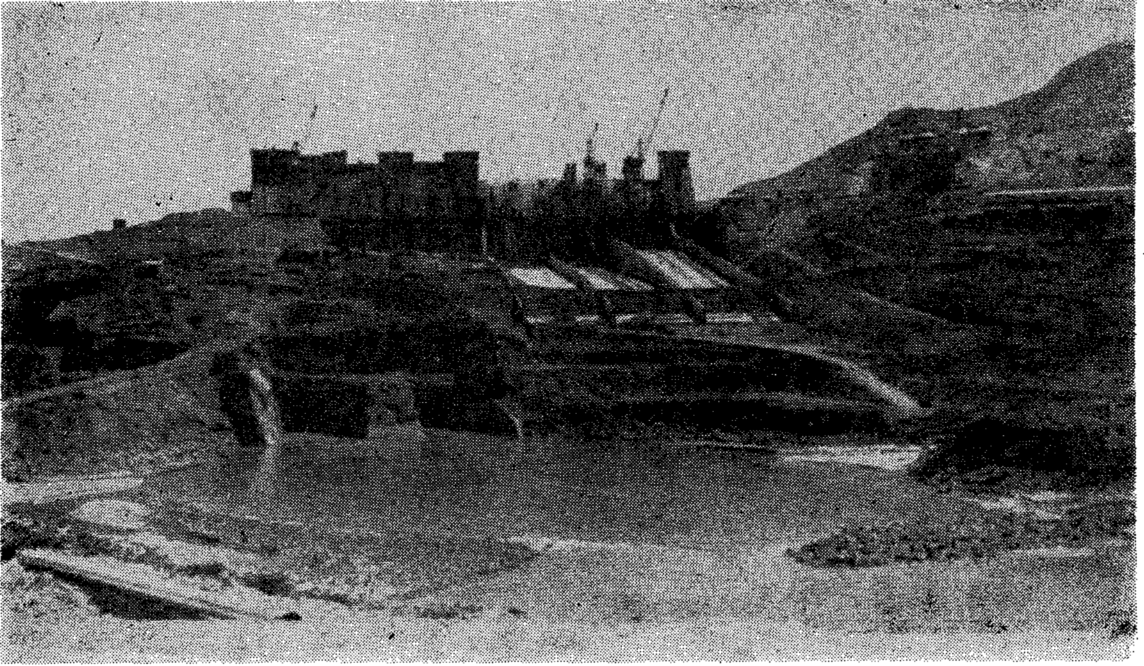
Odamız yönetim kurulunun şube ve temsilciliklere yapmayı plânladığı geziler devam etmektedir. Eskişehir'den sonra Odamız yöneticileri Elâzığ şubemizi ve Çorum temsilciliğimizi ziyaret etmiş, bu bölgelerdeki üyelerimiz ve diğer teknik elemanlarla görüşmüşlerdir.



Keban Barajını Ziyaret; Soldan Sağa : DSİ Keban Bölge Müdürü Sn. Turan Esen, Sn. Sedat Özkol, Sn. Erman Tamur

ELAZIĞ GEZİSİ

12 Ağustos günü, yürütme kurulu üyeleri Elâzığ şubemizi ziyaret ettiler. Aynı gün şube binasında şube yöneticileri ile bir toplantı yapıldı. Toplantıda Şubenin bazı isteklerini dile getiren şube yöneticileri, özellikle şubenin bağımsız bir binası olmamasından yakındılar. Gerçekten şube, Elâzığ Mühendisler lokalini işleten müstecire ait bir ufak odaya sığınmak zorunda kalmıştır. Elâzığ Şubesi Başkanı Sn. Sıtkı Demir, bağımsız bir binaya sahip olunduğu takdirde sosyal ve mesleki faaliyetlerin daha etkin bir şekilde yürütüleceğini belirtti. Personel Kanunu ve vize uygulaması konuları üzerinde



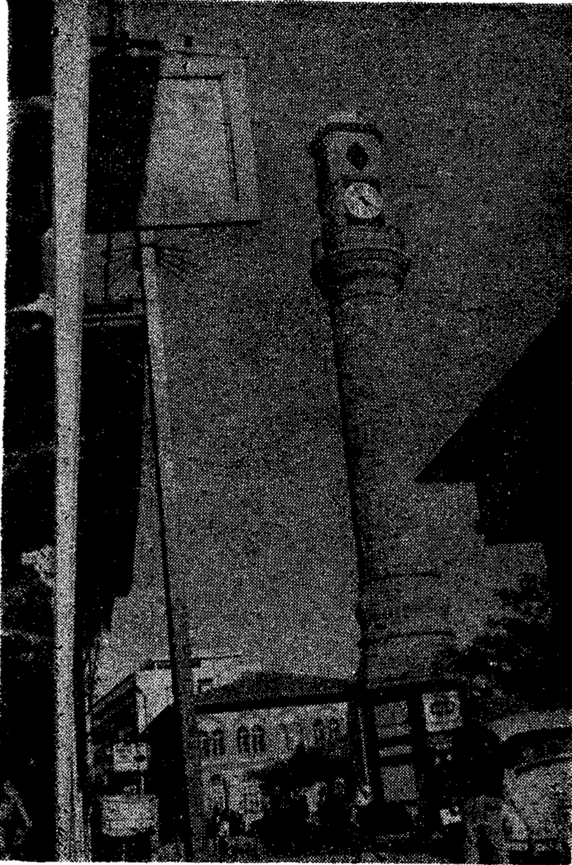
Keban Barajı DOLUSAVAK

yapılan görüşmelerden sonra, yoğun bir teknik eleman kütlesinin bulunduğu DSİ Hazar Gölü kampına gidildi. Kampta çeşitli teknik eleman sorunları ve TEKSEN sendikası üzerine, bir sohbet toplantısı yapıldı. Geceyi Elâzığ'da geçiren Yürütme Kurulu üyeleri, ertesi gün Keban Barajını ziyaret ettiler. DSİ Keban bölge müdürü Sn. Turan Esen'in verdiği bilgilerden sonra baraj şantiyesi gezildi. Yürütme Kurulu üyeleri aynı günün gecesi Malatya üzerinden otobüsle Ankaraya döndüler.



Elâzığ Ziyareti, soldan sağa : Şube Muhasebecisi, Sn. İlkay İzer, Elâzığ Şube Başkanı Sn. Sıtkı Demir, Sn. Sedat Özkol, Elâzığ Şb. Sek. Üyesi Şükrü Karslıer.

ÇORUM GEZİSİ



Çorum gezisi ise 31 Ağustos günü yapıldı.

Odamızın örnek temsilcilerinden biri olan Sayın Ahmet Sarıgül tarafından organize edilen bu gezi en yararlı gezilerden biri oldu. Birlikte yenilen öğle yemeğinden sonra il özel idare binasında yapılan toplantıya 15 kadar teknik eleman katıldı. Temsilcimiz tarafından hazırlanan gündem şöyle idi :

1 — Personel Kanununda mühendisin yeri,

2 — Temsilciliklerin daha aktif ve etkili faaliyetlerde bulunulması için düşünülen tedbirler,

3 — İnşaat Mühendisliği hizmetlerine ait asgarî ücret tarifesinin uygulanması için alınması gereken tedbirler,

4 — Yabancı ülkelerde çalışan mühendisler ve çalışma koşulları,

5 — Odanın diğer çalışmaları,

6 — Dilekler.

Oda Başkanı Sayın Sedat Özkol Personel Kanunu ile ilgili çalışmaları özetliyerek mücadelenin daha bitmediğini söyledi. Sayın Özkol teknik elemanların kendi aralarındaki yapay çelişkileri yok ederek birleşmelerinin gerekli olduğunu ve bu birleşmeyi sağlayacak örgütün ise TEKSEN Sendikası



Çorum'daki Toplantıdan bir görünüş

olacağını bildirdi ve teknik elemanları TEK-SEN çatısı altında örgütlenmeye çağırdı.

Temsilciliklerin, Oda görüşlerini ışığında ama bağımsız çalışacakları bildirildi. Halkla ve ilerici kuruluşlarla iyi ilişkiler kurulmasının gerekli olduğu söylendi.

Asgari ücret tarifesinin uygulanabilmesinin, ancak büro sahibi arkadaşların ortak karar ve arzusu ile bir çözüm yoluna girebileceği bildirildi.

Yabancı ülkelere gitmenin hiç arzu edilmeyen bir yol olduğunu belirten Oda Yöneticileri buna rağmen birçok arkadaşımızın, özellikle Personel Kanunundan sonra ortaya çıkan ağır geçim şartları yüzünden benzer isteklerde bulunulduğunu söyleyerek bazı yabancı ülkelerdeki çalışma şartları hakkında bilgi verdiler.

Özel okullar, yabancı firmalar, T. M. M. O. B. vs. gibi konularda yapılan görüşmelerden sonra toplantı saat 3.45 de dağıldı. Yöneticiler aynı gün Ankara'ya döndüler.



Çorum Ziyareti, soldan sağa : Erman Tamur, Sedat Özkol, Ahmet Sarıgül, İlkay İzer



Çorum Temsilcimiz Sayın Ahmet Sarıgül

İSTANBUL ŞUBESİ'NDEN

TEMSİLCİLERLE TOPLANTI

4 Ağustos 1970 Salı günü Bursa, Kocaeli, Sakarya ve Tekirdağ temsilcilerimiz Şube Yönetim Kurulu'nun toplantısına katılmışlardır. (EDİRNE temsilcisi o gün hastalandığı için gelememiştir. Kendisine geçmiş olsun deriz.)

Yapılan karşılıklı açıklama ve görüşmeler sonunda :

a) Belge uygulamalarının, temsilciliğin ancak bir yan görevi olabileceği ve asıl görevlerin Temsilcilik Yönetmeliklerinde gösterildiği;

b) Genellikle temsilciliğin bu ana görevleri gereği kadar yerine getirmedikleri ve Şube Yönetim Kurullarının da bu hususta yeterince ilgi ve titizlik göstermedikleri ortaya konmuş ve bundan böyle bu görevlerin yapılması, özellikle çalışma programlariyle ilgilenilerek katkıda bulunulması ve varsa, eleştirilerin şubeye iletilmesi gerekleri belirtilmiştir.

Bu ortak toplantı iki saat sürmüş ve çok faydalı olmuştur.

KONFERANSLAR

Sekreter üyemiz Melih KÖKNEL'in 5 / 2 / 1970 günü Harbiye - İstanbul'da vermiş olduğu Konferans "Sualtı Kaya Hafriyatında (OD) OVERBURDEN DRILLING METODU" broşür halinde bastırılmış ve Şubemizde adresi bulunan üyelerin adreslerine gönderilmiş ve diğer üyelere dağıtılmak üzere Merkez'e ve başka Şubelerimize yeteri kadar gönderilmiştir.

Bu metod geliştirilerek Millî Teknolojimize mal edilmiş ve dışarıya hiçbir döviz ödemeden Pendik Tersanesi inşaatındaki yaklaşık olarak 12.000 m³ lük sualtı kaya hafriyatına konferanscı tarafından uygulanmaya başlanmıştır.

23.7.1970 günü İnşaat Yüksek Mühendisi Ersin ARIOĞLU tarafından Şubemiz Konferans salonunda "Türkiye'de deprem" konulu bir konferans verilmiştir. Konferans basında geniş ilgi toplamıştır.

İSTANBUL ŞUBESİ, ODALARI ARASI ORTAK ÇALIŞMA

Mühendislerin İstanbuldaki Şube ve Odalar arasında "TÜRK MİLLÎ İMALÂT ENDÜSTRİSİNİN OLUŞUMUNU - GELİŞİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE TEKNOLOJİK İLİŞKİLER" başlığı altında bir ortak seminer düzenleme kararı alınmış ve buna ait esaslar bir centilmen anlaşmamızla saptanmıştır.

Semineri kapsayacak konuların ana iskeleti :

1 — Ham madde sorunu

2 — İşçilik ve teknik eleman sorunu

3 — Enerji sorunu

4 — Genel giderler (Resimler, Vergiler v.s) ve sübvansiyon sorunu

5 — Pazarlamak (Marketing) sorunu

6 — Kâr nisbetleri (Sınai maddelerde) sorunu

7 — Türkiye'de sermaye piyasası ve kredi faiz haddi sorunu

8 — Alt yatırımlar sorunu

9 — Üretim yatırımları (Makina v.s) sorunu

10 — Millî sanayimizi etkileyen iç ve dış etkenler ve buna göre uygulanması gereken teknolojik politika

11 — Diğer ilgili sorunlar

Bu seminere İstanbul Şubemizi temsilen İnşaat Yüksek Mühendisi Melih KÖKNEL katılacaktır.

KONUTLARDA SIHHİ TESİSAT PROJELERİ

Sıhhi tesisat projelerine imza atma, ihtisas ve iştigal alanının İnşaat Mühendislerinin yetki ve yetenekleri içinde olduğu görüşümüze, Makina Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi karşı çıkmıştı.

İstanbul Belediyesinin Vali imzasiyle İ. T. Ü. ve İ. D. M. M. A. nin çelişik mütalalarından Makina Mühendisleri Odasının tezine uygun düşen cevapların örnekleri İmar ve İskân Bakanlığına bildirilmiş ve Bakanlıktan alınan cevap da görüşümüzle çelişik nitelikte olduğu görülmüştür.

Öğretim kurumlarından, verilmekte olan ders, proje ve ders kitapları hakkında bilgi istedik.

İ. T, Ü. Makina Fakültesi Isı Tekniği Kürsüsü, İ. T. Ü. Mühendislik - Mimarlık Fakültesi, İ. T. Ü. İnşaat Fakültesi Dekanlığı ile Şehir Sağlığı ve Tekniği Kürsüsü, İ. D. M. M. A. İnşaat Bölümü Başkanlığından aldığımız cevaplar, görüşümüzü destekler niteliktedir.

Görüşümüzde haklı olduğumuzu belirtmek üzere Öğretim Kurumlarından aldığımız cevapların örneklerini ekliyerek, İstanbul Belediye Başkanlığına İ. T. Ü. Rektörlüğüne ve İ. D. M. M. A. Başkanlığına gerekli yazılar yazılmış, fakat henüz bunlara cevap alınmamıştır.

Belediyeye gönderilen yazının bir kopyesi de proje bürolarına verilmiştir.

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI MÜMESSİLLİK YÖNETMELİĞİ

Oda veya Şube Mümessillerinin seçilmeleri, görevleri, hak ve yetkileri aşağıda gösterilmiştir.

Madde 1. Oda veya Şube Yönetim Kurullarınca Mümessillik kurulmasına karar verilen vilâyet merkezlerinde, vilâyet ve civarında bulunan İnşaat Mühendisleri Odası mensuplarının yapacağı toplantı, namzetler arasında gizli reyle iki yıl için mümessil seçilir. Seçim neticeleri Oda veya Şubece İdare Heyetine bildirilir. Haysiyet Divanınca herhangi bir ceza almış bulunan azalar mümessil seçilemezler, seçilmiş olsalar dahi seçimleri İdare Heyetlerince iptal edilir.

Mümessilin seçimi bir yazı ile kendisine bildirilir. Odanın Yayın organı ile yayınlanır ve ayrıca o vilâyetin en büyük İdare amiri ile Belediye Başkanlığına Bayındırlık ve İmar Müdürlüklerine birer yazı ile mahaldeki gazete ile de halka duyurulur.

Kurulan Mümessillikler, kurma kararı ile verilen Yönetim Kurullarınca kaldırılabilir. Mümessilin değişmesine zaruret hasıl eden sebeplerin doğduğuna İdare Heyetlerinde 2/3 çoğunlukla karar verildiği hallerde, mümessilin müddeti bitmeden de değiştirilebilir.

Madde 2. Mümessile Oda veya Şubece mümessilliğine ait bir kimlik belgesi verilir. Bu belge mümessillik görevinin sona ermesiyle geri alınır.

Madde 3. Mümessillik süresi, bu görevin devamına engel teşkil eden durumlar ortaya çıkmadıkca iki yıldır. Süresi biten mümessil yeniden seçilebilir.

Mümessilin seçim süresinin bitmesi veya mümessilin değiştirilmesine Oda veya Şubece lüzum görülmesi halinde yeni mümessil madde 1'e göre seçilir.

Madde 4. Mümessilin görevleri şunlardır :

Görevli bulunduğu bölgede,

a) Doğrudan doğruya mesleği ilgilendiren, inşaat, etüd veya proje işleri ve konular ile bu işlerin ve konuların yapılması ve yaptırılması,

b) Oda üyelerinin kanun, tüzük veya geleneklere göre tanınmış ve kurulmuş bulunan hak ve yetkilerine, Oda üyesi bulunmıyanlar tarafından tecavüzler olup olmadığı,

c) Resmî, özel ve tüzel kişiler tarafından Oda üyelerinin hak ve menfaatlerini yersiz olarak hırpalamakta olup, olmadığı,

d) Oda üyelerinin kanun, nizam ve vazifelerini ifada dürüst hareket edilip edilmediğini mesleki şeref ve haysiyeti kırıcı hallerde bulunup bulunmadıkları,

e) Resmî, özel ve tüzel kişilerin Oda üyelerine verilecek işleri ve ihtiyaçları bulunup bulunmadığı,

f) Diğer Mühendis ve Mimar Odalarının İnşaat Mühendisliği ihtisasına giren işlere müdahale edip etmedikleri tetkik ve neticeyi Merkeze bildirir,

g) Görevli bulunduğu bölgedeki meslektaşların Oda veya Şube tarafından ele alınmasını ve yapılmasını istedikleri iş ve konular gibi,

Odayı veya Şubeyi mesleği ve meslektaşları ilgilendiren hususlarda bilgi edinmeye çalışmak ve edinebildiği bilgileri bağlı bulunduğu Oda veya Şube merkezlerine bildirmek.

h) Genel olarak bir muhabir gibi çalışmalarda bulunmak.

Madde 5. Mümessillerin raporları açıklanmasında, kesin bir zorunluk bulunmadığı gizli tutulur.

Madde 6. Mümessillerin hak ve yetkileri şunlardır :

Mümessiller Oda veya Şube Yönetim Kurullarınca kendilerine bildirilen konularda veya bildirilmesine zaman ve imkân bulunmayan ivedi hallerde ve olaylarda kendiliklerinden, yapacakları iş ve tüzel kişilere karşı Odayı veya Şubeyi temsil ederler. Mümessiller Oda veya Şube Yönetim Kurullarının önceden bilgisi olmadan yaptıkları bu gibi iş ve işlemler hakkında Odaya veya Şubeye tezelden bilgi vermek zorundadırlar. Her halükarda mümessiller bölgelerinde etüd, proje ve inşaat işleri ve Odamız üyeleri hakkında üç ayda bir Odaya veya Şube İdare Heyetine rapor verirler.

Madde 7. Mümessiller, Oda veya Şube Yönetim Kurullarının önceden bilgisi olmadan yaptıkları yersiz iş ve işlemlerden dolayı Yönetim Kurullarınca mümessillikten uzaklaştırılabilirler, ve yersiz görülen iş ve işlemlerinin durumuna göre Yönetim Kurullarınca ayrıca Haysiyet Divanına da verilebilirler.

Madde 8. Mümessillik giderleri Oda veya Şube bütçelerinde gösterilir, ve sarflar buna göre yapılır.

Madde 9. Mümessillere haberleşme, taşıt vesaire gibi giderlerini karşılamak üzere 250.— liraya kadar döner avans verilir. Bu avans mümessilin göndereceği sarf belgeleri ile mahsup edilerek mahsubu yapılan miktar mümessile geri gönderilir. Bütçe yılı sonlarında avanstan sarf olunmıyan miktar geri verilerek avans kapatılır ve yeni yıl başında mümessile yeni avans verilir.

Madde 10. Oda veya Şube Yönetim Kurulları kendi içlerinden görevlendirecekleri bir üyesi ile mümessillerin iş, işlem ve hesaplarını inceliyebilirler.

Madde 11. Mümessillere yıllık ödenek olarak Oda Umumî Heyetlerince tesbit edilecek meblâğ iki taksitte ödenir. Ancak Yönetim Kurullarının görevlendirilmesi ile yapacakları gezilerde mümessillere, Yönetim Kurullarınca tesbit edilmiş bulunan miktarda yolluk ve gündelik verilir.

1971 YILI BİLİRKİŞİ MÜRACAATLARI HAKKINDA

(Üyelerimizin Dikkatine)

1 — Dâvaların, özel bilgi ve ihtisas gerektiren kısımlarının çözümlenmesinde, bilirkişilerden faydalanmak ve bilirkişi tâyin etmek yetkisi, karar organı olan hâkimlere ait bir keyfiyettir. Kamulaştırma dâvaları hariç, birçok defalar hâkimler bilirkişileri, hiç bir yere danışmadan doğrudan doğruya kendileri seçtikleri gibi, bir çok defalar da meslekî teşekküllerden bilirkişilik yapacakların listesini isteyerek bunlar arasından bilirkişi tâyin etmektedirler.

2 — 6830 sayılı Kamulaşma Kanununun 122 sayılı kanunla değiştirilen 15 nci maddesine göre her yıl Ocak ayının ilk haftasında T.M.M.O.B. ne bağlı ihtisas odalarının her biri, üyelerinin ikamet mahallerini nazara alarak her vilâyet için, beş ilâ onbeş bilirkişi isim ve adreslerini havi listeyi Valiliklere verirler.

Bu listeler Valilikçe tasdik edildikten sonra Asliye Hukuk Mahkemelerine gönderilir ve sadece istimlâk konusundaki bilirkişilerin seçiminde hâkmler bu aday listelerinden tâyin yaparlar.

3 — Yukarda yapılan kısa açıklamadan görüleceği üzere, Odamız da kamulaştırma konusunda bilirkişilik yapacak aday listelerini **her yıl Ocak ayının ilk haftasında ve ayrı ayrı,** her vilâyete, kanun hükmüne uygun olarak göndermekte, diğer konularda bilirkişilik yapmayı arzulayan üyelerimizin listesini de mahkemelerden istek vukuunda mahkemelere bildirmekte, ayrıca mahkemeler dışındaki kişi ve müesseselerin bilirkişi istekleri de bu listelerden karşılanmaktadır.

4 — Bilirkişi aday listelerine girmek için müracaat edecek sayın üyelerimizin müracaatları aşağıdaki hususları kapsamalıdır :

a) Hangi konuda bilirkişilik istenildiği belirtilmelidir.

KONULAR . 1 — Kamulaştırma, 2 — Mukavele ihtilâfı, 3 — Bina inşaatı, 4 — Su ve liman inşaatı, 5 — Yol, demiryolu, köprü ve hava meydanları inşaatıdır.

Bir üye bu konulardan en çok üçü için ve en çok, bulunduğu yere en yakın üç il için müracaat edebilir.

b) Kamulaştırma konusunda valiliklere bildirilecek aday listeleri 5 ilâ 15 kişiyi ihtiva etmesi gerekirken bazı iller için müracaat 15'in üstünde olmaktadır. 15 isim Yönetim Kurulunca ad çekme usulü ile tesbit edilmektedir. Ad çekme Oda ve Şubeler **Yönetim Kurullarınca Kasım ayı sonu toplantısında yapılacaktır.** İlgililerden isteyenler bulunabilirler.

c) Müracaatlarda sarih iş ve ev adresleri ile varsa telefon numaraları yazılmalıdır.

d) Bilirkişilik ücret listeleri her ne kadar mahkemelere gönderilmekte ise de, kanunen ücret takdiri hâkimlerin yetkisi dahilinde olduğundan üyelerimiz (Hâkimlerin takdir edecekleri ücretlere rıza göstereceklerini ve verilecek görevleri zamanında yapacaklarını) müracaatlarında ayrıca belirmelidirler.

5 — Ankara, Bolu, Zonguldak, Eskişehir, Çankırı, Kastamonu, Çorum, Kütahya, Afyon, Konya, Tokat, Amasya, Samsun, Sinop, Antalya, Giresun, Ordu vilâyetleri için yapılacak müracaatlar Oda Merkezine,

İstanbul, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Kocaeli, Sakarya, Bursa, Bilecik vilâyetleri için yapılacak müracaatlar İstanbul Şubesine,

İzmir, Manisa, Balıkesir, Çanakkale, Aydın, Muğla, Denizli, Isparta, Burdur, Uşak illeri için yapılacak müracaatlar İzmir Şubesine,

Elâzığ, Erzincan, Ağrı, Kars, Gümüşhane, Trabzon, Rize, Çoruh, Diyarbakır, Malatya, Adıyaman, Erzurum, Tunceli, Bingöl, Muş, Bitlis, Van, Hak-

kâri, Siirt, Gaziantep, Mardin, Urfa vilâyetleri için yapılacak müracaatlar Elâzığ Şubesine,

Kayseri, Kırşehir, Niğde, Sivas, Yozgat, Adana, Hatay, İçel, Maraş vilâyetleri için yapılacak müracaatlar Kayseri Şubesine,

Ve en geç **25 Kasım 1970** tarihine kadar yapılmalıdır.

6 — Oda'ya karşı yükümlülüklerini yerine getirmemiş olanlarla, Haysiyet Divanınca bu konuda cezalandırılmış olanların müracaatları ve zamanında usulüne uygun olarak yapılmıyan başvurmalar için işlem yapılmayacağı ayrıca sayın üyelerimizin bilgilerine sunulur.

Yönetim Kurulu

TİMYAD'DAN HABERLER

1 — (TİMYAD) üyelerinden bazıları, eşlerinin vefatının da yuvalarımızı sarsacak en büyük bir konu olduğuna göre, onları da (TİMYAD) a üye kaydetme çarelerinin aranmasını istemektedirler. Konunun pek yerinde olduğunu mutla eden yönetim kurulunuz, bunu bir teklif halinde Genel Kurul toplantısına götürmenin yerinde olacağını düşünmektedir.

2 — (TİMYAD) ın (1.) altı aylık çalışmaları ve malî durumu hakkında bu ay sonunda (47.) Bildirinin yayınlanacağını da duyururuz.

3 — Üyelerimizden (10 - 20) lira halinde ödeme yapılmayarak (50 - 100) lira halinde ödemelerde bulunmalarını ve ayrıca (9600) mektubun yazılmasında uğrayacağımız vakıt kaybına da dikkat nazarlarınıza arz ederiz.

4 — Doğu İllerimizdeki meslekdaşlarımıza sık, sık seslenmemize rağmen bu illerimizden hiç bir üyemizin bu halisane çırpınışlarımıza cevap vermediğini de üzülerek arz ederiz.

Bütün meslekdaşlarımıza hayırlı işler ve bu işlerde başarılar temenni ederken tekrar duyuruyoruz TİMYAD'a KATILINIZ.

TİMYAD
Türk İnşaat Mühendisleri
YARDIMLAŞMA DERNEĞİ

HALKIMIZA DUYURU

Sosyal adaletten ve halktan yana olan Anayasamızın ve Atatürk devrimlerinin savunulması, halkımızın uyanması ve aydınlanması yolunda devrimci görevlerini yerine getirmekte olan öğretmenlerimiz, Anayasa ve devrim düşmanları tarafından boy hedefi seçilmişlerdir. Elbistanda, Yozgatta, Sorgunda, Tuzlucada, İstanbulda, Denizlide ve daha pek çok yerde, karşı devrimci güruhlar, TÖS lokallerini basmakta, öğretmenlerimizi dövmekte, lokalleri dinamitle tahrip etmekte ve devrimci öğretmenlerimizin yollarını keserek, evlerine baskın yaparak kendilerine taşla, sopayla, bıçakla saldırmaktadırlar.

Bu korkunç olaylar karşısında suçlular serbestçe dolaşmakta, yeni saldırı plânları hazırlamaktadırlar. Yurt çapında örgütlenen bu gerici ve faşist oyunlara son verilmesi, son verdirilmesi zamanı kesinlikle gelmiştir.

İnşaat Mühendisleri Odası ve Teknik Personel Sendikası (TEKSEN) bu olayları kamu oyunda şiddetle kınadığını ve devrimci öğretmenlerimizin sonuna kadar yanında olduğunu bildirir.

Son söz ve zafer, gericilerin, karşı devrimcilerin ve işbirlikçilerin değil, tüm devrimcilerin ve yurtseverlerin olacaktır.

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
TEKNİK PERSONEL SENDİKASI
(T E K S E N)

Şantiye arazi ve ağırlık zamlarından kesilen gelir vergisi hakkında "Vergiler Temyiz Komisyonunun" kararını geçen sayımızda sunmuştuk. Aşağıda bu karara ilişkin itiraz dilekçesi örneğini sunuyoruz.

(TMH.)

VERGİLER İTİRAZ KOMİSYONU SAYIN BAŞKANLIĞINA

EVVELCE KANUNİ SÜRESİNDE VERİLEN . . . . GÜN VE . . . KAYIT SAYILI DİLEKÇEYE EKTİR.

İTİRAZ EDEN : . . . .

VERGİ DAİRESİ : . . . . . Vergi Dairesi

VERGİNİN NEVİ : Gelir Vergisi (Stopaj)

DÖNEMİ : . . . .

İTİRAZ DİLEKÇESİNİN : Gün :. . . . . Sayısı . . . . .

1 — 4/10195 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Yevmiyeli Teknik Personel Yönetmeliği uyarınca çalışmakta olmam nedeniyle, bu yönetmeliğin 10 ncu maddesi uyarınca ağırlık, Şantiye, Arazi ve Seyyarlık zammını gelir vergisi kesintisi yapılmak suretiyle almakta iken Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğünün yukarıda sözü edilen ödemelerin harcırah niteliğinde olmasından Gelir Vergisi Kanununun ilgili hükmü gereğince vergiden bağışık olduğunu saptamasına ilişkin 89 seri numaralı genel tebliği yayınlaması üzerine evvelce kesilen vergiler bana geri verilmiştir.

Sonradan, Sayıştay Genel Kurulu bu ödemelerin vergiye tâbi olduğunu kararlaştırması üzerine Maliye Bakanlığının bu konudaki genelgesine uyarak Vergi Daireleri red ve iade ettikleri meblâğı geri almak için ikmalen tarhiyat yoluna gidilmiş ve adıma tebliğ olunan ihbarnameye karşı sayın komisyonlarına itiraz etmiştim.

2 — Beyoğlu Vergi Dairesinin aynı konuda yaptığı uygulama nedeniyle ilgili muhatabı yapılan tarhiyata karşı İstanbul 2. numaralı İtiraz Komisyonuna baş vurmuş ve bu komisyonun itirazı reddederek tarhiyatı tasdik etmesi üzerine, konu Vergiler Temyiz Komisyonuna intikal etmişti.

3 — Vergiler Temyiz Komisyonu 2. nci Dairesi Temyiz isteğini inceliyerek 24.6.1970 gün ve 1970/1787 sayılı kararı ile aşağıda özetlediğim hükmü vermiştir.

"193 sayılı Gelir Vergisi ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu ücretlerin vergilendirilmesini iki ayrı esasa bağlamıştır.

Bunlardan birincisinde, yıllık beyan veya götürü usule göre, ücret geliri sahibi Gelir Vergisi Kanununun 83, 92, 106, 109, 117, 118 ve Vergi Usul Kanununun 25, 110, 247 ve 248. maddeleri uyarınca Vergi Dairesine baş vurup vergisini tarh ettirir ve kanunla belli edilen zamanlarda vergisini bizzat öder. Bu esasa göre vergiye tabi olan mükellefler bakımından kanunkoyucu Vergi Usul Kanununun 251. maddesiyle işvereni yani ücreti ödeyeni yanında çalıştırdığı kişilerin karnelerine almaları ve karnelerinde yazılı vergilerini yatırmakla görevlendirmiş ve yalnız bunlardan sorumlu tutmuştur. Verginin mükellefi ve muhatabı, ücret gelirinin sahibi yani ücreti alandır; mükellefiyetle ilgili tebliğat da yalnız ücreti alana yapılır. İşveren yani ücreti ödeyen Vergi mükellefi olmadığı gibi muhatabı da değildir.

İkinci vergilendirme usul ve esasında ise, Gelir Vergisi Kanununun 94, 97, 98, 107/3, 108/3, 119 ve Vergi Usul Kanununun 8, 11, 25, 110, 238, 239. uncu maddeleri uyarınca, işveren yani ücreti ödeyen ücreti öderken ona terettüp eden vergiyi hesap edip kesmek, ücret ödemelerini ve tevkif ettiği vergileri Vergi Dairesine yatırmakla mükelleftir. **Ücreti ödeyen tarh**

ve tahakkuk ettirilen verginin muhatabıdır. Mükellefiyetle ilgili tebligat da ücreti alana değil ücreti ödeyene yapılır.

İşveren ödediği vergilerden dolayı yanında çalışana yani ücreti alana rücu etmek hakkına sahiptir. Ücreti alanın Vergi Dairesi ile bir ilişkisi yoktur. Vergi Dairesi, ücreti alan adına hesabı açmaz; işveren yani ücreti ödeyen adına hesap tutar. Verginin kesilmemiş, zamanında Vergi Dairesine yatırılmamış, noksan kesilmiş mükellefiyetin tesisinde veya vergilendirmede noksan yapılmış olması durumu değiştirmez. Bu nedenledir ki, bu çeşit vergilendirmelerden doğan anlaşmazlıklarda ücreti ödeyene de itiraz ve diğer kanun yollarına başvurma hakkı tanınmış bulunmaktadır.

Olayda vergilendirmek istenilen ödeme (ücret), Gelir Vergisi Kanununun 94. maddesi kapsamına girmektedir. Bu nedenle verginin muhatabı, ücreti ödemiş olan işverendir. Binaenaleyh, Vergilendirmede yanlışlık yapılmış olması nedeniyle evvelce kesilmiş yatırılmış olup sonradan terkin edilmiş verginin tekrar ihyası suretiyle mükellefiyet tesisinde de verginin işveren (ücreti ödemiş olan) adına tarh ve ona tebliğ edilmesi, ondan istenilmesi gerekir. Nitekim Maliye Bakanlığınca 2.12.1969 gün ve 2176-1030/45968 sayılı Genel Tebliğ ile Vergilerin, bunlara kesip Vergi Dairesine yatırmakla sorumlu ve muhatabı bulunan işveren (ücreti ödeyen) adına tarh ve tebliğ edilmesi gerektiği açıkça belirtilmiş bulunmaktadır.

Halbuki, olayda vergi doğrudan doğruya ücreti alan adına tarh ve tebliğ edilmiş bulunduğundan, **yapılan işlem şekil, usul ve esas yönlerinden kanuna aykırıdır.**

Bu durum muvacehesinde tarhiyatın yazılı gerekçe ile tasdikinde isabet görülmemiştir.

Bu itibarla mükellef iddiasının kabulu ile, temyiz olunan 28.2.1970 gün ve 2485 sayılı İtiraz Komisyonu kararının bozulmasına ve tarhiyatın usul bakımından terkinine resen ve nihai olarak karar verildi.

Vergiler Temyiz Komisyonunun 2 nci Dairesinin yukarıda özetlenen emsal kararları dışında 3 ncü daireside kendisine intikal eden başvurmaları ayrı gerekçe ile sonuçlandırmaktadır.

Malûmları olduğu üzere Vergi Usul Kanununun 401 nci maddesi, yapılan tarhiyatın kanuna ve usule uygun bulunmaması takdirinde Temyiz Komisyonunun resen ve nihai olarak karar verebileceğini ve bu kararların kesin olduğunu hükme başlamıştır.

Sayın Komisyonunuzda inceleme konusu olan benimle ilgili tarhiyatta tamamen aynı nitelikte olup kanuna ve usule aykırı bulunmaktadır.

Bu nedenle durumun incelenmesini ve kanuna aykırılığı Temyiz Komisyonunun nihai kararı ile kesin olarak sabit bulunan tarhiyatın terkinine karar verilmesini arz ederim.

Saygılarımla

SULAMA VE DRENAJ TESİSLERİNİN PROJELENDİRİLMESİ İLE İLGİLİ OLARAK HAZIRLANACAK "TEKNİK REHBER"

Milletlerarası Sulama Drenaj Komisyonu Türk Millî Komitesi; Sulama ve Drenaj Tesislerinin plânlanması, projelendirilmesi ve işletilmesi ile ilgili tatbik edilmekte veya tatbik edilmesi uygun olan usulleri "TEKNİK REHBER" adı altında hazırlamağa ve yayınlamağa karar vermiş olup bunun için üyemiz sayın Sebahattin Sayın başkanlığında bir komite kurmuştur.

Anılan yayınla ilgili olarak hazırlanmış olan talimat ve bu talimata bağlı Teknik rehberler listesi Odamıza da gönderilmiştir. İlgilenecek üyelerimiz her zaman Oda Merkezinde görebilirler.

Yararlı olacağına inanılan bu yayında görev almağa istekli üyelerimize duyurulur.

BİR FİRMA SUUDİ ARABİSTANDA ÇALIŞACAK TÜRK MÜHENDİSLERİ ARIYOR

Suudi Arabistan Ateşeliğimiz, bir müşavirlik firmasının Suudi Arabistanda çalışacak Türk mühendisler aradığını bildirmiştir.

Müracaat edenlerin ayrıca ateşeliğe bilgi vermeleri halinde Ateşelik konuyu takip edecektir.

Firmanın ve ateşeliğimizin adresini aşağıda bildiriyoruz.

Müşavir firmanın adresi :
J. D. and D. M. Watson
Saudi Arabia Consulting Engineers
P. O. Box 2023
Jeddah Saudi Arabia

Türk ticaret ateşeliğinin adresi :
Turkish Embassy
Office of the Commercial Atteche
P. O. Box 70
Jeddah/Saudi Arabia

AŞAĞIDA ADLARI YAZILI ÜYELERİMİZİN ADRESLERİ BİLİNMEMEKTEDİR. KENDİLERİ HAKKINDA BİLGİ SAHİBİ OLANLARIN YARDIMLARINI RİCA EDERİZ.

Sicil No.	(TMH) Adı ve Soyadı	Sicil No.	(TMH) Adı ve Soyadı
42	Akten Esendağ	533	Turan Bilsel
45	Refet Artıner	542	Hüsamettin Bozkurt
58	Edvard Zarfçı	543	Dimitri Toprakçıoğlu
73	Mahir Kuttaş	551	Haydar Kurt
96	Celâl Soysalan	557	Yıldız Tolun
111	Recep Oktay	560	Uğurtan Tuncata
114	Suha Eren	566	Niyazi Mithat Resnelioğlu
125	Jirayir İstanbullu	571	Hilmi Nalbantoğlu
235	Emin Atav	578	Cahit Demirdöken
259	M. Kemal Esat	596	Kâzım Didayetoğlu
286	Bülent Erenel	603	Rezmi Giray
289	Rusen Doğan	633	Cengiz Yılmaz
292	Hüsnü Usman	663	Vahram Polat
308	Sabri Soran	665	Rasim Akkirman
309	Namık Ünalan	680	Rıza Bilsel
323	Fuat Dalaman	687	Hayati Doğ
325	Ali Cevat Taluy	703	Salih Necdet Akalın
343	Fazıl Uyanık	705	Ferit Hamami
358	Sadettin Kaptanoğlu	713	Nejat Aykon
372	Orhan Mersinli	758	Şükrü Çimen
379	T. Fikret Suer	776	Orhan Abalı
402	Şeref Atılay	795	Mazhar Oray
407	Barkef Karnik	814	Necati Yılmaz
411	Ahmet Rifat Bereket	834	Ertuğrul Barla
455	Ayten Aydın	836	Muammer Bilgüvar
465	H. Avni Turnagöl	848	Sabri Ünsal
473	Tarık Bilginer	860	Mehmet Erbil
484	Tuğrul Özveren	863	Ayhan Yasa
495	Şevket Güloğlu	865	Kemal Erülgen
497	Celal Kölüksüz	891	F. Şemi İris
503	Nevzat İbrahim Çağlayan		

ADRESİ MEÇHUL BÜROLAR

Odaca tescilli aşağıdaki mühendislik Bürolarına gönderilen mektuplar aşağıdaki adreslerden geri çevrilmektedir. Yeni Adreslerin bildirilmesi rica olunur.

144. Alkan Müşavirlik Bürosu — Atatürk Bulv. 113/6 ANKARA

117. Arko Mimarlık Müh. Bürosu — Güven Sokak 6/10 Kavaklıdere ANKARA

118. Endüstri tesisleri Müh. Bürosu — Sümer Sokak 7/5 Yenişehir ANKARA

104. Ergun Alpar Mühendislik ve Müşavirlik Firması — Mithatpaşa Cad. 49/1 Yenişehir/ANKARA

Üzüntüyle öğrendiğimize göre Demiryollar ve Limanlar İnşaat Reisi Sayın Füruzan Ardıç 5 Eylül 1970 günü ailesiyle birlikte seyahat etmekte olduğu Afyon yolu üzerinde bir trafik kazası atlatmıştır. Arabalarının yol üzerindeki bir çukura girip birkaç kere takla atması suretiyle meydana gelen kaza nisbeten ucuz atlatılmıştır. Sayın Füruzan Ardıça ve ailesine sağlık dileriz.

Üzüntüyle haber aldığımıza göre üyemiz Cumhur Kutlu ağır bir trafik kazası geçirmiştir. Genç arkadaşımızın tekrar sağlığına kavuşmasını bütün kalbimizle dileriz.

SUUDİ ARABİSTANDAKİ İHALELER

Suudi Arabistan'da önümüzdeki günlerde ihaleye çıkartılacak işlere ait listeler odamızda görülebilir.

İlgililere duyurulur.

5722 sicil numaralı üyemiz Erdoğan Cimilli Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenerek kendisine verilmiştir. Duyurulur.

6091 sicil numaralı üyemiz İlhan Dölen Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenerek kendisine verilmiştir. Duyurulur.

2738 sicil numaralı üyemiz Cezmi Türkan Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenerek kendisine verilmiştir. Duyurulur.

5602 sicil numaralı üyemiz Suat Çamcı Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenerek kendisine verilmiştir. Duyurulur.

4591 sicil numaralı üyemiz İhsan Güven Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenerek kendisine verilmiştir. Duyurulur.

5370 sicil numaralı üyemiz Kâzım Göksoy Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenerek kendisine verilmiştir. Duyurulur.

3792 sicil numaralı üyemiz İhsan Süren Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenerek kendisine verilmiştir. Duyurulur.

Yurt dışına kendi hesabına gideceğini bildiren 5934 sicil numaralı üyemiz Ahmet Emin Aktan'ın kaydı geçici olarak kapatılmıştır. Duyurulur.

Yurt dışına kendi hesabına gideceğini bildiren 5030/İst. 2319 sicil numaralı üyemiz Tuncer Eroğlu'nun kaydı geçici olarak kapatılmıştır. Duyurulur.

Bolu Temsilciliğimize **Erkan Altan** ve Kütahya temsilciliğimize **Sunal Erden** seçilmişlerdir. Duyurur, yeni temsilcilerimizi kutlarız.

LİBYA TİCARET ATEŞELİĞİMİZDEN

1) İstanbul'da Sezai Türkeş ve Feyzi Akkaya firması ve yine İstanbulda Nafiz Yürekli firması Libya Bayındırlık Bakanlığına birinci sınıf milletlerarası müteahhit firmalar olarak kaydedilmişler ve Libyada açılacak milletlerarası ihalelere gerekli şartları yerine getirerek katılabilirler.

Bunların haricinde kalan diğer bazı inşaat firmalarımızın faaliyetleri ise muhaberattan ileri gitmemiş bulunmaktadır. Yalnız Ataşeliğe mektup yazarak Libyada ihalelere katılıp inşaat yaparak memlekete döviz kazandırmak istediklerini firmalarımızın bildirmeleri kâfi değildir.

Libyada ihalelere iştirak etmek ve inşaat yapmak isteyen inşaat müteahhit firmalarımızın her şeyden önce usulüne uygun bir şekilde evraklarını hazırlayarak Libya Bayındırlık Vezaretine müracaat ederek Milletlerarası inşaat firması olarak kayıtlarını yaptırmaları ve Libyada proje işleri yapmak isteyen proje ve mimarlık bürolarının da adı geçen Bakanlığa kaydolunmaları gereklidir. Bu formaliteyi yerine getirmeyen firmaların Libyada ihale almak için yazışmaları boşunadır.

2) Ulaştırma, Bayındırlık, Sanayi, Ziraat, Mesken, Belediyeler, Sağlık ve diğer bakanlıklar projelerini hazırlamışlar ve hazırlamakta olup yakında her Bakanlık müstakilen inşaat projelerini peyderpey ihaleye çıkaracaklardır. Trablusgarp hava alanı ek inşaatını teşkil eden modern bir havaalanı binası ve uçak pisti projesi ikmal edilmiş olup yakında ihaleye çıkarılacağı söylenmektedir.

3) a — İhale Merkezi Bordu (The Central Tender Board, Tripoli) Benghazi limanındaki 4 No. lı rıhtımın inşaası ihalesine Libya Bayındırlık Vezaretinde kayıt'ı bulunan birinci sınıf yerli müteahhitler ve Milletlerarası Yabancı inşaat firmaları bu ilânla davet eder.

b — Şartname ve spesifikasyonlar, bilâhare geri verilmemek üzere 25 Libya Lirası karşılığında Limanlar ve Fenerler Genel Müdürlüğünden (Directorate General of the Ports and Ligths, Tripoli - Libya) temin edilebilir.

c — İhale teklifi aşağıdaki şekillerde olmak üzere 5.000 Libya Liralık bir garanti ile yapılacaktır:

— Genel Hazinece verilmiş makbuz senet (receipt)

— 4 aylık bir müddet için muteber olmak üzere Libyada çalışması kabul olunmuş bir Bankaca verilmiş garanti mektubu ve tasdik edilmiş çek.

d — İhale 5 Ekim 1970 Pazartesi günü saat 10.00 dan önce ihalenin konusunu ve numarasını havi mühürlü bir zarf içinde ihale teklifi Trablusgarptaki Hazine Bakanlığı Merkez İhale Bordu Sekreterliği (The Secretary of the Central Tender Board at the Ministry of Treasury, Tripoli - Libya)'na verilecektir. İhale teklifi yukarıda bildirilen zaman içinde alınmış olmak şartiyle ve gönderenin mesuliyeti altında postalanacaktır. Eğer bu ihale tarihi resmi bir tatil gününe rastlarsa ihale teklifi müteakip çalışma gününde Board Sekreterliğine teslim edilebilir.

e — İhaleye katılacaklar veya ajanları bu şartname ile ihale teklif zarflarının açılmasına davet edilmişlerdir.

f — Zamanında alınmayan veya tesbit edilmiş garantisi olmayan ihale teklifleri nazarı itibara alınmayacaktır.

g — Merkez İhale Kurulu (The Central Tender Board, Tripoli) en düşük fiatı ihtiva eden ihale teklifini kabule mecbur değildir.

Benghazi limanındaki 4 numaralı rıhtımın inşaasına ait Libya Arap Cumhuriyeti Hazine Bakanlığı Merkezi İhaleler Bord'u (The Libyan Arab Republic Ministry of Treasury Central Tender Board, Tripoli - Libya)'nun 1261 numaralı ihale ilânında yukarıdaki hususlar yer almaktadır.

Mezkûr ihalenin, ilgililere süratle iletilmesi gereklidir.

4) Memleketimizde ciddi işler yapmış Türk inşaat müteahhitlerinin ve proje bürolarının uygun tekliflerı vererek Libyadaki ihalelere katılmaları Libyalılarca arzulanmaktadır. İnşaat müteahhitlerimizin ve proje bürolarımızın Birleşik Amerika, İngiltere ve İtalyadan kalan boşluğu gözönünde bulundurarak Libyada imkânları kaçırmamak için devamlı gayretler göstermelerinin ve süratle kayıtlarını Libya Bayındırlık Vezaretine yaptırmaları faydalı olacaktır. Libyada iş yapacak inşaat ve proje bürosu firmaların ihaleleri zamanında haber alabilmek ve faaliyete geçebilmek için mutlaka bir Libyalı ajan bulmaları faydalı.

Keyfiyeti bilgilerine gereğinin ifasını müsaadelerine arzederim.

İBRAHİM SEMERCİOĞLU
Ticaret Ataşesi

okurların forumu

GÜNEY - DOĞU ANADOLU'DA SU SIKINTISI

Ali VURAL

Son günlerde su sıkıntısının Güney-Doğu Anadoluda bir fecaat halini aldığından herkes bahsediyor. Hakikati halde su sıkıntısı Rize ve Trabzon havalisi hariç bütün Türkiye'nin meselesidir. Ancak Güney - Doğu Anadoluda bu mesele daha şiddetli olarak kendisini hissettiriyor ve fecâat halini alıyor.

Türkiye'de Rize ve Trabzon çevresi hariç diğer yerlerde nebatın suya ihtiyacı olduğu aylarda yağış yoktur. Yağış kış aylarında oluyor. Kış aylarında ise nebatın suya ihtiyacı yok. O halde yapılacak iş şudur. Kışın yağan yağmur ve kar suyunu, yazın kullanmak üzere göletler arkasında biriktirmek, denize akıp gitmesine mani olmak. Yalnız Güney-Doğuda değil bütün Türkiyede susuzluğu önlemek için yapılacak iş budur. Her çiftçi tarlasının ve sürü sahipleri de mer'anın yakınındaki dereden kışta ve baharda akıp giden sel suyunu bu göletlerde tutsa mesele hallolacak demektir. Fakat bu göletleri çiftçiler kazma kürekle yapabilirler mi? İşte mesele bu noktada başlıyor, kazma kürekle bu işleri kısa zamanda yapmak mümkün değil, uzun zaman istediği gibi çok da masraflı. Ucuza mal etmek için küçük kazı makineleri kullanmak lâzım. Çeşitli bıçakları bulunan beygir gücündeki paletli dozer bu işler için biçilmiş kaftandır. Hakikatta su var. Fakat kışın var. Güney-Doğuda cırcıplardan çöle doğru akıp gidiyor. Biz onu canlının şiddetli ihtiyacı olan yaz mevsiminde kullanmak üzere durdurmağı beceremiyoruz. Bu günlerde radyolardan duyuyoruz. Bölgede içme ve kullanma imdât suyu olarak arazözlerle su taşınıyormuş. Koca bir bölgenin susuzluğu arazözlerle taşımakla hiç giderilebilir mi? İnsan ve hayvanların içme suyu bir dereceye kadar. Fakat kullanma ve sulama suyu asla.

Göletler ve barajları da inşa edebilecek türlü üretim makinelerini imâl edecek fabrikanın kuruluş masrafının takriben iki milyar TL. civarında bulunduğunu biliyoruz. Üretim makineleri (Dozer, traktör, Biçerdöver, kamyon, skrayper, kompresör ve emsali) fabrikası öyle bir yatırımdır ki her yatırımdan önce gelir. Başka bir milletin iktisadî esaretine girmemek için her yatırımdan önce üretim makineleri

fabrikasına başlamak gerekir. Bizdeki tatbikat tersinedir. Resmî Sektör; Yol, köprü, baraj, liman gibi enfrastrüktür ile meşgul. Bunları inşa için makine ithali vesilesiyle boyuna dışarıya borçlanıyoruz. Yabancı uzmana müracaat edilirse bu konu mücerret teknik bir konu olmayıp dış ticaretle ilgisi bulunduğundan, kendi memleketinin makine ve yedek parçalarına pazar bulacağından yabancı uzman bize enfrastrüktürü tavsiye edecektir. Yabancı uzman üretim makineleri fabrikasını tavsiye etmez. Çünkü tavsiye etse kendi memleketinnnin imal ettiği makineler için bir pazar eksilmiş olacaktır.

Biz şimdiye kadar bu gölet ve barajları inşa etmeğe yarar makineleri imal edecek fabrikayı kurabilseydik Türkiye'nin hububat depolarından biri kabul edilen Güney - Doğu'da Buğday üretimini artırarak, Ecnebi memleketlerden her yıl bir milyon ton buğday ithaline ihtiyaç duymazdık. Bir yıl ithal etmek mecburiyetinde bulunduğumuz bir milyon ton buğdayın değeri aşağı yukarı bir milyar Türk lirasıdır.

Fabrikanın kuruluş masrafı iki milyar Türk lirası idi. Fabrika kendi kuruluş masrafını bilâhare imal edeceği makinelerle inşa edilecek göletler ve barajların temin edeceği buğday üretimi fazlası sebebiyle iki yıllık buğday ithalini önlemek suretiyle karşılıyor. Bizim şimdi resmî kuruluşlarımız ithal malı makine kullanarak harice borçlanmak suretiyle boğaz köprüsü, bilmem nere barajı, filân ekspres yolu gibi enfrastrüktür ile, özel sektörümüz de binek otomobilleri ve benzeri tüketim malların imali gibi işlerle meşgul oladursular bakalım. Üretim makinelerini yapamıyon bir ülkenin kalkındığı nerede görülmüştür? Üretim makineleri fabrikası kurulup imalâta başlayıncaya kadar prensip olarak yeni enfrastrüktüre başlamak gerekir. Plânlama ve projelendirme işleri bitenlere lüzumlu makineleri imal edinceye kadar başlamak icap eder. Mukaveleye bağlanmış olanların durdurulmasının ekonomik olup olmadığı mukavelesindeki şartlara göre mukayeseli ekonomik hesapları gerektirir.

Şimdiye kadar ilk sırada paletli küçük dozer olmak üzere üretim makineleri imâl eden fabrikayı kurabilseydik; Başta Güney-Anadolu olmak üzere bütün memleket böyle kalmazdı. İmâl edilecek Dozerleri köylü kooperatiflerine veya köy hükmî şahıslarına veresiye satmak suretiyle Güney-Doğuda: Koda deresi, Savur çayı, yı, Anbar çayı, Kuruçay, Pamuk çayı, zençur deresi, kâhta çayı, Kartal cırcıbı, Aliye telli, şeyhvelet cırcıbı, zerkan deresi, öksüz dere, Tek tek dağları arasındaki irili ufaklı bir sürü cırcıp ile karaca dağ ve Mazıdağından inen cırcıplar ve kolları üzerinde yüzlerce göleti çiftçi ve davar sahipleri inşa edebilir ve Güney-Anadolu'nun veçhesi değişirdi.

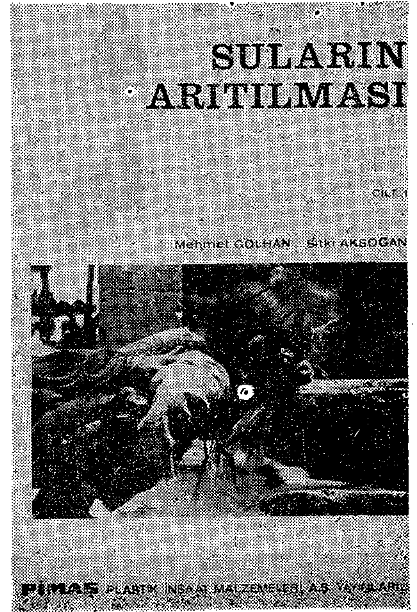
Bu gün davarını susuzluktan kırmamak için, kayalıklarda açılmış tarihi sarnıçlardan ve cırcıp kenarlarında açılmış tarihi kuyulardan ümidini kesen davar sahibinin ve çiftçinin devlet arazözünü dört gözle beklemesine mahal kalmıyacaktı ve millet olarak Amerikadan veya şuradan buradan her yıl bir milyon ton buğday ithalinde kurtulmuş olacaktık. Bu o kadar mühim ve derin bir milli davadır ki bunun yanında hiç bir enfrastrüktürün (ithal malı malzeme ve makine ile yapılan Boğaz köprüsü ve keban barajı dahil) sözü bile olamaz. Ecnebi memleketlerden kazı makineleri ithal ederek gölet ve baraj yapmak taşıma su ile değirmen döndürmeğe benzer. İktisâdi esarete duçar olmamak için baraj ve göletlerden önce, bunları inşaa yarıyan kazı makinelerini (Ki üretim makinelerinin bir bölümüdür) yapacak fabrikayı kurmak gerekir. Meslektaşlarımın ve bütün vatandaşların nazarı dikkatini celbederim.

kitaplar arasında

Yazanlar : Mehmet GÖLHAN İnş. Yük. Mühendisi
Sıtkı AKSOĞAN Sağlık Yük. Müh.
PİMAŞ Yayınları - 3 - Matbaa Teknisyenleri Basımevi İst. -1970
1. Cilt 454 sahife, 239 Şekil, 31 Tablo

İncelenen konular : İçme suyunun kalitesi - Kimyasal Analiz sonuçlarının değerlendirilmesi - Suyun Rengi - Bulanıklık - Suyun PH derecesi - Suyun asitlik özelliği - Suyun Alkolik özelliği - Suyun Sertliği - Pıhtılaşma ve Pıhtılaştırıcılar - Kiyasal maddelerin kullanılışı ve beslenmesi - basit çökeltme - Pıhtılı Çökeltme - Yavaş Kum Filtreleri - Hızlı Kum Filtreleri.

Eser iki ciltte tamamlanacaktır.
Fiatı : 30,— TL.
İsteme adresi : PİMAŞ (Plâstik İnşaat Malzemeleri A. Ş.) — İSTANBUL



Yazan : Ersin ARIOĞLU İnşaat Yük. Mühendisi
Yapı Merkezî Yayınları 3. İstanbul 1970 48 sahife, 3 şekil, 2 tablo

Eserin Bölümleri : Temel kavramlar - Formülün elde edilmesi - Nümerik uygulamalar - Formül hakkında notlar - 1968 Deprem Yönetmeliğimiz ve Hakim Titreşim Peryodu hesabı.

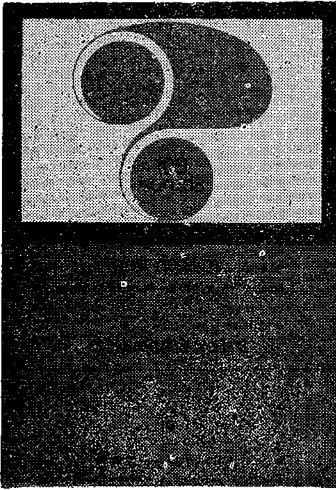
Fiatı : 6,— TL.
İsteme adresi : Yapı Merkezi, Salıpazarı Han Salıpazarı-İSTANBUL

YAPILARIN VE ÇERÇEVELERİNİN HAKİM TİTREŞİM PERYODU HESABI İÇİN YAKLAŞIK BİR FORMÜL

ERSİN ARIOĞLU
inş. y. müh.



yapı merkezi yayınları . 3 . İstanbul 1970



(100 soruda) GELİR DAĞILIMI
Yazan : Dr. Korkut BORATAV
Gerçek Yayınevi - 1969 Istanbul
262 sahife, 8 tablo

İncelenen konular : Temel kavramlar - Kapitalizmin temel ve tali bölüşüm ilişkileri - Kapitalist Sistemde sömürmenin varlığını inkâr teşebbüsleri - kapitalist Ülkelerde gelir dağılımı - Türkiyede bölüşüm ilişkileri Türkiyede gelir dağılımı - Sosyalist bölüşüm meseleleri karşısında sosyalist teori ve pratik - Sosyalist ekonomilerde bölüşüm ilişkileri Sosyalist Ülkelerde gelir dağılımı,
Fiatı : 10,— TL.
İsteme adresi : Gerçek yayınevi, Cağaloğlu yokuşu saadet Ap. Kat 4 - ISTANBUL

DAİRESEL
SİLİNDİRİK KABUKLARIN
TABLOLARLA HESABI

RÜDIGER - URBAN

DÖKMECİ - KARATAŞ

CIRCULAR
CYLINDRICAL SHELLS

Yazanlar : D. RÜDİGER Dr. Yük. Mühendis - J. URBAN Dr. Yük. Mühendis
Çevirenler : C. DÖKMECİ İnş. Yük. Müh. - H. KARATAŞ İnş. Yük. Mühendisi
Eser, Türkçe ve İngilizcedir.
Arı Kitabevi, Matbaa Teknisyenleri Basımevi İstanbul - 1964
(270 + V) Sahife, 52 şekil, 284 tablo.
İncelenen konular : 1) Teoriye giriş : Klâsik teorinin esasları - Diferansiyel denklemin çıkarılması - Diferansiyel denklemin çözümü
1) Tablolar,
3) Tatbiki misaller : Tepe pencereli mütemadi kabuklar - Münferit Kabuk - Antimetrik yüklü münferit kabuk - Yarı tarafı P yüküne maruz münferit kabuk - Kenar kirişsiz mütemadi kabuklar - Mütemadi şed kabuklar.
Fiatı : 35,— TL.
İsteme adresi : Arı Kitabevi Ankara Cad. No : 45 P. K. 1339 Sirkeci - İSTANBUL

dergimizden

Personel Kanunu, liranın değerinin düşürülmesi ve zamlardan sonra, şimdi de intibak esasları genelgesi. Bütün bunları bir arada düşününce başında eski bir teknik elemanın bulunduğu iktidarın, "sözde kalkınmanın" bütün yükünü teknik elemanların sırtından çıkarmaya çalışmakta olduğuna inanası geliyor kişinin.

İktidar, teknik elemanlara personel kanunu ile vurduğu darbeyi yeterli bulmamış, bunu Odalara baskı tasarısı izlemiş, ardından teknik personelin beş yılını daha ziyan eden ve teknik personelin büyük bir bölümünü genel idare hizmetleri sınıfına sokan "intibak genel esasları" adlı bildirge gelmiştir. Ve bu iktidarın başında teknik eğitim görmüş, uzun bir süre teknik eleman olarak çalışmış bir kişi bulunmaktadır.

Derginin bu sayısında epey zamandır sıkıntısını çektiğimiz teknik yazılar ağırlıklı olarak yer alıyor. Teknik Bülten'in birinci sayısında yer alan "Borularla katı madde taşınımı" sorununun daha genel bir anlatımını Sayın Arıoğlu'nun makalesinde bulacaksınız.

Son yıllarda Ülkemizde de büyük bir ilgi görmeye başlayan elektronik hesaplayıcılar ve bunların inşaat mühendisliğine uygulanışı konusunda, Sayın Uzsoy'un iki sayı sürecek olan makalesi, bu konuyu geniş bir şekilde tanıtmakta.

Okurların forum'u köşemizi bu sayıda boş bırakmak zorunda kaldık. Gelecek sayılarımızda bu boşluğun okurlar tarafından doldurulmasını bekliyoruz. Bu sayıdan itibaren "kitaplar arasında" sayfamızda yabancı dillerdeki kitapları da tanıtacağız.

Teknik Bültenin ikinci sayısını da çıkarmış bulunuyoruz. Yaz tatili derginin iki sayısının arasını epey açtı. Teknik Bültenin üçüncü sayısının hazırlıkları da başladı, yıl sonuna doğru elinize geçeceğini sanıyoruz.

Saygılarımızla,

T. M. H.

BAŞYAZI

TEKNİK KAPIKULU YARATMA TASARISI

Uğur KÖKDEN

Sonbahar, ekonomik güçlüklerin sosyal alanda patlamalara dönüşeceği zorlu bir mevsimi işaret ediyor. Böyle olması da doğaldır; çünkü, ekonomik durumla sosyal yapı arasındaki içsel bağımlılık, bugün, artık körlerin bile inkâr edemiyeceği bir gerçek niteliği kazandı.

Son yirmi dört yıl içinde, Cumhuriyet üçüncü devalüasyonunu yaptı. Üstelik sonuncusu, Ağustos ayında gerçekleştirilen, plânlı dönemin bir yüz karası olarak ekonomi tarihimize geçecektir. Barış çağının en bahtsız kararına, devalüasyonlara imza atanlar, elbette, bunun hesabını er yahut geç, gelecek kuşaklara ödemek zorundadırlar. Çünkü, onlar, iki çağ arasında, yani Kurtuluş Savaşı'nı gerçekleştirenlerle **"Yeni Türkiye"** çözümünü getirecek genç kuşaklar arasında yer alarak, ikincilere, azgelişmişlik zilletini ve dış borçların ağır yükünü miras bırakan suçlu yönetimin temsilcileridir.

Cumhuriyetin ellinci yılına yaklaşırken genel görünüş ne yansıtıyor? Toprak reformunu yapmamış, sanayileşmeye henüz girememiş, geniş halk yığınlarının ulusal gelirden olduğu gibi yönetiminden de uzak tutulduğu bir Türkiye!

1923 - 31 ve 1950 - 1960 denemelerinden ders almak istemeyen iktidar, bir üçüncü kez, yurdun kalkınmasını dışardan ya da devlet kesiminden sağlanan organ nakliyle yaşatılan özel sektörün üstüne bindirme çabasındadır. Eylül ortasında ziyaret ettiği İstanbul Ticaret Oda-

sı'nda, Başbakan, sözünü ettiğimiz ve 1970 devalüasyonu ile üçüncü kez iflâsına tanık olduğumuz kalkınma felsefesini açık seçik ortaya koymuştur: "Hür teşebbüsü bu zamana kadar Türkiye kalkınmasının en mühim unsuru telâkki ettik ve etmeye devam edeceğiz."

Toplu sözleşmelerin işçi isteklerini sahne önüne ittiği şu günlerde, Personel Kanununun uygulama tarihi yaklaştıkça, "intibaklar" ın foyası ortaya çıktıkça, grevler, memurların şikâyetleri, öğretmenlerin açık tehditleri birbirini izliyor. Teknik kesimde, nice eleman yurt dışında çalışmak amacıyla, bağlı oldukları Oda'dan kayıtlarını sildirmek için müracaatta bulunmuşlardır. Bu kaygu verici göç, her geçen gün debisi artan ve artacak yetişmiş bir insan erozyonundan başka nedir?

İşte, fonu böyle karamsar tonlardan oluşan tablonun üstünde, şimdi de, tüm teknik elemanları etkileyecek sosyal bir baskı tasarısının şekillendiğini görüyoruz.

Bu taslağın arkasına sığınarak topluluğumuza karşı sinsice bir komplo hazırlayan gölgedeki modern Brütüsler, Oda'yı Bayındırlık Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı'nın çifte **vesayeti** altına yerleştirmeyi kararlaştırmışlardır.

Bu faşist tasarı, ete-kemiğe bürünmüş bir baskı aracı olarak, Üçüncü Reich'ın "Odalar" anlayışına son derece benzemektedir. Nazi Almanyası'nda da, 23 Eylül 1933 yasasıyla, güzel sanatlar, müzik, tiyatro, edebiyat, basın, radyo ve sinema alanlarını kapsayan yedi Oda kurulmuş ve Propaganda Bakanı Dr. Goebbels'e bağlanmıştı. Böylece, yaratıcı artist bile, doğrudan doğruya faşist iktidarın yönetimi altına girmiş oluyordu.

İktidar medyumları, Odalar Kanunu ismi altında bir bağımlılık taslağı ortaya sürmekle çağdışı ve akıldığı bir tutumu hortlatıyorlar. Oysa, yığınların gittikçe kendileriyle ilgili kararları bizzat aldığı yahut onlara katıldığı tarihsel bir çizgi üstünde, sağduyunun ve yurt çıkarlarının gerektirdiği, daha demokratik, kuruluş çelişkilerinden daha arınmış bir örgütlenme düzeni getirmekti.

Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları kurulması ve 6235/7303 sayılı kanunların kaldırılmasına ilişkin kanun tasarısı'nın, İMO üyesi, 2473 sicil numaralı, Başbakan Süleyman Demirel döneminde hazırlanması, kuşku yok ki, yalın ve masum bir rastlantı değildir. Şu anda, geniş ölçüde mühendis - mimar çalıştıran büyük kamu kesimi kuruluşlarında, yeni tasarıyı inceleyecek komisyonlar oluşturulmuş; tasarı yararına teknik piramidin tepesinde taraftar toplamak çabaları yoğunlaşmıştır. Böylece, bir taşla iki kuş vurmaya çalışılarak, yönetici - teknik eleman, biricik örgütüyle iktidarın baskısı arasında, güç bir seçimi yapmaya itilmiş oluyor.

Tasarının üyelikle ilgili bölümü, bir önceki paragrafı ile kesin çelişme göstermesine rağmen, **"genel, katma ve özel bütçeli idarelerle belediyeler ve Kamu İktisadî Teşekküllerinde çalışan Y. Mühendis, Y. mimar, mühendis ve mimarların Oda'ya kayıtları(nı) ihtiyarî"** kılan bir hüküm ifade etmektedir.

Bunun anlamı açıktır. Böylece, özel okul mezunlarına devlet kuruluşları önünde bir çeşit **meşruiyet** kazandırılmakta; kamu kesiminde çalışan mühendislerin karşısına, birinciler bir alternatif olarak sürülmektedir. Ola ki, "özel mühendislik okulları" sorunu dikenli ve çözümsüz çizgisini bu günlere dek sürdürüp getirdiği için, son çare olarak yukarıda sözü edilen yol deneniyor olsun.

Ayrıca, Odaların, özellikle İMO'nın yapısı, değişik çalışma biçimlerini benimsemiş üyelerden oluşmaktadır. Kamu kesiminde yer alan ve büyük çoğunluğu meydana getiren teknik elemanın Oda ile ilgisi koparılınca, İMO, yalnız birkaç büro sahibi ya da müteahhit mühendisi

içeren bir özel sektör örgütü, bir çeşit teknik "Ticaret ve Sanayi Odası" kimliği kazanmış olacaktır.

Bu sonuç, bir yandan, inşaat mühendislerinin ortak amaçlar uğruna tek bir vücut gibi tepki göstermesini eyleme girişmesini engellerken; öte yandan, az önce değindiğimiz özel sektör yoluyla kalkınma görüşüne tamamen uygun düşmüş olmaktadır.

Hazırlanan taslağın belki en önemli bölümü, iktidarın işbirlikçi niteliğini gün ışığına çıkaran yabancı teknik elemanla ilgili maddesidir. Yeni tasarıya göre, verilecek çalışma izninde, "ruhsatname şartı aranmayacaktır. Ayrıca, 2007 sayılı kanunun ikinci maddesi hükmü bunlar için uygulanmayacaktır."

Demek ki, gerek Personel Kanunu nedeniyle, gerekse TMH'nde yayımlanan "Yabancı Ortaklığı ile Kurulmuş Mühendislik - Müşavirlik Firmaları Hakkında Komisyon Raporu" nda (1) çok önceden söylenen, yatırımların plânlama, uygulama, denetim ve işletmesinin bağımsız ulusal iradenin elinden bütün bütüne kayacağı yargısı gerçeklik kazanmak yolundadır.

Azgelişmiş ülkelere kapitalist Batı'dan yollanan sözümona uzmanların, genellikle, ne ölçüde bir değer taşıdığı, ortalama hangi yaşlardan geldiği ve hangi meslekî görgü birikimine sahip olduğu sayısız örneklerle artık iyice ortaya çıkmış durumda. Hattâ, bu uzmanların kendi ülkeleri bile, zaman zaman, yukarıdaki çıplak gerçeği dile getirmekten kaçınmıyorlar. Aynı şekilde, Uluslararası kuruluşların çeşitli raporlarında buna benzer yargılara raslamak günümüzde son derece olağan bir durum.

O halde, toplumumuzun ayni alınyazıyı taşıyan sınıflarıyla bir bütünleşme içinde, Odamızın -ve öteki odaların- her üyesi artık arenaya inmelidir; esirlerle arslanlar arasındaki mücadelede yerlerini almalıdır. Ta ki, orada, kanlı kumların üstünde, Roma'ya ve bürokratlarına karşı sonuncu ve kesin zafer kazanılıncaya dek...

Tüm bu kısıtlamalardan sonra, bunlar da yeterli sayılmayıp, yedi bine yaklaşan bir mühendis topluluğunun **baskı gurubu** olarak görmeyi dilediği örgüt ne yolla dikensiz bir gül bahçesine dönüşebilecekse, o tedbirler de eksiksik düşünülmüştür.

Tasarıda yer alan **Yüksek Disiplin Kurulu,** böyle şeytansal bir artniyetin somut sonucu olarak beliriyor. Gerçekten, Odaların Yönetim Kurullarının eylemleri ve temsil ettikleri oylar üstünde Demokles kılıcı gibi ağırlığını duyuracak böyle bir disiplin organı, ancak bir tek amaca hizmet edebilir : sürekli bir susuş ve boyuneğme ortamı yaratmak!

Ayrıca, sözü edilen organ, Anayasaya aykırı olarak, onur zedeleyici bir şekilde, seçilmiş bir kurulu tayin edilen bir kurulun önüne kurban niyetiyle sürmektedir. Kaldı ki, bununla da yetinmeyen tanrıların gazabı, Y. Disiplin Kurulu'nu meydana getiren elemanların beş üstünden üçünü hukukçu olarak belirlemekten kendini alamamıştır.

Bundan böyle ,her Oda'nın üyesi, onuruna ve örgütlenme özgürlüğüne karşı kaldırılmış Brütüs hançerinin darbesine açık bulunmaktadır.

Sorun, Odaların varolması ya da olmaması değildir.

Gerçekte, acımasız bir savaş çok önceden başladı. Personel Kanunu ile, bir ölçüde, somutlaştı. Ve, daha uzun bir zaman sürecek. Teknik bir kapıkulu sınıfı yaratmaya yönelmiş yeni tasarı, sürüp giden bu mücadelenin ancak bir sahnesi, bir başka görüntüsüdür.

---

(1) TMH Dergisi, Temmuz 1970, Sayı 184.



DMMA'NDE ÇATIŞMA

Sıkı yönetimin kalkmasından iki gün sonra Yıldız Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi'nde iki grup öğrenci arasında çatışma olmuş, olay üzerine Akademi'ye gelen polisin üzerine ateş açıldığı da ileri sürülmüştür. Olayla ilgili olarak üç öğrenci tutuklanmıştır.

ASKERLİKTE KUR'A USULÜ BU YIL UYGULANMAYACAK



Mi'lî Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu bu yıl mühendis, mimar, doktor, eczac., dişçi ve jeologların kur'aya girmeden askere alınacağını açıklamıştır. Askerlik dairelerine yedek subay kontenjanlarının bildirildiğini, bu kontenjana göre kur'aların dairelerde çekileceğini söyleyen Millî Savunma Bakanı ihtiyaç fazlası er ve erbaşlar hakkında da açıklama yapmıştır.

İNTİBAKLAR

Maliye Bakanlığı bünyesinde personel dairesi uzmanlarının da katılmasıyla kurulan intibak Komisyonu, memurların intibakları sırasında gözönünde tutulacak esasları tesbit etmiş ve bir rapor halinde Başbakanlığa vermiştir. Raporda intibaklar yapılırken kimlerin hangi sınıftan sayılacağı da belirtilmiş, teknik hizmetler sınıfına girenler de şöyle sıralanmıştır :

"Mühendis, Mimar, Jeolog, Fen Memuru, Tekniker, Teknisyen ve benzeri ünvanlara sahip olup da, en az orta derecede mesleki öğrenim görmüş olanlardan mühendislik ve mimarlık hizmeti yapanlar ile plân ve projeleri hazırlayanlar, fizik, kimya, ziraat, orman ve matematik konularında bilimsel araştırma ve uygulama yapanlara, tarım teknisyenleri, yapım, onarım işleri yapanlar, tütünle ilgili her çeşit eksperlik yapanlar, teknik öğretmen okularından mezun olup da öğretmenlik dışında yukarıdaki işleri yapanlar."

Öte yandan, teknik öğrenim gördüğü halde, çalıştığı kurumun yönetimi ile ilgili işlerde çalışanlar teknik sınıfa alınmıyacaklardır. Bunlar genel idare hizmetleri sınıfından sayılacaklardır. Personel Kanununda belirtilen mesleki öğretim şartını taşımamakla beraber, barem içi ve barem dışı kadrolarda çalışan ve fiilen teknik hizmetler yapanlar, bir defaya mahsus olmak ve intibak işleriyle kayıtlı kalmak şartıyla teknik hizmetler sınıfına alınacaklar, Bakanlıkların merkez teşkilâtında, yönetici kadroda çalışan teknik personel, genel idare hizmetleri sınıfından addedileceklerdir.

BİR AYDA 22 İNŞAAT MÜHÜRLENDİ 3 GECEKONDU YIKTIRILDI



Belediye İstatistik Müdürlüğü'nce derlenen bilgilere göre geçen bir ay içinde Belediye Şube Müdürlükleri ile İstanbul Zabıta Ekipleri tarafından yapılan kontrollarda cezalandırılan esnaftan 33 bin 535 lira peşin para cezası alınmış, 478 zabıt tutulmuştur.

Ayrıca hafta tatiline uymayan 31 dükkân sahibi Adliye'ye verilip 12 kaçak, yapı mühürlenmiş, 3 gecekondu yıktırılmıştır.

ÇİMENTO FİYATLARI YÜKSELDİ

Hükümetin, Belediyenin, ilgili kuruluşların tedbir vaadlerine, tüccarın verdiği söze rağmen Ankara'da çimento fiyatları birden bire yükselmiştir. 9 lira 25 kuruşa satılan bir torba çimento son artışla 15 liradan satılmaya başlanmıştır.

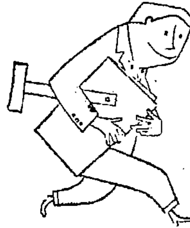
Fiyat artışını beş çimento fabrikasının kendilerine bağlı büyük bayilerle fabrika satış fiyatında anlaşmaları yaratmıştır. Bir anlamda "kartelleşme" diyeceğimiz bu olay küçük satıcıların ortadan kalkmasına yol açabilecektir. Çimentonun fabrika satış fiyatının 895 kuruştan 10 lira 50 kuruşa yükseltilmesi ve çimento satışlarının en az 15 liradan yapılmasını zorunlu kılacaktır. Ama küçük satıcıların bu fiyattan alıcı bulmaları mümkün olmayacak ve bu durum iflâslara yol açacaktır. Öte yandan çimento ağalarının bu keyfi fiyat artırışları Spekülâtörleri de harekete geçirmiş ve sunî bir çimento darlığı yaratılmaya başlanmıştır. Oysa yetkililerin bildirdiğine göre çimento üretimi yalnızca İstanbul'un değil bütün Türkiye'nin ihtiyacını karşılayabilecek ölçüdedir. Aynı yetkililerin ifadesine göre bir torba çimentonun fabrikaya maloluş fiyatı 4 liradır. Bu da gerek sunî fiyat artışının gerekse sunî çimento darlığının hiç bir rasyonel sebebe dayanmadığını göstermektedir.

Bu konuyla ilgili olarak İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Başkanı bir açıklama yapmış ve çimentonun halka intikalinin İnşaat Mühendisleri Odası tarafından yürütülmesi halinde keyfi fiyat artışlarının ve spekülâtif oyunların son bulacağını bildirmiştir.

YURT DIŞINDA ÇALIŞMAK İSTEYEN TEKNİK PERSONEL SAYISI DA ARTTI

Teknik Personelin; bu arada mühendis ve mimarların Personel Kanununda memur statüsüne alınmaları üzerine bu çevrelerden yurt dışına çıkma isteğinde bulunanlar artmıştır. Öğrenildiğine göre, en son olarak ziraat mühendisi, çeşitli ülkelerin Ankara'daki elçiliklerine başvurmuş, çalışmak istediklerini bildirerek, ülkelerinde iş istemişlerdir.

İstekler, daha çok Kanada, Amerika, Avustralya ve Avusturya için olmaktadır.



KADINLAR MÜHENDİSLİĞE HEVES EDİYOR



Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı tarafından yayımlanan bir raporda son yıllarda bütün dünyada kadınlar arasında mühendisliğe karşı ilginin hızla arttığı belirtilmektedir.

Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı raporuna göre, kadınlar arasında mühendisliğe karşı ilgi, geçen yıla oranla yüzde 52,4 artmıştır. Buna karşı diğer mesleklere karşı ilgi çok ağır bir tempoyla artmaktadır.

120 TEKNİK ELEMAN GÜNEYDOĞU'DA KURAKLIK SEBEPLERİNİ ARAŞTIRIYOR



Diyarbakır — Güneydoğu'daki susuzluk ve kuraklığın sebeplerini incelemek üzere, Türkiyenin çeşitli vilâyetinden 120 mühendis ve tekniker Diyarbakır'a gelmiştir.

YSE Bölge Müdürlüğünde bir toplantı tertipleyen mühendis ve teknikerler, Mardin, Siirt, Diyarbakır ve Urfa köylerine bir aylık incelemelerde bulunmak üzere dağılmışlardır.



BANDIRMA SÜLFİRİK ASİT FABRİKASI 1972 DE BİTİRİLECEK

Sovyetler Birliği tarafından Bandırmada kurulmakta olan 120 ton, kapasiteli sülfirik asit fabrikasının 1972 yılında bitirileceği açıklanmıştır.

98 milyon liraya mal olacak fabrikanın pirit depolama, kuruma, santral ve kompresör ünitesi uzaktan kontrol binaları binalarının yapım işleri tamamlanmıştır.

TRAKYA'DA TABİİ GAZ BULUNDU

T. P. A. O. tarafından bir süreden beri yapılan aramalar sonucu, Trakya'da "Rantable" olduğu bildirilen tabii gaz yataklarına rastlandığı bildirilmiştir.

Yurdumuzda ilk defa çıkarılan ve önemli ticarî değeri olan tabii gaz yataklarının miktarı ve kalitesi üzerinde teknik testlere devam edilmektedir.



GÜNEŞ ENERJİSİ SEMİNERİ

Güneş enerjisinden çeşitli alanlarda yararlanabilmek için yapılacak çalışmalar hakkında bir seminer düzenlenmiştir. Bu konuda çeşitli ülkelerde ve Türkiye'deki gelişmeleri inceleyen seminer 18 Eylül günü sona ermiştir.

Seminerde Güneş enerjisi ile ısınma elektrifikasyon, güneş enerjisi ekonomisi, mimarisi, Güneş evleri ve fabrikaları gibi konular üstünde durulmuştur.

ISO 8. GENEL KURULU ANKARA'DA TOPLANDI

Uluslararası Standartlar Teşkilâtı (ISO) 8. Genel Kurulu Ankara'da toplanmıştır. 21 Eylül günü, üç yıldır ISO Başkanlığını da yapmakta olan T. S. E. Başkanı Faruk Sünter'in açış konuşmasıyla başlayan Genel Kurul'da ISO'nun kullandığı üç dilin temsilcileri birer konuşma yapmışlard r. Bilindiği gibi ISO İngilizce, Frans zca ve Rusça dillerini ortak dil olarak kullanmaktadır.

Fransız dilinde Fransa temsilcisi Bay L. ARMANA, Rus dilinde Prof. V. BOİTSOV ve İngiliz dilinde Dr. F. L. LAQUE sırasıyla konuşmuşlardır.

54 ülkenin üye olduğu Uluslararası Standart'lar Enstitüsü 8. Genel Kuruluna 50 ülkeden 500'e yakın delege katılmıştır. Sekiz gün süren çalışmalar sırasında 6 teknik komite, 8 alt komite ve 11 çalışma grubu toplantısı yapılmışt'r.



ESKİŞEHİR'DE TIP VE MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ AÇILIYOR

Eskişehir'de Tıp ve Mühendislik Fakülteleri açılması için gerekli olan çalışmalar tamamlanmış ve her iki fakültenin açılması Devlet Plânlama Teşkilâtı ile Parlâmento'nun tasdikine kalmıştır.

Ankara Hacettepe Üniversitesi tarafından kurulacak olan Tıp Fakültesiyle, İstanbul Teknik Üniversitesi tarafından kurulacak olan Makine Mühendisliği Fakültelerinin bütün ön çalışmaları ilgili üniversiteler tarafından tamamlanmış ve "Bölgede istenen fakültelerin açılması yararlıdır" şeklinde bir rapor hazırlanmıştır. Bu rapor Plânlama Teşkilâtı'na gönderilmiştir. Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın bu raporu tasdikinden sonra konu Parlâmento'ya getirilecek ve fakültelerin kurulması için lüzumlu olan kadrolar istenecektir. Bu işler önümüzdeki bir - iki ay içinde tamamlandığı takdirde Eskişehir Tıp Fakültesi ile Eskişehir Mak.ne Mühendisliği Fakültesi Mart başından itibaren faaliyete geçebilecektir.

ÖLÜMÜ ÖNLEYEN BİR IŞININ BULUNDUĞU ÖNE SÜRÜLDÜ

Fizik profesörü Ali Sait Ankara "ölümü önleyebilecek, daima genç kalmayı sağlayacak" nitelikte bir ışın keşfettiğini öne sürmüştür. Prof. Ankara bu ışığına Neutrino adını vermektedir.

700 kg. lık bir kurşun balonla bu ışınları topladığını söyleyen bilgin, "Akü ödevi gören vücuttaki hücre zararlarının çift elektrik tabakasının büsbütün deşarj olması ölüm demektir. Bu deşarjı önlemekle ölüme karşı konulabilir. Bunun için güneş ışığında bulunan Neutrino'dan yararlanılmalıdır" demiş ve bu amaçla bir "Gerontoloji İlmi Araştırma Enstitüsünün" kurulması gerektiğini bildirmiştir.

ÇANAKKALE SERAMİK GRUBUNDA YENİ TESİSLER

Çanakkale seramik fabrikaları grubuna Eylül sonunda iki yeni tesis eklenmiştir. Kale kalıp ve kale porselen tesisleri hizmete açılmıştır.

Kalekalıp, halen ithal edilmekte olan her türlü cam, plâstik, bakalit ve metal işleyen makina kalıplarını imal edecektir. Kapasitesi yılda 70 ton çeliği işlemeye elvermektedir.

Kale porselen ise çeşitli porselen elektrik malzemesi imal edecektir. Tesisler 19 milyona malolmuştur ve 320 işçi çalıştırmaktadırlar.

İNGİLTERE

KARBONLU PLÂSTİK ARME GELİŞİYOR

Plâstiklere karıştırılan karbon lifleri ile elde edilen çekmeye mukavemeti yüksek plâstik malzeme geliştirilmektedir. Karbon liflerinin çekme mukavemeti çok yüksektir. Buna karşılık bazı bu mukavemet ilk maddeye bağlı olarak değişmektedir. Meselâ selüloz liflerine göre polivinilli klorid lifleri çok daha yüksek bir mukavemete sahiptir.

UCUZ KONUT SEMPOZYUMU

Missouri Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü tarafından "ucuz mesken probleminin şehirlerin gelişmesi ile bağıntısı" konusunda bir sempozyum düzenlenmiştir. Özellikle ucuz prefabrike inşaatın inceleneceği seminere O. D. T. Üniversitesinden üç bilim adamı katılmaktadır. (Dr. Doğan Sorguç, Davit Arditti, Taha Aksoy).

Missouri Üniversitesinde öğretim üyeliği yapan Dr. Oktay Ural bu Sempozyumun yönetim ve teknik komitelerinde görev almıştır.

2000 YILINA KADAR 50 MİLYON MESKEN

Oksford Üniversitesinde "İngiltere İnşaat Şirketleri Enstitüsü" tarafından tertiplenen üçüncü Uluslararası kurslara 19 ülkenin temsilcileri katılmış ve 2000 yılına kadar asgarî 50 milyon mesken inşa edilebilme konusu ele alınmıştır.

Konular arasında gelecekteki ihtiyaçlar, inşaat kredilerinin temini, idarî ve teknik plânlama ile kontrol da vardır.

Merkezi Londra'da olan bu inşaat şirketleri enstitüsü profesyonel bir kukuruluş olup bundan altı yıl önce yine Oksfort'da ve üç yıl önce Princeton'da (A. B. D.) kurslar düzenlemişti.

ABD

LASER İLE ÜÇ BOYUTLU FİLM

Amerika'da, Laser ışınlarının kullanılmasıyla yeni bir üç boyutlu film metodu geliştirilmiştir.

Görüntüde üç boyutluluk kolografi adı verilen metod ile sağlanmaktadır. diğer üç boyutlu filmler için gerekli olan renkli gözlük kullanılması, bu filmler için söz konusu değildir.

BİR SEMİNER

Missouri Üniversitesi İnşaat Bölümünde öğretim üyesi olan Dr. Oktay URAL "sınırlı elemanlar metodunun yapı statiğine uygulanması ve elektronik hesaplayıcılarda kullanılması" konusunda kısa bir kurs düzenlemiştir.

1971 yılında 11 - 15 Haziran tarihleri arasında yapılacaktır.

FRANSA

TÜKENMEZ ÇAKMAK YAPILDI

Paristeki buluşlar sarayında sergilenen bir çakmak 300.000 kere çakılabilmektedir. Yani günde 30 kere çakıldığı takdirde 30 yıl kullanılabilmektedir. Bu çakmak 1827 de kimyager A. Becquerel tarafından esasa bağlanan "piezo - elektrik" teorisine dayanmaktadır. "Piezo - elektrik" cisimleri basınç ve çeşitli bozulmalar sonucunda elektrik akımı meydana getirmesidir.

AHŞAP DİREKLER YAPILARA YENİDEN GİRİYOR

Fransa'da Yapı İşleri Bilim ve Teknik Merkezinin yaptığı bir dizi deneyin sonuçları, ahşap direğe yapılarda yeniden eski itibarını kazandıracak niteliktedir. Bu deneyler, ahşap direklerin ağırlığa, ısıya, ateşe direncini ortaya koymuştur.

Merkezin başlıca denemesi, 3,60 boyunda bir çam direğini, 9,1 tonluk bir yükü bir fırında bir saat süreyle taşıması şeklinde olmuştur. Bu deney, direğin ağır yükleri ateşe dayanıklı olarak uzun bir süre taşıyabileceğini ortaya koymuştur.

LAOS

NAM NGUM İLERLİYOR

Laosta Mekong nehri geliştirme projesi içinde yer alan Nam Ngum baraj inşaatı programa uygun olarak ilerlemektedir.

Vientiane'ın 44 mil kuzeyinde inşa edilmekte olan baraj 30 milyon dolara mal olacaktır. Önce 30 MW sonra 120 MW lık enerji kapasitesine sahip olacak olan baraj, 470 m uzunluğunda, 75 m yüksekliğinde ve beton ağırlık baraj tipinde projelendirilmiştir.

Kanada firması "Acres International Ltd" in organizasyon, Japon firması "Nippon Koei Co Ltd" in müşavirlik hizmetlerini yürüttüğü projenin ilk etabı 1971 sonuna kadar gerçekleştirilmiş olacaktır.

İnşaatı iki japon firması; Hazami Gumi ve Mitsui Joint Venture Association yapmaktadır.

PARAGUAY

ENERJİ NAKİL HATLARI

Paraguay Elektrik İşleri İdaresi (Administracion Nacional de Elektricidad) Paraguayda enerji nakil hatları inşası için çeşitli firmalardan ön teklifler almıştır.

İnşa edilecek hatlar; Brazilde, Paraua sistemiyle değişebilecek 50/60 Hz 132 Kv. lık bir hat ile Arjantin Misiones ile değişebilecek 50 Hz 132 kv. lık bir hattı da kapsamaktadır. Acaray hidroelektrik santarlına da ayrıca ek tesisler inşa edilecektir.

Demokrat

İZMİR

GÜNLÜK BAĞIMSIZ SİYASİ GAZETE

Yabancı firmaların hâkimiyetine karşı

İnşaat Mühendisleri direnişe hazırlanıyor

İktidar Partisinin teknik elemanları dışa bağlı uydu haline getirmek için büyük gayret sarfettiğini bildiren İnşaat Mühendisleri önümüzdeki günlerde Türkiye çapında «Büyük Direniş» hazırlanmaktadırlar. İzmir İnşaat Mühendisleri uygulanacak direnişi sonuna kadar [illegible] açıklamış

İzmir İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu ve Odaya bağlı Mühendislerle yapılan toplantıda «Türk mühendislerinin kendi hakkını ve meselelerine yabancı kalacak bir plan çerçevesi içinde bırakıldığını» bildirmiştir.

YABANCI FİRMALAR HAKİMİYETİ

[illegible] özel proje şirketlerine kaydırıldığını ileri süren Türkiye İnşaat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Sefa Özkol bu konuda şunları söylemiştir:

— Türkiye'de artık büyük inşaat ve büyük projeler yabancı firmaların eline bırakılmıştır. Sermaye Türkiye içinde bulduğu ortaklık [illegible]



SİLÂHLANMAYA ÇOK PARA GİDİYOR

Dünya Bankası Başkanı Robert Mc Namara Kapitalist dünyanın zengin devletlerini "Silâhlanmaya çok fazla para ayırdıkları için" sert bir dille eleştirmiştir.

Uluslararası para fonunun (I.M.F.) yüzü aşkın üyenin katıldığı toplantıda, yıllık askeri harcamaların 180 milyar dolara ulaştığını açıklıyan Mc Namara, zengin ülkelerin dış yardım olarak ayırdıkları 7 milyarlık seviyeyi bile korumaktan çekindiklerini bildirmiştir.

Para fonu direktörü P. Paul Schuveitzer de toplantıda yaptığı konuşmada azgelişmiş ülkelere açılan kredileri şartlı kredi alınmasını yermiş, bunun yardım alan ülkelerin satınalma gücünü azalttığını bildirmiştir.

Bilindiği gibi Amerikan emperyalizminin Türkiye'ye açtığı krediler genellikle şartlı kredidir. Bu şartlar yurdumuzun bağımsızlığını gölgeleyecek derecede ağır şartlardır. Bu şartlar kredi ile yapılması öngörülen tesislere ait bütün malzeme, müşavirlik hizmetleri, nakliye ve sigorta işlerinin sadece Amerikadan temin edilmesine ve dolayısıyla tesislerin pahalıya malolmasına sebep olmaktadır.

TÜRKİYE

ESKİŞEHİR'DE ÇİMENTO İHRACATI DEVAM EDİYOR

Eskişehir Çimento Fabrikası üçüncü parti olarak Mudanya Limanı'ndan Cezayir'e sif satış usulüne göre, 13,75 dolardan ikibin yetmiş ton daha çimento ihraç etmiştir.

Böylece fabrika Cezayir'e olan altıbin tonluk ihraç bağlantısının beşbin 70 tonunu yerine getirmiş olmaktadır. Bundan sonra Cezayir'e yapılacak olan 930 tonluk ihracatla 10 ülkeye olan taahhüt tamamlanmış olacaktır.

Eskişehir Çimento Fabrikası'nın 1970 yılında 15 bin tonluk ihracat bağlantısının üçüncü parti ihracatla yarısı tamamlanmış bulunmaktadır.

KREDİLERİN % 90'ı ÖZEL SEKTÖRLERE GİRİYOR

İstanbul Sanayi Odası 1965 - 1969 yılları arasındaki kredilerin gelişimi ile ilgili bazı bilgileri açmıştır.

GENEL ARTIŞ TEMPOSU

1965 yılı 100 olarak kabul edilirse 1966 da 125,41, 1967 de 145.14, 1968 de 171.27 ve 1969 da 206.10 oranlarında kredi artışı olmuştur.

ÖZEL SEKTÖRÜN PAYI ARTIYOR

Özel Sektöre açılan kredilerin oranı gittikçe artmaktadır. 1965 yılında % 84.23 olan özel sektör kredi oranı; 1966 da 87.25, 1967 de % 88.12, 1968 de 90.13, 1969 da % 90.37 miktarlarına yükselmiştir.

ÖZEL SEKTÖR'DE KREDİ DAĞILIMI

Açıklanan rakamlara göre 5 yıllık ortalama değerler olarak; sanayi kredileri ancak % 4.5 c varında kalırken tarım kredileri % 25, Mesken kredileri % 7, esnaf kredileri % 2.5 olmakta, ticari krediler ise % 57 yi bulmaktadır.

Bu rakkamlar bize özel sektörün yaratıcı Sınai yatırımlardan çok, kârlı ticaret alanına yöneldiğini göstermektedir.

JAPONYA TÜRKİYE'DE PAZAR ARIYOR

Dünya pazarlarına yayılmak isteğinde olan Japon sermayesi Türkiye'yi tatlı bir kâr alanı olarak seçmiş görünmektedir. Diğer Emperyalist devletlere göre daha düşük fiatlarla kendisine yeni pazar açmaya çalışan Japonlar son olarak Türkiye ile 30 milyon dolarlık bir kredi anlaşmasının hazırlıkları içerisindedirler.

D.P.T. Müsteşarının son Japonya gezisinde de bu konu görüşülmüştür. Kredi Japon parası (Yen) ile ödenecektir.

AFRİKA

JAPON — ALMAN YARIŞMASINI JAPONLAR KAZANIYOR

Özellikle Güney Afrika pazarlarında şiddetle devam eden Japon - Alman ticari rekabeti, Japonların üstünlüğü şekline dönüşmüştür.

Japonlar özellikle kamyon piyasasını ellerinde bulundurmaktadır. Bu piyasanın % 46 sı Japonların ellerindedir. Bisiklet, motosiklet piyasasının % 85 i, otomobil piyasasının ise % 6 sı yine Japonlara aittir.

Pilli oyuncak, fotoğraf malzemesi ve optik aletler alanında da Japonlar ağır basmaktadırlar.

JAPONYA

JAPON PARASI

Bir Japon araştırma kurumuna göre 1972 - 1974 yılları arasında Japonya parasının değerini 2 defa yükseltmek zorunda kalacaktır. Halen piyasa değeri gerçek değerinin üstünde bulunan Japon parası ve Japon ekonomisindeki bozuk denge ancak bu yolla düzeltilebilecektir.

SSCB

GEMİ İNŞAATI HIZLANDI

S.S.C.B. Baltık denizi karadeniz veya uzak doğu'da seferler yapan ticaret filosunu kuvvetlendirmek üzere gemi yapımını hızlandırmıştır. Dünya sıralamasında 7. sırayı tutan Rus Ticaret filosu, deniz ticaretine oranla daha hızlı bir gelişim içindedir.

Sovyet ticaret filosuna denizde de sefer yapan gemilerin işleyebildiği kanalların rolü büyüktür. Bu kanallar Baltık denizi ve Buz Denizi, Karadeniz ve Hazar Denizine bağlamaktadır. Ayrıca S.birya'yı Pasifik Denizine bağlayan Amur Kanalı projesi gelişmektedir.

Rusya'ya paralel olarak COMECON devletlerinin Ticaret filoları da gelişmektedir. COMECON ticaret filolarının taşıdığı yük miktarı geçen yıl % 47 artış göstermiştir. (Bu oran ortak pazar için % 32 dir.)

COMECON ülkeleri içinde Rusya'yı' Polonya, Doğu Almanya, Bulgaristan, Romanya, Çekoslovakya ve Macaristan izlemektedir.

Deniz ulaşımında COMECON ülkelerinin yarattığı rekabetten bilhassa Batı Avrupalı ve Japon Kapitalistleri zarar görmektedirler.

ABD

JAPON TELEVİZYONLARININ İTHALİ DURDURULDU

A.B.D. Maliye Bakanlığından açıklandığına göre Japon televizyonlarının piyasa değerinin çok altında satıldığı gerekçesi ile Japon Televizyonlarının ithali durdurulmuştur.

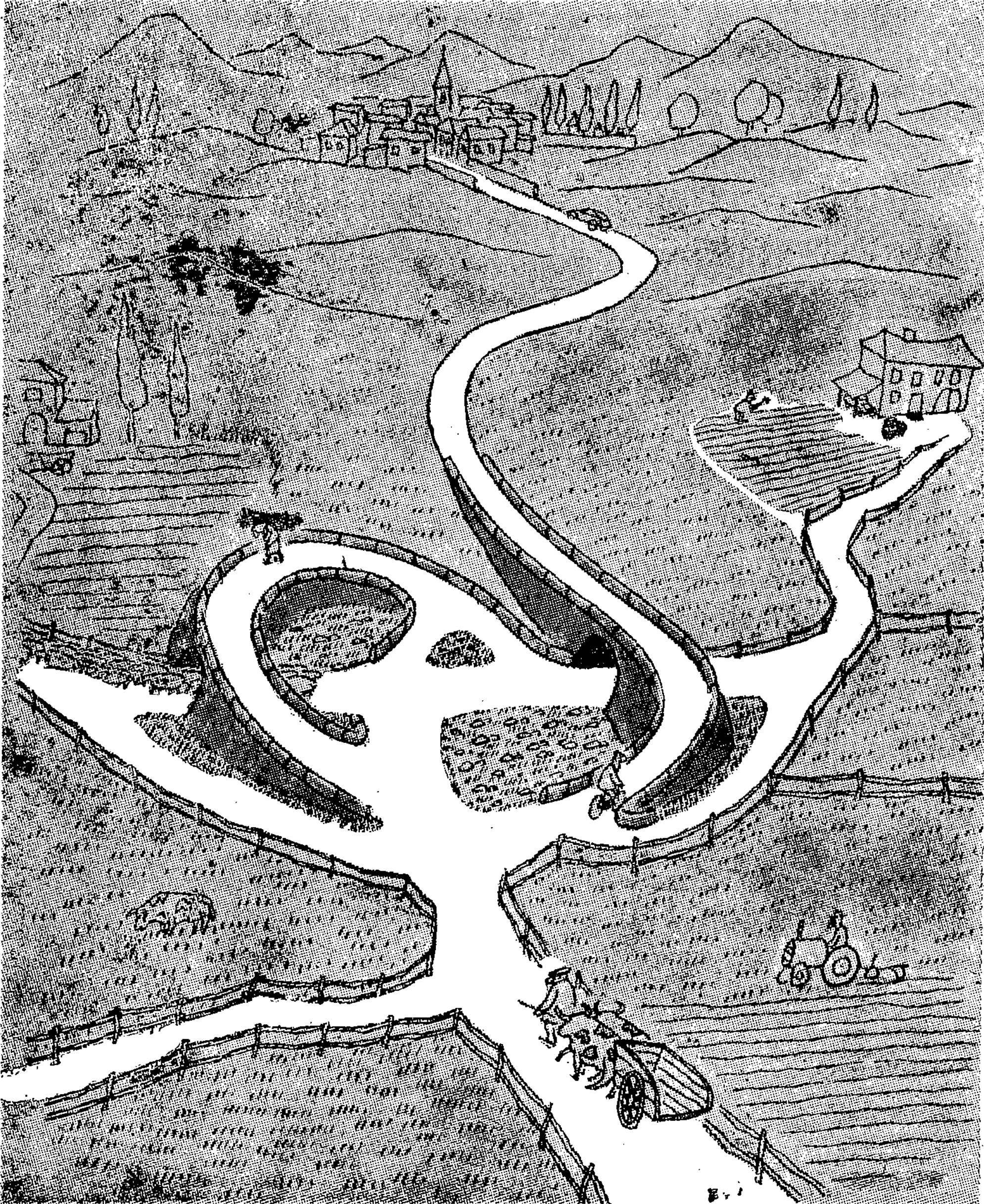
Maliye Bakanlığı üç ay içinde kesin kararını verecek ve iddia edildiği gibi "damping yapıldığı ve A.B.D. Televizyon endüstrisinin bu ithalattan zarar gördüğü" tesbit edilirse, "damping vergisi" uygulanacaktır.

Son üç yılda ithal edilen Televizyonların toplam değeri 638 milyon doları aşmıştır.

OTOMOBİL İŞÇİLERİ GREVİ

General Motors kampanyası temsilcileri ile Amerikan Otomobil Sanayii İşçileri Sendikası arasındaki son görüşmede de sonuç alınamayınca 350.000 işçinin çalışt.ğı General Motors fabrikasında grev başlamıştır.

Sendikaya bağlı 30 000 işçi ise daha önceden Kanada ve A.B.D. deki işyerlerinde greve başlamış idi.



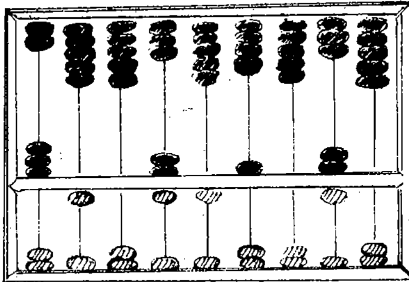
ELEKTRONİK HESAPLAYICILAR VE MÜHENDİSLİK

Şafak Z. UZSOY**

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, sizlere, elektronik hesaplayıcıları ana hatları ile tanıtmak, bu hesaplayıcıların mühendislik araştırma ve uygulamalarındaki yeri ve önemi üzerinde bazı düşünceler sunmaktır. Ben konuya daha genel açıdan bakacak ve Türkiye'de mühendislik uygulamaları ve elektronik hesaplayıcılar konularında mevcut bazı problemlere ve onların çözüm yollarına değineceğim. Elektronik hesaplayıcıların ve onların programlanmasının ayrıntılarından bu çalışmamda söz etmeyişimin mazur görüleceğini umarım. Bu konularda kısaca sunacağım bazı bilgiler elektronik hesaplayıcıların ayırıcı özelliklerini belirtmekten ileri gitmiyecek.

HESAPLAYICILARIN TARİHİ GELİŞİMİ
ABACUS



Hesaplama insanlık tarihi kadar eskidir. Hesaplamalarda kullanılan metod ve âletlerin tarihi de o kadar eski. Örneğin, ilk insanlar sayıları temsil etmek için parmaklarını kullandılar. Ondalık sayı sisteminin gelişme nedeni budur. Böylece 10'a kadar (parmaktar bitene kadar) saymak mümkün oluyordu. Sonradan 10'dan yukarısı için ikinci bir insanın yardımına başvuruldu. İlk Mısır ve Asya nehir vâdileri medeniyetlerinde sayıların onar onar ayrılan çakıl yığınları yardımı ile temsil edilmeleri usulü keşfedildi. Bunu "Abacus"un geliştirilmesi izledi ve bu hesaplama âleti çeşitli medeniyetlerde ve çeşitli şekillerde yüzyıllar boyunca kullanıldı. Halen dahi bir çok ülkelerde kullanılıyor.

Pozisyon notasyonu ile sayıların temsili için son derece uygun bir hesaplama aleti olan "Abacus"un ilk kullanılmaya başlaması ile sayıların yazılı olarak temsili için pozisyon notasyonunun kullanılmaya başlanışı arasında en az 3000 yıl geçmiştir. Bu arada "sıfır" kavramının ilk defa Hindu matematikçileri tarafından ondalık sisteme ithali ile Babilon'da pozisyon notasyonuna doğru ilk adımların atılması arasında da 2000 yıl kadar bir zaman geçti.

Araplar tarafından son şekli verilen ondalık sistemde pozisyon notasyonu ile sayıların temsilinin 17'nci yüzyılda Avrupa kıtasının büyük bir kısmında benimsenişini 1614 yılında John Napier tarafından Logaritma'nın keşfi ve 1621 yılında William Oughtred tarafından ilk Hesap Cetvelinin geliştirilmesi izledi.

Mekanik hesaplayıcıların geliştirilmeye başlanması yine 17'nci yüzyıla uzanıyor. İlk mekanik hesaplayıcının 1642 yılında Blaise Pascal tarafından geliştirildiği genellikle kabul edilmektedir. Pascal'ın makinası esas itibari ile bir toplama makinası idi. Çarpma işlemi bir seri toplama işlemleri olarak yapılabiliyordu. Leibniz tarafından 1671 yılında çarpma işlemini de mekanize eden bir mekanik hesaplayıcı geliştirilmesi ile bu alanda ikinci büyük ilerleme kaydedildi.

* Bu tebliğ, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma (T.B.T.A.K.) tarafından desteklenen MAG - E - 14 Projesi çerçevesinde 7 - 17 Eylül, 1970 tarihleri arasında, Keban'da tertiplenen Hidrolik Yaz Okulu'na sunulmuş ve T.B.T.A.K.'ın müsaadesi ile yayınlanmıştır. Bu çalışmanın ikinci kısmı Türkiye Mühendislik Haberlerinin gelecek sayısında yayınlanacaktır.

İLK TİCARİ MAKİNALAR :

Mekanik hesaplayıcıların ilk defa ortaya atılışını izleyen devamlı gelişmelere rağmen bu hesaplayıcıların ilk defa ticari olarak piyasaya çıkarılmasının 1810 yılı civarında gerçekleşmiş ve bu tarihten sonraki 60 yıl içinde ancak 1500 kadar mekanik hesaplayıcı yapılmış olduğu ileri sürülüyor (1). Mekanik ve elektro - mekanik hesaplayıcıların sonraki yılarda kaydettikleri gelişmeleri biliyorsunuz.

Gelişme safhalarını az önce çok kısaca özetlediğim çeşitli hesaplayıcıların tümüne özgü ayırıcı özellik bunların "otomatik" olmayışı idi. Gerçekten bu hesaplayıcılar kullanılarak hesap yapılabilmesi için hesapların her safhasında bir "şahsın", bir "operatörün" müdahalesi zorunlu idi. Böylelikle elektronik hesaplayıcılar ile çok yakından ilgili olan "otomatik hesaplama" kavramına değinmiş oluyoruz.

CHARLES BABBAGE'NİN ERKEN DOĞAN MAKİNASI

Yapılacak işlemleri başlangıçta bir defa belirledikten sonra artık herhangi bir insanın müdahalesi gerekmeksizin hesaplamaları otomatik olarak yapabilecek bir "otomatik hesaplayıcı" yapmak mümkün değil mi idi? Bu yolda ilk adımlar 1820 yıllarında bir Fark Makinası (Difference Engine)'nın Charles Babbage tarafından geliştirilmesi ve 1832 yılları civarında Analitik Makina "Analytical Engine" dediği bir hesaplayıcının esaslarının yine Charles Babbage tarafından tespit edilmesi ile atılmıştır. Fark Makinası'nın sadece belirli operasyonları yapabilen "özel gayeli" bir hesaplama makinası olmasına karşılık, Analitik Makina, bugünkü anlamda tümü ile otomatik ve "genel gayeli" bir hesaplayıcının özelliklerinin büyük bir kısmına sahip idi. Zamanından 100 yıl kadar ilerisinde olan Charles Babbage'in makinası yazık ki imal edilemedi.

Herman Hollerith tarafından 1890 yıllarında delikli kart makinalarının (punched-card machines) geliştirilmesi otomatik bilgi işleme alanında büyük gelişmelere yol açmış ve ilk otomatik hesaplayıcıların geliştirilmesinde önemli bir yer tutmuştur.

Tüm otomatik ve genel gayeli bir hesaplayıcı fikrinin 1832 yıllarında İngiltere' de doğduğundan söz etmiştim. O zaman yapılamayan böyle bir otomatik hesaplayıcının yapımı Howard H. Aiken ve International Business Machines Şirketinin müşterek çalışmaları ile 112 yıl kadar sonra gerçekleşti ve 1944 yılında yapımı tamamlanan Mark I Harvard Üniversitesinde çalışmaya başladı. Az sonra yapacağım bazı karşılaştırmalarda faydalı olacağı için bu otomatik hesaplayıcı ile ilgili bazı bilgiler sunayım. Yapımında 750.000'den fazla parça, 500 milden fazla tel kullanılan bu hesaplayıcıda herbiri 23 haneli iki sayının toplama ve çıkarması 0.3 saniye, çarpımı yaklaşık olarak 4 saniye, bölümü ise yaklaşık olarak 10 saniye sürüyordu. "Hafıza" (memory)'sı yine herbiri 23 hanesi 72 sayıdan (kelimeden) ibaretti. (1)

ELEKTRONİK HESAPLAYICININ DOĞUŞU

Otomatik hesaplayıcıların yapımına elektronik tekniğin uygulanması kısa bir süre sonra, 1946 yılında, J. P. Eckert ve J. W. Mauchly tarafından ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Calculator)'ın yapımı ile gerçekleşti. Bu makina, içinde sayıların hafızaya alınması ve manipülasyonu ile operasyonların sırasının elektronik devreler vasıtası ile kontrol edilişi nedeni ile bir "elektronik hesaplayıcı" idi ve giriş - çıkış (input - output) üniteleri dışında makina içinde hareket eden hiçbir parça yoktu. ENIAC'ın yapımı elektronik hesaplayıcılar devrine geçişi sağlayan çok önemli bir adım olmuştur. Sadece 20 kelimelik hafızası olan ENIAC ile 10'ar haneli iki sayının toplanması, çarpımı ve bölünmesi için sırası ile yaklaşık olarak 0.0002, 0.0028 ve 0.006 saniye gerekiyordu.

1946 yazında ENIAC'ın tamamlanması ve John Von Neumann tarafından Philadelphia Moore Elektrik Mühendisliği Okulunda verilen "Sayısal Elektronik Hesaplayıcılar Teorisi ve Tekniği" (Theory and Techniques of Electronic Digital Computers) konulu bir seri konferanslar ile elektronik hesaplayıcıların geliştirilmesi alanında öncü ve yaratıcı nitelikteki çalışmalar devri kapanmış sayılabilir. Gerçekten John Von Neumann tarafından ileri sürülen çalışma ve yapım prensipleri ve özellikle "programı hafızada yüklü hesaplayıcı" (stored-program computer) kavramı elektronik hesaplayıcıların devrim yaratan ayırıcı özelliklerinden en önemlisi olmuştur.

Programı hafızada yüklü hesaplayıcı olarak imal edilen ilk elektronik hesaplayı-

cı EDSAC, 1949 yılında Cambridge Üniversitesinde yapılmıştır. Piyasaya çıkarılan ilk elektronik hesaplayıcı ise 1951 yılında Amerika Birleşik Devletleri Nüfus Sayımı Bürosunda kullanılan UNIVAC I idi.

TRANSİSTÖR TEKNİĞİ HESAP MAKİNALARINDA

1957 yıllarında transistörlerin ve daha sonraları da mikrominyatür devrelerin (micro-integrated circuits) geliştirilmesi ile ikinci ve üçüncü nesil elektronik hesaplayıcılar makina ve teçhizat (hardware) yönünden çok büyük ilerlemeler kaydettiler. Çok hızlı kart okuyucular, baskı makinaları (line-printers) ve bilhassa manyetik disk ve bant üniteleri ile elektronik hesaplayıcılara bilgi veriş ve alışı çok yüksek hızlara, çok yüksek kapasiteli manyetik bant ve diskler yardımı ile de uzun zaman muhafaza edilebilen bilgi hacimleri çok büyük miktarlara erişti.

İNSAN BEYNİNDEN 24 MİLYON DEFA HIZLI

Buraya kadar hesaplayıcıların tarihi gelişmesinden kısa da olsa söz edişim sebepsiz değildir. Şimdi çeşitli hesaplayıcıların hesaplama kudret ve maliyetleri ile 1944 - 1964 yılları arasındaki 20 yıllık süre içinde otomatik ve elektronik hesaplayıcıların hesaplama hızları ve hesaplama maliyetindeki düşme miktarlarındaki gelişmelere kısaca bir göz atalım. Bazı tipik hesaplayıcılar için bu gelişmeler Tablo 1'de gösterilmiştir. (2)

Tablo 1 — Hesaplama hızı ve maliyetindeki gelişmeler

Hesaplayıcı	1 çarpma yapmak için gereken zaman (10^{-6} saniye)	125 milyon çarpma maliyeti ($ olarak)
1. İnsan	60.000.000	12.500.000
2. Hesap Makinası (Mekanik)	10.000.000	2.150.000
3. Mark I (1944)	1.000.000	850.000
4. ENIAC (1946)	10.000	12.800
5. UNIVAC I	2.000	4.300
6. UNIVAC 1103	500	1.420
7. IBM 7094	25	132
8. IBM 7030 (Stretch) (1960)	2.5	29

Yalnız Amerika Birleşik Devletlerinde 1950 - 1975 yılları arasında elektronik hesaplayıcı sayılarının 5'er yıllık süreler itibari ile tahmin edilen değişimi Tablo 2'de, edinilen elektronik hesaplayıcıların makina ve teçhizat olarak değerinin 5'er yıllık süreler için değişimi Tablo 3'de gösterilmiştir. (3)

Tablo 2 — 1950 - 1975 yılları arasında Amerika Birleşik Devletlerinde elekronik hesaplayıcı sayılarının değişimi

Yıl	Elektronik hesaplayıcı sayısı
1950	10 - 15
1955	1.000
1960	6.000
1965	30.000
1970	50.000
1975	80.000

Tablo 3 — Elektronik hesaplayıcıların makine ve teçhizat olarak değerinin 5'er yıllık süreler için değişimi (milyar $ olarak)

Yıl	1950	1955	1960	1965	1970	1975
A. B. D.	0.030	0.730	1.48	7.8	18.0	31.5
Diğer Ülkeler	—	0.001	0.039	3.0	6.0	9.4

Tablo 3'deki miktarlar her devre için 1950'den o devrenin sonuna kadar edinilmiş olan elektronik hesaplayıcıların sadece makina ve teçhizat olarak toplam değerlerini göstermektedir.

Yine Amerika Birleşik Devletlerinde elektronik hesaplama ve bilgi işleme için sadece devlet sektörü tarafından yapılan tahmini harcamaların yıllık değerlerinin değişimi Tablo 4'de gösterilmiştir. (3)

Tablo 4 — Amerika Birleşik Devletlerinde elektronik hesaplama ve bilgi işleme alanında sadece devlet sektörü tarafından yapılan yıllık harcama miktarlarının değişimi (milyon $ olarak)

	Yıl 1964	1965	1966
Makina ve teçhizat	481	441	410
Programlama giderleri	355	401	434

Türkiye'de elektronik hesaplama ve bilgi işleme alanında yapılan yatırımlar ve cari harcamalar ile ilgili olarak Olgaç (4) tarafından verilen bazı bilgiler dışında resmî ve güvenilir veriler mevcut değildir. Türkiye'de bugün 100'ün üstünde elektronik hesaplama ve bilgi işleme sisteminin mevcut olduğu ve yılda bu alanda harcanan toplam para miktarının 40 - 50 milyon TL. civarında bulunduğu söylenebilir.

Az önce sözünü ettiğim tarihi gelişmeler ve tablolarda verilen bilgilerden elektronik hesaplayıcıların yirmi yıl gibi oldukça kısa bir süre içinde ne derece bir büyük gelişme gösterdikleri açıkça görülmektedir. Bugün 18 inci yüzyılda kullanılan "Endüstri Devrimi" deyimine paralel anlamda bir 'Elektronik Hesaplayıcı Devrimi"nden söz edilebiliyor. Elektronik hesaplayıcılar, özellikle, bilimsel, teknik ve ekonomik alanda gelişmiş ülkelerde toplum hayatının hemen hemen her kesiminde insan yaşayışını bir alanda etkiler hale gelme yoluna girmiş görünüyor. Gün geçmiyor ki, elektronik hesaplayıcıların insan ve toplum hayatının belirli bir kesimine çeşitli ölçüde yenilikler getiren yeni bir uygulamasından söz edilmesin. Bu hesaplayıcılar hakkında yeterli ve doğru bilgilere sahip olmayan büyük topluluklar bu hesaplayıcılara efsanevi yaratıklar gözü ile bakıyor, mübalağalı reklâmların tesirinde kalarak onlara sihirli kudretler yakıştırıyorlar.

Acaba bu derece büyük gelişmelere yol açan, bu derece ilgi çekici, bu kadar sık sözü edilen elektronik hesaplayıcılar nasıl makinalardır? Bunların ayırıcı özellikleri nelerdir? Elektronik hesaplayıcılar (*) özellikle mühendislere ne gibi yeni ufuklar açmış, onlara ne gibi yeni imkânlar sağlamıştır? Şimdi kısaca bu sorulara cevap vermeye çalışayım.

ELEKTRONİK HESAPLAYICILARIN AYIRICI ÖZELLİKLERİ

MAKİNA HER ZAMAN İNSAN BEYNİNE MUHTAÇTIR

Önce, elektronik hesaplayıcıların sihirli ayrıcalıklara ve tümü ile sihirli ve insan üstü kudretlere sahip oldukları yolundaki inanışın ve bu hesaplayıcılar ile insan beyni arasında yapılan aceleci bir karşılaştırmanın yanlışlığından söz etmem gerekiyor. Bu hesaplayıcılar, insan beynine üstün olmaları bir yana, belki insan beynine en çok muhtaç, insan beyni olmadan kendi başlarına hiçbir şey yapamayan makinalardır.

Elektronik hesaplayıcıların son derece yüksek hesaplama hızları dışında en önemli ayırıcı özelliği, hafıza ünitesine yüklenmiş bir emirler dizisine uyarak hafıza ünitesine alınan ham verilere (data) basit işlemler uygulayıp onlardan yeni bilgiler üretmeleri ve başlangıçta bu emirler dizisi ile ham veriler bir defa hafıza ünitesine alındıktan sonra bütün bu işlemleri artık başkaca hiçbir insanî müdahaleye ihtiyaç olmaksızın otomatik olarak ve elektronik hızlarda yapabilmeleridir. Aslında, belirli bir anda verilere belirli bir emir gereğince uygulanan her işlem, toplama, çıkarma, çarpma, bölme, bilgileri hafızanın bir yerinden başka bir yerine kaydırma veya merkezi işlem ünitesinde belirli yerlere kopya etme, hafızanın belirli yerlerinden aldığı verileri mukayese etme gibi esasında çok basit bir işlemdir.

ELEKTRONİK MAKİNALARIN GÜCÜ NEREDEN GELİYOR

Yukarıdaki tariften, belirli bir sonuca erişmek için "program" dediğimiz bir emirler dizisinin ,önce dış âlemden elektronik hesaplayıcıya bilgi verilişini sağlayan "giriş ünitesi" (input unit) yolu ile hesaplayıcının "hafıza ünitesine' (memory) yüklenmesi gerektiği ortaya çıkıyor. John Von Neumann tarafından ortaya atılmış "programı hafızada yüklü hesaplayıcı" kavramından söz ederken bu noktaya değinmiştim. Şimdi bu kavramın elektronik hesaplayıcıları günümüzdeki şekli ile genel gayeli ve son derece kudretli hale getiren sonuçları üzerinde biraz duralım.

Program dediğimiz emirler dizisindeki emirlerin az önce sözünü ettiğimiz basit işlemleri sadece insan unsuru tarafından sağlanan ham verilere uygulaması gerekmez. Her emir, daha önceki emirler uyarınca ham verilere uygulanan işlemler sonucunda elde edilip yine hafızanın belirli yerlerine konulan ara değerlere de aynı iş-

(*) Burada sözü edilen elektronik hesaplayıcılar ile "genel gayeli elektronik sayısal hesaplayıcılar" (general purpose electronic digital computers) kastedilmekte ve böylece "özel gayeli" (special purpose) elektronik sayısal hesaplayıcılar ile kendi başına bir grup teşkil eden "anolog hesaplayıcılar" (analog computers) konunun kapsamı dışında tutulmaktadır.

lemleri uygulayarak yeni ara değerler üretebilir. Bunun sonucu belirli bir anda belirli bir ara değerin belirli bir değeri için emirler dizisindeki emirlerin icra edilme sırasının değiştirilebilmesi imkânı sağlanabilir. Böylece belirli bir anda hafızadaki emirler dizisindeki emirlerin değişik birkaç icra sırasından birini otomatik olarak seçme (branching) yeteneği de yalnız elektronik hesaplayıcılara has çok önemli bir ayırıcı özellik olarak ortaya çıkar. Böylece program, verilerden tamamen bağımsız olarak hazırlanıp hafıza ünitesine bir defa yerleştikten sonra elektronik hesaplayıcı verilere çeşitli işlemler uygularken takip edeceği yolu otomatik olarak kendisi değiştirebilir. Bunun için programın her türlü özel hali kapsamak üzere önceden çok iyi düşünülerek hazırlanması dışında icra safhasında artık başkaca bir insanî müdahale gerekmez.

Belirli bir sonuca erişmek için önce hafızaya yüklenmesi gereken "program", "emirler dizisi" ve "ham veriler" (raw data) deyimlerinden elektronik hesaplayıcıların devrim yaratan yeteneklerinden faydalanmada "insan unsuru" nun öneminin yeter açıklıkla anlaşıldığını umarım. Gerçekten programlar ve ham veriler elektronik hesaplayıcılar dışında ve ancak insan unsuru tarafından hazırlanabilir.

Bu kısa açıklamalar ile elektronik hesaplayıcıların "genel gayeli" (general purpose, universal) olma yeteneklerinin kaynağı da belirlenmiş oluyor. Böylece, aynı bir elektronik hesaplayıcının çeşitli programlar ve ham verilerden çeşitli nitelikte bilgiler üretmesi mümkündür. Örneğin, aynı bir hesaplayıcı belirli bir program ile sayısal ham veriler kullanarak 8 inci mertebeden bir differansiyel denklem takımını çözmek veya özel olarak yazılmış bir program ve alfabetik veriler (kelimeler, cümleler vs.) kullanarak bir dilden diğerine çeviri yapmada kullanılabilir. Burada önemli olan, verilerin elektronik hesaplayıcının hafıza ünitelerinde sayısal olarak temsil edilebilmeye elverişli olmasıdır. Bunun dışında bizatihi verinin ne olduğu çözülecek problemin kendisi ile ilgili bir mesele ve onlardan nasıl ve ne yolda yeni bilgiler üretileceği de bir "programlama" problemidir.

DİĞER ÖZELLİKLER

Buraya kadar elektronik hesaplayıcıların çalışma prensipleri açısından temel ayırıcı özelliklerini kısaca ve ana hatları ile belirtmeye çalıştım. Bu konu ile ilgili her kitapta yer alan çeşitli ünitelerinden ve onların ayrıntılarından ayrıca söz etmeksizin, şimdi elektronik hesaplayıcıların uygulamaları ve konumuz açısından bazı ayırıcı özelliklerini belirteyim.

1 — Hesaplama Hızı : Tablo 1 de verilen bilgilerden de görüldüğü gibi elektronik hesaplayıcılar hesaplama hızları konusunda yepyeni bir çığır açmıştır. Gerçekten, insan beyni ile bir çarpma işlemi yapabilmek için ortalama 60 saniye gerekirken, örneğin, bir IBM/7030 elektronik hesaplayıcısı ile bir saniyede ortalama 400 bin çarpma işlemi yapılabiliyor. 1945 yılında en hızlı hesap vasıtası mekanik hesaplayıcı kullanabilen bir operatör idi ve bir çarpma işlemi için ortalama 10 saniye gerekiyordu. 1960 yıllarında aynı çarpma işlemini 2,5 μs (2,5 x 10^{-6} saniye)'de yapan hesaplayıcılar birçok alanlarda kullanılmaya başlanıldı. Böylece mekanik bir hesaplayıcı - operatör kompleksinden elektronik hesaplayıcıya geçişte insanın hesaplama kapasitesinde (10^6) misli civarında bir yükselme sağlanmıştır. Buna karşılık, modern bir jet uçağı ile kıtalar arası okyanuslar üzerinde uçan bir insan yürüyen bir insana göre sadece 200 - 400 defa daha hızlı gitmektedir. En hızlı bir otomobil için bu oran 30 - 40 arasındadır.

Yukarıda sözü geçen toplama, çıkarma, çarpma ve benzeri basit işlemler gibi hafızaya yüklü olan programdaki emirlerin birer birer hafızadan alınıp icra edilmesi de yine otomatik olarak ve aynı elektronik hızlarda oluyor. Bu hesaplayıcıların otomatik olma özellikleri yanında insanın hesaplama gücünde sağladıkları (10^6) oranında bir yükselmenin hesaplamalarda ne gibi yeni ufuklar açacağını görmek için insanın hayal etme kudretini fazla zorlamasına ihtiyaç olmasa gerektir.

Elektronik hesaplayıcıların aritmetik ve lojik işlemlerde eriştiği bu çok yüksek hızlara paralel olarak verilerin giriş - çıkış ve çeşitli hafıza üniteleri arasında transferinde de çok yüksek hızlara erişilmiştir. Örneğin, modern manyetik silindir (magnetic drum)'lar halinde saniyede 1.000.000, manyetik bant ve disk üniteleri ile saniyede 200.000 karakterin transferi mümkün olmaktadır. Yavaş giriş - çıkış üniteleri arasında sayılan yardımcı makinalardan (peripheral equipment) dakikada 2000 kadar kart okuyan kart okuyucular ve yine daki-

kada 1600 satır yazabilen baskı makineleri mevcuttur.

2 — Hassasiyet : Elektronik hesaplayıcıların en büyük özelliklerinden birisi de yaptıkları işlemlerde (makinaların normal çalışmadığı haller dışında) hata yapmamalarıdır. Örneğin, bir insanın 10.000.000 sayıyı birbiri peşisıra toplayıp çıkarması gerektiğini düşününüz. Bu insanın, günde 24 saat, yılda 365 gün çalışmak sureti ile ancak 3 - 3,5 yılda bitirebileceği bu işi yapmasının mümkün olduğunu bir an için kabul etsek bile, bu hesapların hatasız yapılabileceği düşünülebilir mi? Bu dahi mümkün olsa, bu insanın çok kısa süre sonra nasıl bir bıkkınlık, yorgunluk ve bezginlik duyacağını tahmin etmek güç değildir. Buna karşılık oldukça büyük bir elektronik hesaplayıcı ile bu hacimde bir iş (ham verilerin hazırlanması dışında) birkaç saat ile ölçülebilen bir süre içinde ve hiç hatasız olarak yapabiliyor. Daha önce de belirttiğim gibi elektronik hesaplayıcılar, saniyeler, dakikalar ve saatlerce, her saniyede sayısı milyona varan işlemleri hiç bir insan müdahalesini gerektirmeden ,otomatik olarak, bıkmadan, usanmadan ,yorulmadan ve hiç hatasız yapabiliyorlar. Elektronik hesaplayıcıların insan beynine kesinlikle üstün oldukları noktalar, hesaplama hızları ve hassasiyet ile ilgili bu özellikleridir. Makinanın gerekli şekilde çalışmadığı hallerde bu durum genellikle hemen farkedilebiliyor.

3 — Otomatik ve genel gayeli olma özelliği : Elektronik hesaplayıcıların bu özelliklerinden daha önce de söz etmiştim. Genel gayeli olmaları sonucu bugün elektronik hesaplayıcılar, bir dilden ötekine çeviriden hastalık teşhisine, hava yolları bilet rezervasyon işlerinden çeşitli bilimsel, matematik ve mühendislik hesaplarına, imalât safhalarının otomatik kontrolundan yapma uyduların yörünge kontroluna kadar bilim, teknik ve toplum hayatının çok çeşitli alanlarında kullanılıyor. Elektronik hesaplayıcıların uygulanma alanları o kadar çok ve değişik olduğu için sözünü ettiğim konulara sadece birkaç örnek gözü ile bakılmalıdır.

4 — Problem çözme konusuna sıkı bir disiplin getirmeleri : Elektronik hesaplayıcıların hemen hemen her alanda faydalı, manalı ve etkili bir şekilde kullanılabilmeleri, programların hazırlanması, denenmesi, verilerin tespiti, doğruluğunun kontrolu ve hesaplayıcıların hafızasına verilebilecek hale getirilmesi gibi işlemlerin çok sıkı bir disiplin ve kontrol ortamı içinde yapılmasını gerektirir. Böylece elektronik hesaplayıcıların getirdiği çok önemli yeniliklerden birisi, problem çözmede disiplinli, düzenli kontrollu metotlar ve çalışma ortamının varlığını zorunlu kılmasıdır. Böyle bir ortamda (çözülecek problem teknik veya bilimsel bir problem ise) önce problemin çok iyi anlaşılması sağlanacak, tarifi yapılacak, problemin çözümü için en uygun, en ekonomik bir metot ve "algoritma" (algorithm) belirlenecek; bunu takiben, bu metot ve algoritmanın her safhası en ince ayrıntılarına kadar en uzak ihtimaller de gözönüne alınmak sureti ile bir akış diagramında adım adım belirtilecek, akış diagramı sıkı bir kontrol ve denemeye tabi tutulacak, sonradan bu akış diagramı belirli ve uygun bir programlama dili kullanılarak bir program halinde kodlanacak, bu program özellikle seçilmiş örnek veriler kullanılarak inceden inceye ve titizlikle denenecek ve hatalardan temizlenecek, programa esas teşkil edecek ham verilerin doğruluğu her defasında sıkı bir kontroldan geçirilecek, program ve verilerin elektronik hesaplayıcıya verilmesinden elde edilecek sonuçların doğruluğu kesinlikle saptanmaksızın bu sonuçlar doğru kabul edilmeyecek. Görüyorsunuz ki elektronik hesaplayıcı için birkaç dakika sürecek hesapların gerektirdiği ön çalışmaların bazan çok uzun süreli düşünme, planlama, analiz, programlama ve deneme aşamalarından geçirilmesi gerekir.

Yukarda bu konuya daha çok bilimsel ve teknik hesaplar açısından bakılmıştır. İdarî mekanizasyon ve karar verme işleri ile ilgili olarak elektronik bilgi işleme uygulamalarında ise daha çok, bütünü ile gayenin tesbiti, sistem analizi, verilerin tesbiti ve hazırlanması, veri ve işlenmiş bilgilerin akışı gibi çalışmalar önem kazanır ve genellikle uzun sürer. Bu tip işlerde elektronik hesaplayıcıların kullanışı ile ilgili kuruluşun idare ve karar verme mekanizmasında önceden bir takım gerilmelerin doğuşuna sebep olan bu sıkı disiplin ve düzenlilik gereği sonraları tabii hale gelerek benimsenir ve kuruluşu olumlu yönde etkiler.

Ayırıcı vasıflarını kısaca incelediğimiz elektronik hesaplayıcıların mühendisler için getirdiği yeni potansiyel imkân ve kolaylıklar nelerdir? Bu hesaplayıcıların kullanılması mühendisleri ne yönde etkileyebilir?

HİDROLİK NAKİL

Ergin ARIOĞLU
Maden Y. Müh.

1. Genel :

Solid malzemelerinin boru içinde su ile nakline ait son zamanlarda yapılan ilmî çalışmalar artmış ve bu hususta yapılan etüdlerin çoğu, kömür ve cevherlerin satış noktalarına, lavuarlara, fırınlara transferine hasredilmiştir. Bu çeşit nakilde elde edilen en büyük avantaj cevher nakil masraflarının az olmasıdır.

Hidrolik olarak cevherlerin naklinde sağlanan avantajlar şunlardır :

— İşçi prevüsü daha azdır.

— Bakım ve tamir masrafları azdır.

— Tesisat olarak daha az yer işgal eder

— Nakil sırasında daha az cevher kaybı olur.

— Cevher ve katı maddelerin, arzu edilmeyen yabancı maddeler ile karışımını kati olarak önler.

— Sürekli nakliyat olup, büyük zaman kayıblarını önler.

Avantajlarının yanı sıra aşağıda sıralanan şu devazantajları vardır.

— Boru sistemlerinin güzergâhı topoğrafyaya tâbidir.

— Ani enerji kesilmelerinde boru içinde suspansiyon durumda sirküle eden katı madde derhal çökerek, boruda hiçbir zaman arzu edilmeyen tıkanmalara sebep olur. Tıkanmaları gidermek oldukça masraflı operasyonları icap ettirir.

— Su sarfiyat debileri yüksektir.

— Malzeme giderleri fazladır. Bilhassa tesisatın büyük kısmını teşkil eden boruların aşınmaları. Taşınan malzemenin fiziksel ve kimyasal özeliklerine bağlı olarak aşınırlar.

— Boru ve diğer ilgili tesisatlar için yapılan ilk yatırım miktarı fazladır.

— Halen katı maddelerin hidrolik naklinde santrifüj tipi tulumba kullanılabilmekte ve bu tip tulumbaların toplam verimi % 70'den yukarı çıkmamaktadır. Bu nedenle tulumbanın enerji sarfiyatı yüksektir.

— Hidrolik nakil ancak büyük debili nakliyat için ekonomiktir.

Dezavantajlara rağmen işletmeye açılmış muhtelif katı madde nakleden hidrolik nakil tesislerinde iyi neticeler alınmaktadır. Bu tesislere ait örnekler şunlardır (1).

TABLO : 1

Şirket	Lokasyon	Malzeme	Nakil uzunluğu (mil)	Boru çapı (inc)	Kapasite milyon ton/sene	Tane çapı	Katı maddenin spesifik yoğunluğu	Ağırlık cinsinden konsantrasyon	Hacımsal konsantrasyon	Tulumba nevisi	İşletme yaşı
Consolidation	Ohio	Kömür	108	10	1.30	14_mx0	1.40	52	40	Piston	6 sene
American Gilsonite	Utah	Gilsonite	72	6	0.38	8_mx0	1.05	46	45	Dalgıç	8 "
Rugby Cement	İngiltere	Kalker	57	10	0.70	48_mx0	2.70	61	37	"	1 "
Columbia Cement	Columbia	Kalker	9.2	5	0.35	100_mx0	2.70	55	31	Piston	22 "
Trinidad Cement	Trinidad	Kalker	5.9	8	0.57	48_mx0	2.70	60	36	"	8 "
South African Şirketleri	Güney Afrika	Altın Teylingi	21.5	6-9	1.05	28_mx0	2.70	50	27	Santrifüj	11 "
Savege Nehir Madenleri	Tasmania	Demir Konsantresi	54	9	2.25	100_mx0	4.90	60	24	Dalgıç	1 "

Amerika Birleşik Devletinde boru ile kömür naklinde ilgili etüdler sonucunda şu iki önemli husus tespit edilmiştir.

1 — Su ile nakledilen kömür % 30 - 40 nisbetinde su ihtiva etmesi haliyle direkt olarak kazanda yakılması arasında verim ya çok az veya hiç değişmemektedir.

2 — Yüksek karışım hızlarında, ağırlık oranına göre % 70'e kadar katı madde ihtiva eden katı - su karışımından boru sürtünme kayıbı, adi suyun boru sürtünme kayıbına asimtod olmaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerinde demiryolu nakliyat müesseseleri kömürün boru içinde sıvı ile nakil projeleriyle rekabet edebilmek için kömür nakliyatında % 50 nisbetinde tenzilat yapılmıştır. Bu durum elektrik üretiminde kullanılan kömürden senede 100 - 200 milyar dolar tasarruf sağlanmıştır. (2)

2. Hidrolik Nakilin Ekonomisi

Katıların karışım halinde su ile birlikte taşınması nisbeten az işçilik, büyük güçte pompalama gücü ve nisbeten büyük miktarda ilk yatırımları icap ettirir.

Toplam nakil maliyetinin, masraf unsurlarına göre dağılışı şöyledir :

Masraf unsuru	Nisbet (%)
İndirekt işçilik masrafları	20
Malzeme masrafı	10
Elektrik gücü ve su temin masrafı	15 — 20
Boru aşınma masrafları + vergiler + sigortalar + tesisin fail giderleri	50 — 55

Bu değerler, 250 millik transfer uzunluğunda yıllık transfer kapasitesi 4.000.000 kısa ton kömür olan tesise aittir. Bu kapasitede ve mesafede muhtemel toplam masraf şu eşitlikle ifade edilebilir. (3)

Ton başına toplam masraf = 0.65 + ton mil başına 0,0065 $

0.65 $ sabit masraf terimi, karışım hazırlanmasında, nakil yerindeki ilâve su miktarını azaltma ve varış istasyonunda yapılan bazı operasyonlara ait masrafları ihtiva eder.

Tablo : 2

Masraf unsuru	Demiryolu ile nakil	Havai hat ile nakil	Hidrolik nakil
İlk yatırım	13.008.000	35.000.000	30.000.000
Amortisman (TL/ton)	6.02	7.62	2.48
İşletme masrafları TL/ton)	4.99	6.41	6.02
Toplam	**11.01**	**14.03**	**9.50**

Yukarda verilen global maliyetler, hiç bir zaman hidrolik nakil projesinin esas maliyeti olmıyacaktır. Hidrolik nakil projesi, bir çok parametrelere bağlı olduğundan maliyeti de şüphesiz ki değişken olacaktır. Verilen maliyet değerleri, A. B. D. deki hidrolik nakil tesislerinin global maliyetlerini ifade eder.

Aşağıda muhtelif nakil varyantlarına göre tespit edilmiş nakil maliyetleri verilmiştir. Tablo - 2 den takip edildiği gibi hidrolik nakil sisteminin maliyeti diğer transfer sistemlerine nazaran daha azdır. (Bu şarjlar, Mortaş aliminyum cevherlerinin hidrolik nakil projesinde prevü edilmiş şarjlardır). (4)

3. Sonuç

— Bugün kömür ve cevherin hidrolik nakli teknik olarak mümkündür.

— Ağırlıkça % 70 kömür, % 30 su olan karışımlar bu maksat için projesi yapılmış siklon fırınlarda direkt olarak muvaffakiyetle yanabilir.

— Hidrolik nakil sisteminin iktisadiyatı, diğer nakil sistemlerine nazaran belirli şartlar dahilinde avantajlı olabilir. Her proje kendi şartları bakımından dikkatlice incelenmelidir.

— Proje şartları (çalışılacak tane boyutu, kritik hız, karışım hızı, ekonomik boru çapı, boru sürtünme kayıpları, tulumba cinsleri, tahrik güçleri, ara pompa istasyonları, yatırım miktarı ve senelere göre dağılımı vs.) deneysel ve analitik olarak incelenmelidir. Bilhassa projenin hidrolik kısmı, prezisyonlu olarak deneysel olarak etüd edilmelidir. Bu çalışmalar sonucunda hidrolik nakle karar verilmelidir.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

(1) Mc Dermott, F, W., Davis, R. A., Cowper, N. T., Wasp, E. J. : "The World's First Long-Distance Iron Ore Slurry Pıpe Line" Mining Engineering, January, (1969).

(2) Stepanoff, J. A. : "Pumping Solid - Liquid Mixtures" Mechanical Engineering, September (1964/29)

(3) Good, J. E., Zimmerman, R. E. : "Pipeline Of Coal" Symposium On Coal, Cento, Central Treaty Organization December, (1961).

(4) Bilir, Ö. G. : "Comparison Of Hydraulic Transportation With Other Kinds Of Transportation Systems Used In Mortaş Bauxite Mine" Master Thesis, Mining Engineering, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Maden Mühendisliği Bölümü, (1969).

YENİ PERSONEL KANUNU, İNTİBAKLAR, YENİ OYUNLAR

Hasan ALAYÇA



Yeni personel kanununun ne menem uyutma tasarısı olduğu ve kanunla hangi oyunların tezgahlandığı gün geçtikçe açığa çıkmakta ve gözler önüne serilmektedir.

Kanunun onaylanmasından sonra, sabırlı bir bekleyiş içinde olan kamu personeli, ve özellikle teknik elemanlar, intibakların yapılmaya başlaması ile gerçekleri daha açık seçik görmeye başlamışlardır.

Personel kanununun temel gerçeği şudur :

İktidar için bu kanun, bazı etkin güçlere sus payı ve kendi yedeğindeki güçlere prim vermekten başka hiç bir amaç taşımamaktadır. Teknik elemanların ise bu plânda önemli bir yeri yoktur, çünkü iktidar Teknik hizmetleri yabancı ellerin kontroluna teslim etmeye yatkın olduğunu ötedenberi göstermiş ve bu amaçla yabancı müşavirlik - mühendislik firmalarının, yerli teknolojiyi baltalayıcı bir biçimde Türkiye piyasasına girmelerinde başrolü oynamıştır.

Bu gerçeği görmeyince, bir anlamsızlık kumkuması olan kadro kanunu ve hokkabaz şapkasından çıkar gibi fırlayan, intibaklardaki akıldışı haksızlıkları yorumlayabilmek de mümkün olamamaktadır.

KADRO KANUNU

Aşağıdaki tablodan da görüleceği gibi kadro kanunu özellikle teknik elemanlar için bir garabetler harikasıdır.

Bu tabloya bir göz atmakla hemen ortaya konabilecek bazı gerçekler vardır. Şöyleki :

1. Ege Üniversitesi Rektörlüğünde görev almış talihli bir meslektaşımız dışında, hiç bir teknik elemanın 1. dereceye yükselmesi, teknik eleman kaldığı müddetçe mümkün değildir. (Bu nazar boncuğu ,kanun hazırlıyanların gözünden kaçmış olmalı). Yani, yüksek öğrenim görmüş olan teknik elemanların teknik eleman olarak I. dereceye yükselebilecekleri sözü gerçek dışı bir iddia olmaktan öteye geçmemektedir. Doğrusu şudur : Teknik Elemanlar I. dereceye yükselemezler.

2. Bütçeleri milyarı aşan DSİ, Karayolları gibi kuruluşlara tahsis edilen teknik kadrolar ,komik denecek kadar azdır. Koca Devlet Su İşlerinde 370 tane teknik hizmetler kadrosu bulunurken bu miktar Millî Eğitim Bakanlığında sekiz misli artışla 3.195'i bulmaktadır. Adalet Bakanlığında 335, Millet Meclisinde 178 adet teknik hizmetler kadrosu vardır. Karayolları Genel Müdürlüğünde ise teknik hizmetler kadrosu sadece 304 tanedir.

3. Aynı oransızlık derecelerin dağılışında da görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığında ve Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğünde 14, Millet Meclisinde 9 tane olan 2. derece teknik hizmetler kadrosu, DSİ Genel Müdürlüğünde sadece 1 ve Karayollarında 4 adettir.

Diğer dereceler için de aynı durumlar söz konusudur. Ve bunlar teknik hizmetler kadrosunda, teknik elemanların ikinci hatta üçüncü dereceye yükselmeleri olanağını bile çok sınırlamaktadır.

TORBA KADROLAR

Kadro kanunundaki bu gariplikleri torba kadrolar adı ile anılan 42.950 adet kadro ile tamir edilebileceği akla ilk gelen düşünce olmaktadır. Oysa bu kadroların 13.600'ü yüksek öğrenim görmüş teknik elemanlarla ilgili değildir. 100 adet 1. derece ve 2.000 adet 2. derece kadroları ise eski memurin kanunu ile görev yapan memurların intibaklarını sağlamaya bile yetmemektedir.

Ayrıca Kanunun içerdiği bazı çelişmelerin nasıl çözümleneceği henüz belli değildir. Örneğin : İlkokul Öğretmenleri Kanunun 9. maddesine göre ancak 4. derecenin son kademesine kadar yükselebilmektedirler, oysa yine aynı kanunun ek geçici 2. maddesi kadro aylığı 2.000 lira olan memurların 1. dereceye intibak ettirilmelerini öngörmektedir.

Yine ilkokul öğretmenlerinin kanuna göre 12. dereceden başlamaları gerekirken, kadro kanununda 84.000 öğretmen için 13. dereceye kadro verilmiştir. Bu çelişmelerin kadrolarda nasıl değişikliklere sebep olacağı da meçhuldür.

Yeni Kanunun gariplikleri ve teknik elemanlar için yarattığı haksızlıklar yalnız Kanunla da bitmemiştir. İntibakların yapılışı ve hazırlanan intibak esasları da nice haksızlık ve çelişkilerle doludur. Bu açıdan 25.000 teknik elemandan ancak birine birinci dereceyi lâyık gören kadro Kanununu burada bırakıp biraz da intibaklar konusunu incelemek gerekiyor.

İNTİBAKLAR

Yeni Personel Kanununun geçici 4. maddesi intibak işlemlerinin genel esaslarını hazırlama görevini üçü Maliye Bakanlığından, üçü Devlet Personel Dairesinden olmak üzere altı kişilik bir komisyona vermiştir.

Bu komisyonun hazırladığı "genel esas lar" ise teknik personel için yeni azizlikler getirmektedir. Hazırlanan "genel esaslar"; **"Plân ve Program** hazırlıyanları, bunların prensiplerini tesbit edenleri **araştırma ve inceleme** yapanlarla, **kontrol ve denetim** işlerini yapanları, bu meyanda daire başkanlarını, müşavirleri, şube müdürlerini genel idare sınıfından saymaktadır." Kontrol sözünün türkçe karşılığının denetim, denetleme anlamına geldiğini bilmeyecek kadar türkçe bilgisi kıt olduğu anlaşılan bu komisyonun, plân, araştırma ve kontrol işlerinin mühendislik anlamında teknik bilgi ve çalışmayı gerektirdiğini, Yönetim ve Yürütme ile ilgili olmadığını bilmemelerine şaşmamak gerekir aslında. Ama, bu cahillik teknik elemanları büyük bir kesimini genel idare sınıfına soktuğu için kasıtlı bir tutum ve anlayışla karşıkarşıya olduğumuz ortadadır.

Komisyonu böyle kasıtlı bir tavır almaya zorlayan neden teknik hizmetlerin temel özelliğidir. Meslek Odalarının ve teknik elemanların gerçek temsilcilerinin defalarca belirttikleri gibi; teknik hizmet, çok kere

hem teknik hem idari hizmeti birlikte gerektirmekte, Dolayısıyla teknik hizmet gören devlet kesimi elemanları için, daha elastik bir statü zorunluluğu doğmaktadır. Bu gerçek hâlâ anlaşılmamış, mızrağı çuvala sığdırmak için hemen hemen teknik elemanların tümünü genel idari hizmetler sınıfından sayma yoluna gidilmiştir.

Meslek Odalarının ve teknik eleman sendikalarının bunca uyarısından sonra hazırlanan statünün safiyane bir yorum olduğunu kabul etmek son derece güçtür. Bu tutum Türkiye Teknik Gücünü kasıtlı olarak baltalama işleminden başka birşey değildir. İntibaklardaki yanılgıların bir tane olmadığını belirtmişti. Bu birincisi idi, işte bir ikincisi.

YEVMİYELİ TEKNİK PERSONELE BAREM KANUNU UYGULANIYOR

Bilindiği gibi yeni personel kanunu teknik personelin ücretlerinde azaltmalar yaratmış ve yetkililer bu azaltmanın "yan ödemeler" yani "iş riski iş güçlüğü ve tedarikindeki güçlük" zamları ile düzeltileceğini, hatta eski durumdan daha iyi olacağını defalarca belirtmişlerdi. Oysa şimdiye kadar TEKSEN Sendikasının bütün çağrılarına ve arada 4 ay geçmiş olmasına rağmen henüz bu zamlar hakkında hiçbir açıklama yapılmamıştır.

Zam yapılmak üzere dursun iktidar kendi hazırladığı kanunla ilgisi olmayan bir uygulamayı da çekinmeden yürürlüğe sokma gayreti içindedir. Yeni kanunda teknik hizmetler sınıfının işe başlama dereceleri açıklıkla saptanmış olduğu halde, yevmiyeli teknik personel intibakları **Barem Kanunu** ile yapılmak istenilmektedir. Böylece sözümona eğitim eşitliği ilkesine göre hazırlanmış olan personel kanunu, 15 yıl öğrenim görmüş ve üç yıl çalışmış olan bir mühendisi sadece 10 yıllık bir öğrenciliği olan bir astsubay çavuşla eşitlemeyi başarmıştır (!).

Bu son uygulamaya göre üç yıllık bir mühendis 1470.— TL. alabilecektir. Astsubay çavuş maaşı ise 1400.— liradır. Ayrıca üç yıllık mühendis, üç yıl erken mezun olduğu için ayda 175.— TL. para cezasına çarptırılmaktadır. Zira yeni mezun mühendis bu kanuna göre 1645.— lira alacaktır.

DİĞER BİR ÇELİŞKİ

İntibak Komisyonunun hazırladığı çok esaslı "genel esaslar", P.T.T. Başmüdürlerinin Merkez Müdürlerini ve işletme müdürlerini genel idare sınıfından sayarken, bu hizmetleri yapanlardan teknik formasyona sahip olanların teknik hizmetler sınıfında yer alacaklarını belirtmiştir. Aynı açıklama sağlık hizmetleri için de vardır. Buna karşılık, bu durumun tam şartlarına sahip olan Yatırımcı Genel Müdürlüklerin (Karayolları, DSİ v.s.) fen heyeti müdürleri, daire başkanları için böyle bir açıklama yapılmamıştır. Ve bu tutumda hiçbir mantık kuralı ile açıklanabilir gibi değildir.

Bütün bu gelişmeler, iktidarın kasıtlı tutumunun somut örnekleridir. Meslek Odaları ve teknik personel sendikası tarafından başlangıçta bildirilen iddialar teker teker doğrulanmaktadır. İktidar Teknik elemanları kasıtlı olarak kamu kesiminden uzaklaştırılmak istemektedir. Personeli bezdirmeye Teknik Personel Kanunu kâfi gelmemiştir. Ve intibaklar dolayısıyla yeni bezdirme yolları araştırılmaktadır. Devletin teknik gücünü ve kontrolunu yabancı firmalara terketmek ve boşalan kadroları nitelikleri parlemento komisyonlarının raporlarında bile kesinlikle belli olan özel okul mezunları ile doldurulmak temel amaç olunca bütün bu gelişimler olağan sayılmalıdır.

NE YAPMALIYIZ

Egemen sınıfların bilinçli temsilcisi olan iktidar, teknik elemanları kamu kesimi dışına itmeye, devletin teknik gücünü ve denetim imkânlarını baltalamaya kesin olarak kararlı görünmektedir. İçerisinden teknik elemanlar için daima acı sürprizler çıkan bir hokkabaz şapkasına dönen yeni personel kanunu ve bu kanunun gelişimleri karşısında teknik personelin acil görevleri nelerdir?

Karşımızda, bizleri devamlı daha kötü şartlarda yaşamaya zorlıyan örgütlü bir güç vardır. Örgütlü güce karşı koymanın tek yolu örgütlenme ve haklarını savunmaktır. Teknik elemanlar zümresi olarak örgütlenmemiz gerekmektedir. Hem kişi, hem de kitle olarak ekonomik ve demokratik haklarımızı en iyi savunacağımız örgütler Sendikalardır. **Gitgide daha sağlam bir yapıya kavuşan Teknik Personel Sendikasında örgütlenmeli ve haklarımzı tam bir beraberlik içinde savunmalıyız, Egemen sınıfların oyunlarına karşı koymanın başka yolu yoktur.**

Dereceler İtibariyle Kadro Adedi

Tahsis Yeri	1°	2°	3°	4°	5°	6°	7°	8°	9°	10°	11°	12°	13°	14°	15°	Topla
Millet Meclisi		9	6	17	25	24	33	29	29	5	1	—	—	—	—	1
Cumhurbaşkanlığı				2	1	2	1	1		1						
Sayıştay		1	1	1	1	6	10	9	9	7						
Başbakanlık				1	3		2	2	6	2	1					
Devlet Planlama Teşkilâtı		7	25	25	20	10	10	10								1
Danıştay							1				1					
Devlet İstatistik Enstitüsü				6	8	4		3	4	1						
Diyanet İşleri							1	1								
Tapu ve Kadastro Gen. Müdürlüğü		7	3	6	22	18	44	51	63	478	625	1280	980			3 5
Adalet Bakanlığı				5	7	10	55	21	91	23	51	7	55	9	1	3
İçişleri Bakanlığı				1	1											
Emniyet Gen. Müd.			19	25	38	15	12	26	40	41	1	—	1	7		2
Dışişleri Bakanlığı			1	12	23	4	1	9	4	3	1					
Maliye Bakanlığı		1	9	8	14	17	27	21	16	18	14	6				1
Milli Eğitim Bak.		14	6	13	108	153	195	293	420	573	480	319	441	180		3 1
Bayındırlık Bak.		27	37	60	100	71	82	127	117	78	63	18				7
Ticaret Bakanlığı					3	1	11	16	16	18						
Sağlık ve Sosyal Yardım Bak.		1	5	25	38	137	81	202	242	345	116	197	39	61	3	1 4
Gümrük ve Tekel Bakanlığı				5	10	14	18		10	11	4	2	1			
Tarım Bakanlığı		23	35	127	167	287	304	430	456	545	956	382	633			4 3
Devlet Meteoroloji İşleri Gen. Müd.		8	10	45	31	73	133	123	76	129	155	173	85	1		1 0
Ulaştırma Bak.		10	4	20	12	9	23	23	8	7	2	1				1
Çalışma Bakanlığı				1	2	1	1	1	3	1						
Sanayii Bakanlığı		3	13	5	11	6	3	10	6							
Turizm ve Tanıtma Bakanlığı					1											
İmar ve İskân Bakanlığı			22	43	32	63	42		1							2
Toprak İskân Gen. Müdürlüğü				5	2		66	114	139	119	100	1		1		5
Köyişleri Bakanlığı		9	11	69	55	91	67	71	51	38	23	8				4
Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bak.		5	7	9	5	7	4	4	3	1						
Vakıflar Gen. Müd.			2	3	3	9	12	18	13	7		2		2		
Beden Terbiyesi Gen. Müdürlüğü			1		2	2	3		2	3	1					
Ankara Üniversitesi			1	9	15	32	38	44	57	52	12	29	2	59	10	3
Hacettepe Üni.		6	4	22	32	56	67	55	58	56	37	10	5	4	—	4
İstanbul Üni.		3	—	42	33	48	50	53	40	10	3	4	3			2
İstanbul Tek. Üni.		30	26	131	56	63	46	32	12	9	5	1				4
Ege Üniversitesi	1	—	1	26	13	18	49	52	32	30	11	8	1	1		2
Karayolları Genel Müdürlüğü		4	—	63	80	40	29	37	21	12	15	3				3
Hudut ve Sahiller Sağ. Müdürlüğü				1		1	1	5	5	7	5	2	1			
Tekel Gen. Müd.					3	4	4	1	7	65	28	23	21			1
Orman Gen. Müd.		3	29	161	231	280	567	622	878	551	564	709	1			4 5
Devlet Üretme Çift. Gen. Müdürlüğü		14	8	13	38	38	35	15	9	7						1
Devlet Hava Mey. Gen. Müdürlüğü		11	15	66	63	111	77	83	67	18						5
Petrol Dairesi Baş.		3	8	3			1									
İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri					1	2				1	6					
Toplam																25 1

odamızdan

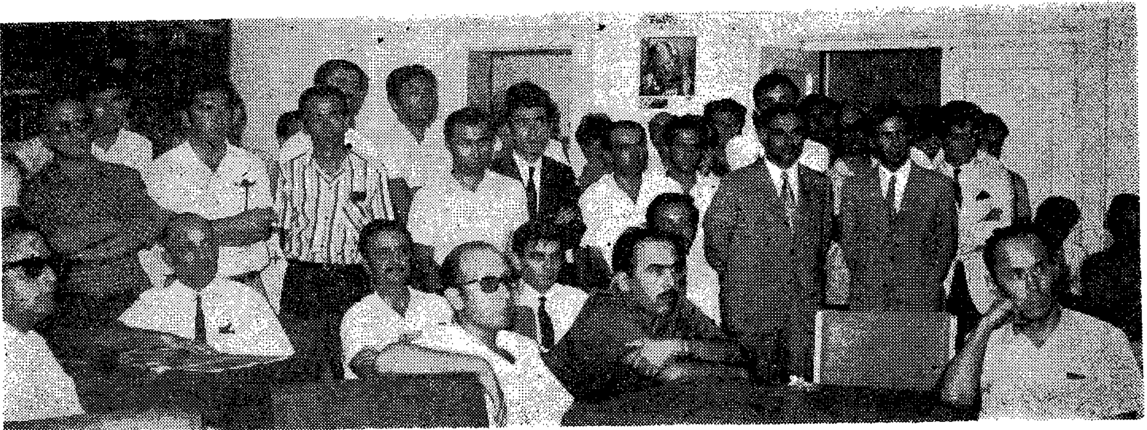
İZMİR'İ ZİYARET

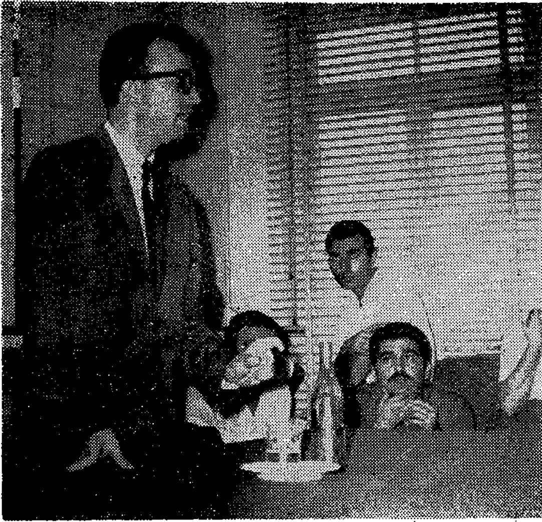
Yönetim Kurulunun 1970 programındaki ziyaretlere 7 - 8 Eylül tarihlerinde yapılan İzmir gezisi ile devam edildi. İzmir gezisi şimdiye kadar yapılan ziyaretlerin gerek organizasyon, gerekse gördüğü ilgi bakımından en mükemmeli oldu.

Başkan Sedat Özkol, Yönetim Kurulu Üyeleri İlkay İzer, Erman Tamur, Selâhattin Karababa ile Genel Sekreter Rüştü Özal'ın katıldıkları ziyaret Şube ve Merkez kurullarının ortak toplantısı ile başladı. Beş saat süren toplantıda; personel kanunu, yabancı müşavirlik büroları, Özel Yüksek Okullar sorunu proje bürolarının sorunları, Dergimizin gelişmesi sorunu, yeni vergi kanunu gibi Odamız temel sorunları görüşüldü. Bu toplantı sonunda Merkez ve İzmir Şubesinin temel sorunlarında görüş ve eylem birliği içinde olduğu görüldü.

Bu toplantıdan sonra İzmir Şubesince düzenlenen sohbet toplantısı ile kokteyl de aynı konular 80 i aşkın üyemiz önünde yeniden ele alındı.

Oda başkanı Sedat Özkol sohbet toplantısında yaptığı konuşmada; iktidarın işbirlikçi tutumunun teknik elemanlar aleyhine nasıl işlediğini belgeleriyle açıkladı. Özellikle, yeni personel kanununda ve Özel Yüksek Okullar meselesinde açıkça belirlenen bu tutuma karşı teknik personelin





Dr. Sedat Özkol İzmir'de konuşurken.

Sendikalaşmasının gerektiğini bildiren Odamız Başkanı, kamu kesiminde çalışan teknik elemanların Teksen Çatısı altında toplanmasının gereği üzerinde önemle durdu.

Odamız Başkanı Sedat Özkol sık sık alkışlarla kesilen konuşmasında teknik elemanların yeni personel kanununun karşısında olduğu gibi, yabancı müşavirlik büroları ve Özel Yüksek Okullar meselelerinde de Aktif bir şekilde direneceklerini bildirdi.

Bir süre sonra T.P.A.O. Aliağa rafinerisindeki arkadaşlarımızın da katıldığı toplantı (T.P.A.O. yetkilileri bu toplantıya katılacak üyelerimize izin vermedikleri için, Aliağa'da çalışan meslekdaşlarımız toplantıya daha sonra katılmışlardır.) Çeşitli soruların cevaplanmasından sonra verilen kokteyl ile tam bir birlik ve dayanışma havası ile sona erdi.

Ertesi, gün İzmir basın mensupları ile görüşen merkez heyeti öğle uçağı ile Ankara'ya döndü.

İzmir ziyareti şube ve merkez arasındaki dayanışma ve beraberliği perçinlemiş, candan bir dostluğun, sıcak bir ilginin unutulmaz izlerini bırakmıştır.

TÜRKİYE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ V. TEKNİK KONGRESİ

Odamız tarafından oluşturulan "Türkiye İnşaat Mühendisliği V. Teknik Kongresi 28 Eylül - 2 Ekim tarihleri arasında İmar ve İskân Bakanlığı toplantı salonunda yapılmıştır. Kongre, 28 Eylül Pazartesi günü saat 14.00'te çalışmalarına başlamıştır. Teknik Kongre Yürütme Kurulu Sekreteri Enver Altınok'un çağrısı ile Kongre açış konuşması Oda Başkanı Sedat Özkol tarafından yapılmıştır. (Konuşma metnini aşağıda sunuyoruz.)

Sayın konuklar, Sayın bilim adamları ve Sayın Kongre üyeleri,

İnşaat Mühendisleri Odasının düzenlemiş olduğu Türkiye İnşaat Mühendisliği V. Teknik Kongresini açarken hepinizi saygı ile selâmlarım. Bilindiği gibi her ülkede düzenlenen teknik kongrelerin temel amacı ülke teknik gücünü geliştirmek ve dolaylı da olsa ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmaktır. Bu açıdan bakıldığında sanayi bakımından ileri gitmiş ülkelerle Türkiye gibi geri bıraktırılmış ülkeler arasında teknik gücün temel görevlerinin farklılık göstereceği de açıkça ortaya çıkar. Ülkemizde teknik ve bilimsel kongreler sadece soyut bir üst yüzeyde kalamazlar, bu kongrelerde bilim adamlarımızın ve teknisyenlerimizin ülkemizin temel sorunlarına açıklık kazandırmaları, hatta somut ve yapıcı çözümler getirmeleri gerekir. Diğer bir deyişle bir bilimsel Kongrenin, bir teknik Kongrenin kendisini dar sınırlar içinde hapsetmesi, ülkenin bütünüyle arasındaki organik ilişkileri önemsememesi olanağı Türkiye'de yoktur. Gerçekten başarılı, gerçekten etkin, gerçekten yapıcı olunmak isteniyorsa bilimsel ve teknik kongrelerde belirli ihtisas dallarındaki katkıların bir sentezinin yapılması, hatta katkıların ülke gerçeklerine, ülke sorunlarına eğilecek nitelikte olması gerekir. Bu yapılmadığı ve söz konusu gerçekler dikkate



alınmadığı taktirde bilimsel ve teknik Kongreler Batılı ülkelere sadece düzeyde benzeme çabalarından, hatta bir özentiden öteye gidemezler. Bilim için bilim anlayışı, sanat için sanat anlayışı kadar sakat, ters ve çürük bir değerlendirmedir. Bilim adamları soyut ve mistik bir bilimsel değerler bütününe değil, herşeyden önce kendi toplumlarına ve halklarına karşı sorumludurlar. Çünkü bilim adamını ya da teknisyeni bilim adamı ve teknisyen yapan kendi toplumunun, kendi halkının fedakârlıkları, çabaları ve yatırımlarıdır. Bu açıdan bakıldığında bilimin toplum için geliştirilmesi, bilim için bilim anlayışı yerine toplum için bilim anlayışının benimsenilmesi gerektiği de kanıtlanmış olur. Eğer geri bıraktırılmış bir ülkede bilim adamları ve teknisyenler bu temel ilkelerden hareket edecek yerde, sadece kendi mesleklerinde ilerleyebilmek amacıyla araştırma ve yayın yapmayı benimseyerek, batı üniversitelerindeki "eser yayınla yoksa yok olursun" ölçütüne esir olurlarsa, o zaman temelli ve kalıcı hiç bir katkıda bulunmamış, sadece bir noktaya kadar çevreyi ve kendilerini aldatmış olurlar. Kalın kalın ciltler arasında uykuya yatan, kimse tarafından kullanılmadığı, pratiğe sokulmadığı için zamanla tozlanan hatta küflenen sözde araştırmaların hiç bir anlamı yoktur. Geri bıraktırılmış bütün ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de bilimsel ve teknik araştırmaların tek ölçütü pratiktir. Toplum ve halkımız yararına gelişen pratiktik.

Bilimsel ve Teknik Kongrelerin bu yönde gelişmelerinin sağlanmasında temel sorumluluk meslek odalarına, özellikle mühendis ve mimar Odalarına düşmektedir. Ülkemizdeki büyük uyanışın ve bilinçlenmenin somut yansımasıyla bundan birkaç ay önce yeni bir dinamizme, yeni bir ruha, yeni bir bütünlüğe kavuşan İnşaat Mühendisleri Odası bu konuda kendisine düşen görevleri yerine getirmeğe kesinlikle kararlı ve yeteneklidir. Bu yıl içinde oluşturduğumuz Deprem Sempozyumu bu kararlılığın ve yeteneğin somut belgesidir. Bugün açmış olduğumuz V. Teknik Kongrenin de böyle olumlu ve yapıcı bir belge niteliği taşıması en büyük temennimiz olacaktır... Burada çok önemli bir gelişim üzerinde durmak istiyorum. Halk yararına gerçek bir baskı grubu olarak görev görmeğe ve Türkiye gücünü en kısa zamanda geliştirmeğe kararlı Odaların sayısı arttıkça ve bu Odalar toplumumuz ve halkımız yararına faaliyet göstermeğe başlayınca, meslek Odalarının gelişmesinden, güçlenmesinden, özerk bir yapıya kavuşmasından çekinenler, Odaları ve özellikle Odamızı etkisiz ve güçsüz kılmak, hatta yoketmek çabalarına girişmişlerdir. Gerçekleri en açık bir şekilde görme yeteneğine ve bilgisine sahip Sayın ilim adamlarımıza bu olumsuz gelişimleri kısaca özetlemek, bizim temel sorumluluklarımız arasında yeralmaktadır.


Sn. Hayrettin Dönmezer V. Teknik Kongrede

Öğrenildiği kadarıyla, Yeni Personel Kanunu ile memur statüsünde çalıştırılan kamu kesimi teknik elemanlarının Odalara kaydolmaları mecburi olmaktan çıkarılacak, ihtiyari hale sokulacaktır. Ayrıca yabancı mühendislerin meslek odalarına kaydolmaları ve ruhsat almaları da mecburi olmayacaktır. Bundan başka Oda üyelerinden sadece bir kişinin içinde yer aldığı bir Yüksek Disiplin Kurulu belirli çevrelerin talebiyle Oda Yönetim Kurullarını istedikleri zaman mahkemeye sevkedebilecektir. Böyle bir çabanın somut amaçları apaçıktır : Memur Statüsünde çalışan teknik elemanların Odalara kayıtları mecburi olmaktan çıkınca, ülkemizi bir kanser gibi baştan başa kaplamış özel yüksek okulların mezun ettikleri kişilere kamu kesiminde mühendis ya da mimar olarak görev görebilecektir. Çünkü bugün meslek Odaları, Özel Yüksek Okul mezunlarını Odalara kaydetmemektedirler. Mesleki faaliyet görebilmek için Odalara kayıtlı olmak, kanun gereğidir. Kanun değiştirilip bu gerek ortadan kaldırılınca, özel yük-

sek mezunları kamu kesiminde Odalara kaydolmadan rahatça çalışabileceklerdir. Ayrıca nitelikleri, yetenekleri, tecrübeleri ve bilgileri hakkında artık yeteri kadar bilgi sahibi olduğumuz sözde yabancı uzmanlar, yabancı sıra mühendisleri Türkiyede rahatça faaliyet gösterecek ve Türkiye teknik gücünün kendi öz kaynaklarıyla gelişerek millî bir güç halinde ortaya çıkmasını engelleyeceklerdir. Dolayısıyla böyle bir teşebbüs, meslek Odalarının ve Türkiye Teknik gücünün idam sehpasına götürülmesinden başka bir şey değildir. Buna ne siz değerli bilim adamları, ne meslek Odaları ne de Türkiyede kamu ve özel kesimlerinde çalışan onbinlerce mühendis ve mimar rıza gösterecek, boyun eğeceklerdir Çünkü bu teşebbüste başarıya ulaşıldığı takdirde gelecekte bilimsel ve Teknik Kongre düzenlemenin olanağı hatta anlamı kalmayacaktır.. Türkiye teknik gücünün gelişimine katkıda bulunmak için buraya toplanmış bulunan siz değerli bilim adamları ve teknisyenlerimizden bu teşebbüse en sert tepkiyi göstermenizi beklemek hakkımızdır. Bu olumsuz gelişime gözlerimizi kapayamaz, sorumluluktan kaçınamayız .Çünkü hepimizin temel amacı tamamen millî nitelikte bir Türkiye Teknik gücünün gelişimini sağlamak, bu gelişime hizmet etmektir ve bugünkü Teknik Kongrenin anlamı da ancak budur.

Türkiye mühendisliğinin en üst düzeye çıkabilmesi için kurulmuş bulunan meslek kuruluşları ve özellikle İnşaat Mühendisleri Odası, Türkiye Teknik gücünü daha gelişmeden söndürmeyi, amaçlayan bu teşebbüsü mutlaka, ama mutlaka boşa çıkaracaktır.

İnşaat Mühendisleri Odası adına bu temel gerçeklerin ışığı altında, V. Teknik Kongremizin toplumumuza ve halkımıza yararlı olmasını diler, hepinizi yeniden saygı ile selâmlarım.

Daha sonra V. Teknik Kongre Yürütme Kurulu Başkanı Prof. Hayreddin Dönmezer bir konuşma yaparak Teknik Kongre'nin önemine değinmiştir. Saat 15.30 da Y. Müh. Celâl Erdem tarafından Keban Barajı ile ilgili bir konferans verilmiştir. Aynı gün saat 18.00 - 20.00 arasında verilen kokteyl samimi bir hava içinde geçmiştir.

Kongrenin ikinci, üçüncü ve dördüncü günleri de aynı canlılıkta geçmiştir. Özellikle mühendislikte deprem problemleri konusunda ilgi çekici tartışmalar yapılmıştır.



Sn. Eşref Özand ve Sn. Sedat Özkol V. Teknik kongrede

Kongre sırasında üç konferans daha verilmiştir. Dr. Nemeth'in "İnşaat Mühendisliğinde CPM ile programlama ve bunun Seydişehir Aleminyum tesislerinde uygulanması" konusundaki konferans izlemiş. 4. gün ise Y. Müh. Hüsameddin Güz tarafından "40 ve 85 tonluk çelik akaryakıt tank temellerinden alınan sonuçlar" adlı bir konferans verilmiştir.

Beşinci Teknik Kongre'de ilk defa ele alınacak olan "İnşaat Mühendislerinin teknik gücünden en verimli surette faydalanmanın yollarının araştırılması" konusunda, bu konunun raportörü Y. Müh. Şevki Erker'den başka rapor veren olmayışı dikkati çekmiş ve bu konuya gereken önemin verilmemesi eleştirilere sebep olmuştur. Sonuncu günün en son saatlerine sıkıştırılan bu önemli konuda Oda Başkanımız Sedat Özkol ve İstanbul Şube Başkanı İzzettin Silier birer konuşma yapmışlardır.

Konuşma yapmak isteyen İstanbul Şubesi Başkanı İzzettin Silier'e, oturum Başkanı Hayrettin Dönmezer'in, delege olmaması nedeniyle söz vermek istememesi üzerine İzzettin Silier'in Kongrenin son dakikalarında parasını yatırarak delege olması ve konuşma yapması Kongrenin en esprili hareketi olmuştur.

İnşaat Mühendisliği V. Teknik Kongresi 2 Ekim günü verilen yemekle sona ermiştir.

ÖZEL YÜKSEK OKULLAR KONUSUNDA ELEKTRİK, GEMİ, İNŞAAT, KİMYA, MADEN VE MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODALARIYLA MİMARLAR ODASININ ORTAK DUYURUSU

EĞİTİM DEVLETİN TEMEL GÖREVİDİR

Halkımızın her türlü eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarının sağlanması, Anayasamızın devlete verdiği temel görevler arasında yer alır. Bununla beraber iktidarlar bu görevi yerine getirmekten kesinlikle kaçınmışlar ve işbirlikçi özel sektöre yeni kâr olanakları, yeni kâr fırsatları, yeni kâr alanları hazırlamak üzere özel mühendislik okullarının açılmasına izin vermişler, bu konuda Anayasamızın özüyle çelişen kanunları yürürlüğe koymuşlardır. Böylece özellikle son yıllarda orta öğrenimin yüksek öğrenime yetiştirdiği öğrenci sayısının hızla artışıyla birlikte, vurgucu sermaye eliyle kurulan özel mühendislik okulları da bir kanser gibi yurdumuzun her tarafını kaplamıştır. İlki 1962 yılında öğretime açılan özel yüksek okulların sayısı bugün 48'e yükselmiştir. Özel Yüksek Okullar, toplumsal sorumluluk duygusundan yoksun iktidarların vurguncu sermayeye âlet olduklarının somut belgesidir.

ÖZEL YÜKSEK OKULLARDAKİ EĞİTİM KESİNLİKLE YETERSİZDİR

Özel okulardan özellikle teknik eğitim yapar görünenlerin son derece yetersiz oldukları, Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu Raporuyla, Devlet Plânlama Teşkilâtı Sosyal Plânlama Dairesi Raporuyla, Üniversiteler ve diğer kurumlarca yapılan araştırmalarla defalarca ve kesinlikle belgelenmiştir. Özellikle laboratuar ve teçhizat olanakları çok sınırlı olan bu okulların kamu yüksek okulları standartlarına ulaşabilmesi için yatırımlarını 11 misli arttırmaları gerekmektedir. Kamu yüksek okullarında ortalama 12 öğrenciye 1 öğretim üyesi düşmesine karşılık, özel yüksek okullarda 26 öğrenciye I öğretim üyesi düşmektedir. Eğitim sömürüsü o kadar hayasızca yürütülmektedir ki, bugün Ankarada işlek bir cadde üzerinde, temizleyici, terzi, kolacı, kuaför, ayakkabı imalâthanesi ve bir banka şubesi gibi işyerlerinin de yer aldığı on katlı bir işhanında mühendislik eğitimi yapan (!) iki özel yüksek okul kurulmuştur. Eğitim tüccarlarının ve bu tüccarların siyasî temsilcilerinin memleketin eğitimi sorununa çözüm getirme iddialarının ne derece, kof, ne derece temelsiz, ne derece çürük olduğunun somut bir belgesidir bu. Özel mühendislik okulları halkımız zararına gelişen kanser tohumlarıdırlar.

MESLEK ODALARI ÖZEL YÜKSEK OKUL KURUMUNA VE EĞİTİM SÖMÜRÜSÜNE KARŞIDIR, SÖMÜRÜLEN EMEKÇİ ÇOCUKLARININ KESİNLİKLE YANINDADIR

Liselerden mezun olup üniversitelere giremeyen gençlerin sayısı her yıl binlerle artmaktadır. Lise eğitimi çeşitli bölgelerde değişik düzeylerde kimi yerde temel dersler okutulmadan yapılmakta, dolayısıyla gençler giriş imtihanlarında eşit başarı şansına sahip bulunmamaktadırlar. Dolayısıyla büyük şehirlerde oturan öğrenciler, genellikle devlet üniversitelerinde yüksek öğrenime devam olanağına sahip olabilmektedirler.

Bu durumda, büyük çoğunluğunu yoksul halk çocuklarının teşkil ettiği, üniversiteye giremeyen gençleri iki ihtimal beklemektedir. Ya tümden açıkta kalacaklar, ya da bu durumu kendi yönünden çok iyi değerlendiren eğitim tüccarı özel okul patronlarına yem olacaklardır.

Eğitimin bir ticaret metaı durumuna getirildiği, bakkal dükkânı açar gibi özel yüksek okulların açıldığı ve piyasa koşullarına göre gerektiğinde kapatıldığı ilk ülke dış ve iç sömürüyle geri bıraktırılan Türkiyedir.

ÖZEL YÜKSEK OKULLAR ANAYASAYA AYKIRIDIR

Anayasamız Üniversitelerin ancak devlet eliyle ve kanunla kurulabileceğini öngörmektedir. Üniversiteler ve yüksek okulların arasında kuruluş, görev, işleyiş ve amaç yönünden hiç bir fark yoktur. Özel yüksek öğretim kurumları Anayasaya kesinlikle aykırıdır. Bu kanunsuz sömürü kuruluşlarına karşı bir yandan meslek Odaları ve tüm yurtsever güçler diğer yandan büyük kısmı gündüzleri çalışarak gece öğrenime devam eden özel yüksek okul öğrencileri sonuna dek mücadele edeceklerdir.

ÖZEL YÜKSEK OKULLAR KAPATILMALIDIR

Anayasaya aykırılığı açıkça belgelenmiş bu sömürü yuvaları kapatılmalı ve öğrencilerinin belirli sınavlardan geçerek kamu yüksek okullarına devamları sağlanmalıdır.

Anayasa Mahkemesinin, şimdiye kadar vermiş olduğu yerinde kararlardan aldığımız güvenlik duygusuyla 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hakkında da ülkemiz ve halkımız açısından da en doğru kararı vereceğinden emin bulunuyoruz.

Bir daha belirtelim, özel mühendislik okullarına karşı olan mücadelemiz, öğrenci kardeşlerimize değil, özel yüksek okul kurumuna, özel okul patronlarına ve eğitim sömürüsünedir. Bu mücadele yeniden hız ve etkinlik kazanmaktadır. Kamu yararına çalışan meslek kuruluşları olarak, bu temel sorun çözümleninceye kadar mücadele etmeğe kesinlikle kararlıyız.

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
GEMİ MÜHENDİSLERİ ODASI
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
MAKİNE MÜHENDİSLERİ ODASI
MİMARLAR ODASI

ELEKTRİK, GEMİ, İNŞAAT, KİMYA, MADEN VE MAKİNE MÜHENDİSLERİ ODALARI İLE MİMARLAR ODASININ İKTİDARIN MESLEK MESLEK ODALARINI VESAYET ALTINA ALMA TEŞEBBÜSÜ HAKKINDAKİ ORTAK DUYURUSU

MESLEK ODALARININ İKTİDARIN MAŞASI HALİNE GETİRİLMESİNE İZİN VERMEYECEĞİZ

Türkiye teknik gücüne karşı olan çevreler tarafından Personel Kanunu ile kasıtlı bir şekilde cezalandırılarak kamu kesiminden işbirlikçi özel sektöre ya da Yurt dışına itilen teknik elemanlara yeni bir darbe daha indirilmek isteniyor. Bayındırlık Bakanlığınca hazırlanan yeni bir kanun tasarısı teknik meslek kuruluşlarını iktidarların maşası haline getirmeyi kamu yararına kullanabilecekleri mücadele olanaklarını tamamen yok etmeyi ve TÜRKİYE TEKNİK GÜCÜNÜN temsilcilerini güçsüz ve etkisiz kılmayı amaçlamaktadır. Bu kanun tasarısının en önemli hususları şunlardır :

1 — Genel, katma ve özel bütçeli idarelerle belediyeler ve kamu iktisadî teşekküllerinde çalışan Y. mühendis, Y. Mimar mühendis ve mimarların meslek odalarına kayıt zorunluluğu kaldırılmaktadır.

2 — Türkiye'de çalışacak Yabancı Mühendis ve Mimarlara verilecek çalışma izninde Ruhsatname aranmıyacaktır.

3 — Oda üyelerinin içinde sadece bir kişinin yer aldığı Anayasa dışı beş kişilik bir yüksek disiplin kurulu Oda Yönetim Kurullarını devamlı olarak baskı altında tutabilecek, Bayındırlık veya Adalet Bakanlıkları tutum ve eylemlerini beğenmedikleri Oda Yönetim Kurullarını cezalandırabileceklerdir.

Bu hükümlerin anlamı ve amacı apaçıktır. Şöyle ki :

1 — Kamu kesiminde çalışan Teknik Elemanların meslek Odalarına kayıtları mecburi olmaktan çıkarılınca, Özel Mühendislik ve Mimarlık Okulları mezunlarına Kamu kesiminde rahatça görev verilebilecek, yetenekleri çok sınırlı **Özel yüksek okul mezunları kamu kesiminde imza selâhiyetine sahip Mühendis, Mimar ve hatta yönetici olarak çalışabileceklerdir.**

2 — Personel Kanunu ile tecrübeli, yetenek ve bilgili teknik elemanlardan yoksun bırakılmaya çalışılan teknik kadrolar İktidarların her dediğini kabul edecek elemanlarla doldurulup yatırımların Yurdumuz ve Halkımız yararına plânlanması, uygulanması ve denetlenmesi görevi gerçek mühendis ve mimarların elinden alınınca, **işbirlikçiler yabancı sermaye egemenliğindeki sözde müşavirlik - mühendislik firmaları ile çıkar ilişkilerini rahatça pekiştirebilecek, güçlendirebileceklerdir.**

3 — Bugün halkımız yararına görev almış bulunan bilinçli ve ilerici Oda yöneticilerinin yüksek disiplin kurulu kararıyla derhal cezalandırılmaları, hatta görevden uzaklaştırılmaları da mümkün olacaktır.

BU KANUN TASARISININ ODA ÜYELERİ OLAN BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL'İN VE SANAYİ BAKANI SELÂHATTİN KILIÇ'IN KESİN İHRAÇ TALEBİ İLE HAYSİYET DİVANLARINA SEVK EDİLİŞLERİNDEN HEMEN SONRA HAZIRLANMASI ELBETTEKİ BİR RASLANTI OLAMAZ.

Türkiye Teknik Gücünü ekonomik ve sendikal haklarından yoksun bırakmayı amaçlayan yeni personel kanununa imza atan Başbakan Süleyman Demirel'le Sanayi Bakanı Selâhattin Kılıç'ın kesin ihraç talebi ile Haysiyet Divanlarına sevklerinden hemen sonra getirilmek istenen yeni Odalar Kanununun Odaların Yurt yararına gelişen mücadelelerini engellemek hatta yok etmek için kasıtlı ve bilinçli bir şekilde yürürlüğe konulmağa çalışıldığı açıkça ortadadır. Amaç Kamu yararına gerçek bir baskı gurubu olarak çalışmaya başlayan Mühendis Mimar Odalarını güdümlü hale getirmektir.

TÜRKİYE MÜHENDİSLİK VE MİMARLAR ODALARI ÜLKEMİZİN VE HALKIMIZIN EMRİNDEDİR, İŞBİRLİKÇİLERİN DEĞİL

Türkiye Teknik kuruluşlarının sorumlu ve bağımlı oldukları tek güç Türkiye halkıdır. Varlığımızın temel nedeni, mücadelemizin tükenmez kaynağı da Türkiye Halkıdır. Bize uygulanmak istenen baskı, ne kadar şiddetli, ne kadar kesin olursa olsun, Halkımıza ve Türkiye Teknik Gücüne karşı sorumluluğumuzu ve görevlerimizi asla unutamayız. İKTİDARLARIN MAŞASI OLMAYI KESİNLİKLE REDDEDİYORUZ. Halkımızın yararına çalıştığımızın somut belgesi olan baskıları mutlaka boşa çıkaracağız ve işbirlikçilerin silâhı mutlaka geri tepecektir. Çünkü ister Özel ister kamu kesiminde çalışsın hiç bir teknik eleman meslek kuruluşlarını idam sehpasına götürülmesine müsaade etmiyecektir. İşbirlikçilerin baskıları arttıkça saflarımız daha çelikleşecek daha güçlenecektir. Anayasayla birçok noktalarda kesinkes çelişen böyle bir ANTİ - DEMOKRATİK ve FAŞİST Kanunun geçmemesi için hem parlamento içindeki hem de parlamento dışındaki tüm ilerici ve millîci güçler Odaların yanında sonuna kadar çarpışacaklardır. İhanetlerini işbirlikçilerin yüzüne bir şamar gibi vuracağımız günler yakındır.

YURDUMUZDAKİ TÜM İLERİCİ DEVRİMCİ VE MİLLÎ GÜCLERİ BİZLERİ DESTEKLEMEYE VE KAMU OYUNU AYDINLATMAYA DAVET EDERİZ.

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
GEMİ MÜHENDİSLERİ ODASI
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI
MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI
MİMARLAR ODASI

"Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları kurulması ve 6235 ve 7303 sayılı kanunların kaldırılmasına dair kanun tasarısının bir kısım maddeleri aynen kopya edilerek ilişikte sunulmuştur :

Madde 11 — Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları mesleklerinin icrasını iktiza ettiren işlerle meşgul olabilmeleri için ihtisaslarına uygun bir odaya kaydolmak ve üyelik vasfını muhafaza etmek mecburiyetindedirler.

Genel, katma ve özel bütçeli idarelerle belediyeler ve kamu iktisadî teşekküllerinde çalışan Y. Mühendis, Y. Mimar, mühendis ve mimarların odaya kayıtları ihtiyaridir.

T. C. uyruklular asıl üye, yabancı uyruklular geçici üye kaydolurlar.

Madde 12 — Yabancı uyruklu Y. Mühendis, Y. Mimar, mühendis ve mimarlar Türkiye'de meslekleriyle ilgili olarak belli bir işte belli bir süre çalışabilirer. Çalışma izni ilgili bakanlık ve odanın mütalâası alınarak Bayındırlık Bakanlığınca verilir. Bu müsaade de ruhsatname şartı aranmaz. Ayrıca 2007 sayılı kanunun 2. maddesi hükmü bunlar için uygulanmaz.

Madde 17 — Yüksek Disiplin Kurulu odaların disiplin kurullarına karşı başvurma yeri olup

a) Yargıtay genel kurulunca seçilecek bir üye,

b) Danıştay genel kurulunca seçilecek bir üye,

c) Bayındırlık Bakanlığı Bayındırlık kurulunca seçilecek bir üye,

d) Ankara Barosu yönetim kurulunca seçilecek bir üye,

e) İlgili oda genel kurulunca seçilecek bir üyeden kurulur.

Suçlama konusu başka odaları ilgilendirdiği takdirde onların da birer üyesi kurula katılır.

Yüksek Disiplin Kurulunun görev, yetki ve çalışma usullerini gösterir yönetmelik kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç 6 ay içersinde Adalet Bakanlığınca hazırlanır.

Madde 28 — BU KANUN İLE DİĞER MEVZUAT HÜKÜMLERİNE AYKIRI ALINAN KARAR YAPILAN İŞLEM VE TASARRUFLARIN DÜZELTİLMESİ HUSUSUNDA BU KANUNU YÜRÜTEN BAKANLIKLARDAN BİRİNİN VAKİ YAZILI İKAZI MÜESSİR OLMADI-

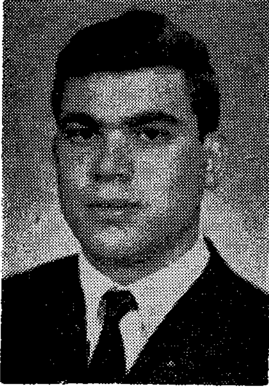
ĞI TAKDİRDE BU MUAMELEYE SEBEBİYET VEREN YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİ YÜKSEK DİSİPLİN KURULUNA SEVK EDER. AYRICA GEREKLİ GÖRÜLEN HALLERDE HAKLARINDA HUKUK VEYA CEZA DAVALARI İKAME EDER.

Madde 30 — Bu kanunu Bayındırlık ve Adalet Bakanlıkları yürütür.

T. C. ANAYASASI MADDE 122 — Kamu niteliğindeki meslek kuruluşları, kanunla meydana getirilir ve organları kendileri tarafından kendi üyeleri arasından seçilir.

İDARE, SEÇİLMİŞ ORGANLARI, BİR YARGI MERCİİ KARARINA DAYANMAKSIZIN, GEÇİCİ VEYA SÜREKLİ OLARAK GÖREVİNDEN UZAKLAŞTIRMAZ.

MESLEK KURULUŞLARININ TÜZÜKLERİ, YÖNETİM VE İŞLEYİŞLERİ DEMOKRATİK ESASLARA AYKIRI OLAMAZ.



5789 sicil numaralı üyemiz Cumhur Kutlu bir trafik kazası sonucu genç yaşta aramızdan ayrıldı. 1945 yılında Konya'da doğan Cumhur Kutlu Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin İnşaat Mühendisliği Bölümü'nü bitirmişti ve iki yıldır Karayolları Genel Müdürlüğünde görevli idi. İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Mühendislik Haberleri merhuma Tanrı'dan mağfiret, ailesine ve dostlarına başsağlığı diler.



586 sicil numaralı üyemiz Şükrü Gürgen'in 8.9.1970 tarihinde aramızdan ayrıldığını üzüntüyle bildiririz. 1906 yılında Trabzon'da doğan Şükrü Gürgen 1935 yılında Yüksek Mühendis Mektebi'ni bitirmiş ve Devlet Demiryollarında çeşitli görevlerde bulunmuştur. İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Mühendislik Haberleri merhuma Tanrı'dan mağfiret, ailesine ve dostlarına başsağlığı diler.



9 sicil numaralı üyemiz Tevfik Demircigil'in 6.10.1970 tarihinde aramızdan ayrıldığını üzüntüyle bildiririz. 1905 yılında İstanbul'da doğan Tevfik Demircigil 1926 yılında Nafia Fen Mekteb-i Alisi'ni, 1946 yılında Mühendislik Kursunu bitirmiş, bir süre serbest müteahhitlik yapmış, sonra Bayındırlık Bakanlığında görev almıştır. Merhum uzun süredir Odamız Haysiyet Divanı üyeliğinde görevli idi. İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Mühendislik Haberleri merhuma Tanrı'dan mağfiret, ailesine ve dostlarına baş sağlığı diler.

DUYURULAR

Özel Mühendislik ve Mimarlık Okullarında ders veren üyelerimizin Odadan ihraç edilmek üzere Haysiyet Divanına verilmelerinin XVI. Genel Kurul Kararı olduğu Ağustos 1970 ve 185 sayılı Dergimizde yayınlanmıştır.

Yönetim Kurulumuz, bu Kararı uygulayabilmek üzere ilgili üyelerimize gazete ve mektupla da duyurmuştur.

Öte yandan, ticarethane niteliğindeki yerlerin iç yüzünü görerek, bu çok önemli eğitim ve meslek sorununun en iyi biçimde çözümlenmesine yardımcı olmak üzere, çoğunlukla üyelerimizin bu görevlerini bıraktıklarını ve yeni görev alanların bulunmadığını Yönetim Kurulumuz memnunlukla izlemektedir.

Bununla birlikte, özel okullarda ders vermekte israr eden üyelerimiz için Genel Kurul kararını uygulamak Yönetim Kurulumuzun kaçınılmaz bir görevidir.

Üyelerimize duyurur, ilgililerden bu konuda da yardımcı olmalarını dileriz.

İ.M.O.

Sulama ve Drenaj Avrupa Günleri 8. toplantısı 7 - 12 Haziran 1971 tarihinde Fransa da yapılacak.

Beynelmilel Sulama ve Drenaj Komisyonu Türk Milli Komitesi Odamıza gönderdiği bir yazıda; Haziran 1970 ayında Ankara'da toplanmış bulunan Milletlerarası Sulama ve Drenaj Komisyonu 21. İcra Konseyi kararı gereğince Sulama ve Drenaj Avrupa Günleri 8. toplantısının 7 - 12 Haziran 1971 tarihlerinde Fransa da AIX-EN-PROVENCE da yapılacağını bildirerek Fransız Milli Komitesince seçilen müzakere edilecek konulara ait listeyi Odamıza göndermiştir.

Kollokium'a katılacakların, iştirak formlarını 31 Aralık 1970 gününden evvel ve raporlarını ise 28 Şubat 1971 den evvel göndermeleri gerekmekte olup ilgilenecek üyelerimiz seçilen konulara ait listeleri Odamızdan her zaman görebilirler.

SUUDİ ARABİSTAN'DAKİ İHALELERE KATILMAK İSTİYENLERİN D İ K K A T İ N E

Suudi Arabistan'da ihaleye çıkarılan işlere ait listeler sürekli olarak odamıza gönderilmektedir. Bu listeler ve Suudi Arabistan Artırma ve eksiltme şartnamesinin ingilizce nüshası odamız merkezinde görülebilir.

İnşaat Mühendisleri Odası

YILI İÇİNDE ÖDENMEYEN AİDATIN % 50 ARTIRIMLI OLARAK VE KANUN YOLLARINDAN KOVUŞTURMA İLE TAHSİLİ ZORUNLUDUR

Üyelerimizin fazla ödeme ve Yönetim Kurulumuzun kanun yollarına başvurma durumunda kalmaması için aidat borçlarının takvim yılı içinde ödenmesini önemle rica ederiz.

Yönetim Kurulu

Ülkemizde Mühendislik ve Mimarlık unvanlarının kullanılması ve bu mesleklerin yapılabilmesi yasalarla sınırlanmıştır.

Bu yasalara göre, Yurt içinde öğrenim yapanların diplomaya, Yurt dışında öğrenim yapanların ayrıca ruhsatnameye sahip ve Meslek Odalarına üye olmaları ve üyeliklerini sürdürmeleri zorunludur.

Diploması ya da ruhsatnamesi olmayanlarla, Odaya kayıtlı bulunmayan ve üyeliklerini sürdürmeyenlerin Kamu ve Özel kesimde çalışmalarını ve çalıştırılmalarını yasalar suç saymış, bunlar hakkında ağır para ve hapis cezalarını ön görmüştür.

Yukardaki açıklamaya göre diplomasız, ruhsatnamesiz olanlarla, herhangi nedenle Odaya kayıtlı olmayanların (Yabancı uyrukluların belli bir işte, belli bir süre geçici üye olması gerektir.) hangi işte, kimin tarafından, hangi görevle çalıştırıldığının Odaya bildirilmesine yardımcı olmalarını üyelerimizden rica ederiz.

Mimarlar Odasına geçme nedeniyle kayıt silme isteminde bulunan Şinasi Aydın'ın 30.9.1970 tarihinden geçerli olmak üzere Oda üyeliği kaldırılmıştır. Duyurulur.

★

Yurt dışına kendi hesabına gideceğini yazı ile bildiren 5771 sicil numaralı üyemiz Arman Azak'ın kaydı geçici olarak kapatılmıştır. Duyurulur.

★

Yurt dışına kendi hesabına gideceğini yazı ile bildiren 6691 sicil numaral. üyemiz A. Zeki Karakimseli'nin kaydı geçici olarak kapatılmıştır. Duyurulur.

★

Yurt dışına kendi hesabına gideceğini yazı ile bildiren 3286 sicil numaralı üyemiz Şekip Okumuş'un kaydı geçici olarak kapatılmıştır. Duyurulur.

★

Yurt dışına kendi hesabına gideceğini bildiren 5809 sicil numaralı üyemiz Ayfer Gürkök'ün kaydı geçici olarak kapatılmıştır. Duyurulur.

★

Yurt dışına kendi hesabına gideceğini bildiren 6484 sicil numaralı üyemiz Sabahattin Yeşilyurt'un kaydı geçici olarak kapatılmıştır. Duyurulur.

★

2389 sicil numaralı üyemiz Servet Bayramoğlu kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenmiştir. Eskisi geçersizdir. Duyurulur.

★

6666 sicil numaralı üyemiz Abdullah Çat kimlik belgesini yitirdiğinden yenisi düzenlenmiştir. Eskisi geçersizdir. Duyurulur.

★

5026 sicil numaralı üyemiz Sadık Kösenin soyadı **KÖSEOĞLU** olarak değişmiştir. Duyurulur.

AŞAĞIDA ADLARI YAZILI ÜYELERİMİZİN ADRESLERİ BİLİNMEMEKTEDİR. KENDİLERİ HAKKINDA BİLGİ SAHİBİ OLANLARIN YARDIMLARINI RİCA EDERİZ

Sicil No.	Adı Soyadı
892	Nejat Evis
901	Cevat Camlıoğlu
915	Fuat Barlas
938	Ali Somay
947	Rıfat Ercan
972	Rafael Alguadiş
973	Avram Antreasyan
933	Orhan Serter
997	Lütfi Erzi
999	Kemal Günay
1000	Mehmet Besim Tan
1003	Hikmet Arutan
1035	Kemal Ülkümen
1068	Necat Cilâson
1080	Nezih Gürdal
1087	Selim Ergüven
1114	Sedat Suverir
1131	Bülent Bayraktar
1138	Adil Belgin
1206	Sebuh Şahinoğlu
1244	Haçatur Ermarkaryan
1248	Asil Sandalcı
1254	Prodromos Keşişoğlu
1255	Yani Livas
1261	Nüzhet Bukan
1262	İrfan Civilli
1267	Ahilya Yordanopulos
1268	Sabri Toroslu
1271	Sadettin Acar
1278	Naci Akçal
1299	Muzaffer Alanocak
1300	Hüseyin Serel
1308	Mano Özpirinç
1310	Nurhan Cever
1316	İshak Korkmaz
1328	Fuat Uyanık
1340	Saffettin Özcan Sile
1353	Recep Ersayın
1355	Bülent Garan
1358	Nurettin Sofuoğlu
1387	Halil Ünalp
1395	Mehmet Selim Yalın
1413	Enver Çağlayan
1434	Hamit Gökçe
1438	Mustafa Canova
1439	Muammer Çağdaş
1472	Faik Uğur
1449	Mehmet Aytekin
1460	İsmail Mısırlıoğlu
1463	Nazım Eronyol
1476	Şevket Arat
1478	İbrahim Gökçek
1481	M. Turgut Paylı
1490	Talât Candır
1497	Arif Hikmet İnal
1502	Timoleon Tamburoğlu
1506	Halis Tuncay
1507	Gündüz Draman
1520	Kemal Ardağa
1530	Suat Uçtum

İSTANBUL ŞUBESİNDEN HABERLER

1318 sayılı Finansman Kanununun uygulanmasında ortaya çıkan tereddütleri gidermek üzere Maliye Bakanlığı Gelirler Dairesi Müdürü Erdoğan TERİM, 11.9.1970 günü İstanbul Ticaret Odası Salonunda bir konferans vermiştir.

Üyelerimizi ilgilendiren konularda bilgi almak üzere bu konferansa Şubemiz adına Yönetim Kurulu üyelerimizden Yavuz TERZİ katılmıştır.

Adı geçen kanunun "Bina İnşaat ve Emlâk Alım Vergisini" açıklayan Maliye Bakanlığı Genel Tebliğleri İstanbul Defterdarlığından temin edilerek Şubemiz ilân tahtasına konulmuş ve örnekleri temsilciliklerimize gönderilmiştir.

KONFERANS

İsveç Geoteknik Enstitüsü Direktörü Profesör Dr. Bengt Broms, 21 Ekim 1970 Çarşamba günü saat 17.30 da Harbiye, Malaskâr Gazi Cad. 35 Kat: 1 de Şubemizin salonunda

KAZIKLI TEMELLER

konusunda bir konferans verecektir (Dr. Broms. Birleşik Amerika ve İsveç'de yaptığı kazıklar ve şev stabiliteni konuları ile ilgili araştırmaları ve yayınları ile haklı bir şöhret kazanmıştır).

YÖNETİM KURULU

ARI YAPI KOOPERATİFİ TASFİYE HEYETİNDEN :

İLGİLİ ÜYELERİMİZE DUYURU

Arı Yapı Kooperatifi tasfiyesi tamamlanmıştır.

Kooperatifin İş Bankası Ankara Yenişehir Şubesindeki 54. Tic. C. Sayılı hesabından ortaklar adına iki sene evvel 250 lira dağıtma yapılmıştı.

Bu defa son olarak aynı Banka ve hesap numarasından ortaklara 200' er lira daha tevzi edilmek üzere Bankaya talimat verilmiştir.

Her hangi sebeple eski tevziatı alamamış olanlar 450 liralarını ve bütün üyelerimizin son tevziat olan 200 liralarını almak için yukardaki hesap numarasile İş Bankası Ankara Yenişehir Şubesine başvurmaları önemle duyurulur.

Arı Yapı Kooperatifi Tasfiye Heyeti

Uluslararası Büyük Barajlar Komisyonu Türk Millî Komitesi Odamıza göndermiş olduğu bir yazıda; 1973 yılında yapılacak olan Uluslararası Büyük Barajlar Komisyonu XI. Kongresinde görüşülmesinde fayda görülecek, baraj Proje, İnşaat ve İşletme teknolojisi ile ilgili teknik sorunların komitelerince seçimi yapılmak ve Paris'deki merkezlerine iletilmek üzere en geç 31 Aralık 1970 tarihine kadar gönderilmesini istemiştir.

Buna göre, görüşülmesi faydalı görülecek konuların Oda'mıza bildirilmesi ilgili üyelerimize duyurulur.

TİMYAD'DAN DUYURULUR

Sene başında (750) olan üye sayımız Eylül/1970 sonunda (836) yükselmiştir.

Bu tempoyla gidildiği takdirde ilk gayemiz olan (BİNE ULAŞMAYI), bu yıl da başaramayacağımızı üzülerek arz eder ve bütün üyelerimizden dostlarından birini (TİMYAD) a üye kaytettirmeğe gayret ederek bizlere yardımcı olmalarını rica ederiz.

11 senedenberi, Odamızın çok değerli yardımlarıyla varlığını idame ettiren (TİMYAD), üye sayısının (1.000) yükselterek Odamızdan 11 senedenberi aldığı ve ufak sarsıntılarını gidermeğe yarayan (5.000,00) lira yardımdan başka bir yardım almamak için, Üyelerini (TİMYAD) a birer üye kaydetmeğe ve bütün İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI mensuplarından da, en kötü anlarında yardımlarına yetişen (TİMYAD) a üye olmaya ve bilhassa doğu illerinde (TİMYAD) ile hiç ilgilenmeyen meslekdaşlarımıza tekrar çağrıda bulunuruz.

TİMYAD'A ÜYE OLUNUZ, ÜYE BULUNUZ.

(TİMYAD)
Türk İnşaat Mühendisleri
Yardımlaşma Derneği

1971 YILI BİLİRKİŞİ MÜRACAATLARI HAKKINDA

(Üyelerimizin Dikkatine)

1 — Dâvaların, özel bilgi ve ihtisas gerektiren kısımlarının çözümlenmesinde, bilirkişilerden faydalanmak ve bilirkişi tâyin etmek yetkisi, karar organı olan hâkimlere ait bir keyfiyettir. Kamulaştırma dâvaları hariç, birçok defalar hâkimler bilirkişileri, hiç bir yere danışmadan doğrudan doğruya kendileri seçtikleri gibi, bir çok defalar da meslekî teşekküllerden bilirkişilik yapacakların listesini isteyerek bunlar arasından bilirkişi tâyin etmektedirler.

2 — 6830 sayılı Kamulaşma Kanununun 122 sayılı kanunla değiştirilen 15 inci maddesine göre her yıl Ocak ayının ilk haftasında T.M.M.O.B. ne bağlı ihtisas odalarının her biri, üyelerinin ikamet mahallerini nazara alarak her vilâyet için, beş ilâ onbeş bilirkişi isim ve adreslerini havi listeyi Valiliklere verirler.

Bu listeler Valilikçe tasdik edildikten sonra Asliye Hukuk Mahkemelerine gönderilir ve sadece istimlâk konusundaki bilirkişilerin seçiminde hâkimler bu aday listelerinden tâyin yaparlar.

3 — Yukarda yapılan kısa açıklamadan görüleceği üzere, Odamız da kamulaştırma konusunda bilirkişilik yapacak aday listelerini **her yıl Ocak ayının ilk haftasında ve ayrı ayrı,** her vilâyete, kanun hükmüne uygun olarak göndermekte, diğer konularda bilirkişilik yapmayı arzulayan üyelerimizin listesini de mahkemelerden istek vukuunda mahkemelere bildirmekte, ayrıca mahkemeler dışındaki kişi ve müesseselerin bilirkişi istekleri de bu listelerden karşılanmaktadır.

4 — Bilirkişi aday listelerine girmek için müracaat edecek sayın üyelerimizin müracaatları aşağıdaki hususları kapsamalıdır :

a) Hangi konuda bilirkişilik istenildiği belirtilmelidir.

KONULAR : 1 — Kamulaştırma, 2 — Mukavele ihtilâfı, 3 — Bina inşaatı, 4 — Su ve liman inşaatı, 5 — Yol, demiryolu, köprü ve hava meydanları inşaatıdır.

Bir üye bu konulardan en çok üçü için ve en çok; bulunduğu yere en yakın üç il için müracaat edebilir.

b) Kamulaştırma konusunda valiliklere bildirilecek aday listeleri 5 ilâ 15 kişiyi ihtiva etmesi gerekirken bazı iller için müracaat 15'in üstünde olmaktadır. 15 isim Yönetim Kurulunca ad çekme usulü ile tesbit edilmektedir. Ad çekme Oda ve Şubeler **Yönetim Kurullarınca Kasım ayı sonu toplantısında yapılacaktır.** İlgililerden isteyenler bulunabilirler.

c) Müracaatlarda sarih iş ve ev adresleri ile varsa telefon numaraları yazılmalıdır.

d) Bilirkişilik ücret listeleri her ne kadar mahkemelere gönderilmekte ise de, kanunen ücret takdiri hâkimlerin yetkisi dahilinde olduğundan üyelerimiz (Hâkimlerin takdir edecekleri ücretlere rıza göstereceklerini ve verilecek görevleri zamanında yapacaklarını) müracaatlarında ayrıca belirtmelidirler.

5 — Ankara, Bolu, Zonguldak, Eskişehir, Çankırı, Kastamonu, Çorum, Kütahya, Afyon, Konya, Tokat. Amasya, Samsun, Sinop, Antalya, Giresun, Ordu vilâyetleri için yapılacak müracaatlar Oda Merkezine,

İstanbul, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Kocaeli, Sakarya, Bursa, Bilecik vilâyetleri için yapılacak müracaatlar İstanbul Şubesine,

İzmir, Manisa, Balıkesir, Çanakkale, Aydın, Muğla, Denizli, İsparta, Burdur, Uşak illeri için yapılacak müracaatlar İzmir Şubesine,

Elâzığ, Erzincan, Ağrı, Kars, Gümüşhane, Trabzon, Rize, Çoruh, Diyarbakır, Malatya, Adıyaman, Erzurum, Tunceli, Bingöl, Muş, Bitlis, Van, Hakkâri, Siirt, Gaziantep, Mardin, Urfa vilâyetleri için yapılacak müracaatlar Elâzığ Şubesine,

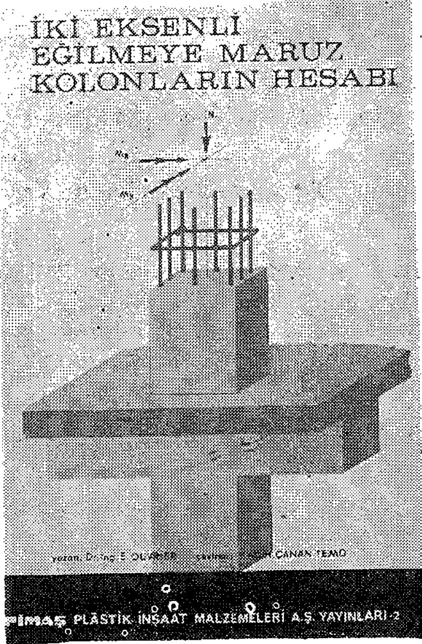
Kayseri, Kırşehir, Nevşehir, Niğde, Sivas, Yozgat, Adana, Hatay, İçel, Maraş vilâyetleri için yapılacak müracaatlar Kayseri Şubesine,

Ve en geç **25 Kasım 1970** tarihine kadar yapılmalıdır.

6 — Oda'ya karşı yükümlülüklerini yerine getirmemiş olanlarla, Haysiyet Divanınca bu konuda cezalandırılmış olanların müracaatları ve zamanında usulüne uygun olarak yapılmıyan başvurmalar için işlem yapılmayacağı ayrıca sayın üyelerimizin bilgilerine sunulur.

Yönetim Kurulu

kitaplar arasında



İKİ EKSENLİ EĞİLMEYE MARUZ KOLONLARIN HESABI

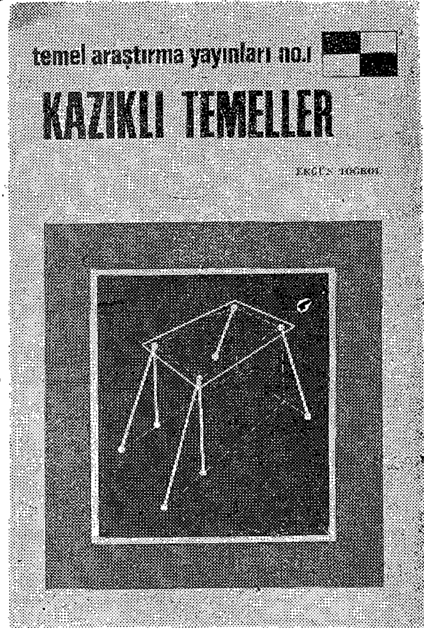
Yazan : Dr. İng. E. Ouvrier - Çeviren : Yük. Müh. Canan Temo - PİMAŞ yayını No. 2 - Matbaa Teknisyenleri Basımevi, 1969 Ankara - 78 şekil, 41 tablo, 123 sahife - İncelenen konular : Eserde betonarme.

Kolonların burkurma problemi incelenmiş ve çeşitli burkulma durumları için tablolar düzenlenmiştir. Ayrıca bu burkulma durumlarına ait sayısal misaller verilmiştir.

Tablolar B160 ve B225 için düzenlenmiştir.

Fiyatı : 15 TL.

İsteme adresi : PİMAŞ (Plâstik İnşaat Malzemeleri A.Ş.) - Büyükdere Cad. 33. Şişli-İSTANBUL.



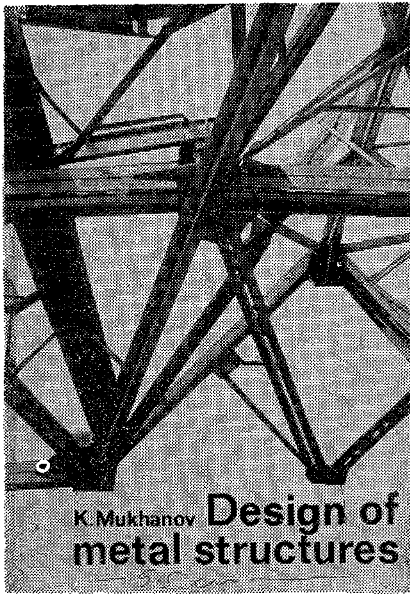
KAZIKLI TEMELLER

Yazan : Doç. Dr. Ergün Toğrol - Temel Araştırma Yayımı No. 1 - Matbaa Teknisyenleri Basımevi, 1970 İstanbul - 45 şekil, 17 tablo, 154 sahife - İncelenen konular : Kazık çeşitleri.

Kazıkların burkulması - Negatif çevre sürtünmesi - Münferit kazıkların taşıma gücü Statik kazık formülleri - Dinamik kazık formülleri, taşıma gücünün bulunması için başka yollar - Kazık yükleme deneyleri - Yanal yükler - Kazık grupları, kazıkların oturması - Kazıklarla ilgili sayısal örnekler ilgili konulardaki Alman DIN normları Yük. Müh. Kırhan Dadaşbilge tarafından çevrilerek her bahsin sonuna eklenmiştir.

Fiatı : 40 TL.

İsteme adresi : Temel Araştırma A. Ş. Halaskârgazi Cad. 34/7 - 8. Harbiye - İSTANBUL





DESİGN OF METAL STRUCTURES

Yazan : K. K. Munkhanof - İngilizceye çeviren : G. Lieb - Mir Publishers. Moskova 1968 - 510 sahife, 274 şekil, 114 tablo - İncelenen konular :

Hesap esasları - Malzeme ve fiziki özellikleri - Standard profillerin sınıflandırılması - Kaynaklı birleşimler - Civata ve bulonlu birleşimler - kirişler - çatı makasları - kolonlar - endüstri yapılarında çelik çerçeveler - Özel yapılar (kemerler, kuleler vs.) - Narin kabuk yapılar (gáz depoları, tanklar, bunkerler).

Fiatı : 40,— TL.

İsteme adresi : Mir Publishers, 2. Pervy Rızhsky pereulok, Moskow, USSR

İKİLİ ANLAŞMALARIN İÇYÜZÜ

Yazan : Haydar Tunçkanat - Ekim Yayınevi - Ankara, 1970 - 367 sahife.

İncelenen konular : İkt'sadi anlaşmalar (İktisadi ikili anlaşmalar, tarım ürünleri anlaşmaları, kredi anlaşmaları) - siyasi anlaşmalar - askeri anlaşmalar (NATO ile ilgili anlaşmalar, ikili askeri temel ve uygulama anlaşmaları) - sonuç.

Fiatı : 15,— TL.